Opis Modlitwy Proroka

od samego początku do końca, tak jakbyście widzieli ją na własne oczy

Szajch Muhammad Nasiruddin al-Albani

„Módlcie się tak, jak na waszych oczach modliłem się ja”

(przekazał al-Buchari)

Wydanie trzecie · poprawione i uzupełnione

بسم الله الرحمن الرحيم
Z imieniem Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!

Krótkie informacje o autorze książki

Szajch Muhammad Nasiruddin Ibn Nuh Ibn Adam Nadżati al-Albani, niech
Allah będzie dla niego miłosierny, urodził się w mieście Szkodra, dawnej stolicy Albanii, w 1333 roku hidżry (w 1914 roku według kalendarza chrześcijańskiego). Pochodził z ubogiej i religijnej rodziny. Jego ojciec, al-Hadżdż Nuh Nadżati al-Albani, po zdobyciu wykształcenia szariackiego w Stambule (Turcja) wrócił do Albanii i stał się wybitnym uczonym-teologiem mazhabu hanafickiego.

Po dojściu do władzy w Albanii Ahmeta Zogu, gdy w kraju zaczęły szerzyć się idee sekularyzmu, rodzina przyszłego szajcha dokonała hidżry (przesiedlenia w celu ratowania swojej wiary) do Damaszku (Syria). Tutaj otrzymał on wykształcenie podstawowe w szkole, która

przez wiele wieków służyła jako schronienie dla wszystkich ludzi dążących do wiedzy, a następnie ojciec zaczął nauczać go Świętego Koranu, zasad recytacji Koranu (tadżwid), gramatyki języka arabskiego,
prawa mazhabu hanafickiego oraz pozostałych przedmiotów islamskiego
wyznania wiary. Pod kierunkiem ojca chłopiec nauczył się Koranu na
pamięć. Ponadto u szajcha Sa'ida al-Burhaniego studiował książkę „Maraki al-Falah" (prawo mazhabu hanafickiego) oraz niektóre dzieła z
zakresu językoznawstwa i retoryki, jednocześnie uczęszczając na wykłady wielu wybitnych uczonych, wśród których szczególnie należy
wyróżnić Muhammada Bahdżata Bajtara i Izuddina at-Tanuchiego. Od ojca
szajch al-Albani nauczył się także rzemiosła zegarmistrzowskiego, osiągnął w nim biegłość i stał się znanym mistrzem, czym zarabiał na
życie.

Wbrew sprzeciwom ojca syn zajął się głębszym studiowaniem hadisów i
nauk pokrewnych. Biblioteka rodzinna, składająca się głównie z różnych
dzieł mazhabu hanafickiego, nie mogła zaspokoić potrzeb i pragnienia
wiedzy młodzieńca. Nie mając wystarczających środków na zakup wielu

książek, wypożyczał je ze słynnej damasceńskiej biblioteki „Az-Zahirijja" albo był zmuszony pożyczać je od handlarzy książek. W
tamtym czasie był tak ubogi, że nie starczało mu nawet na zakup zeszytów. Dlatego musiał zbierać na ulicy kartki papieru — często były
to wyrzucone pocztówki — aby zapisywać na nich hadisy.

Od dwudziestego roku życia, pod wpływem artykułów z czasopisma „Al-Manar" napisanych przez szajcha Muhammada Raszida Ridę, w których
określał on stopień wiarygodności hadisów zawartych w książce al-Ghazalego „Ożywienie nauk religii" poprzez krytykę rzetelności łańcuchów ich przekazicieli (isnadów), szajch al-Albani zaczął specjalizować się w nauce o hadisach i dziedzinach z nią związanych.
Dostrzegłszy w młodzieńcu oznaki bystrego umysłu, niezwykłych zdolności, znakomitej pamięci, a także silnego pociągu do studiowania
nauk islamskich i hadisów, szajch Muhammad Raghib at-Tabbach, historyk
i znawca hadisów z Aleppo, udzielił mu pozwolenia (idżaza) na przekazywanie hadisów ze swojego zbioru relacji o wiarygodnych przekazicielach zatytułowanego „Al-Anwar al-Dżalijja fi Muchtasar al-Asbat al-Halabijja". Ponadto jakiś czas później szajch al-Albani otrzymał także idżazę od szajcha Muhammada Bahdżata Bajtara, od którego łańcuch przekazicieli hadisów sięga imama Ahmada, niech Allah
będzie dla nich miłosierny.

Pierwszą pracą szajcha w dziedzinie nauki o hadisach było przepisanie
rękopisu i sporządzenie przypisów do monumentalnego dzieła największego znawcy hadisów (hafiza) al-'Irakiego „Al-Mughni 'an-Hamli-l-Asfar fi Tachridż ma fi al-Ihja min-al-Achbar", które zawiera około pięciu tysięcy hadisów. Od tego momentu aż do końca
życia główną troską szajcha al-Albaniego stała się służba szlachetnej nauce o hadisach.

Po pewnym czasie stał się znany w kręgach naukowych Damaszku. Dyrekcja
biblioteki „Az-Zahirijja" wydzieliła mu nawet specjalny pokój do badań
oraz klucz do księgozbiorów biblioteki, gdzie mógł pracować od wczesnego ranka do późnej nocy. Szajch al-Albani tak bardzo pogrążył
się w nauce o hadisach, że czasami zamykał swój warsztat zegarmistrzowski i pozostawał w bibliotece po dwanaście godzin na dobę, przerywając jedynie na wykonanie modlitwy. Dość często nie wychodził z biblioteki nawet na posiłek, zadowalając się kilkoma zabranymi ze sobą kanapkami. Pewnego razu, gdy szajch al-Albani badał
hadisy zawarte w rękopisie „Zamm al-Malahi" hafiza Ibn Abi Dunji, odkrył, że brakuje w nim jednego ważnego foliału. Aby odnaleźć brakujące strony, przystąpił do szczegółowego sporządzenia jednolitego
katalogu wszystkich rękopisów hadisów przechowywanych w bibliotece. W

rezultacie szajch al-Albani szczegółowo zapoznał się z treścią dziesięciu tysięcy rękopisów, co po latach poświadczył doktor Muhammad
Mustafa Azami, który we wstępie do swojej książki „Badania wczesnej
literatury hadisowej" napisał: „Chcę wyrazić swoją wdzięczność szajchowi Nasiruddinowi al-Albaniemu za to, że oddał do mojej dyspozycji swoją rozległą wiedzę o rzadkich rękopisach"1.

W tym okresie życia szajch al-Albani napisał dziesiątki pożytecznych dzieł, z których wiele do dziś nie zostało opublikowanych2. Pierwszą autorską pracą szajcha, opartą wyłącznie na znajomości dowodów szariackich i zasadach fikhu porównawczego, jest książka „Tahzir as-sadżid min ittichazi-l-kubur masadżid" („Przestroga dla oddającego pokłony przed obieraniem grobów za miejsca modlitwy"),
która później była wielokrotnie wydawana. Jednym z pierwszych zbiorów
hadisów, które szajch al-Albani zweryfikował pod względem wiarygodności, był „al-Mu'dżam as-Saghir" at-Tabaraniego.

Równocześnie z pracą w bibliotece szajch zaczął także odbywać comiesięczne podróże do różnych miast Syrii i Jordanii, wzywając ludzi
do podążania za Księgą Allaha i Sunną Jego Posłańca, niech pokój i błogosławieństwo Allaha będą z nim. Ponadto w Damaszku odwiedzał wielu
szajchów, z którymi prowadził dyskusje na tematy jedynobóstwa (tauhid), innowacji religijnych (bida'), świadomego podążania za

uczonymi (ittiba') oraz ślepego przywiązania do mazhabów (at-ta'assub
al-mazhabijj). Należy zaznaczyć, że na tej drodze szajch al-Albani doznał wielu trudności i prób. Przeciwko niemu wystąpiło wielu ludzi
spośród fanatycznych zwolenników mazhabów, sufich i zwolenników
innowacji religijnych. Co więcej, podburzali oni przeciwko szajchowi prosty lud, przyklejając mu różne etykiety. Tymczasem szanowani uczeni
Damaszku, znani ze swojej głębokiej wiedzy o religii, w pełni poparli islamskie wezwanie (da'wa) szajcha al-Albaniego, zachęcając go do dalszej ofiarnej działalności. Wśród nich szczególnie należy wyróżnić
tak czcigodnych uczonych Damaszku, jak szajch Muhammad Bahdżat Bajtar,
szajch Abd al-Fattah i imam Taufik al-Bazrah, niech Allah będzie dla nich miłosierny.

Po pewnym czasie szajch al-Albani zaczął nauczać. Na jego zajęciach, w
których studenci i wykładowcy uniwersytetów uczestniczyli dwa razy w
tygodniu, rozpatrywane były zagadnienia islamskiego wyznania wiary
(akida), prawa (fikh), hadisów i innych nauk. W szczególności szajch al-Albani w całości wygłosił cykl wykładów i omówił na swoich zajęciach treść następujących klasycznych i współczesnych dzieł o islamie: „Fath al-Madżid" Abdurrahmana ibn Husajna ibn

Muhammada ibn
Abd al-Wahhaba, „ar-Rauda an-Nadijja” Siddika Hasana Chana (komentarz
do dzieła asz-Szaukaniego „ad-Durar al-Bahijja”), „Usul al-Fikh”
Challafa, „al-Ba'is al-Hasis” Ahmada Szakira (komentarz do książki
„Ichtisar Ulum al-Hadis” Ibn Kasira), „Minhadż al-Islam fi al-Hukm”
Muhammada Asada, „Mustalah at-Tarich” Asada Rustuma, „Fikh as-Sunna”
Sa'ida Sabika, „At-Targhib wa at-Tarhib” al-Munziriego, „Rijad as-Salihin” an-Nawawiego, „Al-Imam fi Ahadis al-Ahkam” Ibn Dakika al-'Ida.

Uznanie zasług szajcha w dziedzinie nauki o hadisach przyszło dość wcześnie. Już w 1955 roku Wydział Szariatu Uniwersytetu Damasceńskiego, który przygotowywał do wydania encyklopedię prawa
islamskiego (fikh), powierzył mu wskazanie źródeł i weryfikację wiarygodności hadisów dotyczących transakcji handlowych w dziedzinie
kupna-sprzedaży. Jakiś czas później, w okresie istnienia Zjednoczonej
Republiki Arabskiej3, szajch został wybrany na członka Komitetu do spraw Hadisów, do którego kompetencji należało wydawanie
książek o Sunnie i weryfikacja zawartych w nich hadisów.

Po ukazaniu się szeregu jego dzieł szajch al-Albani został zaproszony
do wygłoszenia cyklu wykładów z nauk o hadisach na Islamskim

Uniwersytecie w Medynie (Arabia Saudyjska), gdzie pracował od 1381 do
1383 roku hidżry, stając się także jednym z członków kierownictwa Uniwersytetu. Dzięki jego wysiłkom nauczanie hadisów i związanych z
nimi nauk wzniosło się na jakościowo inny, wyższy poziom. W rezultacie
znacznie większa liczba studentów zaczęła specjalizować się w nauce o
hadisach i dyscyplinach pokrewnych. W uznaniu zasług szajcha nadano mu
tytuł profesora Islamskiego Uniwersytetu w Medynie. Następnie powrócił
do swoich wcześniejszych badań i pracy w bibliotece „Az-Zahirijja", przekazawszy własny warsztat zegarmistrzowski jednemu ze swoich braci.

Szajch al-Albani odwiedził z cyklem wykładów wiele krajów (Katar, Egipt, Kuwejt, ZEA, Hiszpanię, Wielką Brytanię i inne). Mimo że zdobył
szeroką sławę na całym świecie, nigdy nie dążył do rozgłosu. Często lubił powtarzać następujące słowa: „Miłość do sławy łamie człowiekowi
kręgosłup".

Szajch al-Albani brał udział w wielu programach telewizyjnych i radiowych, głównie odpowiadając na różne pytania telewidzów i radiosłuchaczy. Ponadto każdy człowiek mógł zadzwonić do szajcha do

domu i osobiście zadać mu swoje pytanie. Według świadectw naocznych
świadków szajch al-Albani w takim przypadku przerywał swoją pracę,
uważnie wysłuchiwał pytania, wnikając we wszystkie jego szczegóły, a
następnie szczegółowo i gruntownie na nie odpowiadał, wskazując przy
tym źródło przytaczanego odniesienia, jego autora, a nawet numer strony, na której się ono znajduje. Należy tu zaznaczyć, że szajch odpowiadał nie tylko na pytania natury religijno-prawnej, lecz także na pytania związane z metodologią (minhadż), stając się tym samym jednym z pierwszych uczonych, którzy udzielali odpowiedzi na tego rodzaju pytania. Szajch al-Albani wielokrotnie podkreślał wagę łączenia prawidłowego wyznania wiary (akidy) i prawidłowej metodologii
(minhadż), opartych na Koranie, Sunnie i drodze prawych poprzedników z
pierwszych pokoleń muzułmanów.

Wybitni islamscy uczeni-teolodzy i imamowie wypowiadali się o szajchu
al-Albanim z szacunkiem. Konsultowali się z nim w kwestiach religijno-prawnych, odwiedzali go, wymieniali z nim listy. Szajch al-Albani spotykał się i prowadził aktywną korespondencję z czołowymi
znawcami hadisów Pakistanu i Indii (Badiuddin Szah as-Sindi, Abd as-Samad Szarafuddin, Muhammad Mustafa Azami), Maroka (Muhammad

Zamzami), Egiptu (Ahmad Szakir), Arabii Saudyjskiej (Abd al-Aziz ibn Baz, Muhammad al-Amin asz-Szankiti) i innych krajów.

Wkład szajcha al-Albaniego w naukę o hadisach i jego ogromne zasługi w
tej dziedzinie zostały poświadczone przez wielu uczonych muzułmańskich
przeszłości i teraźniejszości: doktora Amina al-Misriego (kierownika katedry badań islamskich Islamskiego Uniwersytetu w Medynie, który
uważał się za jednego z uczniów szajcha), doktora Subhiego as-Salaha
(byłego kierownika wydziału nauki o hadisach Uniwersytetu Damasceńskiego), doktora Ahmada al-Asala (kierownika katedry badań
islamskich Uniwersytetu w Rijadzie), szajcha Muhammada Tajjiba Awkidżiego (byłego kierownika wydziału tafsiru i hadisów Uniwersytetu
w Ankarze), nie mówiąc już o takich szajchach, jak Ibn Baz, Ibn al-Usajmin, Mukbil Ibn Hadi i inni.

Co się tyczy naukowej spuścizny szajcha al-Albaniego, jest ona dość obszerna. W ciągu swojego życia napisał 190 książek, zweryfikowawszy
wiarygodność hadisów zawartych w 78 dziełach o islamie autorstwa największych uczonych islamskich. Należy tu zauważyć, że szajch al-Albani zajmował się studiowaniem i badaniem hadisów przez ponad
sześćdziesiąt lat, weryfikując wiarygodność ponad 30 tysięcy

pojedynczych isnadów zawartych w dziesiątkach tysięcy hadisów. Liczba
fatw wydanych przez szajcha stanowi około 30 tomów. Ponadto ponad 5
tysięcy wykładów szajcha zostało zapisanych na kasetach audio.

Godne uwagi jest to, że niepospolite zdolności i talent szajcha al-Albaniego przejawiały się nie tylko w badaniach naukowych, lecz także w życiu codziennym. Na przykład w swoim domu na obrzeżach
Ammanu, dokąd szajch przeniósł się pod koniec życia, własnoręcznie
zmajstrował podgrzewacz wody zasilany energią słoneczną, windę, która
dowoziła go na drugie piętro (na starość szajchowi trudno było wchodzić po schodach), zegar słoneczny zainstalowany na dachu domu,
który dokładnie wskazywał czasy modlitw, a także inne pożyteczne rzeczy.

Jak wspomniano wcześniej, szajch al-Albani włożył wiele wysiłku w weryfikację i oddzielenie hadisów wiarygodnych od słabych bądź zmyślonych. Zweryfikował wiarygodność znanych zbiorów hadisów at-Tirmiziego, Abu Dauda, an-Nasa'iego, Ibn Madży, as-Sujutiego, al-Munziriego, al-Hajsamiego, Ibn Hibbana, Ibn Chuzajmy, al-Makdisiego
i innych muhaddisów. Oprócz tego szajch al-Albani zweryfikował wiarygodność hadisów zawartych w dziełach znanych uczonych-teologów

przeszłości i teraźniejszości: „Al-Adab al-Mufrad” imama al-Buchariego, „Asz-Szama'il al-Muhammadijja” at-Tirmiziego, „Rijad
as-Salihin” i „Al-Azkar” imama an-Nawawiego, „Al-Iman” szajch-ul-islama Ibn Tajmijji, „Ighasat al-Luhfan” Ibn al-Kajjima, „Fikh as-Sunna” Sa'ida Sabika, „Fikh as-Sira” Muhammada al-Ghazalego,
„Al-Halal wa-l-Haram fi-l-Islam” Jusufa Kardawiego i wiele innych znanych książek. Dzięki szajchowi al-Albaniemu, który sporządził osobne tomy, w których zebrał hadisy słabe i wiarygodne, uczeni islamscy i zwykli muzułmanie mają możliwość odróżnienia hadisów słabych i zmyślonych od wiarygodnych i dobrych.

Szajch al-Albani napisał także sam znakomite książki i artykuły o islamie, wśród których szczególnie należy wyróżnić takie książki, jak „At-Tawassul: anwa'uhu wa ahkamuhu” („Poszukiwanie przybliżenia do
Allaha: jego zasady i rodzaje”), „Hidżdżatu an-nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam, kama rawaha 'anhu Dżabir, radyja Allahu 'anhu” („Hadżdż Proroka, niech pokój i błogosławieństwo Allaha będą z nim, o
którym opowiedział Dżabir, niech Allah będzie z niego zadowolony”), „Manasik al-Hadżdż wa al-Umra fi al-Kitab wa as-Sunna wa Asari as-Salaf” („Obrzędy hadżdżu i umry według Księgi (Allaha), Sunny i przekazów prawych poprzedników”), „Sifat salat an-Nabijj, salla-Llahu
'alajhi wa sallam, min at-takbir ila-t-taslim ka'annaka taraha” („Opis modlitwy Proroka, niech pokój i błogosławieństwo Allaha będą z nim, od

samego początku do końca, tak jakbyście widzieli ją na własne oczy”),
„Ahkam al-Dżana'iz wa bida'uha” („Zasady pogrzebów i związane z nimi
innowacje religijne”), „Fitna at-Takfir” („Zamęt wywoływany przez tych, którzy oskarżają muzułmanów o niewiarę”) i wiele innych.

Szajch al-Albani wychował i wykształcił wielu uczniów, którzy dziś są
znani na całym świecie. Wśród nich warto szczególnie wyróżnić takie
osobistości, jak szajch Hamdi Abd al-Madżid, szajch Muhammad 'Ejd Abbasi, doktor 'Umar Sulajman al-Aszkar, szajch Muhammad Ibrahim
Szakra, szajch Mukbil ibn Hadi al-Wadi'i, szajch Ali Chaszszan, szajch
Muhammad Dżamil Zinu, szajch Abdurrahman Abdus-Samad, szajch Ali Hasan
Abd al-Hamid al-Halabi, szajch Salim al-Hilali, szajch Muhammad Salih
al-Munadżdżid i wielu innych.

W uznaniu zasług szajcha w 1419 roku hidżry przyznano mu światową
nagrodę w dziedzinie badań islamskich imienia króla Fajsala za „wysiłki naukowe skierowane na troskę o hadisy Proroka poprzez ich
badanie, weryfikację wiarygodności i nauczanie”.

Szajch al-Albani nie przerywał działalności naukowej i dydaktycznej do
samego końca życia, dopóki jego zdrowie gwałtownie się nie pogorszyło.
Szajch zmarł w sobotę przed zachodem słońca 22 dnia miesiąca dżumada
as-sanija 1420 roku hidżry (2 października 1999 roku według kalendarza
chrześcijańskiego) w wieku 87 lat. Modlitwa pogrzebowa za niego została odprawiona wieczorem tego samego dnia, ponieważ szajch napisał
w swoim testamencie, aby jego pogrzeb odbył się jak najszybciej, zgodnie z Sunną Proroka, niech pokój i błogosławieństwo Allaha będą z
nim. Liczba ludzi, którzy wzięli udział w tej modlitwie, wyniosła ponad pięć tysięcy osób. Niech Allah Najwyższy mu przebaczy i niech
okaże mu Swoje miłosierdzie!

1 Przyp. redaktora: należy tu zaznaczyć, że szajch al-Albani sporządził także katalog rękopisów z hadisami przechowywanych w bibliotekach Aleppo (Syria) i Marrakeszu (Maroko),
a także w Brytyjskiej Bibliotece Narodowej.

2 Przyp. redaktora: obecnie nieopublikowanych pozostaje ponad 70 rękopisów szajcha al-Albaniego.

3 Przyp. redaktora: w 1958 roku Egipt wraz z Syrią utworzył Zjednoczoną Republikę Arabską (ZRA). Ten związek polityczny przetrwał do 1961 roku, kiedy Syria wystąpiła ze ZRA.

بسم الله الرحمن الرحيم

Z imieniem Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!

Przedmowa autora

Chwała Allahowi, Który nałożył na Swoje sługi obowiązek wykonywania modlitwy, nakazał im ją ustanowić i wykonywać w najlepszy sposób, związał powodzenie i pomyślność ludzi z pokorą przy jej wykonywaniu, uczynił ją miarą rozróżnienia między wiarą a niewiarą, środkiem wybawienia od wszelkiego bezeceństwa (al-fahsza) i wszystkiego, co naganne (al-munkar)4.

Błogosławieństwo i pozdrowienia naszemu Prorokowi Muhammadowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), do którego Najwyższy zwrócił się następującymi Słowami:

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ

> *A tobie zesłaliśmy Napomnienie, abyś wyjaśnił ludziom to, co im zostało zesłane*

> „Pszczoły” 16:44

Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypełnił ten obowiązek w najlepszy sposób. Modlitwa była jednym z najbardziej doniosłych obrzędów, który wyjaśnił ludziom słowami i czynami, wykonawszy ją nawet pewnego razu na minbarze5, stojąc na nim, skłoniwszy się (na nim) w pokłonie, a następnie mówiąc:

„O ludzie, zaprawdę, uczyniłem to, abyście podążali za mną i uczyli się tego, jak wykonuję swoją modlitwę”6.

Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nakazał nam wykonywać modlitwę tak, jak czynił to on sam, mówiąc:

„Módlcie się tak, jak na waszych oczach modliłem się ja”7.

Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przekazał także
radosną wieść każdemu, kto wykonuje modlitwę tak jak on (niech Allah
go błogosławi i obdarzy pokojem!), gdyż taki człowiek ma obietnicę od
Allaha, że On wprowadzi go do Raju. Powiedział on następująco:

„Pięć modlitw uczynił obowiązkiem Allah Najwyższy i Wszechmocny. Ten,
kto będzie należycie dokonywać oczyszczenia (przed nimi) i będzie wykonywać je w wyznaczonym dla nich czasie, w pełni wykonując pokłony
i pokłony do ziemi oraz okazując (niezbędną) pokorę, ma prawo

liczyć
na wypełnienie danej przez Allaha obietnicy przebaczenia mu; co się zaś tyczy tego, kto nie będzie (tego) czynić, obietnica Allaha go nie obejmuje — jeśli On zechce, przebaczy mu, a jeśli zechce, podda go męczarniom”8.

Błogosławieństwo i pozdrowienia także rodzinie Proroka Muhammada
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jego pobożnym i sprawiedliwym towarzyszom, którzy przekazali nam jego (niech Allah go
błogosławi i obdarzy pokojem!) obrzędy oddawania czci Allahowi, jego
modlitwę, jego wypowiedzi i czyny, czyniąc to wszystko swoim mazhabem
i wzorem do naśladowania, a także błogosławieństwo i pozdrowienia wszystkim tym, którzy poszli ich śladami i podążyli ich drogą aż do Dnia Sądu.

Kiedy ukończyłem czytanie rozdziału o modlitwie w książce al-Munziriego (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) „At-Targhib wa at-Tarhib” i wykorzystałem ją cztery lata temu jako pomoc przy nauczaniu naszych braci podążających drogą prawych przodków z pierwszych pokoleń muzułmanów (salafów), dla nas wszystkich stało się
oczywiste, jak ważną pozycję i miejsce zajmuje modlitwa w islamie, a
także jaka nagroda, miłosierdzie i zaszczyt oczekują tych, którzy ustanawiają modlitwę i wykonują ją w najlepszy sposób — i że

wszystko
to zależy w większym lub mniejszym stopniu od jej bliskości bądź oddalenia od modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), na co on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wskazał, mówiąc:

„Zaprawdę, sługa Allaha wykonuje modlitwę, z której nie zapisuje mu
się (jako nagroda) nic oprócz jednej dziesiątej, jednej dziewiątej, jednej ósmej, jednej siódmej, jednej szóstej, jednej piątej, jednej czwartej, jednej trzeciej bądź połowy (jej części)”9.

Dlatego zwróciłem uwagę braci na to, że nie zdołamy prawidłowo wykonywać modlitwy ani choćby się do tego przybliżyć, jeśli nie będziemy szczegółowo wiedzieć, jak wykonywał modlitwę sam Prorok
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), włączając w to wszystko: obowiązkowe elementy (modlitwy), sposób, formę, błagania,
wspominanie Allaha i tak dalej. Następnie pojawiło się w nas silne pragnienie, aby wcielić (tę wiedzę) w praktykę, gdyż tylko w tym przypadku możemy mieć nadzieję, że nasza modlitwa uchroni nas od
wszelkiego bezeceństwa i wszystkiego, co naganne, a nagroda i miłosierdzie, o których jest mowa (w ajatach i hadisach), zostaną nam
policzone.

Jednakże szczegółowe zapoznanie się ze wszystkimi tymi aspektami modlitwy będzie trudne dla wielu ludzi, w tym dla wielu uczonych, z powodu ich ślepego przywiązania do swojego mazhabu. Każdy człowiek
zajmujący się studiowaniem Przeczystej Sunny, zarówno w ogólności, jak
i w zastosowaniu do fikhu, wie, że w każdym z mazhabów są takie ustanowienia (sunan), których nie ma w innych mazhabach. Co więcej, we
wszystkich mazhabach jest to, co nie odpowiada słowom i czynom Proroka
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Największa liczba takich niezgodności zawarta jest w książkach uczonych z późniejszych
pokoleń10 (muzułmanów). Często widzimy, jak ośmielają się
oni przypisywać to wszystko Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)11. Dlatego uczeni specjalizujący się w
badaniu hadisów — niech Allah wynagrodzi ich dobrem! — sporządzili
dzieła, w których analizują wiarygodność, słabość lub bezpodstawność
wszystkich hadisów zawartych w niektórych znanych książkach, na przykład dwie książki szajcha Abd al-Kadira ibn Muhammada al-Kuraszego
al-Hanafiego „Al-'Inaja bi Ma'rifat Ahadis al-Hidaja" i „At-Turuk wa al-Wasa'il fi Tachridż Ahadis Chulasat ad-Dala'il", zbiór hafiza az-Zajla'iego „Nasb ar-Raja li Ahadis al-Hidaja" i jego skrócona wersja autorstwa Ibn Hadżara al-Askalaniego „Ad-Diraja", który napisał

także „Talchis al-Habir fi Tachridż Ahadis ar-Rafi'i al-Kabir”. Istnieją też inne książki na ten temat, których wymienienie mogłoby zająć zbyt wiele miejsca.

Przyczyny napisania tej książki i niektóre z jej cech

Ponieważ nie napotkałem wszechstronnej książki, która byłaby poświęcona temu tematowi, uznałem za swój obowiązek, na miarę własnych
możliwości, sporządzić dla moich muzułmańskich braci, dążących do
podążania za Przewodnictwem Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), książkę, w której zostałyby zebrane w jedną całość
cechy modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!),
poczynając od takbiru12, a kończąc na
taslimie13, aby ułatwić temu, kto się z nią zapozna spośród szczerze miłujących Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), wypełnienie jego nakazu zawartego w przytoczonym wcześniej
hadisie:

„Módlcie się tak, jak na waszych oczach modliłem się ja”.

Dlatego zacząłem wytrwale pracować i przeprowadziłem badanie odpowiednich hadisów w różnych zbiorach, w których są one zgromadzone,
czego rezultatem stała się książka, która znajduje się teraz w

waszych
rękach.

Postawiłem sobie za warunek przytaczanie w tej książce tylko takich hadisów Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), które
mają wiarygodny łańcuch przekazicieli (sanad) zgodnie z zasadami i podstawami nauki o szlachetnych hadisach. Nie brałem pod uwagę hadisów, których isnad zawiera nieznanych lub słabych przekazicieli,
niezależnie od tego, czy dotyczą one kwestii formy, wspominań, zalet
(modlitwy) itd., gdyż jestem przekonany, że wystarczą nam hadisy wiarygodne14, a hadisy słabe nie są nam potrzebne, ponieważ bezsprzecznie wywołują one jedynie podejrzenia i przypuszczenia (zann), które pociągają za sobą wahania, a one, jak orzekł Najwyższy:

لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

> *...nie mogą służyć jako zamiennik Prawdy!*
>
> „Gwiazda" 53:28

A Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „W
żadnym wypadku nie podejrzewajcie, gdyż podejrzenia to najbardziej
kłamliwe mowy!"15. Dlatego nie możemy oddawać czci Allahowi Najwyższemu, kierując się hadisami niewiarygodnymi; w istocie

Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zabronił nam tak postępować, mówiąc: „Strzeżcie się mówić o mnie cokolwiek z wyjątkiem tego, o czym wiecie”16; skoro zabronił przekazywania nam słabych relacji, samo przez się rozumie się, że zabronione jest także postępowanie zgodnie z nimi.

Ułożywszy tekst tej książki, podzieliłem go na dwie części: główną i uzupełniającą.

Co się tyczy części głównej, włączyłem do niej tekst hadisów bądź niezbędne frazy z nich zaczerpnięte, a także odpowiednie słowa, które wiążą je razem dla nadania tekstowi spójności od początku do końca.
Wykazywałem szczególną staranność przy zachowaniu tekstu każdego hadisu w tym samym brzmieniu, w jakim przytaczany jest w zbiorach Sunny; tam, gdzie hadis ma różne wersje, wybierałem tę z nich, która najlepiej nadaje się do ułatwienia odbioru tekstu itp., lecz jednocześnie przytaczałem także inne wersje, oznaczając to w następujący sposób: (w innej wersji tego hadisu przekazuje się: „…”) bądź (w innej relacji przekazuje się: „…”). Nadzwyczaj rzadko wymieniałem imię towarzysza, który przekazał ten czy inny hadis, bądź wyjaśniałem w części głównej książki, który z imamów-muhaddisów włączył (do swojego zbioru) każdy przytoczony hadis — wszystko to zostało zrobione dla ułatwienia czytania tekstu, a także przypisów

do
niego.

Co się tyczy części uzupełniającej, zawiera ona komentarze do głównego
tekstu książki. Wskazałem w niej źródła hadisów, badając przy tym ich
różne wersje i drogi przekazu, a także ich isnady i świadectwa zgodnie
z zasadami „al-dżarh wa-t-ta'dil" (dyskwalifikacji i uwiarygodnienia),
określając stopień wiarygodności bądź słabości hadisów zgodnie z nauką
o szlachetnych hadisach i odnoszącymi się do nich zasadami. Często w
niektórych drogach przekazu jakiegoś hadisu zawarte są wersje i
dodatkowe słowa, których nie ma w innych drogach przekazu — i wtedy, w
miarę możliwości, aby nie naruszyć spójności tekstu, umieszczałem te
wersje i uzupełnienia w wyjściowym hadisie przytaczanym w głównej
części książki, oznaczając je nawiasami kwadratowymi [...]; przy tym nie
wskazywałem, które ze źródeł jest tym jedynym, w którym zawarte jest
to uzupełnienie, czyniąc tak tylko w przypadku, gdy źródło tego hadisu
i jego wywód przekazywane są od tego samego towarzysza; w przeciwnym

razie przytaczałem hadis osobno, na przykład w rozdziale „Słowa zwracania się do Allaha z błaganiem na początku modlitwy (du'a al-istiftah)" itd. Tego rodzaju włączanie dodatkowych wersji hadisów niesie w sobie ogromny pożytek, czego nie znajdziecie w wielu książkach — chwała Allahowi, dzięki którego miłosierdziu dobre dzieła
doprowadzane są do końca!

Dalej wymieniłem w części uzupełniającej książki opinie uczonych dotyczące kwestii rozpatrywanych w danym hadisie. Ponadto przytoczyłem
świadectwa „za" i „przeciw" dotyczące każdego z punktów widzenia, ukazując przy tym mocne i słabe strony ich argumentacji. Następnie wybieraliśmy najsłuszniejszą z przytoczonych opinii i włączaliśmy ją do tekstu głównej części książki. Także w części uzupełniającej przytoczyliśmy niektóre kwestie, które, nie odnosząc się bezpośrednio
do tematu tej książki, nie mają wprost wskazań w tekście Sunny, lecz
wymagają przeprowadzenia idżtihadu17.

Ponieważ w chwili obecnej z powodu niemożliwych do pokonania przyczyn
nie możemy wydać całej książki, obejmującej zarówno część główną, jak
i uzupełniającą, z woli Allaha postanowiliśmy opublikować jedynie jej tekst główny18 i nazwać tę książkę „Sifat salat an-Nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam, min at-takbir ila-t-taslim ka'annaka taraha" („Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i

obdarzy
pokojem!) od samego początku (dosł. „od takbiru” — przyp. tłum.) do końca (dosł. „do taslimu” — przyp. tłum.), tak jakbyście widzieli ją na własne oczy”).

Proszę Allaha Najwyższego, aby uczynił ten trud szczerym przed Jego
Błogosławionym Obliczem, a także aby uczynił go pożytecznym dla moich
wierzących braci, gdyż On jest Wszechsłyszący, Odpowiadający na błagania!

4 Przyp. tłum.: por. z surą „Pająk”, ajatem 45.

5 Przyp. tłum.: podwyższenie w meczecie, z którego imam wygłasza kazanie (chutbę).

6 Al-Buchari i Muslim. Bardziej szczegółowo zob. rozdział „O modlitwie na minbarze”.

7 Al-Buchari, Muslim, Ahmad. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zostały zweryfikowane pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa” (213).

8 Malik, Abu Daud, an-Nasa'i i Ibn Hibban. Jest to hadis wiarygodny, o którego wiarygodności orzekało wielu imamów. Zweryfikowałem jego łańcuch pod względem wiarygodności w książce
„Sahih Abi Daud” (451 i 1276).

9 Hadis wiarygodny. Przytaczany u Ibn al-Mubaraka w „Az-Zuhd” (10/21/1-2), Abu Dauda i an-Nasa'iego z dobrym łańcuchem
przekazicieli. Zweryfikowałem jego łańcuch pod względem wiarygodności w książce „Sahih Abi Daud” (761).

10 Po sklasyfikowaniu książek fikhu hanafickiego i wskazaniu, na których z nich można polegać, a na których nie, Abul-Hasanat al-Luknawi w swoim dziele „An-Nafi' al-Kabir liman jutali' al-Dżami' as-Saghir” pisze (s. 122–123): „Wszystko, co wspomnieliśmy o klasyfikacji tych dzieł, odnosi się do zawartych w nich kwestii prawnych; jednak w tym, co dotyczy hadisów Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), nasza wypowiedź jest
nie do przyjęcia, gdyż jakże wiele książek, na których polegają najlepsi z prawoznawców, pełnych jest hadisów zmyślonych, w szczególności fatwy. Po przeprowadzeniu szerokiej analizy poruszonej
tematyki stało się dla nas oczywiste, że chociaż autorzy tych książek są kompetentni w niektórych kwestiach, niedbale odnosili się
do cytowania hadisów”.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: jednym z tych fałszywych, sfabrykowanych hadisów, który przytaczany jest w niektórych najlepszych książkach, jest następujący: „Temu, kto odrabia (kada) obowiązkowe modlitwy w ostatni piątek ramadanu, posłuży to jako zadośćuczynienie za każdą modlitwę opuszczoną przez
niego w życiu aż do siedemdziesięciu lat!”. Al-Luknawi (niech Allah

będzie dla niego miłosierny!) powiedział w „Al-Asar al-Marfu'a fi-l-Achbar al-Maudu'a" (s. 315) po przytoczeniu tego hadisu: „Ali al-Kari w «Al-Maudu'at as-Sughra» i «Al-Maudu'at al-Kubra» powiedział: «Jest to hadis całkowicie fałszywy, gdyż przeczy on jednomyślnej opinii uczonych (idżma): jeden akt oddawania czci nie może służyć jako odkupienie za te (akty oddawania czci), których opuszczenie liczy się latami. Tym samym nie ma sensu cytować autora
„An-Nihaji" bądź innych komentatorów dzieła „Al-Hidaja", ponieważ nie byli oni uczonymi w dziedzinie hadisów, a ponadto nie przypisywali tego hadisu do żadnego zbioru hadisów»".
Asz-Szaukani wspomniał ten hadis w podobnej wersji w swoim dziele
„Al-Fawa'id al-Madżmu'a fi-l-Ahadis al-Maudu'a", po czym powiedział:
„Niewątpliwie jest to hadis zmyślony. Nie odnalazłem go nawet w żadnym zbiorze, w którym zgromadzone są hadisy fałszywe! Jednak hadis ten w naszych czasach rozpowszechnił się wśród niektórych studentów studiujących prawo w Sanie i wielu z nich zaczęło postępować zgodnie z nim. Nie wiem, kto go dla nich zmyślił — niech
Allah okryje hańbą kłamców!" (koniec cytatu, s. 54).
Dalej al-Luknawi pisze: „W celu potwierdzenia dowodów zmyślenia tego
hadisu, który w różnych wersjach można znaleźć w wielu książkach o
sprawowaniu obrzędów, sporządziłem niewielkie dzieło zawierające zwięzłe i rozwinięte świadectwa rozumu i przekazów, nazwawszy je «Przestroga braci przed innowacjami ostatniego piątku ramadanu»,

do
którego włączyłem pożyteczne wnioski, które obudzą umysły i których
posłuchają słuchający. Sięgnijcie do tego dzieła, gdyż rozdziały jego są cenne, a tematyka ważna".
To, że podobne fałszywe hadisy przytaczane są w książkach z fikhu, podważa zaufanie do zawartych w nich (innych) hadisów, które nie należą do autorytatywnych zbiorów hadisów. Właśnie na ten sens wskazują słowa Alego al-Kariego. Muzułmanin ma obowiązek brać hadisy
od ludzi w nich wyspecjalizowanych, gdyż jak głoszą stare arabskie przysłowia: „Mieszkańcom Mekki lepiej znane są jej górskie przełęcze" i „Gospodarz domu lepiej wie, co w nim jest".

11 W zwięzłym ujęciu imam an-Nawawi (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) w „Al-Madżmu' Szarh al-Muhazzab" (1/60) powiedział: „Uczeni-badacze spośród znawców hadisów i inni (uczeni)
mówią, że jeśli hadis jest słaby, to w odniesieniu do niego nie wolno mówić: «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział/uczynił/nakazał/zabronił...» ani żadnych innych
fraz zawierających twierdzenia, lecz zamiast tego należy mówić: «Podaje się/przekazuje się/opowiada się od niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)...» bądź inne frazy zawierające nieokreśloność. Oni (tj. znawcy hadisów) mówią, że wyrażenia zawierające twierdzenia mogą być stosowane jedynie do hadisów wiarygodnych i dobrych, a wyrażenia zawierające nieokreśloność — do

wszelkich innych hadisów. Wszystko to dlatego, że frazy zawierające twierdzenie zakładają, iż to, co po nich następuje, jest wiarygodne, dlatego można ich używać tylko wtedy, gdy wiarygodność została ustalona. W przeciwnym razie człowiek faktycznie będzie wymyślać kłamstwo na niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)". (Dalej imam an-Nawawi kontynuuje:) „Tę etykietę naruszają autorzy książek, a także wielu prawoznawców spośród naszych towarzyszy i innych (mazhabów), w istocie nawet większość uczonych każdej dziedziny, oprócz niektórych prawdziwych znawców hadisów. Podobne
(obchodzenie się z hadisami) stanowi rażącą nieodpowiedzialność, ponieważ często mówią oni o hadisie wiarygodnym: «Od niego podaje
się, że...», a o hadisie słabym: «On powiedział...» i «Taki a taki przekazał...», a jakże to dalekie od prawdy!".

12 Przyp. tłum.: chodzi tu o wypowiedzenie formuły modlitewnej „Allahu akbar" (Allah jest Największy!), otwierającej modlitwę.

13 Przyp. tłum.: wypowiedzenie słów „As-salamu alajkum wa rahmatu Llah" (Pokój wam i Miłosierdzie Allaha!), kończących modlitwę.

14 Zgodnie z uzgodnioną opinią znawców hadisów termin „hadis wiarygodny" obejmuje hadisy wiarygodne i dobre: hadisy wiarygodne (dobre) jako takie oraz hadisy wiarygodne (dobre) uznawane za takie z racji istnienia innych hadisów.

15 Al-Buchari i Muslim.

16 Hadis wiarygodny, który przekazali at-Tirmizi, Ahmad i Ibn Abi Szajba. Muhammad Sa'id al-Halbi w „Musalsalat" (1/2) przypisał ten hadis al-Bucharemu, lecz pomylił się w tym. Po upływie pewnego czasu stało się dla mnie jasne, że w rzeczywistości hadis ten jest słaby (da'if): polegałem na al-Manawim, który nazwał wiarygodnym łańcuch przekazicieli (isnad) przytaczany przez Ibn Abi Szajbę, jednak później nadarzyła mi się sposobność, aby samemu zweryfikować ten isnad, i odkryłem, że jest on wyraźnie słaby, będąc tym samym isnadem co u at-Tirmiziego i innych (muhaddisów) — zob. moją książkę „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (1783). Niemniej jego miejsce zajmuje inna wypowiedź Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): „Ten, kto opowiada o mnie to, co sam uważa za kłamstwo, jest jednym z kłamców" (hadis ten przekazali Muslim i inni). Zob. przedmowę do mojej książki „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (tom pierwszy).

17 Przyp. tłum.: idżtihad — prawo autorytatywnego znawcy religii do samodzielnego rozstrzygania kwestii natury religijno-prawnej.

18 Przyp. tłum.: te słowa szajch al-Albani (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) napisał w pierwszej przedmowie do książki ponad pięćdziesiąt lat temu. Od tego czasu książka ta była wydawana w pełnym formacie w wielu językach świata. Niniejszy przekład zawiera w sobie zarówno część główną, jak i uzupełniającą.

METODOLOGIA TEJ KSIĄŻKI

Ponieważ temat tej książki polega na wyjaśnieniu przewodnictwa Proroka
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w odniesieniu do modlitwy, uznałem za konieczne nie ograniczać się do postanowień jakiegokolwiek jednego mazhabu z wyżej wymienionych przyczyn. Dlatego
będę przytaczać w tej książce tylko to, co wiarygodnie przekazywane
jest od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), podążając drogą (mazhabem) znawców hadisów19 z pierwszych i obecnych pokoleń muzułmanów20. Jakże piękne są słowa tego, kto powiedział:

Znawcy hadisów — to ludzie Posłańca (swoim powołaniem),
I choć nie ma ich przy nim,
Są z nim razem swoim oddechem21.

W ten sposób książka ta, jeśli zechce Allah Najwyższy, w każdym rozpatrywanym temacie zbierze w jedną całość różne kwestie, które rozproszone są w głębi ksiąg o hadisach i fikhu i co do których istnieje rozbieżność między mazhabami. Jednocześnie w tej książce może
być zawarte i to z prawdy, czego nie ma w innych książkach lub mazhabach, dlatego ten, kto będzie postępować zgodnie z tą prawdą,
jeśli zechce Allah, znajdzie się w liczbie tych, których Allah poprowadził „za Swoją wolą ku tej prawdzie, co do której się

poróżnili
— wszak Allah prowadzi tego, kogo zechce, ku Prostej Drodze”
(„Krowa” 2:213).

Ustanowiwszy dla siebie tę metodologię — trzymania się
wiarygodnej
Sunny — zarówno w tej, jak i w innych swoich książkach, a Sunna ta
rozprzestrzeni się wśród ludzi, jeśli zechce Allah Najwyższy,
wiedziałem, że nie wywoła to zadowolenia u każdej grupy i
mazhabu. Co
więcej, z pewnością niektórzy z nich, jeśli nie większość, zaczną
poddawać mnie naganie i wyrzutom. Jednak nie ma to znaczenia,
gdyż
wiem także, że wszystkim dogodzić niepodobna, i że — jak
powiedział
Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):
„Tego, kto dogadza ludziom, wywołując (przy tym) gniew Allaha,
Allah
powierzy tym ludziom”22. Niech Allah wynagrodzi tego, kto
powiedział:

Nie ujdę przed napaściami ludzkimi, niestety,
Choćbym był w jaskini krętej góry;
Bo któż uniknie ludzkiego zła,
Choćby skrył się w skrzydłach orła?!

Wystarczy mi przekonanie, że to właśnie jest ta Droga ludzi, którą
Najwyższy nakazał podążać wierzącym i którą wyjaśnił nasz Prorok
Muhammad (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), pan

wszystkich Posłańców. Właśnie tą Drogą podążały pierwsze prawe pokolenia muzułmanów (salafowie) spośród towarzyszy Proroka (niech
Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), ich następców i następnych po
nich pokoleń, włączając czterech Imamów (niech Allah będzie dla nich
miłosierny!), których mazhabów trzyma się dziś większość muzułmanów. I
wszyscy oni są jednomyślni co do obowiązku trzymania się Sunny i zwracania się ku niej, odrzucając wszelką wypowiedź sprzeczną z Sunną,
jakkolwiek wielki byłby człowiek, z którego ust ona padła, ponieważ sprawa Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jest wyższa, a Droga jego prostsza.

I właśnie dlatego wybrałem ich przewodnictwo (tj. Imamów — przyp.
tłum.), poszedłem ich śladami, wypełniłem ich nakazy ścisłego trzymania się hadisów, nawet jeśli wejdzie to w sprzeczność z ich wypowiedziami (w jakiejś kwestii). Właśnie te nakazy, pochodzące od
nich, wywarły na mnie silny wpływ we własnym metodologicznym badaniu
tej Prostej Drogi i wyrzeczeniu się ślepego, bezpodstawnego naśladowania jakiegokolwiek poglądu (taklid). Proszę Allaha Najwyższego, aby obdarzył ich wielką nagrodą!

19 Al-Luknawi w książce „Imam al-Kalam fima jata'allak bil-Kira'a Chalf al-Imam" (s. 156) powiedział: „Ten, kto zajmuje się bezstronną analizą, zanurza się w oceany fikhu i jego podstaw, stroniąc od wszelkich przymusów, mocno poznaje, że w większości drugorzędnych i głównych kwestii, co do których poróżnili się uczeni, mazhab znawców hadisów jest mocniejszy od innych mazhabów.
Za każdym razem, gdy analizuję różne opinie, wypowiedź znawców hadisów okazuje się najbliższa sprawiedliwości — czeka ich nagroda od Allaha i On im podziękuje. Taka jest podstawa. A jakże mogłoby być inaczej, skoro są oni prawdziwymi spadkobiercami Proroka (niech
Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i prawdziwymi pomocnikami
jego Prawa (szariatu)?! Niech Allah zbierze nas razem z nimi (w Dniu Zmartwychwstania) i natchnie nas miłością do nich i podążaniem za nimi aż do samej śmierci!".

20 As-Subki w „Al-Fatawa" (1/148) powiedział:
„Najważniejszą sprawą muzułmanów jest modlitwa, o którą powinien
troszczyć się każdy muzułmanin, zachowując jej podstawy i przestrzegając jej wymogów. Zebrane są w niej także postanowienia obowiązkowe do wypełnienia, jak również takie postanowienia, co do
których obowiązkowości opinie uczonych się rozeszły. Do modlitwy odnoszą się kwestie, co do których istnieje jednomyślna opinia uczonych — i tu nie ma miejsca na nic innego oprócz Prawdy — oraz inne kwestie, które wywołały rozbieżności uczonych.

Najrozsądniejsze
podejście polega na tym, aby albo nie wdawać się w rozbieżności w tych kwestiach, na ile to możliwe, albo zająć się badaniem wiarygodnych przekazów od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i trzymać się ich. Jeśli człowiek postąpi w ten sposób, jego modlitwa okaże się prawidłowa i dobra, objęta następującymi Słowami Najwyższego:
فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا
«I kto ma nadzieję na spotkanie ze swoim Panem, niech spełnia dobre
dzieła…» („Grota” 18:110)”.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: drugie podejście jest znakomitsze, a nawet obowiązkowe, ponieważ pierwsze podejście,
poza tym że nie sprzyja rozstrzygnięciu wielu kwestii, nie odpowiada
jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nakazowi: „Módlcie się tak, jak na waszych oczach modliłem się ja”, gdyż w takim przypadku modlitwa człowieka może zasadniczo rozejść się z modlitwą Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Zastanówcie się więc nad tym!

21 Z wierszy Hasana ibn Muhammada an-Nasawiego, jak przekazał znawca hadisów al-Hafiz Dija ad-Din al-Makdisi w swoim dziele „Fadl al-Hadis wa ahlihi” („O zaletach hadisów i ich znawców”).

22 At-Tirmizi, al-Kuda'i, Ibn Buszran i inni. Ja (tj.
szajch al-Albani — przyp. tłum.) wypowiedziałem się o tym hadisie i drogach jego przekazu przy weryfikacji hadisów zawartych w dziele „Szarh al-Akida at-Tahawijja" (s. 278).

WYPOWIEDZI IMAMÓW O PODĄŻANIU ZA SUNNĄ I WYRZECZENIU SIĘ ICH POGLĄDÓW, JEŚLI SĄ Z NIĄ SPRZECZNE

Będzie nadzwyczaj pożyteczne, jeśli przytoczymy tutaj niektóre z takich wypowiedzi — może posłuży to jako przestroga i przypomnienie
dla tych, którzy ślepo naśladują23 poglądy Imamów — nie, nawet nie samych Imamów, lecz ludzi stojących pod względem statusu
znacznie niżej od nich — dla tych, którzy do tego stopnia trzymają się
swoich mazhabów i poglądów, jak gdyby zstąpiły one z Niebios! A przecież Wszechmocny i Wielki Allah powiedział:

اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ ۗ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

> *Podążajcie za tym, co zostało wam zesłane od waszego Pana, i nie bierzcie sobie poza Nim innych opiekunów. Jakże rzadko o tym pamiętacie!*
>
> **„Wzniesione Krawędzie" 7:3**

Imam Abu Hanifa(niech Allah będzie dla niego miłosierny!)

Pierwszy z nich — imam Abu Hanifa an-Nu'man ibn Sabit (niech Allah
będzie dla niego miłosierny!), którego towarzysze przekazali jego różne słowa i wypowiedzi. Wszystkie one sprowadzają się do jednego:
obowiązku brania za podstawę hadisu i odrzucania naśladowania (taklidu) tych poglądów imamów, które są sprzeczne z jakimkolwiek hadisem.

1.„Jeśli hadis jest wiarygodny — to właśnie jest mój mazhab”24.2.„Nikomu nie wolno przyjmować naszej wypowiedzi, nie wiedząc, skąd ją
wzięliśmy”25.
W innej relacji przekazuje się: „Zabronione (haram) jest wydawanie fatwy na podstawie moich słów temu, kto nie zna mojego dowodu (dalil) (w danej kwestii)”. W jednej z relacji dodaje się: „...wszak wszyscy jesteśmy ludźmi: dziś mówimy jedne słowa, a jutro się ich wyrzekamy”.
Przekazuje się także następującą wypowiedź: „Biada ci, o Jakubie26 (to Abu Jusuf)! Nie zapisuj wszystkiego, co słyszysz ode mnie! Wszak, zaprawdę, zdarza się tak, że dziś mam jedno zdanie, a jutro się go wyrzekam, albo jutro mam jedno zdanie, a pojutrze się go wyrzekam”27.3.„Jeśli powiedziałem cokolwiek sprzecznego z Księgą Allaha
Najwyższego bądź przekazami Posłańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to odrzućcie moją wypowiedź”28.

Imam Malik ibn Anas(niech Allah będzie dla niego miłosierny!)

Co się tyczy imama Malika ibn Anasa (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), to powiedział on:

1.„Zaprawdę, jestem przecież tylko człowiekiem: (czasami) się mylę, a
(czasami) mam rację. Badajcie moje zdanie — wszystko, co jest zgodne
z Księgą Allaha i Sunną, przyjmijcie, a wszystko, co nie jest zgodne
z Księgą Allaha i Sunną, zostawcie”29.2.„Słowa każdego (człowieka)
po Proroku (niech Allah go błogosławi i
obdarzy pokojem!) będą i przyjmowane, i odrzucane — oprócz (słów)
samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!)”30.3.Ibn Wahb powiedział: „Słyszałem, jak Malika
zapytano o oczyszczanie
między palcami stóp podczas ablucji. Odpowiedział: «Ludzie nie
muszą
tego robić». Poczekałem, aż ubędzie ludzi, i powiedziałem mu:
«Znamy
sunnę w tej sprawie». Wtedy zapytał: «A jaka ona jest?».
Odpowiedziałem: «Opowiedzieli nam al-Lajs ibn Sa'd, Ibn Lahi'a i
Amr
ibn al-Haris ze słów Jazida ibn Amra al-Ma'afiriego, ze słów Abu Abd
ar-Rahmana al-Hubulego, ze słów al-Mustaurida ibn Szaddada
al-Kurasziego, który przekazał: 'Widziałem, jak Posłaniec Allaha
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przeciągał małym
palcem między palcami stóp'». Malik wtedy powiedział: «Zaprawdę,
to

dobry hadis. Do tej chwili nigdy go nie słyszałem». Później słyszałem, że gdy zadawano mu podobne pytanie, nakazywał oczyszczanie między palcami stóp”31.

Imam asz-Szafi'i(niech Allah będzie dla niego miłosierny!)

A co się tyczy Imama asz-Szafi'iego (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), to jego wypowiedzi na poruszony tutaj temat są liczne i piękne32, a jego zwolennicy bardziej niż inni się ich trzymali.

1.„Sunna Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dociera do każdego z nas i umyka każdemu z nas. Jeśli coś powiedziałem lub coś uzasadniłem, a to, co powiedziałem, rozchodzi się z (Sunną) Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to wypowiedź wygłoszona przez Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jest i moją wypowiedzią”33.2.„Muzułmanie są jednomyślni co do tego, że jeśli człowiekowi wyjaśniona została jakaś sunna Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to nie wolno mu jej porzucać dla wypowiedzi kogokolwiek innego”34.3.„Jeśli znajdziecie w tym, co napisałem, coś sprzecznego z Sunną Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to mówcie zgodnie z Sunną Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i zostawcie to, co powiedziałem”35 (w innej wersji przekazuje się: „...wtedy podążajcie za nią i nie zważajcie na niczyje słowa”36).4.„Jeśli hadis jest wiarygodny, to

właśnie jest mój
mazhab”37.5.„Wy38 lepiej znacie hadisy i ich przekazicieli niż ja. Dlatego jeśli hadis jest wiarygodny, to poinformujcie mnie o nim, skądkolwiek by był: z Kufy, Basry czy asz-Szamu39, abym
się na niego powoływał, jeśli jest wiarygodny”40.6.„Jeśli w jakiejś kwestii ujawni się niezgodność tego, co
powiedziałem, z relacją od Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), której wiarygodność została ustalona
przez znawców hadisów, to wycofuję się z tego, co powiedziałem, za mojego życia i po mojej śmierci”41.7.„Jeśli zobaczycie, że mówię coś rozchodzącego się z tym, co
wiarygodnie ustalono od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!), to wiedzcie: opuścił mnie mój rozum”42.8.„Jeśli wszystko, co powiedziałem, rozejdzie się z tym, co
wiarygodnie przekazywane jest od Proroka (niech Allah go błogosławi
i obdarzy pokojem!), to najważniejszy jest hadis Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) — i nie naśladujcie (taklid) mnie”43.9.„Każdy hadis od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!) — to i moja wypowiedź, nawet jeśli nie usłyszeliście go ode mnie”44.

Imam Ahmad ibn Hanbal(niech Allah będzie dla niego miłosierny!)

Imam Ahmad znany jest z tego, że bardziej niż wszyscy inni imamowie

zajmował się zbieraniem Sunny i trzymał się jej do tego stopnia, że nawet „występował przeciwko napisaniu książki, która wchłonęłaby w
siebie wnioski dedukcyjne (tafri') i opinie spekulatywne (rajj)”45. Dlatego mówił:

1.„Nie naśladujcie (taklid) mnie i nie naśladujcie (taklid) ani Malika, ani asz-Szafi'iego, ani al-Auza'iego, ani as-Sauriego, lecz bierzcie stamtąd, skąd oni wzięli”46. W innej wersji przekazuje się: „Nie naśladujcie (taklid) w swojej wierze nikogo z nich! Bierzcie to, co dotarło od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego towarzyszy; a po nich idą ich następcy (tabi'ini), w odniesieniu do których człowiekowi dany jest wybór”. Pewnego razu powiedział: „Podążanie (al-ittiba') polega na tym, aby człowiek podążał za tym, co dotarło od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego towarzyszy, a w odniesieniu do ich następców (tabi'inów) ma prawo wyboru”47.2.„Zdanie al-Auza'iego, zdanie Malika, zdanie Abu Hanify — wszystko to jedynie zdanie i każde z nich jest równoznaczne w moich oczach, a zaprawdę, dowód jest w przekazach (od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego towarzyszy)”48.3.„Jeśli ktokolwiek odrzuca hadis Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to znajduje się na krawędzi zguby”49.

Oto jakie są wypowiedzi Imamów (niech Allah Najwyższy będzie z nich
wszystkich zadowolony!) dotyczące nakazu trzymania się hadisów i zakazu bezkrytycznego naśladowania ich samych (taklid), a

wypowiedzi
te są tak wyraźne i jasne, że nie wywołują sporów ani innych interpretacji. Dlatego ten, kto trzyma się wszystkiego, co wiarygodnie
ustalone w Sunnie, nawet jeśli postępuje przy tym wbrew niektórym wypowiedziom Imamów, nie narusza ich mazhabów i nie wykracza poza
granice ich drogi. Wręcz przeciwnie — taki człowiek będzie rozumnym
naśladowcą (muttabi'em) każdego z nich, trzymającym się mocnego uchwytu, który nigdy się nie złamie. Zupełnie inaczej ma się sprawa z
tym człowiekiem, który odstępuje od wiarygodnie ustalonej Sunny tylko
dlatego, że przeczy ona wypowiedziom Imamów. Właśnie odwrotnie —
okazuje się, że to taki człowiek występuje przeciwko nim i rozchodzi się z ich wypowiedziami wspomnianymi wyżej. Allah Najwyższy powiedział:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

> *Ale nie — na twego Pana! — nie uwierzą oni, dopóki nie uczynią cię sędzią w powstających między nimi (sporach), dopóki twoje rozstrzygnięcia nie przestaną wywoływać ich niezadowolenia i dopóki nie poddadzą się całkowicie*

„Kobiety” 4:65

Najwyższy powiedział także:

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Niech strzegą się ci, którzy naruszają jego nakazy, aby nie dosięgło ich nieszczęście albo bolesna kara

„Światło” 24:63

Al-hafiz Ibn Radżab al-Hanbali (niech Allah Najwyższy będzie dla niego
miłosierny!) powiedział:

„Każdy człowiek, do którego dotarł jakiś nakaz Posłańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego zwyczaj, ma obowiązek wyjaśnić go ummie, szczerze ich napominać, nakazywać im podążanie za
jego nakazem, nawet jeśli rozchodzi się on z autorytatywnym zdaniem
kogokolwiek z ummy. Zaprawdę, nakaz Posłańca Allaha (niech Allah go
błogosławi i obdarzy pokojem!) jest godniejszy wywyższenia i naśladowania niż zdanie jakiegokolwiek autorytatywnego człowieka, które przez pomyłkę rozeszło się w niektórych kwestiach z odpowiednim
nakazem Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Dlatego towarzysze Proroka i ich następcy odrzucali każdego, kto

postępował wbrew wiarygodnej Sunnie. Możliwe, że czynili to czasami w
dość ostrej formie50, lecz nie z powodu niechęci do takiego człowieka, gdyż sami go kochali i szanowali, ale dlatego, że Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) okazywali większą miłość, a jego nakaz był dla nich ponad (nakazem) jakiegokolwiek innego stworzenia. Dlatego gdy nakazy Posłańca (niech
Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i kogokolwiek innego wchodzą
ze sobą w sprzeczność, w pierwszej kolejności należy wypełniać nakazy
Posłańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i za nimi podążać. Jednocześnie nie przeszkadza to odnosić się z szacunkiem do
człowieka, którego zdanie (przez pomyłkę) rozchodzi się z nakazem Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), gdyż człowiekowi temu będzie przebaczone51 (przez Allaha). W rzeczywistości taki człowiek, któremu darowane będzie przebaczenie
(Allaha), nie sprzeciwiałby się temu, aby przestano podążać za jego nakazem sprzecznym z Sunną, jeśli okaże się, że istnieje rozchodzący
się z nim nakaz Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)"52.

Zaprawdę, jakże mogliby się temu sprzeciwiać, skoro sami wzywali do
tego swoich naśladowców, jak wskazano wyżej, i zobowiązali ich do

odstąpienia od wszelkich swoich wypowiedzi, jeśli przeczą one Sunnie?!
Imam asz-Szafi'i (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), na przykład, nakazał swoim towarzyszom przypisywać mu wiarygodną Sunnę,
nawet jeśli sam (z niewiedzy) za nią nie podążał bądź podążał za czymś, co się z nią rozchodzi. Oto dlaczego, gdy badacz Ibn Dakik al-'Id (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) zebrał w jedną obszerną książkę te kwestie, w których mazhaby każdego z czterech Imamów rozchodzą się z wiarygodnymi hadisami z osobna i łącznie, we
wstępie do niej napisał: „Zaprawdę, przypisywanie wszystkich tych (odpowiedzi na) kwestie Imamom-mudżtahidom jest surowo zabronione
(haram); zaprawdę, prawoznawcy-mukallidzi powinni o tym wiedzieć, aby
nie powoływać się na nich w tych kwestiach, bo inaczej rzucą na nich
kłamstwo”53.

23 Właśnie na tego rodzaju taklid wskazał imam at-Tahawi, mówiąc: „Taklidem zajmuje się tylko ten, kto jest fanatykiem bądź ignorantem” (cytat ten przytacza Ibn 'Abidin w „Rasm al-Mufti”, tom 1, s. 32, Zbiór dzieł).
Przyp. tłum.: należy zaznaczyć, że istnieją trzy kategorie ludzi, którzy zajmują się jednym z następujących rodzajów działalności: 1) idżtihad, 2) ittiba', 3) taklid.
1) Idżtihad (dosł. „staranie”, „gorliwość”, „pilność”) — to działalność autorytatywnego teologa mającego prawo samodzielnie

rozstrzygać takie kwestie natury religijno-prawnej, co do których nie ma bezpośrednich wskazań w Koranie i Sunnie. Idżtihadem mogą
zajmować się tylko osoby doskonale władające językiem arabskim, znające na pamięć Koran i jego objaśnienia, dobrze znające Sunnę i komentarze do niej oraz spełniające cały szereg innych wymogów. Człowieka, który ma prawo zajmować się idżtihadem, nazywa się mudżtahidem.
2) Ittiba' (dosł. „podążanie") — to działalność człowieka zdolnego podążać za rozstrzygnięciami natury religijno-prawnej na podstawie
rozpatrzenia i zrozumienia przedstawionych dowodów z Koranu, Sunny,
idżmy towarzyszy i idżmy uczonych-teologów, jednak niezdolnego samodzielnie rozstrzygać kwestii natury religijno-prawnej. Człowieka, który jest zdolny zajmować się ittiba', nazywa się muttabi'em.
3) Taklid (dosł. „naśladowanie", „imitowanie", „kopiowanie") — to działalność człowieka bezwarunkowo kierującego się wypowiedziami i
rozstrzygnięciami jednego z teologów bez zwracania się do Koranu i Sunny, które mogą potwierdzić lub obalić słuszność jego punktu widzenia. Człowieka, który trzyma się taklidu, nazywa się mukallidem.
Należy tu zaznaczyć, że istnieją dozwolone i zabronione formy taklidu.
I. Dozwolona forma taklidu
Szajch ul-islam Ibn Tajmijja (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „Gdy muzułmanin staje przed jakimś

problemem, powinien starać się uzyskać fatwę od takiego człowieka,
który — jak jest przekonany — wyda mu fatwę na podstawie tego, co postanowili Allah i Jego Posłaniec (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Przy tym nie ma znaczenia, do którego z mazhabów
on się zalicza. Dla żadnego muzułmanina nie jest obowiązkowe ślepe podążanie za którymkolwiek z uczonych we wszystkim, co on mówi. Także dla żadnego muzułmanina nie jest obowiązkowe podążanie za określonym mazhabem uczonych we wszystkim, czego on od nich wymaga i
co im przekazuje. Przeciwnie — wypowiedź każdego człowieka może
zostać przyjęta bądź odrzucona, oprócz (wypowiedzi) samego Posłańca
Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Dozwolone jest podążanie za mazhabem określonego człowieka w przypadku niezdolności (muzułmanina) do poznania postanowienia szariackiego (w
jakiejś kwestii); jednak nie jest to obowiązkowe dla każdego pojedynczego człowieka, jeśli jest on zdolny poznać postanowienie szariackie bez uciekania się do podobnej drogi taklidu. Dlatego każdy człowiek powinien na miarę swoich sił bać się Allaha i dążyć do poznania tego, co nakazali Allah i Jego Posłaniec, czyniąc to, co nakazane, i unikając tego, co zabronione" („Madżmu' Fatawa" [„Zbiór fatw"], 20/208, 209).

II. Zabroniona forma taklidu

Ibn al-Kajjim (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) w swoim dziele „I'lam al-Muwakki'in" (2/188) wskazał na zabronione formy

taklidu: „Składa się on z trzech rodzajów: (1) całkowite odejście od tego, co zesłał Allah, i zadowolenie się taklidem swoich przodków; (2) czynienie taklidu za człowiekiem, jeśli nie wiecie, czy jest on tym, którego wypowiedzi mogą być przyjmowane; (3) trzymanie się taklidu po tym, jak (w jakiejś kwestii) zostanie ustalony dowód i stanie się jasne, że ustalony dowód przeczy zdaniu człowieka, za którym czyniony był taklid".

Szajch ul-islam Ibn Tajmijja (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „Nikt nie powinien ślepo podążać za kimkolwiek we wszystkim, co on nakazuje, zabrania bądź zaleca, z wyjątkiem Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Muzułmanie zawsze powinni zadawać swoje pytania uczonym
islamskim, czasami podążając za jednym, a czasami za drugim. Jeśli naśladowca postanowi podążać za zdaniem jednego z imamów w jakiejś
konkretnej kwestii, które — jak sądzi — jest lepsze dla jego przywiązania do religii bądź jest bardziej słuszne itd., to według większości uczonych muzułmańskich jest to dozwolone i ani Abu Hanifa, ani Malik, ani asz-Szafi'i, ani Ahmad nie mówili, że jest to zabronione" („Madżmu' Fatawa" [„Zbiór fatw"], 23/382).

Szajch Sulajman ibn Abdallah (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „To, co powinien czynić wierzący, jeśli Księga Allaha i Sunna Jego Posłańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dotarły do niego i rozumie je w tym, co dotyczy jakiejś kwestii — to postępować zgodnie z nimi, nie zważając na tego, z kim rozchodzi się w danej kwestii. To właśnie nakazali nam nasz Pan i nasz Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i co do czego jednomyślni są wszyscy uczeni, z wyjątkiem

ignoranckich ślepych naśladowców i tych, których serca stwardniały.
Podobni ludzie nie są uczonymi" („Tajsir al-Azim al-Hamid", s. 546).
Imam Ahmad ibn Hanbal (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „Jakie to dziwne, że ludzie, którzy znają łańcuch przekazicieli hadisu i jego wiarygodność, nadal podążają za zdaniem Sufjana (as-Sauriego), podczas gdy Allah Najwyższy powiedział:
فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
«Niech więc strzegą się ci, którzy sprzeciwiają się jego woli, aby nie dosięgła ich pokusa (fitna) albo nie dosięgły ich bolesne cierpienia!» („Światło" 24:63). (Dalej Imam Ahmad kontynuował:) Wiecie, co to jest fitna? Fitna — to wielobóstwo (szirk)! Gdyż odrzucenie niektórych z jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypowiedzi może stać się przyczyną tego, że odchylenie wejdzie do serca, i tym samym (człowiek) zostanie zgubiony" (podał Ibn Batta w „Al-Ibana al-Kubra" [nr 97]; zob. także „Al-Masa'il" [3/1355] Abdullaha ibn Ahmada).
Szajch Abdurrahman ibn Hasan (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „W tych słowach Imama Ahmada (niech Allah
będzie dla niego miłosierny!) zawarte jest wskazanie na to, że czynienie taklidu, zanim dotrą do człowieka dowody, nie jest naganne. Jednak godny nagany jest ten człowiek, do którego dotarły dowody, lecz on nadal się im sprzeciwia z powodu (przywiązania do) wypowiedzi swojego uczonego" („Fath al-Madżid", 2/649).
W ten sposób, podsumowując wszystko powyższe, należy zaznaczyć, co

następuje: 1) mudżtahidowi wolno czynić taklid, gdy jest niezdolny do idżtihadu w jakiejś kwestii z usprawiedliwionych przyczyn; 2) muttabi'emu i mukallidowi wolno czynić taklid przy spełnieniu dwóch
warunków: (a) znajduje się w sytuacji, gdy nie jest w stanie samodzielnie poznać postanowienia szariackiego w jakiejś kwestii z usprawiedliwionych przyczyn; (b) człowiek, za którym czyni taklid, powinien być znany ze swoich prawidłowych zapatrywań, prawdziwego
wyznania wiary, wiedzy i prawa do zajmowania się idżtihadem; 3) zabronione jest czynienie taklidu po tym, jak stanie się oczywiste, że przeczy on ustalonemu dowodowi z Koranu i Sunny; 4) zabronione
jest czynienie taklidu za jednym człowiekiem, oprócz samego Proroka
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), bądź za jednym mazhabem absolutnie we wszystkich kwestiach natury religijno-prawnej; 5) zabronione jest czynienie taklidu za człowiekiem, który nie spełnia odpowiednich wymogów i nie nadaje się
do tego.

Tym samym jest całkowicie oczywiste, że szajch al-Albani, poruszając
w tej książce kwestie taklidu, ma na myśli tę jego formę, która jest zabroniona. Wynika to jasno zarówno z tekstu samej książki, jak i z odpowiednich wypowiedzi uczonych-teologów w niej przytaczanych.

24 Przekazali Ibn 'Abidin w „Al-Haszijja” (1/63) i w „Rasm al-Mufti” (1/4 ze Zbioru dzieł Ibn 'Abidina), szajch Salih al-Fulani w „Ikaz al-Himam” (s. 62) i inni. Od Ibn 'Abidina przekazuje się następującą wypowiedź z dzieła „Szarh al-Hidaja”, które napisał Ibn asz-Szahna al-Kabir, nauczyciel Ibn al-Humama: „Gdy okazuje się, że jakiś hadis sprzeczny z mazhabem jest wiarygodny, człowiek powinien postępować zgodnie z tym hadisem i staje się to jego mazhabem, a przez to, że postępuje zgodnie z hadisem, nie przestaje być zwolennikiem mazhabu hanafickiego. Tak bowiem wiarygodnie przekazuje się, że Abu Hanifa (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: «Jeśli hadis jest wiarygodny — to właśnie jest mój mazhab», a tę wypowiedź Abu Hanify i innych Imamów przekazał Ibn 'Abd al-Barr”.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: jest to jeden z przejawów pełni wiedzy i bogobojności Imamów, ponieważ podobnymi wypowiedziami wskazali oni na to, że nie obejmują (swoją wiedzą) całej Sunny w całości. Imam asz-Szafi'i wyjaśnił to bardziej szczegółowo, o czym będzie mowa dalej. Zdarzało się tak, że rozchodzili się z jakąś sunną, która do nich nie dotarła, dlatego sami nakazali nam podążać za sunną i czynić ją częścią ich mazhabu. Niech Allah będzie miłosierny dla nich wszystkich!

25 Przekazali Ibn 'Abd al-Barr w „Al-Intika fi Fada'il as-Salasa al-A'immat al-Fukaha” (s. 145), Ibn al-Kajjim w „I'lam al-Muwakki'in” (2/309), Ibn 'Abidin w swoich przypisach do „Al-Bahr

ar-Ra'ik" (6/293) i „Rasm al-Mufti" (s. 29, 32) oraz asz-Sza'rani w „Al-Mizan" (1/55), który przekazał drugą relację. Ostatnią relację przekazał Abbas ad-Dauri w „At-Tarich Ibn Ma'in" (6/77/1) z wiarygodnym isnadem od Zafara, ucznia Imama Abu Hanify. Podobne
relacje przekazywane są także od towarzyszy Abu Hanify: Zafara, Abu
Jusufa i 'Afijji ibn Jazida (porównaj „Ikaz", s. 52). Ibn al-Kajjim jasno wskazał na relacje od Abu Jusufa w „I'lam al-Muwakki'in" (2/344). Uzupełnienie do drugiej relacji redaktor „Ikaz" (s. 65) przypisuje Ibn 'Abd al-Barrowi, Ibn al-Kajjimowi i innym.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: jeśli to jest to, co mówią oni o człowieku, któremu nieznane są ich dowody, to jakże chciałbym wiedzieć, co odpowiedzieliby temu, kto wie o sprzeczności
danego dowodu z ich odpowiednią wypowiedzią, lecz mimo to po tym
wydaje fatwy sprzeczne z danym dowodem?! Zastanówcie się więc nad tą
wypowiedzią (Imama), gdyż jej jednej wystarczy, aby zdruzgotać ślepe
naśladownictwo (at-taklid al-amma); oto dlaczego jeden z szajchów-mukallidów odmówił uwierzenia, że te słowa należą do Abu
Hanify, gdy ja, wyraziwszy naganę jego fatwie, przytoczyłem mu tę wypowiedź Abu Hanify o nieznajomości dowodów.

26 Przyp. tłum.: tutaj imam Abu Hanifa zwraca się do swojego wybitnego ucznia Abu Jusufa (niech Allah będzie miłosierny

dla nich obu!).

27 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: Imam
Abu Hanifa tak mówił dlatego, że często opierał swój osąd na analogii (kijas), po czym znajdował lepiej uzasadnioną analogię bądź docierał do niego hadis Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) (w rozpatrywanej kwestii), i wtedy przyjmował go i odstępował od swojej poprzedniej wypowiedzi. W zwięzłym ujęciu asz-Sza'rani w swoim dziele „Al-Mizan" (1/62) pisze: „Jesteśmy przekonani, podobnie jak każdy badacz (życia i spuścizny) Abu Hanify
(niech Allah będzie z niego zadowolony!), że gdyby dożył on czasów pisemnego utrwalenia szariatu i podróży znawców hadisów do miast i
krajów w celu poznania ich i zebrania w całość, przyjąłby to i odstąpiłby od wszystkich użytych przez siebie osądów przez analogię
(kijas). Udział kijasu w jego mazhabie byłby stosunkowo równie niewielki jak w innych mazhabach. Jednak ponieważ za jego życia dowody szariackie były rozproszone wśród następców i ich następców w
małych i dużych miastach, w jego mazhabie kijas stanowił większy udział w porównaniu z innymi Imamami. Było to uwarunkowane tym, że
nie miał on świadectwa tekstowego w tych kwestiach, w których uciekał się do kijasu, w odróżnieniu od pozostałych Imamów. Żyjący po nim znawcy hadisów zaczęli odbywać podróże w celu poszukiwania i
zbierania hadisów z różnych miast i osad, zapisując je. Tym samym

niektóre hadisy szariackie objaśniały inne. Oto jaka jest przyczyna dużego udziału kijasu w jego mazhabie, podczas gdy w innych mazhabach nie jest on tak wielki". Abul-Hasanat (al-Luknawi) w „An-Nafi' al-Kabir" (s. 135) bardziej szczegółowo przytacza słowa asz-Sza'raniego, aprobując je i objaśniając we własnych przypisach, dlatego każdy chętny powinien sięgnąć do tego dzieła.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: tak więc, ponieważ powyższe wyjaśnienie wskazuje na usprawiedliwioną przyczynę tego,
dlaczego Abu Hanifa czasami nieumyślnie przeczył wiarygodnym hadisom
— a przyczyna ta jest całkowicie do przyjęcia, ponieważ Allah Najwyższy nie nakłada na duszę więcej, niż może ona znieść — nie wolno ganić za to Abu Hanify, jak czynią niektórzy ignoranccy ludzie. Przeciwnie, należy go szanować, gdyż jest on jednym z imamów
muzułmanów, poprzez których ta wiara została zachowana i przekazana
nam w całej pełni, a ponadto, zaprawdę, w każdym przypadku otrzyma
on nagrodę (od Allaha), czy miał rację (we własnym idżtihadzie), czy nie. Z drugiej strony, czcicielom imama Abu Hanify nie wolno nadal trzymać się tych jego wypowiedzi, które przeczą (rzetelnym) hadisom,
gdyż w rzeczywistości podobne wypowiedzi nie są częścią jego mazhabu, jak wynika z wyżej przytoczonych słów (Imama). Tym samym
istnieją dwie skrajności, podczas gdy prawda znajduje się między nimi:

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا
بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ
آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

«Panie nasz! Przebacz nam i naszym braciom, którzy uwierzyli przed
nami! Nie zasiewaj w naszych sercach nienawiści i zawiści do tych, którzy uwierzyli! Panie nasz! Zaprawdę, Ty jesteś Współczujący, Miłosierny!» („Zgromadzenie" 62:10).

28 Al-Fulani w „Ikaz al-Himam" (s. 50) odnosił tę
wypowiedź także do Imama Muhammada, mówiąc następnie: „To i temu
podobne nie odnosi się do mudżtahida, ponieważ nie potrzebuje on ich
wypowiedzi, lecz odnosi się to do mukallida".
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: opierając się na
tym, asz-Sza'rani w swoim dziele „Al-Mizan" (1/26) powiedział:
„Jeśli ktoś zapyta: «Co powinienem czynić z hadisami, za którymi mój
imam nie podążał, lecz ich wiarygodność została ustalona po jego
śmierci?» — należy odpowiedzieć: «Powinieneś postępować zgodnie z
tymi hadisami, ponieważ gdyby twój imam je napotkał i stwierdził ich
wiarygodność, nakazałby ci postępować zgodnie z nimi, gdyż wszyscy
imamowie byli jeńcami w prawicy szariatu». Ten, kto by tak postąpił,
zebrałby obiema rękami wszelkie dobro, lecz ten, kto mówi: «Nie będę

postępować zgodnie z hadisem, jeśli mój imam za nim nie podążał» —
utraci ogromny pożytek, jak to już dzieje się z wieloma naśladowcami
(mukallidami) Imamów-założycieli mazhabów. Lepiej byłoby dla nich postępować zgodnie z każdym hadisem, którego wiarygodność została
ustalona po epoce Imamów, tym samym wypełniając ich wolę, gdyż jesteśmy głęboko przekonani, że gdyby Imamowie żyli dłużej i napotkaliby hadisy, których wiarygodność została ustalona po nich, na pewno przyjęliby je i postępowaliby zgodnie z nimi, odstąpiwszy od wszelkich osądów przez analogię użytych przez nich wcześniej i od
wszelkich wypowiedzi wygłoszonych przez nich wcześniej".

29 Przekazali Ibn 'Abd al-Barr w „Dżami' Bajan al-'Ilm wa Fadlih" (2/32), Ibn Hazm, cytujący Ibn 'Abd al-Barra w „Usul al-Ahkam" (6/149), i al-Fulani (s. 72).

30 Tę znaną wypowiedź odnosi się do Imama Malika, o czym wiadomo uczonym z późniejszych pokoleń (muzułmanów). Ibn Abd al-Hadi
nazwał ją wiarygodną w „Irszad as-Salik" (227/1), Ibn 'Abd al-Barr w „Dżami' Bajan al-'Ilm wa Fadlih" (2/91) i Ibn Hazm w „Usul al-Ahkam" (6/145, 179), który przekazał tę wypowiedź od al-Hakama ibn Utajby i
Mudżahida. Taki ad-Din as-Subki przytoczył to wyrażenie, zachwycony
jego pięknem, w „Al-Fatawa" (1/148) od Ibn 'Abbasa, a następnie

powiedział: „Te słowa najpierw przekazywano od Ibn 'Abbasa i Mudżahida, potem Malik (niech Allah Najwyższy będzie z niego zadowolony!) zapożyczył te słowa od nich, stając się znanym dzięki nim".
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: Imam Ahmad następnie
wziął tę wypowiedź od nich, jak wspomniał Abu Daud w „Masa'il 'an al-Imam Ahmad" (s. 276): „Słyszałem, jak (Imam) Ahmad mówił: «Zdanie
każdego może być przyjęte i odrzucone, z wyjątkiem samego Proroka
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)»".

31 Przekazał Ibn Abi Hatim we wstępie do dzieła „Al-Dżarh wa Ta'dil" (s. 31–32).

32 Ibn Hazm w „Usul al-Ahkam" (6/118) powiedział:
„Zaprawdę, prawoznawcy islamscy (fukaha), za którymi czyniono taklid, byli przeciwnikami taklidu i zabraniali swoim towarzyszom czynienia za sobą (ślepego) taklidu. Najgorliwszym z nich w tym względzie był asz-Szafi'i (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), ponieważ nieustannie i bardziej niż ktokolwiek inny podkreślał konieczność podążania (ittiba') za wiarygodnymi przekazami i przyjmowania tego, co ustalone (odpowiednim) świadectwem. Odżegnał się także od tego, aby czyniono za nim bezkrytyczny taklid, i ogłosił to wszem i wobec. Niech Allah obdarzy go za to miłosierdziem i niech jego nagroda będzie ogromna, gdyż był
on przyczyną wielkiego dobra!".

33 Podał al-Hakim poprzez łańcuchy przekazicieli dochodzące do asz-Szafi'iego, jak wskazano na to w książkach „Tarich Dimaszk" Ibn 'Asakira (15/1/3), „I'lam al-Muwakki'in" (2/363, 364) i „Ikaz" (s. 100).

34 Przekazali Ibn al-Kajjim (2/361) i al-Fulani (s. 68).

35 Przekazali al-Harawi w „Zamm al-Kalam" (3/47/1), al-Chatib w „Al-Ihtidżadż bi asz-Szafi'i" (8/2), Ibn 'Asakir (15/9/1), an-Nawawi w „Al-Madżmu'" (1/63), Ibn al-Kajjim (2/361) i al-Fulani (s. 100).

36 Tę wersję przytacza Abu Nu'ajm w „Hiljat al-Aulija" (9/107).

37 Przekazali an-Nawawi w „Al-Madżmu'" (1/63), asz-Sza'rani (1/57), powołując się na al-Hakima i al-Bajhakiego, oraz al-Fulani (s. 107). Asz-Sza'rani powiedział: „Powiedział Ibn Hazm: «Tj. wszystko jedno, czy wiarygodność (hadisu) została stwierdzona przez niego, czy przez jakiegokolwiek innego imama»". Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: jego następna wypowiedź (pod nr 5 — przyp. tłum.) wyjaśnia sens (tych słów). W zwięzłym ujęciu imam an-Nawawi (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: „Nasi towarzysze postępowali zgodnie z tą (wypowiedzią) w kwestii taswibu (tj. wypowiadania słów «As-salatu chajrun min-an-naum» [«Modlitwa jest lepsza niż sen»] podczas azanu na modlitwę poranną — przyp. tłum.), warunków wyjścia ze stanu ihram

z powodu choroby, a także w innych znanych kwestiach zawartych w
książkach mazhabu. Spośród naszych towarzyszy, którzy wydawali fatwy
na podstawie hadisu (, a nie wypowiedzi asz-Szafi'iego), byli Abu Jakub al-Buwajti i Abul-Kasim ad-Dariki. A wśród tych, którzy tak samo postępowali spośród naszych muhaddisów, byli imam Abu Bakr
al-Bajhaki i inni (znawcy hadisów). Wielu naszych towarzyszy żyjących przed nami, jeśli stawali przed jakąś kwestią, co do której istniał hadis, a zdanie (mazhab) asz-Szafi'iego mu przeczyło, postępowało zgodnie z danym hadisem i wydawało na jego podstawie
swoje fatwy, mówiąc: «Mazhab asz-Szafi'iego jest taki sam jak dany hadis». Szajch Abu Amr (ibn as-Salah) powiedział: «Każdy z szafi'itów, który znajdował hadis rozchodzący się ze swoim mazhabem,
analizował: czy spełnił warunki idżtihadu w ogólności, czy też tylko w danym temacie bądź kwestii, gdyż w tym ostatnim przypadku mógł
niezależnie (od kogokolwiek) postępować zgodnie z hadisem. Jeśli zaś
ich nie spełnił, lecz ciążyło mu postępowanie wbrew danemu hadisowi
po dalszym badaniu, nie szukał przekonującego usprawiedliwienia dla
swojej rozbieżności z hadisem — pozostawało mu jedynie postępować
zgodnie z nim, jeśli inny niezależny imam, oprócz asz-Szafi'iego,

postępował według tego hadisu. Tym samym była to dla niego usprawiedliwiona przyczyna porzucenia swojego mazhabu w danej kwestii». To, co powiedział (Abu Amr), jest słuszne i ustalone. A Allah wie o tym najlepiej!".
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: istnieje i inna sytuacja, której Ibn as-Salah nie wspomniał w wyżej przytoczonej wypowiedzi: a co czynić, gdyby człowiek nie znalazł tego, kto postępowałby zgodnie z danym hadisem? Na to pytanie odpowiedział
Taki ad-Din as-Subki w swoim studium „Ma'na Kaul asz-Szafi'i al-Matlabi: «Iza sahha l-hadis fa-huwa mazhabi»" („Sens wymogu w wypowiedzi asz-Szafi'iego: «Jeśli hadis jest wiarygodny, to właśnie jest mój mazhab»") (s. 102, tom 3): „Dla mnie najważniejsze jest podążanie (ittiba') za hadisem. Człowiek powinien wyobrazić sobie, że znajduje się przed Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), usłyszawszy od niego dopiero co (jakiś) hadis. Czy człowiek ten będzie zwlekać, nie postępując zgodnie z hadisem? Przysięgam na Allaha, nie... — a każdy człowiek ponosi odpowiedzialność stosownie do własnego pojmowania".
Zakończenie tego studium i jego omówienie zawarte jest w książce (Ibn al-Kajjima) „I'lam al-Muwakki'in" (2/320 i 370), a także w dziele al-Fulaniego, które nosi tytuł „Ikazu himam ulul-absar, li-l-iktida bi sajjid al-muhadżirin wa-l-ansar, wa tahziruhum 'an al-ibtida asz-sza'i fi-l kura wa-l-amsar, min taklid al-mazahib ma'a-l-hamijja wa-l-asabijja bajna fukaha al-a'sar" („Przebudzenie gorliwości przenikliwych ku podążaniu za panem muhadżirów i ansarów
oraz przestrzeżenie ich przed innowacjami religijnymi, które rozpowszechniły się w osadach i miastach z powodu

bezkrytycznego i
fanatycznego naśladowania opinii współczesnych prawoznawców"). W
tym, co dotyczy tego tematu, książka ta jest wyjątkowa i każdy, kto miłuje prawdę, powinien ją przestudiować, dążąc do zrozumienia i rozmyślania nad jej treścią.

38 Zwrot do Ahmada ibn Hanbala (niech Allah będzie dla niego miłosierny!).

39 Przyp. tłum.: asz-Szam — dawna nazwa terytorium, na którym dziś położone są takie kraje, jak Syria, Jordania, Palestyna i Liban.

40 Przekazali Ibn Abi Hatim w „Adab asz-Szafi'i" (s. 94–95), Abu Nu'ajm w „Hiljat al-Aulija" (9/106), al-Chatib w „Al-Ihtidżadż bi asz-Szafi'i" (8/1), a od niego Ibn 'Asakir (15/9/1), Ibn 'Abd al-Barr w „Al-Intika" (s. 75), Ibn al-Dżauzi w „Manakib al-Imam Ahmad" (s. 499) i al-Harawi (2/47/2) poprzez trzy łańcuchy od Abdullaha ibn Ahmada ibn Hanbala od jego ojca, który podał, że asz-Szafi'i powiedział mu to. A zatem jest to wiarygodna relacja przekazana od asz-Szafi'iego. Oto dlaczego Ibn al-Kajjim wprost odnosił tę (wypowiedź) do niego (tj. asz-Szafi'iego) w „Al-I'lam" (2/325), podobnie zresztą jak al-Fulani w „Al-Ikaz" (s. 152), mówiąc następnie: „Al-Bajhaki przekazał: «Właśnie dlatego on, tj. asz-Szafi'i, tak często korzystał z hadisów, że zebrał wiedzę od ludzi z Hidżazu, asz-Szamu, Jemenu i Iraku. Przyjmował wszystko, co
uznawał za wiarygodne, nie polegając i nie oglądając się na mazhab

ludzi tej okolicy, gdzie mieszkał, jeśli ukazywała mu się odmienna (od ich mazhabu) prawda. Niektórzy z tych, którzy byli przed nim, ograniczali się jedynie do tego, na czym zgodzili się ludzie mazhabu tej okolicy, gdzie mieszkali, nie dokładając starań, aby zapoznać się z tym z wiarygodnego, co mu przeczyło. Niech Allah przebaczy nam
wszystkim!»".

41 Przekazali Abu Nu'ajm (9/107), al-Harawi (47/1), Ibn al-Kajjim w „I'lam al-Muwakki'in" (2/363) i al-Fulani (s. 104).

42 Przekazali Ibn Abi Hatim w „Al-Adab" (s. 93), Abul-Kasim as-Samarkandi w „Al-Amali", Abul-Hafs al-Muaddab w „Al-Muntaka" (234/1), Abu Nu'ajm (9/106), Ibn 'Asakir (15/10/1) poprzez wiarygodne łańcuchy przekazicieli.

43 Przekazali Ibn Abi Hatim, Abu Nu'ajm i Ibn 'Asakir (15/9/2).

44 Przekazał Ibn Abi Hatim (s. 93–94).

45 Przekazał Ibn al-Dżauzi w „Al-Manakib" (s. 192).

46 Przekazali al-Fulani (s. 113) i Ibn al-Kajjim w „Al-I'lam" (2/302).

47 Przekazał Abu Daud w „Masa'il 'an al-Imam Ahmad" (s. 276–277).

48 Przekazał Ibn 'Abd al-Barr w „Al-Dżami'" (2/149).

49 Przekazał Ibn al-Dżauzi (s. 182).

50 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: nawet
w odniesieniu do swoich ojców i uczonych, jak przekazali at-Tahawi
w
„Szarh Ma'ani al-Asar" (1/372) i Abu Ja'la w swoim dziele
„Al-Musnad" (3/1317) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli od
Salima ibn Abdullaha ibn Umara, który opowiadał: „Pewnego razu
siedziałem razem z Ibn Umarem (niech Allah będzie z niego
zadowolony!) w meczecie, gdy podszedł do niego jakiś człowiek z
asz-Szamu i zapytał go o wykonanie umry przed hadżdżem (tj.
„hadżdż
at-tamattu" — przyp. tłum.). Ibn Umar powiedział: «To dobra i zacna
sprawa». Ten człowiek zapytał: «Nawet jeśli twój ojciec (tj. Umar
ibn al-Chattab) tego zabraniał?». Ibn Umar odpowiedział: «Biada ci!
Nawet jeśli mój ojciec zabraniał czynić to, co wykonywał i nakazywał
wykonywać innym Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i
obdarzy pokojem!) — będziesz podążać za wypowiedzią mojego ojca
czy
za nakazem Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!)?!». Człowiek odpowiedział: «Za nakazem Posłańca Allaha
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)». Wtedy Ibn Umar
powiedział: «Wszystko, teraz odejdź!»". Ten przekaz przytacza
Ahmad
(5700). At-Tirmizi, który nazwał go wiarygodnym, przekazał
podobny
przekaz (2/82 w komentarzach do „At-Tuhfa").
Przyp. tłum.: w komentarzach do „Sahihu" al-Buchariego wskazuje
się,

że Umar, a także Usman (niech Allah będzie z nich zadowolony!) uważali „hadżdż al-ifrad" za bardziej godny wyboru niż „hadżdż at-tamattu".
Ibn 'Asakir (7/51/1) przekazał od Ibn Abi Zi'ba, który powiedział: „Sa'd ibn Ibrahim (tj. syn Abdurrahmana ibn Aufa) wydał rozstrzygnięcie w sprawie pewnego człowieka na podstawie zdania Rabi'i ibn Abu Abdurrahmana, a ja (tj. Ibn Abi Zi'b) poinformowałem go o hadisie Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), który rozchodził się z wydanym przez niego rozstrzygnięciem. (Wtedy)
Sa'd powiedział Rabi'i: «Oto Ibn Abi Zi'b, którego uważam za rzetelnego przekaziciela hadisów, i podał on od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) to, co rozchodzi się z moim rozstrzygnięciem». Rabi'a odpowiedział mu: «Dokonałeś idżtihadu i twój osąd już został wydany». Na co Sa'd powiedział: «Jakie to zadziwiające! Wykonuję rozstrzygnięcie Sa'da, a nie rozstrzygnięcie Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)! O nie, wyrzekam się rozstrzygnięcia Sa'da, syna matki Sa'da, i wykonuję rozstrzygnięcie Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)!». Następnie Sa'd rozkazał przynieść mu sporządzone na piśmie rozstrzygnięcie, podarł to, na czym było zapisane, i wydał nowe rozstrzygnięcie".

51 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: w rzeczywistości otrzyma on nawet nagrodę, gdyż Prorok (niech Allah go
błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Jeśli sędzia wyda rozstrzygnięcie, dokonawszy idżtihadu, i (jego rozstrzygnięcie) okaże się słuszne (tj. zgodne z Koranem i Sunną), należą mu się dwie

nagrody (od Allaha); jeśli zaś wyda samodzielne rozstrzygnięcie, dokonawszy idżtihadu, i pomyli się, to należy mu się jedna nagroda (od Allaha)". Ten hadis przytaczany jest w „Sahihach" al-Buchariego, Muslima, a także w innych zbiorach hadisów.

52 Przytaczane w przypisie do dzieła „Ikaz al-Himam" (s. 93).

53 Przekazał al-Fulani (s. 99).

==========

ODSTĄPIENIE OD NIEKTÓRYCH WYPOWIEDZI SWOICH IMAMÓW DLA PODĄŻANIA ZA SUNNĄ

==========

Wobec wszystkiego powyższego rozumne podążanie (ittiba') za Imamami stało się udziałem „wielu z pierwszych pokoleń i tylko nielicznych — z ostatnich"54, którzy nie przyjmują absolutnie wszystkich wypowiedzi swoich Imamów, odrzucając wiele z nich, jeśli okazuje się, że rozchodzą się one z Sunną. Tak oto dwaj imamowie — Muhammad ibn al-Hasan i Abu Jusuf (niech Allah będzie dla nich miłosierny!) — rozchodzili się ze swoim nauczycielem Abu Hanifą w „około jednej trzeciej mazhabu"55, jak wyjaśnia się w wielu książkach poświęconych rozpatrywaniu kwestii drugorzędnych (furu').

To samo mówi się i o imamie al-Muzanim56 oraz innych zwolennikach Imama asz-Szafi'iego, a także o zwolennikach innych Imamów (niech Allah będzie dla nich miłosierny!). Gdybyśmy zaczęli przytaczać przykłady na dowód naszego twierdzenia, zajęłoby to wiele
miejsca i wyszlibyśmy poza granice celu postawionego w tym studium.
Dlatego ograniczymy się jedynie do dwóch przykładów:

1.Imam Muhammad w swojej książce „Al-Muwatta"57 (s. 158) powiedział: „Powiedział Muhammad: «Co się tyczy Abu Hanify (niech
Allah będzie dla niego miłosierny!), to nie uważał on, że istnieje modlitwa o zesłanie deszczu. A według naszego zdania imam, zaprawdę,
wykonuje na czele ludzi dwa rak'aty, następnie wypowiada błaganie (du'a) i wkłada swój płaszcz na drugą stronę58...»".2.Isam ibn Jusuf al-Balchi59, jeden z towarzyszy imama
Muhammada i naśladowca imama Abu Jusufa, „wydawał fatwy, które pod
wieloma względami przeczyły (słowom) Abu Hanify, ponieważ nie znał
dowodów tego ostatniego, podczas gdy jemu ukazywały się inne dowody,
na podstawie których wydawał fatwy"60. Dlatego „przed wykonaniem pokłonu w pasie (ruku') i wstając po nim, podnosił ręce (do poziomu ramion)"61, jak przekazuje się to w licznych (mutawatir) wiarygodnych hadisach będących Sunną Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). I nie zabraniał tego,

podczas gdy trzej imamowie (tj. Abu Hanifa, Abu Jusuf i Muhammad —
przyp. tłum.) rozchodzili się z nim w tej kwestii. Podobnie też powinien postępować każdy muzułmanin zgodnie ze świadectwami czterech Imamów i innych (autorytatywnych znawców religii), jak było
o tym wspomniane wyżej.

Podsumowując, zaprawdę, wyrażam szczerą nadzieję, że nikt z naśladowców (mukallidów) nie rzuci się potępiać zasad tej książki i odrzucać zawartego w niej pożytku, odnoszącego się do sunn Proroka
(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jedynie na tej podstawie, że przeczą one ich mazhabowi. Przeciwnie, mam nadzieję, że
taki człowiek zastanowi się nad wyżej przytoczonymi wypowiedziami
Imamów o obowiązku postępowania zgodnie z Sunną i odstąpienia od ich
wypowiedzi, jeśli przeczą one Sunnie. I niech człowiek ten wie, że potępienie podobnej metodologii (maszrab) jest potępieniem któregokolwiek z Imamów, którego on tak naśladuje, gdyż, zaprawdę,
wzięliśmy tę metodologię od samych Imamów, jak już wyjaśniono wcześniej. Ten zaś, kto odmawia podążania za nimi tą drogą, naraża się
na wielkie niebezpieczeństwo, gdyż tym samym odstępuje od Sunny, a
przecież nakazano nam w razie sporów zwracać się do niej, gdyż

Allah
Najwyższy powiedział:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

> *Ale nie — na twego Pana! — nie uwierzą oni, dopóki nie uczynią cię sędzią w powstających między nimi (sporach), dopóki twoje rozstrzygnięcia nie przestaną wywoływać ich niezadowolenia i dopóki nie poddadzą się całkowicie*
>
> **„Kobiety" 4:65**

Proszę Allaha Najwyższego, aby włączył nas do liczby tych, o których
powiedział:

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

> *Zaprawdę, gdy wierzących wzywa się do Allaha i Jego Posłańca, aby ich rozsądził, mówią oni tylko: «Słyszymy i jesteśmy posłuszni!». Tacy odniosą sukces! A kto jest posłuszny Allahowi i Jego Posłańcowi, i lęka się Allaha, i boi się Go — tym przypadnie sukces!*

> „Światło” 24:51–52

13 dnia miesiąca dżumada al-achira 1370 roku hidżry
(21 marca 1951 roku — przyp. tłum.)
Muhammad Nasiruddin al-Albani

54 Sura „Wydarzenie”, ajaty 13, 14.

55 Przekazali Ibn 'Abidin w „Al-Haszijja” (1/62) i
al-Luknawi w „An-Nafi' al-Kabir”, który odnosił tę wypowiedź do
al-Ghazalego.
Przyp. tłum.: na przykład w wydanej po rosyjsku książce Abu Jusufa
„Kitab al-Charadż” (Księga o muzułmańskim opodatkowaniu),
wydanej
przez petersburski oddział Instytutu Orientalistyki Rosyjskiej
Akademii Nauk w 2001 r., zdanie Abu Jusufa często rozchodzi się ze
zdaniem jego nauczycieli Abu Hanify i Ibn Abi Lajli bądź ze zdaniem
jednego z nich, co autor „Kitab al-Charadż” zaznacza w wyrażeniach
typu: „Ja zaś, Abu Jusuf, twierdzę, że…”, „Ja, Abu Jusuf, uważam,
że…” itd.

56 Sam wskazuje we wstępie do napisanej przez siebie
książki „Zwięzły przegląd fikhu (Imama) asz-Szafi'iego” następująco:
„Ta książka jest zbiorem wiedzy Muhammada ibn Idrisa asz-
Szafi'iego
(niech Allah będzie dla niego miłosierny!) i objaśnieniem jego
wypowiedzi, aby pomóc chcącemu to pojąć, nie zapominając przy
tym o
zakazie (Imama) podążania za jego bądź czyimkolwiek innym

zdaniem,
aby taki człowiek mógł z całą starannością sprawdzić z nią swoją Wiarę (din)".

57 Wyjaśnił w niej swoje rozbieżności z Imamem (Abu Hanifą) w około dwudziestu kwestiach (nr 42, 44, 103, 120, 158, 169, 172, 173, 228, 230, 240, 244, 274, 275, 284, 314, 331, 338, 355, 356 — przytaczane według „Ta'lik al-Mumadżid 'ala Muwatta Muhammad"
[„Znaczące uwagi do dzieła imama Muhammada «Al-Muwatta»"]).

58 Przyp. tłum.: w komentarzu do rosyjskiego przekładu skróconej wersji „Sahihu al-Buchariego" w rozdziale „Modlitwa o zesłanie deszczu", gdzie przytaczany jest odpowiedni hadis, mówi się: „...to znaczy odwrotną stroną do góry, na lewą stronę, w wyniku czego jego prawa strona znalazła się po lewej".

59 Ibn 'Abidin wspomniał go wśród nich w „Al-Haszijja" (1/74) i w „Rasm al-Mufti" (1/17). Al-Kuraszi wspomniał go w „Al-Dżawahir al-Madijja fi Tabakat al-Hanafijja" (s. 347) i powiedział o nim: „Jest on rzetelnym przekazicielem hadisów. On i jego brat Ibrahim byli dwoma szajchami Balchu w swoim czasie".

60 „Al-Bahr ar-Ra'ik" (6/93) i „Rasm al-Mufti" (1/28).

61 „Al-Fawa'id al-Bahijja fi Taradżum al-Hanafijja" (s. 116). Dalej autor „Al-Fawa'id" dodaje następującą pożyteczną uwagę: „To przekazanie ujawnia fałszywość opowieści Makhula, który przekazał, że Abu Hanifa powiedział: «Ten, kto podnosi ręce podczas

modlitwy, jego modlitwa stała się nieważna». Tą (przypisywaną Abu Hanifie) wypowiedzią Najwyższy Pisarz al-Itkani został wprowadzony w
błąd, jak wskazuje się na to w jego autobiografii. A Isam ibn Jusuf, który nieodstępnie znajdował się przy Abu Jusufie, podnosił swoje ręce (podczas modlitwy), dlatego gdyby wyżej wspomniana wypowiedź
(Abu Hanify) miała jakąkolwiek podstawę, to Abu Jusuf i Isam wiedzieliby o tym. Należy także wiedzieć, że gdyby hanafita porzucił mazhab swojego imama w jakiejś kwestii ze względu na siłę świadectwa
(z Sunny) rozchodzącego się (z jego mazhabem), to nie wyszedłby poza
ramy taklidu. Przeciwnie, byłby to należyty (rozumny) taklid w formie odstąpienia od (ślepego) taklidu. Czyż nie widzisz, że Isam ibn Jusuf porzucił zdanie (mazhab) Abu Hanify dotyczące niepodnoszenia rąk (w modlitwie), a mimo to uważany jest za zwolennika mazhabu hanafickiego? Skarżę się Allahowi na ignorancję
(ludzi) naszych czasów, gdy potępiają każdego, kto odstępuje od naśladowania (taklid) swojego Imama w jakiejś kwestii ze względu na siłę świadectwa (z Sunny) rozchodzącego się (z jego mazhabem), i wykluczają takiego człowieka z liczby zwolenników Imama! Nic dziwnego, gdy pochodzi to od prostych ludzi, jednak wywołuje zdziwienie, gdy pochodzi od tych, którzy upodabniają się do uczonych, a sami idą śladami (tych ludzi) niczym bydło!".
Przyp. tłum.: bardziej szczegółowo zob. Załącznik nr 3, komentarz do
hadisu nr 2.

NIEKTÓRE WĄTPLIWOŚCI I ODPOWIEDZI NA NIE

Powyższe jest tym, co napisałem w przedmowie tej książki dziesięć lat
temu. W minionym czasie stało się dla nas oczywiste, że nasze słowa wywarły pozytywny wpływ na szeregi wierzącej młodzieży, wskazawszy jej
na obowiązek zwracania się w sprawach religii i kultu ku przeczystym
źródłom islamu: Księdze Allaha i Sunnie. Wśród nich wzrosła liczba tych — chwała Allahowi — którzy zaczęli wcielać Sunnę w życie i poświęcać się jej tak, że stali się znani z tej (wierności Sunnie). Jednak ze strony niektórych z nich zauważyłem odstępowanie od dążenia
do postępowania zgodnie z Sunną.

Stało się to nie wskutek jakichś wątpliwości co do obowiązku jej wypełniania — po przytoczeniu przez nas ajatów Koranu i wypowiedzi
Imamów zawierających nakaz zwracania się ku Sunnie — lecz wskutek
różnych wątpliwości, które usłyszeli od niektórych szajchów-mukallidów. Dlatego uznałem za celowe przytoczyć te wątpliwości i obalić je, aby mogło to pobudzić więcej ludzi do wypełniania Sunny razem z tymi, którzy już postępują zgodnie z nią, znalazłszy się tym samym w liczbie Grupy Ocalonej (al-firka an-nadżijja) za pozwoleniem Allaha Najwyższego!

Wątpliwość pierwsza

Niektórzy z nich mówią: „Nie ulega wątpliwości, że obowiązkowe jest
zwracanie się ku przewodnictwu naszego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w sprawach naszej religii, zwłaszcza w
ustanowionych w niej rodzajach kultu, gdzie nie ma miejsca na zdanie
bądź idżtihad, gdyż nasz kult został zesłany przez Allaha, jak na przykład modlitwa. Jednak nadzwyczaj rzadko słyszymy od szajchów-mukallidów, aby to nakazywali. W rzeczywistości widzimy, że
popierają oni rozbieżność (ichtilaf62), twierdząc, że jest
to elastyczność (tausia) dla ummy. Na dowód często przytaczają następujący hadis, gdy w tej kwestii sprzeciwiają się zwolennikom Sunny: «Rozbieżność (ichtilaf) mojej ummy — to miłosierdzie». Wskazują
nam, że hadis ten przeczy tej metodologii (minhadż), do której wzywacie i na podstawie której ułożyliście tę i inne książki. Co powiecie o tym hadisie?”.

Na to pytanie można dać dwie odpowiedzi:

Odpowiedź pierwsza: Hadis ten nie jest wiarygodny. Co
więcej, jest fałszywy i bezpodstawny. Uczony as-Subki powiedział: „Nie
napotkałem ani wiarygodnego, ani słabego, ani podrobionego łańcucha

przekazicieli tego hadisu (tj. ten «hadis» w ogóle nie ma łańcucha przekazicieli! — przyp. tłum.)". Przekazuje się go także w następujących sformułowaniach: „...rozbieżność moich towarzyszy — to
miłosierdzie dla was" oraz „Moi towarzysze są niczym gwiazdy, i za którymkolwiek z nich podążycie, wstąpicie na właściwą drogę". Oba te
hadisy są niewiarygodne: pierwszy z nich jest bardzo słaby, a drugi —
zmyślony. Wszystko to szczegółowo wyjaśniłem w książce „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa wa-l-Maudu'a" (nr 58, 59, 61).

Odpowiedź druga: Hadis ten przeczy Świętemu Koranowi, gdyż ajaty zabraniające podziału w wierze i nakazujące jedność są szeroko znane i nie wymagają przypomnienia. Jednak jako przykład pożyteczne będzie przytoczyć niektóre z nich. Allah mówi:

وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ

> *...i nie sprzeczajcie się, bo inaczej upadniecie na duchu i utracicie siły*
>
> **„Łupy" 8:46**

وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا ۖ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

> *...i nie bądźcie w liczbie wielobożców, w liczbie tych, którzy wprowadzili rozłam w swoją religię i stali się sektami, z których każda raduje się tym, co posiada*
>
> **sura „Rzymianie", ajaty 31–32**

وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۝ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ

> *Jednak nie przestają oni wchodzić w spory (muchtalifin), z wyjątkiem tych, nad którymi zmiłował się twój Pan*
>
> **„Hud" 11:118–119**

Tak więc, jeśli ci, nad którymi zmiłował się Pan, nie wchodzą w spory,
a zwolennicy fałszu w nie wchodzą, to jakże można twierdzić, że rozbieżność — to miłosierdzie?!

Tym samym wiarygodnie ustalono, że hadis ten nie jest wiarygodny ani w
łańcuchu przekazicieli, ani w samym tekście (matn). Dlatego staje się absolutnie jasne, że nie wolno kierować się tym hadisem, aby odmawiać
postępowania zgodnie z Księgą Allaha i Sunną, a postępować zgodnie z
nimi nakazali nam (sami) Imamowie.

Wątpliwość druga

Inni zaś mówią: „Jeśli rozbieżność w wierze jest zabroniona, to co powiecie o rozbieżności towarzyszy i Imamów po nich? Czy istnieje jakaś różnica między ich rozbieżnością a rozbieżnością późniejszych pokoleń (muzułmanów)?".

Odpowiedź: Tak, istnieje wielka różnica między tymi dwiema rozbieżnościami, która przejawia się z dwóch stron: po pierwsze, w przyczynie, a po drugie, w oddziaływaniu.

I. Co się tyczy rozbieżności towarzyszy, to była ona nieunikniona i stanowiła naturalną różnicę w pojmowaniu: nie rozchodzili się oni ze sobą z dobrej woli. Ponadto w ich czasach istniały inne czynniki prowadzące do rozbieżności między nimi, jednak czynniki te zniknęły po ich (epoce)63.

Tego rodzaju rozbieżności nie da się całkowicie usunąć i nie można ich zaliczać do tej nagannej kategorii ludzi, o której mowa w wyżej wspomnianych ajatach, ze względu na brak warunków wywołujących naganę, a są nimi umyślność (rozbieżności) i ich obstawanie. Jednak dla rozbieżności, która dziś istnieje wśród naśladowców (mukallidów), nie ma przyjętego usprawiedliwienia.

Przedstaw jednemu z nich dowód z Księgi Allaha i Sunny, który popiera inny mazhab, a nie jego, to odsuwa się on od tego dowodu tylko

dlatego, że przeczy on jego mazhabowi. Jak gdyby jego mazhab był pierwoosnową bądź religią, z którą przyszedł Muhammad (niech Allah go
błogosławi i obdarzy pokojem!), podczas gdy inny mazhab jest odrębną
religią, która została uchylona! Inni zaś popadają w przeciwną skrajność, uważając, że te mazhaby, ze wszystkimi swoimi szerokimi rozbieżnościami, stanowią różne Prawa (szariaty), jak wyjaśniali64 niektórzy zwolennicy tego poglądu spośród późniejszych pokoleń (muzułmanów): „Nie ma nic złego, jeśli muzułmanin będzie brał z nich
(tj. mazhabów — przyp. tłum.) to, co zechce, i zostawiał to, co zechce, gdyż wszystkie one stanowią Prawo (Szariat)!".

Obie kategorie tych ludzi znajdują usprawiedliwienie dla swojej trwającej rozbieżności, powołując się na ten fałszywy hadis: „Rozbieżność mojej ummy — to miłosierdzie". I często słyszymy, jak wielu z nich używa tego hadisu jako dowodu! Niektórzy z nich wskazują
na przyczynę tego hadisu i czczą go, mówiąc: „Zaprawdę, rozbieżność —
to miłosierdzie, ponieważ jest w niej elastyczność dla ummy!".

Poza tym, że ta „przyczyna" przeczy wyżej wspomnianym jasnym ajatom
Koranu i treści wcześniej przytoczonych wypowiedzi Imamów, istnieje
jeszcze świadectwo tekstowe (nass) niektórych Imamów, obalające to.

Ibn al-Kasim powiedział: „Słyszałem, jak (Imamowie) Malik i al-Lajs mówili o rozbieżności (wśród) towarzyszy Posłańca Allaha (niech Allah
go błogosławi i obdarzy pokojem!): «To nie to samo, o czym mówią ludzie: „W tym istnieje elastyczność". Nie, to nie tak — lecz istota polega na tym, że (niektórzy z nich) mylili się, a (niektórzy mieli) rację»"65.

Aszhab powiedział: „(Imama) Malika zapytano o człowieka, który przyjmuje wiarygodny hadis przekazany przez rzetelnych ludzi od towarzyszy Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Czy widzisz w tym jakąś elastyczność?». Odpowiedział: «Nie, na Allaha, jeśli taki człowiek chce osiągnąć Prawdę. Prawda może
być tylko jedna. Czy dwie przeciwstawne wypowiedzi mogą być jednocześnie słuszne?! Istnieje tylko jedna prawda i słuszna (wypowiedź)»"66.

Imam al-Muzani, towarzysz imama asz-Szafi'iego, powiedział: „Towarzysze Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w rzeczywistości rozchodzili się (w niektórych kwestiach) i
jedni z nich znajdowali błędy u drugich. Niektórzy z nich (uważnie) przyglądali się wypowiedziom innych i sprawdzali je. Gdyby wszystkie
ich wypowiedzi były słuszne, nie postępowaliby tak. Umar ibn al-Chattab rozgniewał się, gdy powstała rozbieżność między Ubajjem ibn
Ka'bem a Ibn Mas'udem w kwestii wykonania modlitwy (przez

dwóch ludzi)
w jednym ubraniu. Ubajj powiedział: «Zaprawdę, modlitwa w jednym ubraniu jest całkowicie słuszna», a Ibn Mas'ud powiedział: «Zaprawdę,
jest tak tylko wtedy, gdy ubrania nie starcza». Rozgniewany, Umar wyszedł i powiedział: «Czyżby (powstała) rozbieżność między dwoma
towarzyszami Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), na których patrzą ludzie i z których biorą przykład?! Ubajj
powiedział prawdę, a Ibn Mas'ud nie dopuścił się uchybienia, jednak jeśli odtąd usłyszę, że ktoś będzie się w tym rozchodził, to postąpię z nim tak a tak»"67.

Imam al-Muzani powiedział także: „Wśród ludzi jest taki, który uważa
rozbieżność za dozwoloną, twierdząc, że jeśli dwóch uczonych dokona
idżtihadu w jakiejś kwestii i jeden z nich powie: «Halal (dozwolone)», podczas gdy drugi (w tej samej kwestii) powie: «Haram (zabronione)»,
to obaj doszli do prawdy poprzez swój idżtihad! Wtedy takiego człowieka należy zapytać: «Mówisz to, opierając się na pierwoźródłach
(tj. Koranie i Sunnie), czy na osądzie przez analogię (kijas)?». Jeśli odpowie: «Na pierwoźródłach», należy mu powiedzieć: «Jakże to, co powiedziałeś, może być oparte na pierwoźródłach, skoro Koran zaprzecza
rozbieżności?». A jeśli odpowie: «Na osądzie przez analogię», należy

mu powiedzieć: «Jeśli pierwoźródła zaprzeczają rozbieżności, to na jakiej podstawie wolno ci, rozumując przez analogię, twierdzić, że rozbieżność jest dozwolona?! Jest to nie do przyjęcia dla żadnego rozsądnego człowieka, nie mówiąc już o uczonym»"68.

Dalej ktoś może powiedzieć: „Wypowiedź, którą przytoczyłeś od Imama
Malika o tym, że prawda jest tylko jedna i jedyna, przeczy temu, o czym mówi się w dziele «Al-Madchal al-Fikhi» szajcha az-Zarki (1/89):
«Kalifowie Abu Dżafar al-Mansur, a następnie (kalif Harun) ar-Raszid chcieli wybrać mazhab Imama Malika i jego książkę „Al-Muwatta" jako
kodeks sądowy państwa Abbasydów, jednak (Imam) Malik im tego zabronił,
mówiąc: „Zaprawdę, towarzysze Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) rozchodzili się w kwestiach drugorzędnych, a oni (tj. towarzysze) znajdowali się w różnych miastach, jednak każdy z nich miał rację"»".

Na to odpowiem (w następujący sposób): Zaprawdę, ten przypadek, który
zdarzył się Imamowi Malikowi (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), jest szeroko znany, jednak ostatnie słowa jego wypowiedzi: „...jednak każdy z nich miał rację" — są takie, że nieznana
mi jest ich podstawa w żadnym przekazie ani źródle, które badałem69, o Allahu, oprócz jednego jedynego przekazu przytaczanego przez Abu Nu'ajma w „Hiljat al-Aulija" (6/332)

poprzez
łańcuch przekazicieli zawierający al-Mikdama ibn Dauda, którego az-Zahabi zaliczył do słabych przekazicieli hadisów w swoim dziele „Ad-Du'afa"; co więcej, słowa tego przekazu są nieco inne: „...lecz każdy z nich na swój sposób miał rację". Tym samym fraza „na swój sposób" wskazuje na to, że wersja (riwaja) hadisu przytaczana w dziele
„Al-Madchal" jest sfałszowana. A jakże mogłoby być inaczej, skoro przeczy ona temu, co wiarygodnie przekazywane jest od Imama Malika o
jedyności, a nie mnogości prawdy, jak wyjaśniono wcześniej. Tego trzymali się wszyscy Imamowie towarzyszy i następców (tabi'inów), włączając czterech Imamów-mudżtahidów i innych (uczonych).

Ibn 'Abd al-Barr w „Dżami' Bajan al-'Ilm" (2/88) powiedział: „Gdyby oba przeczące sobie poglądy były słuszne, to prawi przodkowie (salafowie) nie uznawaliby za błędne idżtihadu, osądów i fatw jeden drugiego. To, że obie przeciwności mogą być jednocześnie słuszne, po
prostu przeczy zdrowemu rozsądkowi. Jakże piękne są słowa tego, kto
powiedział: «Łączyć w dowodzie dwie skrajności — to zupełny absurd (i
ucieczka od rzeczywistości)»".

Jeśli zaś ktoś zapyta: „Skoro udowodniono, że (ostatnie słowa) w wypowiedzi Imama Malika są fałszywe, to dlaczego zabronił on (kalifowi) al-Mansurowi zjednoczenia ludzi na podstawie swojego dzieła

«Al-Muwatta», nie zgodziwszy się z życzeniem kalifa?" — to powiem: Najlepszą odpowiedź na to pytanie, którą znalazłem w przekazie, przytacza hafiz Ibn Kasir w swoim dziele „Szarh Ichtisar 'Ulum al-Hadis" (s. 31), gdzie wspomniał, że Imam Malik powiedział: „Zaprawdę, ludzie zgodzili się co do niektórych rzeczy i wiedzą o nich
to, co nam nieznane". Było to jednym z przejawów jego wiedzy i bezstronności, jak powiedział o tym Ibn Kasir (niech Allah będzie dla niego miłosierny!).

Tym samym udowodniono, że wszelka rozbieżność jest złem, a nie miłosierdziem! Jednak jeden rodzaj rozbieżności wśród ludzi jest naganny, jak na przykład fanatyczne przywiązanie do swojego mazhabu,
podczas gdy za inny jej rodzaj nie można ludzi potępiać, jak na przykład rozbieżność między towarzyszami a przybyłymi po nich Imamami
— niech Allah zbierze nas razem z nimi (w Dniu Zmartwychwstania) i niech obdarzy nas zdolnością podążania ich ścieżką!

Tak więc oczywiste jest, że rozbieżność towarzyszy nie jest podobna do
rozbieżności naśladowców (mukallidów). Krótko mówiąc, towarzysze
rozchodzili się tylko wtedy, gdy było to nieuniknione, jednak wraz z tym ganili rozbieżność i unikali jej przy każdej możliwości. Co się zaś tyczy naśladowców (mukallidów), to chociaż w przeważającej większości przypadków mają możliwość uniknięcia rozbieżności, nie tylko nie dochodzą do zgody i nie dążą do jedności, lecz faktycznie

popierają rozbieżność. Tym samym między tymi dwiema rozbieżnościami
istnieje ogromna różnica. To tyle, co się tyczy rozbieżności z punktu widzenia przyczyn.

II. Co zaś się tyczy rozbieżności z punktu widzenia oddziaływania, to jest ono jeszcze bardziej oczywiste.

Towarzysze (niech Allah będzie z nich zadowolony!), mimo znanych rozbieżności w kwestiach drugorzędnych, wszystkimi swoimi siłami dążyli do zachowania zewnętrznej jedności, unikając wszystkiego, co
mogłoby podzielić ich słowa i rozbić ich szeregi. Na przykład wśród nich byli tacy, którzy uważali za uzasadnione wypowiadanie „Bismillah”
na głos (podczas modlitwy), i tacy, którzy tak nie uważali; tacy, którzy sądzili, że (w modlitwie) zaleca się podnoszenie rąk, i tacy, którzy się z tym nie zgadzali; tacy, którzy uważali, że dotknięcie kobiety narusza ablucję, i tacy, którzy nie podzielali tego zdania. Jednak mimo tego wszystkiego modlili się razem za jednym imamem i nikt
z nich nie odmawiał wykonywania modlitwy za imamem tylko dlatego, że
mieli z nim różne zdania (mazhaby).

Co zaś się tyczy naśladowców (mukallidów), to ich rozbieżność jest absolutnie przeciwna, gdyż doprowadziła do tego, że muzułmanie podzielili się w największym filarze wiary po szahadzie — modlitwie. Odmawiają modlitwy razem za jednym imamem na tej podstawie, że

modlitwa imama jest nieważna bądź co najmniej niepożądana dla zwolennika innego mazhabu. Sami to słyszeliśmy i widzieliśmy, jak zresztą i inni ludzie poza nami byli tego świadkami70. A jakże mogłoby być inaczej, skoro w naszych dniach w niektórych znanych książkach mazhabów mówi się, że w (przytoczonych wyżej) przypadkach modlitwa jest niepożądana bądź nieważna. W rezultacie w niektórych meczetach katedralnych można znaleźć cztery nisze modlitewne (mihraby), gdzie zmieniający się nawzajem czterej imamowie prowadzą (tę samą) modlitwę, a ludzie czekają (na kolej) swojego imama, podczas gdy inny imam już przystąpił do modlitwy!

W rzeczywistości niektórych naśladowców (mukallidów) rozbieżności doprowadziły do jeszcze gorszego rezultatu, na przykład do zakazu zawierania małżeństwa między mężczyzną mazhabu hanafickiego a kobietą mazhabu szafi'ickiego. Następnie jeden ze znanych uczonych mazhabu hanafickiego, któremu nadano tytuł „mufti as-sakalajn" („mufti ludzi i dżinnów"), wydał fatwę, która pozwalała mężczyźnie mazhabu hanafickiego poślubić kobietę mazhabu szafi'ickiego, ponieważ „jej położenie jest takie samo jak położenie Ludzi Księgi"!71 Wtedy można z tego wyciągnąć wniosek — a tego rodzaju wnioski

oni
przyjmują i przytaczają w swoich książkach jako przykłady — że odwrotność jest zabroniona, tj. kobiecie mazhabu hanafickiego nie wolno wyjść za mężczyznę mazhabu szafi'ickiego, gdyż muzułmance nie
wolno zawierać małżeństwa z żydem bądź chrześcijaninem?!!!

Te dwa przykłady, których jest wiele, wystarczą, aby zademonstrować
każdemu rozsądnemu człowiekowi zgubne oddziaływanie będące rezultatem
rozbieżności późniejszych pokoleń (muzułmanów) i ich obstawania przy
niej, w odróżnieniu od rozbieżności pierwszych pokoleń (salafów), która nie wywarła żadnego złego oddziaływania na ummę. Wychodząc z
tego, pierwsze pokolenia (muzułmanów) są bezpieczne od tych ajatów, w
których zabrania się podziału w wierze, w odróżnieniu od późniejszych
pokoleń. Niech Allah skieruje nas wszystkich ku Swojej Prostej Drodze!

O gdyby ich wyżej wspomniana rozbieżność ograniczała swoją szkodę
tylko do nich samych i nie rozprzestrzeniała jej na innych ludzi, których wzywa się ku islamowi — bo wtedy nie byłoby to tak gorzkie.
Jednak, niestety, wynoszą oni swoje niezgody na widok

niewierzących do
wielu miast i krajów świata, a ich rozbieżność służy jako przeszkoda dla wejścia wielu ludzi w Religię Allaha! W książce „Zalam min al-Gharb" (s. 200) szanownego wykładowcy Muhammada al-Ghazalego
przytaczany jest następujący przypadek:

„Podczas konferencji w USA, którą prowadził Uniwersytet Princeton,
zdarzyło się, że jeden z prelegentów podniósł kwestię, którą tak często zadają orientaliści i ludzie występujący z atakami na islam: «Które z nauczań muzułmanie przedstawiają światu, aby dokładniej określić islam, ku któremu wzywają? Czy te nauczania są takie, jak rozumieją je sunnici? Czy też jak rozumieją je szyici-imamici bądź zajdyci? Co więcej, wszystkie te (grupy) są podzielone wewnętrznie. Ponadto jedna z tych grup wierzy w ograniczony postęp myśli, a inna
wierzy w niezmienność myśli sięgającej dawnych czasów»".

W rezultacie wyszło tak, że wzywający ku islamowi pozostawili w rozterce tych, których wzywali, ponieważ sami znajdowali się w rozterce72.

W przedmowie do dzieła „Hadijat as-Sultan ila Muslimi Bilad Dżaban",
napisanego przez uczonego Sultana al-Ma'suma (niech Allah będzie dla
niego miłosierny!), przekazuje się co następuje:

„Muzułmanie Japonii mieszkający w miastach (Tokio i Osace — przyp.
autora) na Dalekim Wschodzie zadali mi szereg pytań: «Jaka jest prawdziwa istota wiary islamskiej? Jaki jest sens mazhabu? Czy od tego, kto dostąpił zaszczytu wyznawania religii islamskiej, wymaga się
trzymania jednego z czterech mazhabów? To znaczy, czy powinien być
malikitą, hanafitą, szafi'itą, hanbalitą itd., czy też nie jest to wymagane?». Pytania te zostały zadane z powodu tego, że doszło tu do
wielkiego podziału i zdarzył się niebezpieczny spór, gdy kilku ludzi należących do kręgów japońskiej inteligencji zechciało wejść w religię
islamską i dostąpić zaszczytu wyznawania szlachetnej wiary. Gdy wyrazili to pragnienie w społeczności muzułmańskiej znajdującej się w
Tokio, szereg przedstawicieli społeczności islamskiej, którzy pochodzili z Indii, powiedziało: «Lepiej byłoby dla nich wybrać mazhab
Abu Hanify, gdyż jest on światłem ummy»; przedstawiciele zaś społeczności islamskiej, którzy wywodzili się z Indonezji (z wyspy Jawa — przyp. autora), powiedzieli: «Nie, powinni być szafi'itami!». Gdy Japończycy usłyszeli podobne słowa, byli krajnie zakłopotani i odstąpili od swojego pierwotnego zamiaru. Tym samym problem mazhabów
stał się przeszkodą na ich drodze do przyjęcia islamu!!!".

Wątpliwość trzecia

Niektórzy ludzie sądzą, że nasze wezwanie do podążania za Sunną i nieprzyjmowania tych poglądów Imamów, które są z nią sprzeczne, oznacza całkowite odstąpienie od podążania za ich poglądami i czerpania pożytku z ich idżtihadu i zdań.

Odpowiedź: Podobne twierdzenie jest tak dalekie od prawdy, jak tylko to możliwe. Co więcej, jest absolutnie kłamliwe, ponieważ nasze wcześniejsze słowa z całą jasnością świadczą o czymś przeciwnym. Wszystko, do czego wzywamy, sprowadza się do tego, aby przestać obchodzić się z mazhabem jak z wiarą (din), stawiać go na jednym poziomie z Koranem i Sunną w tych przypadkach, gdy następuje zwrócenie się ku mazhabowi przy powstaniu sporu bądź wyprowadzaniu nowego osądu w niepodjętej wcześniej kwestii. Wszak właśnie tak w naszych czasach czynią studiujący prawo przy ustanawianiu nowych postanowień dotyczących osobistych spraw człowieka, małżeństwa, rozwodu itd., zamiast zwracać się do Koranu i Sunny dla odróżnienia słusznego od niesłusznego, prawdy od fałszu. Uzasadniają swoje działania tym, że „ich rozbieżności — to miłosierdzie", a także własną myślą, dążącą — ich zdaniem — do udzielania wszelkich pozwoleń, ulg i ułatwień! Jakże pięknie powiedział Sulajman at-Tajmi (niech Allah

będzie dla niego miłosierny!): „Gdybyś przyjął pozwolenia każdego uczonego, zebrałbyś w sobie wszelkie zło". Przekazał to Ibn 'Abd al-Barr w „Dżami' Bajan al-'Ilm" (2/91), mówiąc po zacytowaniu wyżej
wspomnianych słów: „Co do tego istnieje idżma (jednomyślna opinia uczonych). Nie jest mi znana żadna rozbieżność (w tej kwestii)". Właśnie wszelkie dążenie do pozwoleń dla samych pozwoleń ganimy, a to
jest zgodne z idżmą, jak sami widzicie.

Co zaś się tyczy zwracania się ku wypowiedziom Imamów, czerpania pożytku z ich poglądów, a także pomocy od ich wnioskowań w zrozumieniu
prawdy tam, gdzie się rozeszli, i gdzie nie ma bezpośredniego i jasnego wskazania w Koranie i Sunnie, bądź też istnieje potrzeba doprecyzowania (jakiejś kwestii) — to nie odrzucamy tego. W rzeczywistości, przeciwnie, nakazujemy to i zachęcamy do tego, gdyż od
tego oczekuje się wielkiego pożytku dla każdego, kto idzie drogą kierując się Koranem i Sunną.

Uczony Ibn 'Abd al-Barr (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział w „Bajan al-'Ilm" (2/172): „Tak więc, bracie mój, powinieneś zachowywać podstawy i poświęcać im uwagę. I wiedz, że ten,
kto troszczy się o zachowanie sunn i reguł zawartych w Koranie, kto analizuje zdania prawoznawców jako środek pomocniczy przy własnym
idżtihadzie — a analiza to klucz do różnych dróg (rozwiązania

kwestii)
i wykładnia ogółu sunn, które mogą być wieloznaczne — taki człowiek
nie podąża bezwarunkowo za zdaniem żadnego z prawoznawców tak, jak
koniecznie trzeba podążać za sunnami w każdych okolicznościach. Nie
podąża za prawoznawcami bez analizowania (ich argumentów), a jednocześnie nie lekceważy tego, co przyjęli sami uczeni z zachowanych
sunn i rozmyślań nad nimi. Przeciwnie, człowiek ten podąża za nimi w
badaniu, rozumieniu i analizie, jest im wdzięczny za ich wysiłki, z których czerpie pożytek i przestrogę, wychwala ich za słuszne wnioskowania, a jest ich większość, jednak nie zwalnia ich z błędów, gdyż sami nie uważali się za wolnych od nich: właśnie taki jest człowiek dążący do wiedzy, który trzyma się drogi prawych przodków
(salafów), osiągnął szczęście, ogląda własną roztropność i podąża za Sunną swojego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)
oraz przewodnictwem towarzyszy (niech Allah będzie z nimi wszystkimi
zadowolony!). Ten zaś, kto odsuwa się od analizowania, odstępuje od wyżej wspomnianej metody, wdaje się w spór z normami zgodnymi z Sunną,
kierując się własnym zdaniem, i chce używać ich tylko tam, dokąd wyprowadziło go własne wnioskowanie — taki człowiek błądzi sam i wprowadza w błąd innych. Co więcej, ten, kto jest niewykształcony

w
tym, o czym wspomnieliśmy wyżej, i nieodpowiedzialnie zajmuje się wydawaniem fatw, nie posiadając wiedzy — taki człowiek jest jeszcze
bardziej ślepy i znajduje się na jeszcze bardziej błędnej drodze".
{Koniec cytatu Ibn 'Abd al-Barra — przyp. tłum.}

Wątpliwość czwarta

Istnieje i inne szeroko rozpowszechnione błędne przekonanie wśród niektórych naśladowców (mukallidów), przeszkadzające im wypełniać
Sunnę, która rozchodzi się (w jakiejś kwestii) z ich mazhabem: sądzą oni, że wypełnienie tej sunny pociąga za sobą znajdowanie błędów u założyciela mazhabu. A dla nich podobne znajdowanie błędów oznacza
obrazę danego Imama; wszak jeśli zabronione jest obrażanie któregokolwiek pojedynczego muzułmanina, to jakże mogą obrażać jednego
ze swoich Imamów?

Odpowiedź: Tego rodzaju rozumowania są absolutnie
kłamliwe i pochodzą z odchyleń w rozumieniu Sunny, gdyż jakże rozsądny
muzułmanin może przytaczać taki argument? Sam Posłaniec Allaha (niech
Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Jeśli sędzia wyda

rozstrzygnięcie, wykazawszy gorliwość (idżtihad), i (jego rozstrzygnięcie) okaże się słuszne (tj. zgodne z Koranem i Sunną), należą mu się dwie nagrody (od Allaha); jeśli zaś wyda rozstrzygnięcie, wykazawszy gorliwość (idżtihad), i pomyli się, to należy mu się jedna nagroda (od Allaha)" (al-Buchari i Muslim).

Ten hadis obala wyżej wspomniany argument i wyraźnie wyjaśnia, bez
jakichkolwiek niejasności, że jeśli ktoś powie: „Taki a taki człowiek się pomylił", to sens tego zgodnie z Szariatem brzmi: „Taki a taki człowiek otrzymał jedną nagrodę (od Allaha)". Dlatego jeśli ten człowiek otrzymuje jedną nagrodę, zdaniem tych, którzy znajdują jego
błąd, to jak można ich oskarżać o obrazę?

Niewątpliwie tego rodzaju oskarżenia są bezpodstawne i każdy, kto je
wysuwa, powinien je wycofać, w przeciwnym razie sam okaże się tym, kto
obraża muzułmanów, i to nawet nie prostych ludzi, lecz swoich wielkich
Imamów spośród towarzyszy, następców, Imamów-mudżtahidów i innych. Tak
się rzecz ma dlatego, że wiarygodnie znane są nam te fakty, gdy te wybitne osobistości znajdowały błędy u siebie nawzajem i obalały jeden
drugiego73; więc czy rozsądny człowiek powie: „Obrażali
jeden drugiego"? Nie! W rzeczywistości w jednym z wiarygodnych hadisów

przekazuje się, że sam Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wskazał na błąd Abu Bakrowi (niech Allah będzie z
niego zadowolony!), gdy ten wytłumaczył sen pewnego mężczyzny, mówiąc
mu: „W czymś miałeś rację, a w czymś się pomyliłeś" (al-Buchari i Muslim). Więc czy obraził on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) tymi słowami Abu Bakra (niech Allah będzie z niego zadowolony!), czy nie?!

Jedno z najbardziej zdumiewających oddziaływań, które wywiera podobne
błędne przekonanie na swoich zwolenników, polega na tym, że powstrzymuje ich ono od podążania za Sunną, gdy różni się ona od ich
mazhabu, gdyż dla nich podążanie za nią oznacza obrazę Imama, podczas
gdy podążanie za nim, nawet gdy przeczy to Sunnie, oznacza szacunek i
wywyższenie go! Tym samym podobni ludzie obstają przy podążaniu za
zdaniem Imama, aby uniknąć tej domniemanej obrazy.

Ludzie ci zapomnieli — nie mówię: „Udali, że zapomnieli" — że z powodu
podobnych zapatrywań popadli w coś znacznie gorszego niż to, czego
próbowali uniknąć. Należy im powiedzieć: „Jeśli podążanie za kimś oznacza dla was okazywanie mu szacunku, a nieposłuszeństwo

komuś
oznacza dla was wyrządzenie mu obrazy, to jak pozwalacie sobie na nieposłuszeństwo Sunnie Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!) i niepodążanie za nim, przedkładając zamiast tego podążanie
za Imamem mazhabu w tym, co rozchodzi się z Sunną — wszak Imam nie
jest bezgrzeszny, a obraza jego nie jest niewiarą (kufrem)?! Jeśli tłumaczycie nieposłuszeństwo Imamowi jako jego obrazę, to wtedy nieposłuszeństwo Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w istocie obraża go jeszcze bardziej; w rzeczywistości jest to wtedy jawna niewiara (kufr), niech nas Allah od
tego uchroni!". Gdy mówi się im podobne, nie mogą na to odpowiedzieć,
o Allahu, oprócz jednej wymówki, którą raz za razem słyszymy od niektórych z nich: „Zostawiliśmy tę sunnę, ufając Imamowi mazhabu, a
on ma większą wiedzę o Sunnie niż my".

Odpowiedź na to twierdzenie może być udzielona z różnych stron, które
już szczegółowo rozpatrywano w tej przedmowie. Oto dlaczego ograniczę
się do jednego z tych podejść, które, za pozwoleniem Allaha, jest przekonującą odpowiedzią (na tego rodzaju oświadczenia). Mówię: Imam
waszego mazhabu nie jest jedynym człowiekiem, który wie o Sunnie

więcej niż wy: w rzeczywistości dziesiątki, a nawet setki imamów wiedzą o Sunnie więcej niż wy. Dlatego jeśli zdarzy się, że wiarygodna
sunna rozchodzi się z waszym mazhabem, a podążał za nią któryś z tych
imamów, to w danych okolicznościach również koniecznie musicie przyjąć
tę sunnę. Tak należy postąpić dlatego, że wasze wyżej wspomniane twierdzenie jest tu bezużyteczne, gdyż wasz oponent odpowie wam: „Zaprawdę, podążamy za tą sunną, ufając naszemu Imamowi, który za nią
podążał". W takim przypadku podążanie (ittiba') za danym Imamem jest
godniejsze wyboru niż podążanie za Imamem, który rozszedł się z tą Sunną. I to wyjaśnienie nie jest ukryte przed nikim, jeśli zechce Allah Najwyższy.

Wychodząc z wszystkiego wyżej wspomnianego, mogę powiedzieć: Ponieważ
ta nasza książka zebrała wiarygodne sunny od Posłańca Allaha (niech
Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w tym, co dotyczy opisu jego
modlitwy, to żaden człowiek nie ma usprawiedliwionej przyczyny, aby
nie postępować zgodnie z nią, gdyż w tej książce nie zawiera się nic, od czego jednomyślnie odstąpiliby wszyscy uczeni. Jednak w każdym
przypadku niektórzy z nich wypowiadali się na jej poparcie, a ten z

nich, kto nie wypowiadał się na jej poparcie (w konkretnej kwestii), ma usprawiedliwienie i jedną nagrodę (od Allaha), ponieważ albo w ogóle nie dotarło do niego świadectwo tekstowe (nass), albo dotarło do
niego taką drogą, która nie mogła służyć mu jako rzetelny dowód, albo
z powodu jakiejś innej przyczyny znanej wśród uczonych.

Jednak ten, kto po nim ma przed sobą wiarygodne świadectwo tekstowe
(nass), nie może usprawiedliwiać się taklidem, gdyż dla niego staje się obowiązkowe (wadżib) podążanie (ittiba') za nieomylnym tekstem (nass). I właśnie ten cel realizuje niniejsza przedmowa (do książki). Wszak Wszechmocny i Wielki Allah mówi:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

> *O wy, którzy uwierzyliście! Odpowiadajcie Allahowi i Posłańcowi, gdy wzywa was ku temu, co daruje wam życie. Wiedzcie, że Allah jest między człowiekiem a jego sercem i że do Niego będziecie zebrani*
>
> **„Łupy" 8:24**

A Allah mówi prawdę (al-hakk) i prowadzi (Prostą) Drogą. On jest najlepszym Opiekunem i najlepszym Pomocnikiem. Niech Allah błogosławi
Muhammada, członków jego rodziny i jego towarzyszy i niech ześle

im
pokój! Chwała Allahowi, Panu światów!

20/05/1381 roku hidżry
(30 października 1961 roku — przyp. tłum.)
Muhammad Nasiruddin al-Albani

62 Przyp. tłum.: arabskie słowo ichtilaf oznacza „rozróżnienie", „rozbieżność", „różnicę zdań", „sprzeczność", „niezgodę".

63 Bardziej szczegółowo zob. „Al-Ahkam fi Usul al-Ahkam" Ibn Hazma, „Hudżdżatu Llah al-Baligha" ad-Dehlawiego, a także „'Ikd al-Dżid fi Ahkam al-Idżtihad wa-t-Taklid" ad-Dehlawiego, gdzie autor
specjalnie rozpatruje tę kwestię.

64 Zob. „Fajd al-Kadir" al-Manawiego (1/209) bądź „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (1/76, 77).

65 Ibn 'Abd al-Barr przytacza tę wypowiedź w „Dżami' Bajan al-'Ilm" (2/81–82).

66 Tamże (2/82, 88–89).

67 Tamże (2/83–84).

68 Tamże (2/89).

69 Porównaj z książkami „Al-Intika” (41) Ibn 'Abd al-Barra, Ibn 'Asakira „Kaszf al-Mughatta fi Fadl al-Muwatta” (s. 6–7) i „Tazkirat al-Huffaz” (1/95) az-Zahabiego.

70 Zob. rozdział 8 książki „Ma la jadżuz min al-Chilaf” (s. 65–72), gdzie znajdziecie wiele przykładów tego, co powiedzieliśmy, a w niektórych z nich figurują nawet uczeni z „Al-Azhar”!

71 „Al-Bahr ar-Ra'ik”.

72 Tutaj ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: „Późniejsze prace Muhammada al-Ghazalego, jak na przykład niedawno
wydana książka «Sunna Proroka między zwolennikami hadisów a zwolennikami fikhu», wskazują, że on sam należy do liczby tych spośród wzywających ku islamowi, którzy «znajdują się w rozterce»! Jego prace przez długi czas zdradzały w nim własne zamieszanie, własne zniekształcenie Sunny i używanie własnego intelektu w ustalaniu wiarygodności bądź niewiarygodności hadisów. Nie zwracał
się ani do zasad (klasyfikacji hadisów) i do samej nauki o hadisach, ani do specjalistów w tej dziedzinie, zamiast tego nazywając wiarygodnym taki hadis, który mu się podobał, nawet jeśli był słaby, i nazywając niewiarygodnym taki hadis, który był mu nie w smak, nawet jeśli istniała jednomyślna opinia (uczonych), że ten hadis jest wiarygodny.
Wyżej wspomniane podejście najbardziej naocznie zademonstrował on w

omówieniu hadisów zawartych w jego poprzedniej książce «Fikh as-Sira», gdzie wyjaśnia swoją metodologię przyjmowania niewiarygodnych hadisów i odrzucania wiarygodnych, opierając się jedynie na tekście samego hadisu.
Stąd czytelnik może zauważyć, że obiektywne podejście do hadisu z punktu widzenia krytyki (jego łańcucha przekazicieli) nie ma wartości w oczach tego autora, gdyż przeczy ono «uzasadnionej analizie», która mocno różni się u różnych ludzi, gdyż to, co jest prawdą dla jednego, może jawić się jako fałsz dla drugiego! Tym samym cały islam staje się zależny od osobistych zachcianek, nie mając ani zasad, ani źródeł odniesienia, oprócz osobistego zdania. To mocno różni się od podejścia czołowych uczonych islamskich z wczesnych pokoleń muzułmanów, (którzy kierowali się zasadą,) że «isnad (tj. łańcuch przekazicieli hadisu) — to część religii; gdyby nie isnad, ludzie mówiliby, co im się zachce».
Ostatnia z wyżej wspomnianych książek ujawniła ludziom jego mu'tazylicką metodologię, jego tępy brak szacunku do imamów-znawców
hadisów i do ich wielowiekowych wysiłków skierowanych na służbę Sunnie i rozróżnianie wiarygodnych przekazów od niewiarygodnych, a
także brak u niego uznania dla wysiłków imamów-prawoznawców, którzy
założyli zasady (fikhu) i rozwinęli na ich podstawie inne postanowienia, gdyż autor tej książki bierze od jednych i zostawia od drugich to, co zechce, nie wykazując konsekwencji wobec jakichkolwiek zasad czy podstaw!".

73 Zob. przytoczone wcześniej wypowiedzi imama al-Muzaniego i hafiza Ibn Radżaba al-Hanbalego.

Opis modlitwy Proroka(niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)

Zwrócenie się w stronę Kaaby

Kiedy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)
przystępował do modlitwy, zwracał się twarzą ku Kaabie zarówno przy
wykonywaniu modlitw obowiązkowych (al-fard), jak i dodatkowych (an-nafila)74. Nakazał tak postępować, mówiąc „człowiekowi, który źle się modlił”75:

„Gdy przystępujesz do modlitwy, dokonaj starannie oczyszczenia, następnie zwróć się twarzą ku Kibli i wypowiedz takbir”76.

„Będąc w podróży, wykonywał (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlitwy dodatkowe, a także modlitwę «al-witr», (siedząc) na
swoim zwierzęciu wierzchowym, dokądkolwiek by się ono nie zwracało [na
wschód lub na zachód]”77.

Odnoszą się do tego również następujące Słowa Najwyższego:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

> *Gdziekolwiek się zwrócicie, tam jest Oblicze Allaha*
>
> „Krowa" 2:115

„Czasami, gdy chciał wykonać modlitwę dodatkową na swojej wielbłądzicy, kierował ją ku Kibli, wypowiadał takbir i modlił się, dokądkolwiek by się ona nie zwracała"78.

„Wykonywał pokłon w pasie i pokłon do ziemi (ruku' i sudżud) na swoim
zwierzęciu wierzchowym, pochylając głowę: przy wykonywaniu pokłonu do
ziemi pochylał głowę niżej niż przy wykonywaniu pokłonu w pasie"79.

A „gdy chciał wykonać modlitwę obowiązkową, zsiadał z wielbłądzicy i
zwracał się twarzą ku Kibli"80.

Podczas modlitwy (wykonywanej pod wpływem silnego) strachu ustanowił
on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dla swojej wspólnoty
(ummy) wykonywanie modlitwy „pieszo bądź siedząc wierzchem (na zwierzęciu), zwracając się lub nie zwracając (przy tym) w stronę Kibli"81, mówiąc także: „Gdy się zmieszają (w bitwie), to
ona (tj. modlitwa) — to takbir i skinienia głową"82.

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „To, co (znajduje się) między Wschodem a Zachodem, (jest) Kiblą”83.

Dżabir (niech Allah będzie z niego zadowolony!) przekazał: „Pewnego
razu, gdy znajdowaliśmy się z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w podróży bądź na wyprawie wojennej,
niebo było zakryte chmurami, dlatego, próbując określić Kiblę, rozeszliśmy się w zdaniach (co do kierunku na Kiblę), i każdy z nas wykonał modlitwę osobno. (Jednak) każdy z nas wykreślił przed sobą linię, aby oznaczyć kierunek (wykonanej modlitwy). Rano spojrzeliśmy
na niebo i odkryliśmy, że wykonaliśmy modlitwę nie w stronę Kibli. Opowiedzieliśmy o tym, co się stało, Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) [lecz on nie nakazał nam powtórzyć modlitwy], mówiąc: «Ta modlitwa jest dla was wystarczająca»”84.

Ponadto „modlił się (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w stronę Jerozolimy (chodzi o Odległy Meczet — al-Masdżid al-Aksa — znajdujący się w Jerozolimie — przyp. tłum.) [, a przed nim była Kaaba] zanim został zesłany następujący ajat:

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

> *Widzieliśmy, jak zwracasz twarz ku niebu, i zwrócimy cię ku Kibli, z której będziesz zadowolony. Zwróć więc twarz ku Świętemu Meczetowi…*
>
> „Krowa” 2:144

A gdy ten ajat został zesłany, zwrócił się twarzą ku Kaabie. Gdy zaś do ludzi wykonujących poranną modlitwę w meczecie Kuba przyszedł
pewien człowiek, powiedział: „Zaprawdę, Posłańcowi Allaha (niech Allah
go błogosławi i obdarzy pokojem!) zstąpiło tej nocy objawienie i nakazano mu zwracać się twarzą w stronę Kaaby, więc czy nie zwrócilibyście się w jej stronę?!”. (A w tym czasie) ich twarze były zwrócone w stronę asz-Szamu, i (usłyszawszy to,) ludzie się odwrócili
[a ich imam także się odwrócił, dopóki nie zwrócił się twarzą ku Kibli
razem z nimi]85.

Stanie podczas modlitwy (al-kijam)

Stał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) (równo i) prosto podczas wykonywania modlitw obowiązkowych i dodatkowych,
wypełniając następujący nakaz Najwyższego:

وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

> *I stójcie przed Allahem pokornie*
>
> „Krowa” 2:238

Będąc zaś w podróży, wykonywał (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!) modlitwy dodatkowe, siedząc na swoim zwierzęciu wierzchowym.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۝ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا ۖ فَإِذَا أَمِنتُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

> *Przestrzegajcie modlitw i modlitwy środkowej (przedwieczornej86) i stójcie przed Allahem pokornie. A jeśli się boicie, to (módlcie się) idąc bądź jadąc wierzchem, a gdy będziecie bezpieczni, to wspominajcie Allaha tak, jak On was tego nauczył, czego wcześniej nie wiedzieliście*
>
> „Krowa” 2:238–239

„Modlił się (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) siedząc podczas choroby, na którą zmarł”87.

Modlił się tak samo i wcześniej, w innych okolicznościach, gdy (na przykład) „cierpiał z bólu88, zaczął wykonywać modlitwę siedząc, podczas gdy ludzie znajdujący się za nim modlili się stojąc. Dał im znak, aby usiedli, i usiedli (kontynuując modlitwę). Zakończywszy (modlitwę), powiedział: «Zaprawdę, omal nie

postąpiliście
tak samo, jak (postępują) Persowie i Bizantyjczycy: stać przed swoimi
królami, którzy siedzą. Nie postępujcie więc tak, ponieważ imam wyznaczany jest po to, aby (podczas modlitwy) inni podążali za nim: jeśli wykona pokłon w pasie, to i wy się pokłońcie, jeśli podniesie (głowę), to i wy podnieście, a jeśli modli się siedząc, to i wy módlcie się siedząc [wszyscy razem]!»”89.

O modlitwie chorego człowieka w pozycji siedzącej

Imran ibn Husajn (niech Allah będzie z niego zadowolony!) przekazał:
„Miałem hemoroidy i zapytałem Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) o to (, jak mam wykonywać modlitwę).
Powiedział: «Módl się stojąc, lecz jeśli nie zdołasz, to (módl się) siedząc, a jeśli nie zdołasz (uczynić i tego, to módl się leżąc) na boku90»”91.

Przekazał on także: „Zapytałem go (niech Allah go błogosławi i obdarzy
pokojem!) w sprawie modlitwy człowieka, który wykonuje ją siedząc.
Powiedział: «Ten, kto modli się stojąc — jest to lepsze (dla niego), a temu, kto modli się siedząc, (przysługuje) połowa nagrody tego, kto modli się stojąc. A kto modli się leżąc (w innej wersji hadisu przekazuje się — «na wpół leżąc»), to jemu — połowa nagrody tego, kto
modli się siedząc»”92. Chodzi tu o człowieka chorego,

ponieważ Anas (niech Allah będzie z niego zadowolony!) przekazał: „Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wyszedł do ludzi wykonujących modlitwę siedząc z powodu choroby i
powiedział: «Zaprawdę, modlitwa siedzącego (co do nagrody) — to połowa
modlitwy stojącego»”93.

(Pewnego razu) „przyszedł odwiedzić chorego (niech Allah go błogosławi
i obdarzy pokojem!) i zobaczył go modlącego się na (uniesionej nad ziemią) poduszce. Wziął poduszkę i odrzucił ją na bok. Wtedy ten człowiek wziął deskę, aby modlić się (dotykając jej czołem), lecz on wziął ją i odrzucił na bok, mówiąc: «Módl się (dotykając czołem) ziemi, jeśli zdołasz. Jeśli nie, to gestykuluj głową: przy wykonywaniu pokłonu do ziemi pochylaj ją niżej niż przy wykonywaniu pokłonu w pasie»”94.

O modlitwie na statku

(Pewnego razu) zapytano go (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) o wykonywanie modlitwy na statku, i odpowiedział: „Módl się
na nim stojąc, chyba że boisz się utonąć”95.

A gdy on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) osiągnął sędziwy wiek, brał na miejsce modlitwy laskę, na której mógł się opierać (podczas modlitwy)96.

O staniu (al-kijam) i siedzeniu (al-ku'ud) podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej97

„Długo modlił się (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w nocy stojąc i długo modlił się w nocy siedząc. A jeśli czytał Koran stojąc, to wykonywał pokłon w pasie stojąc, a jeśli czytał Koran siedząc, to wykonywał pokłon w pasie siedząc”98.

„Czasami modlił się w nocy siedząc i czytał Koran siedząc. Gdy zaś pozostawało do przeczytania trzydzieści lub czterdzieści ajatów, wstawał i czytał je stojąc, a następnie wykonywał pokłon w pasie i pokłony do ziemi. To samo czynił i w drugim rak'acie”99.

„Osiągnąwszy sędziwy wiek, aż do końca swojego życia wykonywał modlitwy dodatkowe siedząc. Zaczął tak postępować na rok przed swoją
śmiercią”100.

Ponadto „siedział ze skrzyżowanymi nogami”101.

74 Ten fakt przekazywany jest poprzez liczne (mutawatir) łańcuchy hadisów, dlatego nie ma potrzeby zatrzymywać się nad nim
bardziej szczegółowo, chociaż niektóre z dowodów dotyczących tej kwestii zostaną przytoczone dalej.

75 Przyp. tłum.: zob. Załącznik nr 1 na końcu tej
książki.

76 Al-Buchari, Muslim i as-Siradż.

77 Tamże. Źródła i przekaziciele drugiego z tych dwóch hadisów przytaczane są w książce „Al-Irwa al-Ghalil" (289 i 588).

78 Abu Daud, Ibn Hibban w książce „As-Sikat" (1/12) i ad-Dija w książce „Al-Muchtara" przytaczają ten hadis poprzez dobry
łańcuch przekazicieli. Jego wiarygodność potwierdzili Ibn as-Sukn, a także Ibn al-Mulakkin w książce „Chulasat al-Badr al-Munir" (22/1). Jeszcze wcześniej na wiarygodność tego hadisu wskazał Abd al-Hakk
al-Iszbili w swojej książce „Al-Ahkam" (nr 1394), przeze mnie zweryfikowanej. Imam Ahmad użył tego hadisu jako dowodu, o czym opowiedział Ibn Hani w jego imieniu w książce „Al-Masa'il" (1/67).

79 Przekazali Ahmad i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

80 Al-Buchari i Ahmad.

81 Al-Buchari i Muslim.

82 Al-Bajhaki przytacza ten hadis poprzez łańcuch przekazicieli, który odpowiada wymogom stawianym hadisom przez imamów al-Buchariego i Muslima.

83 At-Tirmizi i al-Hakim. Obaj nazywają ten hadis wiarygodnym. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (292).

84 Ad-Darakutni, al-Hakim, al-Bajhaki, at-Tirmizi, Ibn Madża i at-Tabarani. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (296).

85 Al-Buchari, Muslim, Ahmad, as-Siradż, at-Tabarani (3/108/2) i Ibn Sa'd (1/234). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (290).
Przyp. tłum.: to zalecenie odnosi się do mieszkańców Medyny, ponieważ Medyna położona jest na północ od Mekki. Jeśli mieszkańcy Medyny zwrócą się twarzą w kierunku Mekki, to po ich prawej stronie będzie Zachód, a po lewej — Wschód. Ten hadis świadczy o tym, że jeśli modlący się znajduje się w dużej odległości od Kaaby, wystarczy mu zwrócić się w kierunku Świętego Meczetu („Al-Masdżid al-Haram") — „Ithaf al-Kiram" Safi ar-Rahmana al-Mubarakfuriego.

86 Według najsłuszniejszej opinii większości uczonych, w tym Imama Abu Hanify i dwóch jego uczniów, chodzi tu o modlitwę przedwieczorną ('asr). Hadisy potwierdzające tę opinię przytacza Ibn Kasir w swoim „Tafsirze Koranu".

87 Przekazali at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym, i Ahmad.

88 Przyp. tłum.: Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) spadł z konia i cierpiał z bólu w prawym boku, który zranił.

89 Przekazali al-Buchari, Muslim i inni muhaddisi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (nr 394).

90 Przyp. tłum.: chodzi o to, że w podobnym przypadku należy położyć się na prawym boku i zwrócić twarzą ku Kibli.

91 Al-Buchari, Abu Daud i Ahmad.

92 Tamże. Al-Chattabi powiedział: „W hadisie od Imrana mowa jest o takim chorym, który może znieść trudy i modlić się, choć z trudem, stojąc. Dlatego modlący się siedząc otrzyma połowę nagrody modlącego się stojąc. Głównym celem jest tu pobudzenie takiego człowieka do wykonywania modlitwy stojąc, chociaż wolno mu wykonywać modlitwę siedząc". Ibn Hadżar w „Fath al-Bari" (2/468) pisze: „Tego rodzaju wniosek jest dopuszczalny".

93 Ahmad i Ibn Madża przytaczają ten hadis poprzez wiarygodne łańcuchy przekazicieli.

94 At-Tabarani, al-Bazzar, Ibn as-Samak w swoim zbiorze hadisów (67/2), al-Bajhaki. Isnad tego hadisu jest wiarygodny, jak wyjaśniłem w książce „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha" (323).

95 Przekazali al-Bazzar (68), ad-Darakutni, Abd al-Ghani al-Makdisi w „As-Sunan” (82/2). Na wiarygodność hadisu wskazał al-Hakim, a zgodził się z nim az-Zahabi.

96 Abu Daud i al-Hakim. Az-Zahabi i al-Hakim nazwali ten hadis wiarygodnym. Zweryfikowałem ten hadis pod względem wiarygodności w książkach „As-Silsilat al-Ahadis as-Sahiha” (319) i „Al-Irwa” (383).

97 Przyp. tłum.: dodatkowa zalecana modlitwa, wykonywana między obowiązkową wieczorną (isza) a poranną (fadżr) modlitwą.

98 Muslim i Abu Daud.

99 Al-Buchari i Muslim.

100 Muslim i Ahmad.

101 Przekazali an-Nasa'i, Ibn Chuzajma w swojej książce „As-Sahih” (1/107/2), Abd al-Ghani al-Makdisi w „As-Sunan” (80/1) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

O wykonywaniu modlitwy w obuwiu i o zaleceniu tak postępować

„Czasami stał (podczas wykonywania modlitwy) boso, a czasami w obuwiu”102. Zezwolił na to swojej wspólnocie, mówiąc: „Gdy ktokolwiek z was wykonuje modlitwę, niech założy swoje obuwie bądź

zdejmie je i położy między nogami, aby nie sprawiało niewygody innym”103.

Czasami zachęcał ludzi do modlenia się w obuwiu, mówiąc: „Różnijcie
się od żydów, gdyż zaprawdę oni nie modlą się ani w sandałach, ani w
skórzanych skarpetach!”104.

Innym razem zdejmował sandały podczas modlitwy, a następnie kontynuował modlitwę, jak o tym opowiedział Abu Sa'id al-Chudri (niech
Allah będzie z niego zadowolony!): „Pewnego razu modliliśmy się razem
z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Już
podczas wykonywania modlitwy zdjął on swoje obuwie i położył je po
swojej lewej stronie. Gdy zobaczyli to ludzie, oni także zdjęli swoje obuwie. Zakończywszy modlitwę, zapytał: «Dlaczego zdjęliście swoje
obuwie?». Odpowiedzieli mu: «Zobaczyliśmy, jak zdjąłeś swoje obuwie,
wtedy i my zdjęliśmy swoje obuwie». Na co Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Zaprawdę, przybył do mnie
Dżibril i poinformował, że jest na nim brud — bądź powiedział „coś szkodliwego” — [w innej wersji tego hadisu przekazuje się, że coś „nieczystego”] — dlatego je zdjąłem. Dlatego gdy ktokolwiek z was

przychodzi do meczetu, niech spojrzy na swoje obuwie. Jeśli znajdzie
na nim brud — bądź powiedział „coś szkodliwego” — [w innej wersji tego
hadisu przekazuje się, że coś „nieczystego”] — niech je przetrze, a następnie modli się w nim»”105.

A „gdy zdejmował obuwie, kładł je po swojej lewej
stronie”106. Mówił: „Gdy ktokolwiek z was wykonuje
modlitwę, niech nie kładzie swojego obuwia ani po prawej, ani po lewej
stronie od siebie, oprócz przypadku, gdy po lewej stronie nikogo nie ma, aby nie znalazło się ono po prawej stronie kogoś innego. Kładźcie
je między swoimi nogami”107.

O modlitwie na minbarze

„Pewnego razu wykonał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlitwę na minbarze (w innej wersji tego hadisu przekazuje
się «...który miał trzy stopnie»108). I [stanął na nim i wypowiedział takbir, a za nim wypowiedzieli takbir ludzie, którzy widzieli go stojącego na minbarze,] [następnie wykonał pokłon w pasie
na minbarze,] potem podniósł głowę, zszedł w dół, cofając
się109, i wykonał u podnóża minbaru pokłon do ziemi. Po
czym (znowu) wrócił (na minbar) [i zrobił na nim to samo, co w pierwszym rak'acie], dopóki nie zakończył do końca modlitwy.

Następnie
zwrócił się do ludzi i powiedział: «O ludzie! Zaprawdę, uczyniłem to, abyście podążali za mną i uczyli się tego, jak wykonuję swoją modlitwę»”110.

O obowiązku (posiadania) sutry111 przed modlącym się

„Stał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) tak blisko przed sutrą, że między nim a ścianą było (odległość) trzech łokci”112, a „między miejscem jego pokłonu do ziemi a ścianą pozostawała odległość wystarczająca, aby mogła tamtędy przejść
owca”113.

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Módlcie się tylko zwróceni twarzą ku sutrze i nie pozwalajcie nikomu
przechodzić przed wami, a jeśli odmówi (posłuszeństwa), to walczcie z
nim, gdyż obok niego znajduje się jego towarzysz (tj. szatan — przyp. tłum.)”114.

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Jeśli ktokolwiek z was wykonuje modlitwę zwrócony twarzą ku sutrze, niech
się do niej zbliży, aby szatan nie przerwał jego
modlitwy”115.

„Czasami wykonywał modlitwę przy filarze, który znajdował się w jego

meczecie”116.

„Gdy modlił się [w otwartym miejscu, gdzie nie było niczego, co można
by wykorzystać jako sutrę], wbijał przed sobą (w ziemię) krótką włócznię, po czym wykonywał modlitwę, zwrócony w stronę tej włóczni, a
ludzie modlili się za nim”117, a czasami „opuszczał na
ziemię przed sobą swoje zwierzę wierzchowe i modlił się, zwrócony ku
niemu twarzą”118, jednak różni się to od wykonywania
modlitwy w zagrodzie dla wielbłądów, gdyż „zabraniał
tego”119, a czasami „brał siodło, ustawiał je i modlił się,
zwrócony twarzą ku jego tylnej części”120.

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): „Jeśli ktokolwiek z was ustawi przed sobą coś na kształt tylnej części siodła, niech się modli i nie zwraca uwagi na tego, kto przejdzie za nią”121. „Pewnego razu wykonał modlitwę, zwrócony twarzą ku drzewu”122, a czasami „wykonywał modlitwę, zwrócony twarzą ku łóżku, na którym (leżała) Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!) [pod swoim kocem]”123.

Nie pozwalał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), aby między nim a jego sutrą ktoś przeszedł. Tak więc pewnego razu, „gdy
się modlił, podeszła owca i chciała przejść przed nim, a on ją uprzedził, przyciskając brzuch do ściany [, i owca przeszła za nim]”124.

Ponadto pewnego razu, „podczas wykonywania modlitwy obowiązkowej,
zacisnął w pięść swoją rękę, a gdy skończył się modlić, ludzie zapytali go: «O Posłańcu Allaha! Czy podczas modlitwy coś się wydarzyło?». Odpowiedział: «Nie, tylko szatan chciał przejść przede mną, a ja zacząłem go dusić, dopóki nie poczułem chłodu jego języka na
swojej ręce. Przysięgam na Allaha, gdyby nie uprzedził mnie w tym125
mój brat Sulajman, to (koniecznie) przywiązałbym go (szatana) do jednego z filarów tego meczetu, aby dzieci (mieszkańców) Medyny mogły
go obejść (ze wszystkich stron). [Dlatego każdy, kto zdoła nie dopuścić nikogo między sobą a Kiblą, niech tak
uczyni!]»”126.

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Jeśli ktokolwiek z was zacznie modlić się, odgrodziwszy się od ludzi sutrą,
a ktoś zechce przejść przed nim (w tym czasie), niech (wykonujący modlitwę) odepchnie go w pierś [i przeszkodzi mu, na ile zdoła] (w innej wersji tego hadisu przekazuje się, że modlący się powinien dwukrotnie spróbować go zatrzymać), a jeśli on odmówi (posłuszeństwa),
niech z nim walczy (tj. odepchnie mocniej — przyp. tłum.), gdyż to szatan!”127.

Mówił on także: „Gdyby ten, kto przechodzi przed modlącym się, wiedział, jaki (grzech) bierze na siebie, to (zrozumiałby), że

przestać na miejscu czterdzieści byłoby dla niego lepsze niż przejść przed nim!". Przekaziciel tego hadisu Abu an-Nadr powiedział: „I nie pamiętam dokładnie, czy powiedział czterdzieści dni, miesięcy czy lat"128.

O tym, co przerywa modlitwę

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): „Jeśli przed modlącym się nie znajdzie się nic na kształt tylnej części siodła, jego modlitwa zostaje przerwana, jeśli przejdzie przed nim kobieta [mająca miesiączkę129], osioł bądź czarny pies". Abu Zarr powiedział: „Zapytałem: «O Posłańcu Allaha! Dlaczego czarny pies, a nie na przykład rudy?». Na co odpowiedział: «Czarny pies to szatan!»"130.

O zakazie wykonywania modlitwy zwróconym twarzą ku grobowi

Zabraniał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywania modlitwy zwróconym twarzą ku grobowi, mówiąc: „Nie módlcie
się w stronę grobów i nie siadajcie na nich!"131.

Intencja

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): „Zaprawdę, czyny (oceniane są) tylko według intencji, i zaprawdę, każdemu człowiekowi (przypadnie) jedynie to, co zamierzał (osiągnąć)"133.

102 Abu Daud i Ibn Madża. Ten hadis przekazywany jest poprzez liczne łańcuchy przekazicieli, jak wspomniał at-Tahawi.

103 Abu Daud i al-Bazzar (53, „Az-Zawa'id"). Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

104 Tamże.

105 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym. Zgodzili się z nim az-Zahabi i an-Nawawi. Pierwsza wersja tego hadisu zweryfikowana pod względem
wiarygodności w „Al-Irwa" (284).

106 Abu Daud, an-Nasa'i i Ibn Chuzajma (1/110/2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

107 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym. Zgodzili się z nim az-Zahabi i an-Nawawi. Pierwsza wersja tego hadisu zweryfikowana pod względem
wiarygodności w „Al-Irwa" (284).

108 Jest to sunna ustanowiona dla minbaru, aby miał trzy stopnie, nie więcej. Zwiększenie liczby stopni to innowacja religijna (bid'a) z okresu dynastii Umajjadów, która często prowadzi do rozdzielenia rzędu modlitewnego. Starając się tego uniknąć, minbar umieszcza się w zachodnim narożniku meczetu bądź w mihrabie
(niszy modlitewnej w ścianie meczetu, zwróconej w stronę Mekki —

przyp. tłum.). Jest to kolejna innowacja religijna. To samo odnosi się do minbaru zrobionego w ścianie w formie balkonu, na który trzeba wchodzić po drabinie przymocowanej do tej ściany! Podczas gdy
najlepszym Przewodnictwem jest Przewodnictwo Muhammada (niech Allah
go błogosławi i obdarzy pokojem!). Zob. „Fath al-Bari" (2/331).

109 Przyp. tłum.: aby nie odwracać się plecami do Kibli.

110 Al-Buchari, Muslim, który przytoczył inną wersję tego hadisu, i Ibn Sa'd (1/253). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa"
(545).

111 Przyp. tłum.: w tłumaczeniu z języka arabskiego słowo sutra oznacza „przegrodę, zasłonę, ekran". W tym, co dotyczy modlitwy, sutra odnosi się do dowolnego przedmiotu, który ustawia się bezpośrednio przed miejscem, gdzie modlący się wykonuje pokłony
do ziemi. Sutra służy jako wskazanie, że między nią a modlącym się podczas modlitwy nikomu nie wolno przechodzić, jak o tym bardziej szczegółowo powiedziano w niniejszym rozdziale.

112 Al-Buchari i Ahmad.

113 Al-Buchari i Muslim.

114 Ibn Chuzajma w „As-Sahih” (1/93/1) przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

115 Przekazali Abu Daud, al-Bazzar (s. 54, „Zawa'id”) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodzili się z nim az-Zahabi i an-Nawawi.

116 Al-Buchari. Sutra jest konieczna zarówno dla imama, jak i dla człowieka wykonującego modlitwę w pojedynkę, nawet w meczecie katedralnym.
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: Ibn Hani w swojej książce „Al-Masa'il 'an al-Imam Ahmad” (1/66) pisze: „Pewnego razu Abu Abdullah (tj. Imam Ahmad ibn Hanbal) zobaczył, jak modlę się, nie odgrodziwszy się przed sobą sutrą. A ja w tym czasie znajdowałem
się razem z nim w meczecie katedralnym. Powiedział mi: «Odgrodź się
czymś!», i odgrodziłem się człowiekiem”. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: zawiera się tu wskazanie od Imama (Ahmada) o braku różnicy między dużymi a małymi meczetami w kwestii sutry. Ten
(pogląd) jest słuszny, jednak podobnego wskazania nie przestrzega większość modlących się, a nawet imamowie meczetów, we wszystkich
tych krajach, które udało mi się odwiedzić, w tym w Arabii Saudyjskiej, którą zdołałem objechać w miesiącu radżab tego roku (1410 rok hidżry). Dlatego uczeni-teolodzy (ulema) powinni mówić o tym ludziom, wzywać ich do przestrzegania tego, wyjaśniając im zasady dotyczące sutry. Tego samego wskazania należy

przestrzegać
także w Dwóch Świętych Meczetach (Mekki i Medyny — przyp. tłum.).

117 Al-Buchari, Muslim i Ibn Madża.

118 Al-Buchari i Ahmad.

119 Tamże.

120 Muslim, Ibn Chuzajma (92/2) i Ahmad.

121 Muslim i Abu Daud.

122 An-Nasa'i i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

123 Al-Buchari, Muslim, Abu Ja'la (3/1107).

124 Przekazali Ibn Chuzajma w swojej książce „As-Sahih" (1/95/1), at-Tabarani (3/140/3) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

125 {Odnosi się to do błagania (du'a) Sulajmana (pokój z nim!), na które odpowiedział Allah, jak o tym opowiada się w następujących ajatach Koranu:
رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّن
بَعْدِيٓ ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ ۝ فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ
تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَآءً حَيْثُ أَصَابَ ۝ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ
بَنَّآءٍ وَغَوَّاصٍ ۝ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي

الْأَصْفَادِ
«Panie mój! Przebacz mi i podaruj mi taką władzę, jaka nie będzie przystała nikomu po mnie. Zaprawdę, Ty jesteś Dawcą!». Wtedy podporządkowaliśmy mu wiatr, który łagodnie wiał na jego rozkaz, dokądkolwiek by zapragnął, a także szatany — wszelkich budowniczych,
nurków i innych, spętanych okowami» („Sad” 38:35–38).}

126 Ahmad, ad-Darakutni, at-Tabarani przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Sens tego hadisu przytaczany jest w „Sahihach” (al-Buchariego i Muslima), a także w innych zbiorach hadisów od wielu towarzyszy. Ten hadis jest jednym z
wielu, z powodu których nurt kadianitów wyszedł z łona islamu, ponieważ nie uwierzyli oni w dżinny wspomniane w Koranie i Sunnie, a
ich nauka (tarikat) skierowana jest na obalanie znanych świadectw tekstowych (nusus). Zaprawdę, w tym, co dotyczy Koranu, zmieniali oni jego (jasny) sens, jak na przykład wypowiedź Najwyższego: «Powiedz: „Zostało mi objawione (w objawieniu), że kilka dżinnów wysłuchało recytacji Koranu…”». Kadianici powiedzieli: «Tj. spośród ludzi (ins)»! W ten sposób uczynili słowo dżinn synonimem słowa ins,
jak „al-baszar” (człowiek)! Tym samym wyszli nie tylko poza granice norm lingwistycznych, lecz i poza ramy Szariatu. Co się zaś tyczy Sunny, to wszelkimi sposobami próbowali ją zniekształcić, uciekając się do fałszywych interpretacji, a aby ułatwić sobie własne osądy, ogłaszali jej niewiarygodność tam, gdzie im było wygodnie, nawet jeśli każdy imam-znawca hadisów i cała umma za nimi byli

jednomyślni
co do jej wiarygodności, która została ustalona poprzez liczne drogi przekazu. Niech Allah wyprowadzi kadianitów na Prostą Drogę!

127 Al-Buchari i Muslim.

128 Al-Buchari i Muslim.

129 Przyp. tłum.: tj. kobieta, która osiągnęła wiek menstruacji, w odróżnieniu od dziewczynki, która jeszcze go nie osiągnęła.

130 Muslim i Abu Daud.

131 Muslim.

132 Przyp. tłum.: arab. an-nijja.

133 Al-Buchari i Muslim.

Takbir otwierający modlitwę (takbirat al-ihram)

Następnie rozpoczynał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlitwę, wypowiadając:

اللَّهُ أَكْبَرُ

Allahu Akbar„Allah jest Największy!”134

Nakazał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", jak już wcześniej wspomniano, mówiąc mu: „Zaprawdę, modlitwa człowieka nie będzie pełna,
dopóki nie dokona on (należycie) oczyszczenia, obejmującego (umycie)
wszystkich niezbędnych części ciała, a następnie nie powie: «Allah jest Największy! (Allahu akbar)»"135. Mówił on (niech Allah
go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Kluczem do modlitwy jest oczyszczenie, wejściem do niej — takbir136, a wyjściem z
niej — taslim"137.

Ponadto „podnosił głos przy wypowiadaniu takbiru (dokładnie) na tyle,
aby stojący za nim to słyszeli"138. A „gdy zachorował, Abu
Bakr podnosił swój głos, aby donieść takbir Posłańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do ludzi"139.

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Gdy imam wypowie: «Allahu akbar! (Allah jest Największy)», to (i wy) wypowiadajcie: «Allahu akbar!»"140.

Podnoszenie rąk

Podnosił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) swoje ręce
czasami jednocześnie z wypowiadaniem takbiru141, czasami po wypowiedzeniu takbiru142, a czasami przed jego wypowiedzeniem143.

„Podnosił swoje ręce, trzymając palce osobno [, lecz nie rozstawione i
nie złączone razem]”144, i „podnosił je do wysokości
ramion”145, chociaż czasami „podnosił je do wysokości
[czubków] swoich uszu”146.

Złożenie prawej ręki na lewej i nakaz tak postępować

„Kładł on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) swoją prawą
rękę na lewej ręce”147, i mówił: „Zaprawdę, nam, Prorokom,
nakazano śpieszyć się z iftarem148 i opóźniać
suhur149, a także kłaść swoje prawe ręce na lewych podczas
modlitwy”150.

Ponadto „przechodził obok pewnego człowieka, który modlił się, kładąc
swoją lewą rękę na prawej. Wtedy rozdzielił jego ręce i położył prawą
na lewej”151.

134 Al-Buchari, Muslim. To, co zawarte jest w nawiasach kwadratowych, dodatkowo przekazuje Ibn Chuzajma (1/94/1).

135 At-Tabarani przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

136 Dosłownie „takbir czyni ją zakazaną (tahrim)”, tj. chodzi tu o wszystkie czynności, których wykonywanie podczas modlitwy Allah uczynił zakazanymi (haram), „a taslim czyni ją

dozwoloną (tahlil)", tj. wszystkie czynności dozwolone poza modlitwą. Tak samo jak w hadisie zawarte jest świadectwo, że drzwi do modlitwy są zamknięte i żaden wierzący nie może ich otworzyć, uprzednio się nie oczyściwszy, tak samo zawarte jest w nim świadectwo, że wejściem do modlitwy jest tylko takbir, a wyjściem z niej — tylko taslim. Tego zdania trzyma się większość uczonych muzułmańskich.

137 Przekazali Abu Daud, at-Tirmizi i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (301).

138 Przekazali Ahmad i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

139 Muslim i an-Nasa'i.

140 Ahmad i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

141 Al-Buchari i an-Nasa'i.

142 Tamże.

143 Al-Buchari i Abu Daud.

144 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma (1/62/2, 64/1), Tammam i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził

się
z nim az-Zahabi.

145 Al-Buchari i an-Nasa'i.

146 Al-Buchari i Abu Daud.

Złożenie rąk na piersi

„Kładł prawą rękę na tylną stronę swojej lewej dłoni, nadgarstka i przedramienia”152, „i nakazał tak postępować swoim towarzyszom”153, a „czasami ściskał swoją lewą rękę prawą”154.

I „kładł je (tj. ręce — przyp. tłum.) na piersi”155.

Ponadto „zabraniał modlić się, kładąc ręce na biodrach [, i położył swoją rękę na biodrze (, aby to zademonstrować)]”156.
Właśnie taką pozycję (silb — podobną do ukrzyżowanego człowieka —
przyp. tłum.) zabraniał (przyjmować)157.

Kierowanie wzroku ku miejscu wykonywania pokłonów do ziemi i okazywanie należytej pokory podczas modlitwy

„Pochylał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) swoją głowę podczas modlitwy i kierował swój wzrok ku ziemi”158,

a „gdy znajdował się w Kaabie, nie odwracał swojego wzroku od miejsca
wykonywania swoich pokłonów do ziemi, dopóki z niej nie wyszedł”159. Powiedział: „W domu nie powinno być niczego, co mogłoby odwrócić uwagę
modlącego się”160.

147 Muslim i Abu Daud. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa” (352).

148 Przyp. tłum.: rozerwanie postu, spożycie posiłku zaraz po zachodzie słońca, oznaczające koniec czasu postu.

149 Przyp. tłum.: ostatni posiłek krótko przed świtem przed rozpoczęciem postu.

150 Ibn Hibban i ad-Dija przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

151 Ahmad i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

152 Abu Daud, an-Nasa'i i Ibn Chuzajma (1/54/2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Wiarygodność tego hadisu ustalił Ibn Hibban (485).

153 Malik, al-Buchari i Abu Awana.

154 An-Nasa'i i ad-Darakutni przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. W tym hadisie zawarte jest świadectwo, że ściskanie (lewej ręki prawą) to sunna, a w poprzednim hadisie mowa jest o kładzeniu (prawej ręki na lewej), co również jest sunną. Tym samym oba te działania są sunną. Co się zaś tyczy łączenia kładzenia i ściskania, które zaaprobowali niektórzy hanafici z późniejszych pokoleń (muzułmanów), to jest to innowacja religijna (bid'a). To, o czym wspomnieli, wygląda następująco: prawą rękę kładzie się na lewej, trzymając nadgarstek małym i dużym palcem, podczas gdy pozostałe trzy palce leżą płasko — jak wskazuje na to Ibn 'Abidin w przypisach do książki „Durr al-Muchtar" (1/454). Nie dajcie się więc zwieść tego rodzaju wypowiedziom!

155 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma w „As-Sahih" (1/54/2), Ahmad i Abu asz-Szajch w „Tarich Asbahan" (s. 125). Jeden z łańcuchów tego hadisu at-Tirmizi nazwał dobrym. Przy dokładnym rozpatrzeniu podobne w sensie hadisy można znaleźć w książce „Al-Muwatta" i zbiorze hadisów al-Buchariego „As-Sahih". Szczegółowo zbadałem isnady tego hadisu w swojej książce „Ahkam al-Dżana'iz" (s. 118).

Uwaga: złożenie rąk na piersi jest wiarygodnie ustalone w Sunnie, a wszystko, co temu przeczy, jest bądź słabe, bądź bezpodstawne. Zgodnie z tą sunną postępował imam Ishak ibn Rahawajh, jak powiedział o tym al-Marwazi w książce „Al-Masa'il" (s. 222): „Ishak

razem z nami wykonywał modlitwę «al-witr»... Podnosił ręce podczas
błagania-kunut i wypowiadał błaganie-kunut przed pokłonem w pasie, a
ręce kładł na piersi bądź nieco poniżej piersi".
O tym samym mówił al-Kadi Ijad al-Maliki w rozdziale „Mustahabbat as-Salat" swojej książki „Al-I'lam" (s. 15, trzecie wydanie, Rabat): „I kładł prawą rękę na tylną stronę lewej ręki w górnej części piersi". Podobne jest i to, o czym opowiedział Abdullah Ibn Ahmad Ibn Hanbal w książce „Al-Masa'il" (s. 62): „Widziałem, jak mój ojciec podczas modlitwy kładł swoje ręce, jedną na drugiej, powyżej pępka". Zob. książkę „Al-Irwa" (353).
Przyp. tłum.: bardziej szczegółowo zob. Załącznik nr 2 na końcu tej książki.

156 Przyp. tłum.: „silb" — pozycja z rękami opartymi na biodrach, przypominająca sylwetkę ukrzyżowanego człowieka.

157 Al-Buchari i Muslim.

158 Al-Bajhaki przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

159 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

„Zabraniał kierowania wzroku ku niebu"161 i nalegał na ten zakaz do tego stopnia, że powiedział: „Niech ludzie, którzy podczas modlitwy kierują wzrok ku niebu, zaprzestaną tego czynić, w przeciwnym razie ich wzrok nigdy do nich nie powróci [w innej

wersji
tego hadisu przekazuje się: «a raczej, zaprawdę, utracą wzrok»]”162.

W innym hadisie przekazuje się: „...a gdy wykonujecie modlitwę, nie rozglądajcie się na boki, gdyż Allah zwraca Swoje Oblicze ku obliczu Swojego modlącego się sługi, dopóki ten nie spojrzy w bok”163, a o spoglądaniu (przez modlącego się) na boki powiedział także: „To nic innego jak kradzież szatana, który wykrada coś z modlitwy sługi (Allaha)”164.

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Allah nie przestaje patrzeć na Swojego sługę podczas modlitwy, dopóki ten nie spojrzy w bok, a gdy odwraca swoją twarz, Allah odwraca się od niego”165, oraz „zabronił (podczas modlitwy) trzech rzeczy: dziobania jak kogut, siedzenia jak pies166 i kręcenia głową jak lis”167. Mówił także: „Wykonuj swoją modlitwę pożegnalną (tj. jakby ostatnią w życiu
— przyp. tłum.) tak, jakbyś Go widział (przed sobą), a nawet jeśli Go nie widzisz (przed sobą), to zaprawdę On widzi ciebie”168; mówił także: „Każdemu człowiekowi, który z nadejściem czasu modlitwy
obowiązkowej należycie dokona oczyszczenia (, a podczas modlitwy) okaże należytą pokorę i prawidłowo wykona wszystkie pokłony, ta modlitwa posłuży jako zadośćuczynienie za grzechy popełnione przed
nią, jeśli nie było wśród nich żadnego ciężkiego, i tak będzie zawsze”169.

Pewnego razu wykonywał modlitwę w chamisa (wełnianym ubraniu ze
wzorami — przyp. autora), a jego wzrok padł na te wzory. Zakończywszy
modlitwę, powiedział: „Zanieście to moje ubranie do Abu Dżahma i przynieście mi jego anbidżaniję (ubranie z grubej tkaniny bez wzorów
— przyp. autora), gdyż ono (tj. chamisa) odwróciło moją uwagę od mojej
modlitwy! [w innej wersji tego hadisu przekazuje się: «...gdyż spojrzałem na jego wzory i omal nie odwróciły mojej uwagi (od modlitwy)»]"170.

Ponadto „Aisza miała cienką wełnianą zasłonę ze wzorami, którą oddzielała część swojego domu, a (pewnego razu) Prorok (niech Allah go
błogosławi i obdarzy pokojem!) modlił się w jej stronę, po czym powiedział: «Zabierz stąd tę zasłonę, gdyż zaprawdę jej wzory wciąż stoją mi przed oczami (tj. rozpraszają mnie) podczas modlitwy!»"171.

Mówił także: „Nie należy wykonywać modlitwy, gdy posiłek już podano,
ani gdy modlący się odczuwa potrzebę załatwienia potrzeby fizjologicznej (większej lub mniejszej)"172.

160 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli („Sahih Abi Daud", 1771).

161 Al-Buchari i Abu Daud.

162 Muslim, al-Buchari i as-Siradż.

163 Przekazali at-Tirmizi i al-Hakim, którzy uznali ten hadis za wiarygodny. Zob. „Sahih at-Targhib" (nr 353).

164 Al-Buchari i Abu Daud.

165 Ten hadis przekazali Abu Daud i inni (muhaddisi). Jego wiarygodność potwierdzili Ibn Chuzajma i Ibn Hibban. Zob. „Sahih at-Targhib" (nr 555).

166 Przyp. tłum.: chodzi tu o to, że muzułmanie nie powinni siadać na pośladkach, unosząc kolana i opierając się rękami o ziemię, ponieważ w takiej pozycji siedzi szatan. Ta pozycja nazywana jest także „pozycją psa" — „Ithaf al-Kiram" Safi ar-Rahmana al-Mubarakfuriego.

167 Ahmad i Abu Ja'la. Zob. „Sahih at-Targhib" (nr 556).

168 Przekazali al-Muchlis w „Ahadis Muntaka", at-Tabarani, ar-Ru'ajani, ad-Dija w „Al-Muchtara", Ibn Madża, Ahmad i Ibn 'Asakir. Wiarygodność tego hadisu potwierdził faqih al-Hajsami w „Asna al-Matalib".

169 Muslim.

170 Al-Buchari, Muslim i Malik. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (376).

171 Al-Buchari, Muslim i Abu 'Awana. Zaprawdę, Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie nakazał zetrzeć wzorów z zasłony ani jej rozerwać. Nakazał jedynie usunąć zasłonę, ponieważ — a Allah wie o tym najlepiej — nie były na niej przedstawione istoty żywe (tj. posiadające duszę). Potwierdza to fakt, że nakazywał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) niszczyć inne wizerunki, o czym mowa w wielu hadisach zawartych w zbiorach al-Buchariego i Muslima. Chcący dowiedzieć się więcej na ten temat powinien sięgnąć do książek „Fath al-Bari" (10/321) i „Ghajat al-Maram fi Tachridż Ahadis al-Halal wa al-Haram" (nr 131–145).

172 Al-Buchari i Muslim.

Słowa zwracania się do Allaha z błaganiem na początku modlitwy (du'a al-istiftah)

Następnie zaczynał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlitwę od wypowiadania wielu różnych błagań (du'a) skierowanych do Allaha, w których wysławiał Allaha Najwyższego, chwalił Go i wywyższał, nakazując to samo czynić „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu: „Modlitwa człowieka nie będzie pełna, dopóki nie wypowie takbiru, nie pochwali Wszechchwalebnego i Wszechmocnego Allaha, i nie wywyższy Go, [a następnie] nie przeczyta z Koranu tyle, ile nie sprawi mu to trudności..."173. Zwracał się do Allaha z różnymi błaganiami (du'a), które przytoczone są poniżej:

اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ

1. «O Allahu, oddal mnie od moich grzechów, jak oddaliłeś Wschód od Zachodu. O Allahu, oczyść mnie z moich grzechów, jak oczyszcza się białe ubranie z brudu. O Allahu, obmyj mnie z moich grzechów wodą, śniegiem i gradem».

Wypowiadał to błaganie podczas wykonywania modlitw obowiązkowych174.

173 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

174 Al-Buchari, Muslim i Ibn Abi Szajba (12/110/2). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (nr 8).

اللَّهُمَّ وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا [مُسْلِمًا] وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ [سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ]، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي ذَنْبِي جَمِيعًا إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، وَاهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ [وَالْمَهْدِيُّ مَنْ هَدَيْتَ]، أَنَا بِكَ وَإِلَيْكَ [لَا مَنْجَا وَلَا مَلْجَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ]، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

2. «Zwróciłem swoje oblicze ku Temu, który stworzył niebiosa i ziemię, będąc hanifem175 [muzułmaninem], i nie jestem spośród

wielbicieli wielu bogów. Zaprawdę, moja modlitwa, moje ofiarowanie, moje życie i moja śmierć należą do Allaha, Pana światów, który nie ma współtowarzysza. To mi nakazano i jestem pierwszym z muzułmanów176. O Allahu, Ty jesteś Królem, nie ma bóstwa oprócz Ciebie [chwała Ci i uwielbienie], Ty jesteś moim Panem, a ja Twoim sługą177. Skrzywdziłem samego siebie i uznaję swój grzech, przebacz mi więc wszystkie moje grzechy, zaprawdę nikt nie przebacza grzechów oprócz Ciebie. Poprowadź mnie ku najlepszym cechom charakteru, gdyż nikt oprócz Ciebie nie poprowadzi ku nim, i odsuń ode mnie złe cechy, gdyż nikt oprócz Ciebie mnie od nich nie uchroni! Oto jestem posłuszny Tobie i szczęśliwy, by Ci służyć178; wszelkie dobro jest w Twojej prawicy, a zło nie pochodzi od Ciebie179; [a idzie drogą prostą ten, kogo Ty poprowadziłeś]; wszystko, co czynię, dzieje się dzięki Tobie, i do Ciebie powrócę, [nie ma ocalenia ani schronienia przed Tobą, jak tylko w zwróceniu się do Ciebie], Ty jesteś Błogosławiony i Wywyższony, proszę Cię o przebaczenie i zwracam się do Ciebie z pokutą!»

Wypowiadał to błaganie zarówno w modlitwach obowiązkowych, jak i dodatkowych180.

3. Ta sama modlitwa co nr 2, lecz bez słów: „Anta rabbi wa ana 'abduka…" („Ty jesteś moim Panem, a ja Twoim sługą…") i do końca, jednak z dodaniem następujących słów:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ

«O Allahu! Ty jesteś Królem, nie ma bóstwa oprócz Ciebie, chwała Ci i uwielbienie!»181.

4. Ta sama modlitwa co nr 2, lecz do słów: „...wa ana awwalu-l-muslimin” („...i jestem pierwszym z muzułmanów”), jednak z dodaniem następujących słów:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ وَأَحْسَنِ الْأَعْمَالِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَقِنِي سَيِّئَ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ لَا يَقِي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ

«O Allahu! Poprowadź mnie ku najlepszym cechom charakteru i najlepszym czynom, ku którym nikt nie poprowadzi oprócz Ciebie, i uchroń mnie od złych cech charakteru i złych czynów, od których nikt mnie nie uchroni oprócz Ciebie!»182.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

5. «Jesteś wolny183 od wszelkich niedoskonałości, o Allahu, i chwała184 Tobie, błogosławione185 jest Twoje Imię, ponad wszystko wyniesiona186 jest Twoja Wielkość, i nie ma bóstwa oprócz Ciebie!»187. Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: „Zaprawdę, najbardziej umiłowanymi przez Allaha słowami wypowiadanymi przez Jego sługę są: «Jesteś wolny od niedoskonałości, o Allahu...» (subhanaka Allahumma...)”188.

6. Ta sama modlitwa co nr 5, jednak podczas dodatkowej, dobrowolnej modlitwy nocnej dodawał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (ثَلَاثًا)

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا (ثَلَاثًا)

«Nie ma bóstwa oprócz Allaha!» (3 razy) i «Allah jest Największy, bardzo Największy!» (3 razy)189.

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

7. «Allah jest Największy, o wiele bardziej (niż wszystko inne), wielka chwała Allahowi i wolny jest Allah od niedoskonałości rano i wieczorem!»

Jeden z towarzyszy zaczął swoją modlitwę tymi słowami, na co Posłaniec (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Jakże piękne (jest to błaganie), gdyż z jego powodu otworzyły się bramy niebios»190.

الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ

8. «Chwała Allahowi, chwała liczna, dobra i błogosławiona!»

Tymi słowami zaczął modlić się inny towarzysz, na co Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Widziałem, jak dwunastu aniołów wyprzedzało się nawzajem, który z nich pierwszy wzniesie to błaganie»191.

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، [وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ]، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ. اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، [أَنْتَ رَبُّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ]، [وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي]، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، [أَنْتَ إِلَهِي]، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ [وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ]

9. «O Allahu, Tobie chwała, Ty jesteś Światłem192 niebios i ziemi oraz tych, którzy w nich przebywają. Tobie chwała! Ty jesteś Strażnikiem193 niebios i ziemi oraz tych, którzy w nich przebywają. [Tobie chwała! Ty jesteś Królem niebios, ziemi i tych, którzy w nich przebywają.] Tobie chwała, Ty jesteś Prawdą, a Twoja obietnica jest prawdą, i Twoje Słowo jest prawdą, i spotkanie z Tobą jest prawdą, i Raj jest prawdą, i Ogień jest prawdą, i ta Godzina (tj. Dzień Zmartwychwstania — przyp. tłum.) jest prawdą, i Prorocy są prawdą, i Muhammad jest prawdą. O Allahu, Tobie się poddałem, na Tobie polegam, w Ciebie uwierzyłem, do Ciebie się zwróciłem, dzięki Tobie prowadziłem spory i do Ciebie zwróciłem się o rozsądzenie. [Ty jesteś naszym Panem i do Ciebie powrót, przebacz mi więc to, co uczyniłem wcześniej, i to, co odłożyłem na potem, co uczyniłem skrycie i co uczyniłem jawnie] [oraz to, co Ty znasz lepiej ode mnie]. Ty jesteś Wysuwającym naprzód i Ty jesteś Odsuwającym. [Ty jesteś moim Bogiem.] Nie ma bóstwa oprócz Ciebie [i nie ma siły ani mocy, jak tylko dzięki Tobie]!»194.

To błaganie wypowiadał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej, podobnie jak i następujące błaganie nr 10195:

اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

10. «O Allahu, Panie Dżibrila, Mikaila i Israfila, Stwórco niebios i ziemi, Znający to, co ukryte, i to, co jawne. Ty rozsądzisz między Swoimi sługami w tym, w czym się różnili. Poprowadź mnie za Twoim pozwoleniem ku prawdzie, co do której powstały różnice, zaprawdę Ty prowadzisz ku Prostej Drodze, kogo zechcesz»196.

11. On (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) po dziesięć razy wypowiadał każdy takbir („Allahu akbar”), każdy tahmid („Al-hamdu li-Llahi”), każdy tasbih („Subhana-Llah”), każdy tahlil („La ilaha illa-Llah”) oraz każdy istighfar („Astaghfiru-Llah”), a następnie mówił dziesięć razy:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي [وَعَافِنِي]

«O Allahu! Przebacz mi i poprowadź mnie na prawidłową drogę, i obdarz mnie środkami do życia [i uchroń mnie]» (10 razy),

a następnie mówił dziesięć razy:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الضِّيقِ يَوْمَ الْحِسَابِ

«O Allahu! Uciekam się pod Twoją opiekę przed uciskiem w Dniu Rozrachunku»197 (10 razy).

اللَّهُ أَكْبَرُ [ثَلَاثًا] ذُو الْمَلَكُوتِ وَالْجَبَرُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ

12. «Allah jest Największy! (3 razy). Władca Panowania, Wszechmocy, Wielkości i Majestatu!»198.

175 Przyp. tłum.: hanif — człowiek szczerze wierzący w Jedynego Allaha.

176 Tak przekazywane jest to w wielu relacjach, a w niektórych przekazuje się „wa ana min al-muslimin" („i jestem spośród muzułmanów"). Możliwe, że wynikło to z pomyłki jednego z przekazicieli hadisu, co potwierdzają inne dowody, dlatego modlący się powinien mówić: „wa ana awwalu-l-muslimin" („i jestem pierwszym z muzułmanów"). Nie ma w tym żadnej sprzeczności, wbrew temu, co mówią niektórzy ludzie, sądząc, że fraza ta oznacza: „Jestem pierwszym człowiekiem posiadającym te cechy, podczas gdy inni ludzie ich nie mają". Jednak tak nie jest: fraza ta w rzeczywistości oznacza wyprzedzanie (innych) w wypełnianiu nakazów — podobne do tego są (ajaty):
قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَـٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ
«Powiedz (o Muhammadzie!): „Gdyby Miłosierny miał syna, byłbym pierwszym z czczących (Allaha bądź Jego syna)"» („Ozdoby" 43:81), a także słowa Musy (pokój z nim!):
وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ
«...i jestem pierwszym z wierzących» („Wzniesione Krawędzie" 7:143).

177 Al-Azhari powiedział: „Tj. nie czczę nikogo oprócz Ciebie".

178 „labbajka": tj. żyję w posłuszeństwie wobec Ciebie od jednego wezwania na modlitwę (ikama) do następnego wezwania na modlitwę (ikama). Słowo to pochodzi od (czasownika) „alaba"

(gromadzić się, schodzić się) w miejscu, w którym mieszka człowiek; „sa'dajka": tj. pomagam (wypełniać) Twoje nakazy dzięki Twojej pomocy i podążam za Twoją wiarą, którą zaaprobowałeś.

179 tj. zło nie może być przypisane Allahowi Najwyższemu, ponieważ w działaniach Najwyższego nie ma nic złego: wszystkie działania Wszechmocnego i Wielkiego są dobre, cechuje je sprawiedliwość, miłosierdzie i mądrość. Wszystkie są dobre i nie ma w nich żadnego zła. Zło zaś jest złem właśnie dlatego, że nie może być przypisane Allahowi. Ibn al-Kajjim (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: «Allah, wolny od wszelkich niedoskonałości (subhanahu), jest Stwórcą dobra i zła, jednak zło istnieje w niektórych Jego stworzeniach, a nie w Jego akcie stworzenia ani w Jego działaniach. Dlatego On, wolny od wszelkich niedoskonałości, jest wolny od wszelkiej niesprawiedliwości (zulm), która w swojej istocie polega na umieszczeniu czegoś nie na swoim miejscu. Allah zaś zawsze umieszcza wszystko na właściwym miejscu, dlatego wszystko, co od Niego pochodzi, jest dobre. Zło zaś polega na umieszczeniu czegoś nie na swoim miejscu; gdy zaś coś zostaje umieszczone na właściwym mu miejscu, przestaje to być złem, dlatego rzecz jasna zło nie pochodzi od Niego... Na pytanie: «Dlaczego więc stworzył On coś, w czym zawarte jest zło?», odpowiem: «Akt stworzenia należy do Allaha, a Jego działanie jest dobrem, a nie złem. Ponieważ akt stworzenia i działanie pochodzą od Allaha, wolnego od wszelkich niedoskonałości, a zła nie można Mu przypisać ani przyporządkować, żadne zło zawarte w stworzeniu nie może pochodzić od Allaha, podczas gdy Jego działania i akty stworzenia mogą być Mu przypisane, a są one dobre»». Dalsze rozważania na ten ważny temat, a także ich zakończenie, zawarte są w książce Ibn

al-Kajjima „Szifa' al-'Alil fi Masa'il al-Kada' wa-l-Kadar wa-t-Ta'lil” (s. 178–206).

180 Muslim, Abu 'Awana, Abu Daud, an-Nasa'i, Ibn Hibban, Ahmad, asz-Szafi'i i at-Tabarani. Myli się ten, kto sądzi, że to błaganie wypowiada się tylko w modlitwach dodatkowych.

181 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

182 An-Nasa'i i ad-Darakutni przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

183 tj. całkowicie Cię wysławiam, co oznacza, że uważam Cię za absolutnie wolnego od wszelkich niedoskonałości.

184 tj. jesteśmy przepełnieni Twoją chwałą.

185 tj. błogosławieństwa Twojego Imienia są wielkie, ponieważ wszelkie dobro wypływa ze wspominania Twojego Imienia.

186 tj. Twoja Wielkość i Twoja Potęga.

187 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Al-'Ukajli powiedział (s. 103): «Ten (hadis) przekazywany jest przez kilka dróg z dobrymi łańcuchami przekazicieli». Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa” (341).

188 Przekazali Ibn Mandah w książce „At-Tauhid” (123/2) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli, an-Nasa'i w „Al-Jaum wa al-Lajla” w formie mauquf i marfu', oraz Ibn Kasir w „Dżami' al-Masanid” (t. 3, cz. 2, k. 235/2), który przytoczył ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Ten hadis przytaczany jest w „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha” (nr 2939).

189 Abu Daud i at-Tahawi przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

190 Muslim i Abu 'Awana. Wiarygodność tego hadisu potwierdził at-Tirmizi. Przekazał go także Abu Nu'ajm w „Achbar Asbahan” (1/210) od Dżubajra ibn Mut'ima, który słyszał, jak Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypowiadał te słowa podczas wykonywania modlitwy dodatkowej.

191 Muslim i Abu 'Awana.

192 tj. Ty je oświetlasz i Ty wyprowadzasz (ku Drodze Prawdy) tych, którzy przebywają w niebiosach i na ziemi.

193 tj. ich Strażnik i nieustanny Opiekun nad nimi.

194 Al-Buchari, Muslim, Abu 'Awana, Abu Daud, Ibn Nasr i ad-Darimi.

195 To, że te błagania wypowiadane były podczas dodatkowej, dobrowolnej modlitwy nocnej, nie oznacza, że nie mogą być wypowiadane przez modlącego się także w modlitwach obowiązkowych, z wyjątkiem imama, aby nie przedłużał modlitwy dla tych, którzy modlą się za nim.

196 Muslim i Abu 'Awana.

197 Przekazali Ahmad, Ibn Abi Szajba (12/119/2), Abu Daud, at-Tabarani w „Mu'dżam al-Ausat" (62/2) — jeden łańcuch wiarygodny, a drugi dobry.

198 At-Tajalisi i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

Czytanie Koranu

Następnie uciekał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pod opiekę Allaha Najwyższego przed szatanem, mówiąc:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ

«Uciekam się pod opiekę Allaha przed przeklętym szatanem: przed jego podszeptami (prowadzącymi do szaleństwa199), przed jego pychą (którą wzbudza) i przed [pustymi, zepsutymi] wierszami»200.

Czasami mówił:

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ

«Uciekam się pod opiekę Allaha Wszechsłyszącego i Wszechwiedzącego przed przeklętym szatanem: przed jego podszeptami (prowadzącymi do szaleństwa), przed jego pychą (którą wzbudza) i przed [pustymi, zepsutymi] wierszami»201.

Następnie czytał:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

«W Imię Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!», lecz nie na głos202.

O czytaniu każdego ajatu z pauzą między nimi

Następnie czytał surę „Al-Fatiha”, czyniąc swoje czytanie miarowym i zatrzymując się po każdym ajacie. Czytał:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

W Imię Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!

TU ROBIŁ PAUZĘ, PO CZYM CZYTAŁ DALEJ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Chwała Allahowi, Panu światów!

NASTĘPNIE ROBIŁ PAUZĘ I CZYTAŁ DALEJ

الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Wszechmiłosiernemu, Miłosiernemu

NASTĘPNIE ROBIŁ PAUZĘ I CZYTAŁ DALEJ

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

Władcy Dnia Sądu

...i tak aż do końca sury. W ten sam sposób czytał także pozostałe ajaty Koranu: zatrzymywał się przed rozpoczęciem następnego ajatu, nie łącząc go tym samym z poprzednim203.

Czasami czytał:

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ

Maliki jaumi-d-din (Królowi Dnia Sądu) zamiast Maaliki jaumi-d-din (Władcy Dnia Sądu)204.

199 Trzy słowa „hamz", „nafch" i „nafs" zostały podobnie zinterpretowane przez niektórych przekazicieli hadisu; wszystkie trzy interpretacje sięgają również do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) poprzez wiarygodny łańcuch hadisu w formie mursal. Pod pojęciem „wierszy" rozumie się tu wiersze pełne czczej gadaniny i próżności, ponieważ (o niektórych wierszach) Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Zaprawdę, w [niektórych] wierszach [zawarta jest] mądrość» (al-Buchari).

200 Przekazali Abu Daud, Ibn Madża, ad-Darakutni i al-Hakim, który wraz z Ibn Hibbanem i az-Zahabim nazwał ten hadis wiarygodnym. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego i następnego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (342).

201 Abu Daud i at-Tirmizi przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Ahmad wypowiedział się na korzyść tego hadisu w książce „Masa'il Ibn Hani" (1/50).

202 Al-Buchari, Muslim, Abu 'Awana, at-Tahawi i Ahmad.

203 Abu Daud i as-Sahmi (64–65). Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (343). Abu 'Amr ad-Dani przekazał go w „Al-Muktafa" (5/2), mówiąc: «Ten hadis przekazywany jest przez wiele dróg i w tej kwestii stanowi podstawę». Dalej powiedział: «Niektórzy imamowie spośród prawych przodków muzułmanów (salafów) i recytatorów Koranu z wcześniejszych pokoleń woleli zatrzymywać się przed każdym ajatem, nawet jeśli niektóre z nich były [znaczeniowo] powiązane z innymi ajatami». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: jest to sunna, od której odstępuje dziś większość recytatorów Koranu, nie mówiąc już o pozostałych (muzułmanach).

204 Przekazali Tammam ar-Razi w „Al-Fawa'id", Ibn Abi Daud w „Al-Masahif" (7/2), Abu Nu'ajm w „Achbar Asbahan" (1/104) oraz al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Taka wymowa słowa „malik" podczas czytania sury „Al-Fatiha" przekazywana jest przez liczne łańcuchy przekazicieli, podobnie jak pierwsza wersja — „maalik", z długą literą „a".

O konieczności przeczytania sury „Al-Fatiha" i o jej zaletach

Szczególnie podkreślał on znaczenie tej sury, mówiąc: «Nie wykonał modlitwy ten, kto nie przeczytał [w niej] „Otwierającej Księgę"205 (tj. sury «Al-Fatiha» — przyp. tłum.)»206, a w innym hadisie przekazuje się: «Nie zostanie wynagrodzona modlitwa temu, kto nie czyta w niej „Otwierającej Księgi"»207. Mówił także: «Kto wykonuje

modlitwę, nie czytając w niej „Otwierającej Księgi”, to ona (tj. modlitwa) nie jest pełna, nie jest pełna, nie jest pełna, nie jest zakończona»208.

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):

«Allah Wszechmocny i Wielki powiedział: „Podzieliłem modlitwę209 między Siebie a Swojego sługę na dwie połowy: połowa Mnie, a połowa Mojemu słudze, i Mojemu słudze przypadnie to, o co prosi”. Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Czytajcie!

— mówi sługa (Allaha):

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

«Al-hamdu li-Llahi Rabbi-l-'alamin» (Chwała Allahowi, Panu światów!),— mówi Allah Najwyższy: „Mój sługa oddał Mi chwałę”.

— mówi sługa (Allaha):

الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

«...ar-Rahmani-r-Rahim» (Wszechmiłosiernemu, Miłosiernemu),— mówi Allah Najwyższy: „Mój sługa Mnie wysławił”.

— mówi sługa (Allaha):

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

«...Maaliki jaumi-d-din» (Władcy Dnia Sądu),— mówi Allah Najwyższy: „Mój sługa Mnie uwielbił”,

— mówi sługa (Allaha):

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

«...Ijjaka na'budu wa ijjaka nasta'in» (Tylko Ciebie czcimy i tylko Ciebie prosimy o pomoc),— [mówi Allah Najwyższy]: „To (będzie podzielone) między Mnie a Mojego sługę, i przypadnie Mojemu słudze to, o co prosi”.

— mówi sługa (Allaha):

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

«...Ihdina-s-sirata-l-mustaqim, sirata-l-ladzina an'amta 'alajhim, ghajri-l-maghdubi 'alajhim wa la-d-dallin» (Poprowadź nas Prostą Drogą, drogą tych, których obdarzyłeś Swoją łaską, nie tych, na których spadł Twój gniew, i nie tych, którzy błądzą),— [mówi Allah Najwyższy]: „To — dla Mojego sługi, i będzie Mojemu słudze to, o co prosi!”»210.

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: «Allah Wszechmocny i Wielki nie zesłał ani w Torze, ani w Ewangelii niczego podobnego do Matki Koranu. To siedem stale powtarzanych [ajatów]211 (as-sab'u-l-masani) [oraz Wielkie Czytanie (al-Qur'anu-l-'azim), które zostało mi darowane]»212.

Nakazał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) „człowiekowi, który źle się modlił” czytać „Al-Fatihę” podczas

wykonywania modlitwy213.

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

«Wolny od niedoskonałości jest Allah! I chwała Allahowi! I nie ma bóstwa oprócz Allaha! I Allah jest Największy! I nie ma siły ani mocy, jak tylko dzięki Allahowi!»214.

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także „człowiekowi, który źle się modlił": «Jeśli znasz coś z Koranu, przeczytaj to, a jeśli nie, pochwal Allaha (tj. powiedz: „Al-hamdu li-Llahi"), wywyższ Go (tj. powiedz: „Allahu akbar") i zaświadcz, że nie ma innego bóstwa oprócz Allaha (tj. powiedz: „La ilaha illa-Llah")»215.

205 Przyp. tłum.: to jedna z nazw sury „Al-Fatiha".

206 Al-Buchari, Muslim, Abu 'Awana i al-Bajhaki. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (302).

207 Przekazali ad-Darakutni, który nazwał ten hadis wiarygodnym, oraz Ibn Hibban w swoim „Sahihu". Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (302).

208 Muslim i Abu 'Awana.

209 tj. surę „Al-Fatiha". Użyto tu takiej formy wyrażenia, która obejmuje całą modlitwę, choć chodzi tylko o jej część, aby

podkreślić jej znaczenie.

210 Muslim, Abu 'Awana i Malik. As-Sahmi przekazuje inny, potwierdzający ten hadis, od Dżabira w „Tarich Dżurdżan" (144).

211 Al-Badżi powiedział: «Ma on tu (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) na myśli następujące słowa Najwyższego: وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ
«I daliśmy tobie siedem stale powtarzanych ajatów i Wielki Koran» („Al-Hidżr" 15:87). Wspomniane jest tu słowo „siedem", ponieważ ta sura liczy siedem ajatów, oraz słowo „stale powtarzanych", ponieważ modlący się nieustannie je powtarzają podczas modlitwy. Ta sura została nazwana „Wielkim Koranem", aby w ten sposób podkreślić jej wyjątkowość, chociaż każda część Koranu jest wielkim czytaniem; podobnie Kaabę nazywa się „Domem Allaha", chociaż wszystkie domy należą do Allaha. Czyni się tak celowo, aby coś wyróżnić i wywyższyć».

212 Przekazali an-Nasa'i i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

213 Al-Buchari w „Dżuz' al-Qira'a chalfa-l-Imam" („Rozdział o czytaniu [Koranu] za imamem") przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

214 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma (1/80/2), al-Hakim, at-Tabarani i Ibn Hibban, który wraz z al-Hakimem nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodzili się z nimi az-Zahabi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (303).

215 Abu Daud i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis dobrym. Isnad tego hadisu jest wiarygodny. „Sahih Abi Daud” (807).

Odwołanie czytania Koranu za imamem w tych rakatach modlitw, w których Koran czytany jest na głos

Przez pewien czas zezwalał on ludziom, modlącym się pod przewodnictwem imama, czytać surę „Al-Fatiha” w tych rakatach modlitw, w których Koran czytany jest na głos, dopóki pewnego razu «wykonywał poranną modlitwę i trudno mu było czytać. Zakończywszy [modlitwę], zapytał: „Czy czytacie Koran za imamem, który prowadzi waszą modlitwę?”. Ludzie odpowiedzieli: „Tak, [i to dość] szybko (hazzan216), o Posłańcu Allaha”». Powiedział: «Nie czyńcie tak, z wyjątkiem sury „Otwierającej Księgę”, gdyż zaprawdę nie wykonał modlitwy ten, kto jej nie przeczytał!»217.

Następnie całkowicie zabronił im czytać Koran w tych rakatach modlitw, gdy imam czyta Koran na głos. Stało się to po tym, jak «zakończył modlitwę, w której Koran czytany jest na głos (w jednej z wersji hadisu przekazuje się, że była to modlitwa poranna) i zapytał: „Czy ktoś z was czytał przed chwilą Koran razem ze mną?”. Pewien człowiek odpowiedział: „Tak, ja, o Posłańcu Allaha!”. Powiedział: „Zaprawdę, mówię sobie: z kim to ja się ścigam218 [czytając Koran]?”». [Abu Hurajra powiedział:] «I wtedy ludzie przestali czytać Koran razem z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), gdy czytał on Koran na głos, usłyszawszy od niego te słowa [lecz czytali Koran w duchu, gdy imam nie czytał go na głos]»219.

Uczynił on także milczenie modlącego się, gdy imam czyta Koran na głos, częścią podążania za jego przykładem, mówiąc: «Zaprawdę, imam wyznaczany jest po to, aby [podczas modlitwy] inni podążali za jego przykładem: jeśli wypowiada takbir, to i wy wypowiadajcie, a jeśli czyta Koran na głos, to milczcie»220, tak samo jak uczynił słuchanie czytania Koranu przez imama wystarczającym, aby modlący się nie musiał czytać Koranu za nim, mówiąc: «Jeśli człowiek wykonuje modlitwę pod przewodnictwem imama, to czytanie Koranu przez imama jest czytaniem także za niego [tj. za tego człowieka — przyp. tłum.]»221 — odnosi się to do tych rakatów modlitwy, w których Koran czytany jest na głos.

216 Słowo „hazzan" oznacza szybkie czytanie, oznaczające pośpiech i nagłość.

217 Przekazali al-Buchari w książce „Dżuz' al-Qira'a", Abu Daud, Ahmad. At-Tirmizi i ad-Darakutni nazwali ten hadis dobrym.

218 [Przyp. tłum.: użyto tu arabskiego czasownika „naza'a", który dosłownie oznacza „spierać się", „walczyć".] Al-Chattabi powiedział: «Sens [tej wypowiedzi jest taki]: „[Kim jest ten,] w czyje czytanie się wtrącam". Pod słowem „munaza'a" [rzeczownik utworzony od czasownika „naza'a" — przyp. tłum.] rozumie się współuczestnictwo (muszaraka) i naprzemienność (munawaba)...». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: drugie znaczenie [tego słowa], które tu przytoczono [tj. naprzemienność — przyp. tłum.], jest bardziej oczywiste, ponieważ jak wskazano [w tym hadisie], towarzysze całkowicie przestali czytać [Koran w tych modlitwach, w których czyta się go na głos]. A gdyby chodziło o pierwsze znaczenie [tj.

współuczestnictwo — przyp. tłum.], to nie przestaliby czytać [Koranu w tych modlitwach, w których czyta się go na głos], gdyż ten hadis świadczy o tym, że przestali sobie nawzajem przerywać [czytanie].

219 Przekazali Malik, al-Humajdi, al-Buchari w książce „Dżuz' al-Qira'a", Abu Daud, al-Mahamili (6/139/1). At-Tirmizi nazwał ten hadis dobrym; Abu Hatim ar-Razi, Ibn Hibban i Ibn al-Kajjim nazwali ten hadis wiarygodnym. Świadectwo tego hadisu znajduje się w hadisie od 'Umara, na końcu którego przekazuje się: «Z kim to ja się ścigam, czytając Koran?! Czyż nie wystarcza wam czytanie waszego imama?! Zaprawdę, imam wyznaczany jest po to, aby [podczas modlitwy] inni podążali za jego przykładem, i jeśli czyta on Koran na głos, to milczcie». Ten hadis przekazał al-Bajhaki w książce „Kitab Wudżub al-Qira'a fi-s-Salat" („Księga o obowiązku czytania Koranu w modlitwie"), a także w „Al-Dżami' al-Kabir" (3/344/2).

220 Przekazali Ibn Abi Szajba (1/97/1), Abu Daud, Muslim, Abu 'Awana, ar-Ru'jani w swojej książce „Al-Musnad" (24/119/1). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (332, 394).

221 Przekazali Ibn Abi Szajba (1/97/1), ad-Darakutni, Ibn Madża, at-Tahawi i Ahmad przez liczne drogi w formie musnad i mursal [tj. poprzez hadisy z nieprzerwanym isnadem sięgającym do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) — przyp. tłum.]. Ten hadis nazwał mocnym Szajch ul-Islam Ibn Tajmijja, jak wskazał Ibn Abd al-Hadi w książce „Al-Furu'" (k. 48/2). Niektóre drogi jego przekazu nazwał wiarygodnymi al-Busajri. Szczegółowo omówiłem

ten hadis i zbadałem drogi jego przekazu w oryginale niniejszej książki („Al-Asl"), a następnie w „Irwa' al-Ghalil" (500).

Obowiązek czytania Koranu w tych rakatach modlitw, gdy Koran nie jest czytany na głos

Co się zaś tyczy tych rakatów modlitw, w których imam nie czyta Koranu na głos, to zachęcał on do czytania Koranu podczas ich wykonywania. Tak, Dżabir przekazał, co następuje: «Czytaliśmy Koran, znajdując się za imamem, podczas modlitwy południowej (zuhr) i popołudniowej ('asr): surę „Al-Fatiha" i jakąś inną surę w pierwszych dwóch rakatach, a surę „Al-Fatiha" w ostatnich dwóch»222.

Jednocześnie stanowczo poprosił ich (tj. towarzyszy), aby nie przerywali mu własnym czytaniem Koranu, gdy: «wykonywał modlitwę południową ze swoimi towarzyszami i powiedział [kończąc ją]: „Kto z was czytał: «Sabbih isma Rabbika-l-a'la»" [Wysławiaj Imię twojego Pana Najwyższego, tj. surę „Najwyższy"]?». Ktoś odpowiedział: «Ja [, lecz uczyniłem to jedynie w dobrych intencjach]». Wtedy powiedział: «Wiedziałem, że ktoś się ze mną ściga w tym»223. W innym hadisie przekazuje się: «Czytali oni Koran [na głos], znajdując się za Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), na co powiedział [im]: „Zbiliście mnie z czytania [Koranu]"»224.

Powiedział on także: «Zaprawdę, modlący się prowadzi poufną rozmowę ze swoim Panem, dlatego powinien zachować ostrożność w tym, z czym się do Niego zwraca. [Zatem] nie przerywajcie sobie nawzajem, czytając Koran na głos!»225.

Mówił on także: «Każdemu, kto przeczyta jedną literę z Księgi Allaha, zapisany zostanie za to jeden dobry uczynek, a za każdy dobry uczynek wynagrodzenie będzie dziesięciokrotne. Nie mówię, że „alif, lam, mim" to jedna litera — nie, „alif" to litera, „lam" to litera i „mim" to litera»226.

Słowo „Amin" i wypowiadanie go na głos przez imama

Następnie, „gdy on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) kończył czytać surę «Al-Fatiha», wypowiadał:

آمِينَ

Amin, przeciągając głos"227.

Nakazał on także modlącym się pod przewodnictwem imama powtarzać [słowo] „Amin", mówiąc: «Gdy imam przeczyta: «Ghajri-l-maghdubi 'alajhim wa la-d-dallin» (Nie tych, na których spadł Twój gniew, i nie tych, którzy błądzą) — wypowiadajcie „Amin" [, ponieważ aniołowie wypowiadają „Amin", i imam wypowiada „Amin"]». W innej wersji hadisu przekazuje się: «gdy imam wypowiada „Amin", wypowiadajcie „Amin" i wy, gdyż zaprawdę temu, kto wypowie „Amin" jednocześnie z aniołami [w innej wersji hadisu przekazuje się: „jeśli ktoś powie «Amin» podczas modlitwy, a aniołowie w niebiosach powiedzą «Amin», i te słowa się pokryją"], zostaną przebaczone jego wcześniejsze grzechy»228. W innym hadisie przekazuje się: «...a następnie powiedzcie „Amin"; [i] Allah wam odpowie [na błaganie]»229.

Mówił on także: «Żydzi niczemu tak bardzo wam nie zazdroszczą, jak temu, gdy pozdrawiacie się nawzajem [tj. gdy mówicie „As-salamu 'alajkum [wa rahmatu-Llahi wa barakatuhu]" — „Pokój wam [, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwo]"], oraz gdy wypowiadacie [słowo] „Amin" [stojąc za imamem]»230.

222 Ibn Madża przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (506).

223 Muslim, Abu 'Awana i as-Siradż.

224 Przekazali al-Buchari w książce „Dżuz' al-Qira'a", Ahmad i as-Siradż poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

225 Malik i al-Buchari w książce „Af'al al-'Ibad" przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.
Uwaga pożyteczna: poglądu o zasadności czytania Koranu przez modlącego się w tych rakatach modlitw, gdy imam nie czyta Koranu na głos, oraz powstrzymania się od czytania Koranu w tych rakatach, gdy imam czyta Koran na głos, trzymał się pierwotnie Imam asz-Szafi'i. Tego samego poglądu trzymał się także Muhammad [Ibn al-Hasan — przyp. tłum.], uczeń Abu Hanify, jak o tym mówi się w przekazywanej od niego relacji; ten sam pogląd preferował szajch Ali al-Kari i niektórzy inni szajchowie tego mazhabu. Wśród innych podzielali ten pogląd Imamowie az-Zuhri, Malik, Ibn al-Mubarak, Ahmad ibn Hanbal, cała grupa znawców hadisów (muhaddisów) i inni [uczeni], a ten pogląd preferował także Szajch ul-Islam Ibn Tajmijja.

226 Przekazali at-Tirmizi i Ibn Madża poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ten hadis przekazuje także al-Adżurri w książce „Adab Hamalat al-Qur'an". Co się zaś tyczy hadisu: „Temu, kto czyta Koran za imamem, usta napełnią się ogniem" — jest to hadis zmyślony (maudu'), jak wyjaśniono w książce „As-Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (nr 569).
Przyp. tłum.: zob. Załącznik nr 3 na końcu niniejszej książki.

227 Al-Buchari w książce „Dżuz' al-Qira'a" i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

228 Al-Buchari, Muslim, an-Nasa'i i ad-Darimi. Wariant tego hadisu w nawiasach przekazują an-Nasa'i i ad-Darimi, i świadczą one, że ten hadis nie może służyć jako usprawiedliwienie dla tego, kto nie wypowiada [słowa] „Amin", o czym przekazuje się od [Imama] Malika; wynika stąd to, co mówi Ibn Hadżar w „Fath al-Bari": «To jasno wskazuje na to, że imam wypowiada [słowo] „Amin"». Ibn 'Abd al-Barr w książce „Tamhid" (7113) pisze na ten temat: «Tego poglądu trzyma się większość muzułmanów, w tym [Imam] Malik, jak o tym przekazują mieszkańcy Medyny, ponieważ jest to wiarygodnie przekazywane od Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) poprzez hadisy od Abu Hurajry [tj. ten hadis] i od Wa'ila ibn Hudżra [tj. poprzedni hadis]».

229 Muslim i Abu 'Awana.

230 Przekazali al-Buchari w swojej książce „Al-Adab al-Mufrad", Ibn Madża, Ibn Chuzajma, Ahmad i as-Siradż poprzez dwa wiarygodne łańcuchy przekazicieli.
Uwaga pożyteczna: stojący za imamem powinni wypowiadać [słowo]

„Amin” na głos i jednocześnie z imamem, nie wyprzedzając go, jak czyni większość modlących się, i nie pozostając w tyle za nim. Właśnie to, po długich badaniach, wydaje mi się najbardziej przekonujące, jak wyjaśniłem w niektórych swoich pracach, w tym w książce „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa” (952, tom 2), która została wydrukowana i opublikowana dzięki Miłosierdziu Allaha, oraz w „Sahih at-Targhib wa at-Tarhib” (1/205).
Przyp. tłum.: zob. Załącznik nr 4 na końcu niniejszej książki.

Czytanie innych sur Koranu po „Al-Fatisze”

Następnie czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jakąś inną surę po „Al-Fatisze”, czasami czytając długo, a czasami nie, jak na przykład wtedy, gdy znajdował się w podróży, zaczynał kaszleć, chorował lub słyszał płacz dzieci, jak o tym przekazał Anas ibn Malik (niech Allah będzie z niego zadowolony!): «Pewnego razu skrócił [czytanie Koranu] podczas wykonywania modlitwy porannej [w innej wersji hadisu przekazuje się: „Wykonał modlitwę poranną i przeczytał dwie najkrótsze sury Koranu”]. Wtedy zapytano go: „O Posłańcu Allaha! Dlaczego skróciłeś [czytanie]?”. Odpowiedział: „Usłyszałem płacz dziecka i pomyślałem, że może jego matka modli się razem z nami, dlatego zapragnąłem, aby jak najszybciej wróciła do swojego dziecka [dosłownie: «dlatego zapragnąłem uwolnić dla niego jego matkę» — przyp. tłum.]”»231.

Mówił on także: «Zaprawdę, przystępując do modlitwy, chcę ją przedłużyć, lecz gdy słyszę płacz dziecka, skracam swoją modlitwę, gdyż wiem, jak ciężko jest jego matce z powodu płaczu jej dziecka»232.

Zaczynał czytać surę od samego początku, najczęściej czytając ją w całości233.

Mówił: «Oddawajcie każdej surze jej udział pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi»234. W innej wersji tego hadisu mówi się: «Każda sura [ma swój] rakat»235.

Czasami dzielił [czytanie jednej] sury na dwa rakaty236, a czasami w drugim rakacie powtarzał surę przeczytaną w całości w pierwszym rakacie237.

Czasami łączył [i czytał] dwie lub więcej sur w jednym rakacie238.

«Pewien ansar był imamem w meczecie Kuba i za każdym razem, czytając im jakąś surę239, zaczynał od słów: «Kul huwa-Llahu ahad» [Powiedz: On, Allah, Jeden…] (sura „Szczerość [wiary]", nr 112) [i czytał tę surę] do końca, a następnie oprócz niej czytał jeszcze jedną surę, postępując tak w każdym rakacie. [Modlący się razem z nim] ludzie zaczęli z nim rozmawiać i mówić mu: „[Za każdym razem] zaczynasz czytanie [Koranu po «Al-Fatisze»] od tej sury, a następnie, nie uważając tego za wystarczające, przystępujesz do czytania innej sury. Powinieneś czytać albo [tylko] ją, albo przestać ją [czytać] i czytać jakąś inną [surę]". Odpowiedział: „Nie przestanę jej [czytać]: jeśli chcecie, abym pozostał waszym imamem, będę tak dalej [ją czytać], a jeśli wam się to nie podoba, odejdę od was". Ludzie wiedzieli, że był najlepszy z nich, i nie chcieli, aby ich imamem był ktoś inny, dlatego gdy Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przyszedł do nich, opowiedzieli mu o tym. Zapytał: „O taki a taki [i tu wymienił jego imię]! Co przeszkadza ci postępować tak, jak proszą cię ludzie? Co skłania cię do czytania tej

sury w każdym rakacie?". Odpowiedział: „Zaprawdę, kocham ją [tj. surę «Al-Ichlas» — przyp. tłum.]" — [na co Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)] powiedział: „Zaprawdę, miłość do niej wprowadzi cię do Raju!"»240.

231 Ahmad przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Hadis [w nawiasach] przekazał Ibn Abi Daud w „Al-Masahif" (4/14/2). Jak wynika z tego i innych podobnych hadisów, małym dzieciom wolno wchodzić do meczetu. Co się zaś tyczy szeroko rozpowszechnionego hadisu: «Nie wpuszczajcie swoich małych dzieci do waszych meczetów...» — jest to hadis słaby i nie może służyć jako dowód. Ten hadis nazwali słabym Ibn al-Dżauzi, al-Munziri, al-Hajsami, Ibn Hadżar al-Askalani i al-Busajri. Abd al-Hakk al-Iszbili powiedział o tym hadisie: «Jest bezpodstawny».

232 Al-Buchari i Muslim.

233 Wskazuje na to wiele hadisów, które zostaną przytoczone dalej.

234 Ibn Abi Szajba (1/100/1), Ahmad, Abd al-Ghani al-Makdisi w „As-Sunan" (9/2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

235 Ibn Nasr, at-Tahawi przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Sens tego hadisu, moim zdaniem, jest następujący: w każdym rakacie czytajcie surę w całości, aby rakat był tym samym pełny! Ten nakaz ma charakter zalecający, jak wynika z hadisów, które zostaną przytoczone dalej.

236 Ahmad i Abu Ja'la przytoczyli ten hadis poprzez dwie drogi jego przekazu. Zob. także rozdział „Modlitwa poranna (al-fadżr)”.

237 Jak czynił podczas modlitwy porannej, o czym mowa będzie dalej.

238 Bardziej szczegółowo mówi się o tym dalej.

239 Tj. surę, którą czyta się po „Al-Fatisze”.

240 Al-Buchari przytacza ten hadis w formie ta'lik, at-Tirmizi — w formie mausul. On też nazwał ten hadis wiarygodnym.

Łączenie podobnych [znaczeniowo] i innych sur Koranu

Łączył on [czytanie] podobnych znaczeniowo par241 („an-naza'ir”) sur z al-mufassal242, czytając w ten sposób następujące pary sur w jednym rakacie243:

—«Miłosierny» (55:78)244 i «Gwiazda» (53:62);—«Księżyc» (54:55) i «Nieuchronna» (69:52);—«Góra» (52:49) i «Rozsiewające» (51:60); —«Nieuchronne Zdarzenie» (56:96) i «Pióro» (68:52);—«Stopnie» (70:44) i «Wyrywające» (79:46);—«Oszukujący na wadze» (83:36) i «Zmarszczył brwi» (80:42);—«Otulający się» (74:56) i «Okrywający się szatą» (73:20);—«Człowiek» (76:31) i «Zmartwychwstanie» (75:40); —«Dym» (44:59) i «Zwijanie» (81:29).

Czasami łączył czytanie siedmiu długich sur (tiwal) Koranu, takich jak «Krowa», «Kobiety» i «Rodzina Imrana», w jednym rakacie podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej, o czym będzie

mowa dalej. Mówił: «Najlepsza jest ta modlitwa, podczas której [odbywa się] długie stanie (al-kijam)»245.

Gdy czytał:

أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ

«Czyż On nie jest w stanie wskrzesić umarłych?!» („Zmartwychwstanie” 75:40),

to mówił:

سُبْحَانَكَ فَبَلَىٰ

Subhanaka fa-bala! [„Jesteś wolny od niedoskonałości, oczywiście że tak!”]

a gdy czytał:

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

«Wysławiaj Imię twojego Pana Najwyższego!» („Najwyższy” 87:1),

to mówił:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

Subhana Rabbija-l-a'la! [„Wolny od niedoskonałości jest mój Pan Najwyższy!”]246.

241 „An-Naza'ir” — sury podobne znaczeniowo, w których zawarte są na przykład napomnienia, nakazy bądź pouczające opowieści [z

historii dawnych społeczności i proroków (pokój z nimi!)].

242 Al-mufassal — ogólna nazwa wszystkich sur Koranu, zaczynających się, według najbardziej wiarygodnej opinii, od pięćdziesiątej sury „Kaf".

243 Al-Buchari i Muslim.

244 Tu i dalej pierwsza liczba wskazuje numer sury, a druga — liczbę ajatów w niej. Analizując numerację pierwszych par sur, nietrudno zauważyć, że [czytając] wiele z nich, on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie trzymał się kolejności sur, w jakiej są one ułożone w Koranie. Świadczy to o tym, że wolno tak czynić, choć lepiej jest trzymać się kolejności, w jakiej sury ułożone są w Koranie. Ta sama kwestia pojawia się także w rozdziale „Dodatkowa modlitwa nocna".

245 Muslim i at-Tahawi.

246 Abu Daud i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ten hadis ma charakter ogólny, dlatego stosuje się go zarówno do czytania Koranu podczas modlitw dodatkowych i obowiązkowych, jak i w innych okolicznościach. Ibn Abi Szajba (2/132/2) przekazał, że Abu Musa al-Asz'ari i al-Mughira [ibn Szu'ba] wypowiadali te słowa podczas wykonywania modlitw obowiązkowych, a 'Umar [ibn al-Chattab] i Ali [ibn Abi Talib] — nie tylko podczas wykonywania modlitw obowiązkowych.

O dopuszczalności czytania tylko sury „Al-Fatiha"

«Zwykle Mu'adz [ibn Dżabal] modlił się na [ostatniej] modlitwie wieczornej ['isza] razem z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a potem wracał i prowadził modlitwę z ludźmi [swojego plemienia]. Pewnej nocy, gdy wrócił i prowadził z nimi modlitwę, pewien młodzieniec [nazywał się Sulajm i pochodził z plemienia Banu Salama] spośród ludzi [jego plemienia] modlił się razem z nim, jednak gdy modlitwa zaczęła się dla niego zbytnio przedłużać, [odszedł i] pomodlił się [osobno w meczecie], po czym wyszedł, wziął swojego wielbłąda za uzdę i odjechał. Po zakończeniu modlitwy doniesiono Mu'adzowi o tym zdarzeniu, a on powiedział: „Zaprawdę, to obłuda z jego strony! Koniecznie opowiem Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) o tym, jak postąpił!". Młodzieniec powiedział: „I ja opowiem Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) o tym, jak on postąpił!". Następnego dnia przyszli do Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a Mu'adz doniósł mu o postępku tego młodzieńca. Młodzieniec powiedział: „O Posłańcu Allaha! On długo się u ciebie zatrzymuje, a potem wraca i przedłuża ją [tj. modlitwę] dla nas!". Usłyszawszy to, Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „To ty wywołujesz zamęt, o Mu'adzu?!", a zwracając się do młodzieńca, powiedział: „Co czynisz, gdy się modlisz, o synu mojego brata?!". Ten odpowiedział: „Czytam surę otwierającą Księgę, następnie proszę Allaha o Raj i uciekam się pod Jego opiekę przed Ogniem. Zaprawdę, nie znam ani tego, o co ty prosisz, ani tego, o co w duchu [dandana247] prosi Mu'adz!". Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) odpowiedział: „My z Mu'adzem prosimy o to samo". Przekaziciel tego hadisu dalej podał: „Młodzieniec powiedział: «A Mu'adz jeszcze się dowie [kim jestem],

gdy nadciągnie [wrogie] plemię, a ludziom doniosą, że wróg zaatakował [nas]»". Dalej przekaziciel hadisu powiedział: „A gdy [rzeczywiście na jego plemię] napadli wrogowie, ten młodzieniec zginął śmiercią męczeńską [tj. stał się szahidem — przyp. tłum.]. Po tym Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział Mu'adzowi: „I cóż uczynił ten [młodzieniec], który spierał się ze mną i z tobą?". Mu'adz odpowiedział: „O Posłańcu Allaha! Miał rację przed Allahem, a ja skłamałem [nazywając go obłudnikiem] — on stał się męczennikiem za wiarę!"»248.

247 Dandana — gdy ktoś wypowiada pewne słowa w taki sposób, że słychać intonację, lecz trudno je rozróżnić; jest to nieco więcej niż szept [„An-Nihaja"].

248 Przekazali Ibn Chuzajma w „As-Sahih" (1634) oraz al-Bajhaki poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Wspierający hadis przytacza Abu Daud w „Sahih Abi Daud" (nr 758), a główną treść tej historii przytaczają al-Buchari i Muslim. Pierwsze uzupełnienie zawarte jest w jednym z hadisów przytaczanych przez Muslima, drugie — przez Ahmada (5/74), a trzecie i czwarte — przez al-Buchariego. Istnieje także hadis odpowiadający tytułowi tego rozdziału, przekazywany od Ibn 'Abbasa: «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonał dwa rakaty modlitwy, czytając w nich tylko surę „Al-Fatiha"». Ten hadis przytaczają Ahmad (1/282), al-Harith ibn Abi Usama w swoim „Musnadzie" (s. 38, „Zawa'id") oraz al-Bajhaki (2/62) poprzez słaby łańcuch przekazicieli. We wcześniejszych wydaniach nazywałem ten hadis dobrym, dopóki nie odkryłem swojej pomyłki, ponieważ ten hadis przekazywany jest przez Hanzalę ad-Dausiego, który jest

słabym przekazicielem hadisów, i nie wiem, jak to umknęło mojej uwadze; możliwe, że pomyliłem go z kimś innym. W każdym razie chwała Allahowi, który doprowadził mnie do odkrycia mojej pomyłki.

Czytanie Koranu na głos i po cichu podczas wykonywania [obowiązkowych] pięciu modlitw i innych

Czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Koran na głos podczas wykonywania modlitwy porannej, pierwszych dwóch rakatów modlitwy zachodniej (al-maghrib) i wieczornej (al-'isza), a czytał Koran po cichu podczas wykonywania modlitwy południowej (az-zuhr) i popołudniowej (al-'asr), a także w trzecim rakacie modlitwy zachodniej (al-maghrib) i ostatnich dwóch rakatach modlitwy wieczornej (al-'isza)249.

Ludzie wiedzieli, że czyta Koran po cichu, po poruszaniu się jego brody250 oraz po tym, że czasami słyszeli, jak czyta ten czy inny ajat251.

Czytał on Koran na głos także podczas wykonywania modlitwy piątkowej i dwóch modlitw świątecznych252 [w Dni Święta Rozerwania Postu 'Id al-Fitr i Święta Ofiarowania 'Id al-Adha — przyp. tłum.], a także podczas modlitwy o zesłanie deszczu253 i modlitwy wykonywanej podczas zaćmienia słońca254.

Czytanie Koranu na głos i po cichu podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej

Co się tyczy dodatkowej modlitwy nocnej, to czasami podczas jej wykonywania czytał Koran po cichu, a czasami na głos256, a gdy «czytał Koran w domu, jego czytanie było słyszalne dla tych, którzy znajdowali się w pokoju»257, a «czasami [nieco] podnosił swój głos [podczas czytania Koranu], i ktoś poza pokojem mógł go usłyszeć»258.

Nakazał tak samo postępować Abu Bakrowi i 'Umarowi (niech Allah będzie z nich zadowolony!), gdy: «[pewnej] nocy wyszedł [z domu] i zastał Abu Bakra (niech Allah będzie z niego zadowolony!) modlącego się przyciszonym głosem, a mijając 'Umara ibn al-Chattaba (niech Allah będzie z niego zadowolony!), zastał go modlącego się głośnym głosem. Następnie, gdy zebrali się u Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), powiedział: „O Abu Bakrze! Mijałem cię i zastałem cię modlącego się przyciszonym głosem?", na co on odpowiedział: „Usłyszał mnie Ten, do którego się zwracałem, o Posłańcu Allaha". Zwracając się do 'Umara, powiedział: „Mijałem cię i zastałem cię modlącego się głośnym głosem?". Na co on odpowiedział: „O Posłańcu Allaha! Walczę z sennością i odpędzam szatana!"». [Wysłuchawszy ich,] Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „O Abu Bakrze! Podnieś nieco swój głos!", [a zwracając się do] 'Umara [powiedział]: „Zniż nieco swój głos!"»259.

Mówił on: «Ten, kto czyta Koran głośno, jest podobny do człowieka jawnie rozdającego jałmużnę (sadaka), a ten, kto czyta Koran cicho, jest podobny do człowieka potajemnie rozdającego jałmużnę (sadaka)»260.

249 W tej kwestii istnieje jednomyślna zgoda (idżma) wszystkich muzułmanów, ponieważ przekazywano to z pokolenia na pokolenie, począwszy od czasów prawych przodków z pierwszych pokoleń muzułmanów (salafów), poprzez odpowiednie wiarygodne hadisy, jak wskazał na to imam an-Nawawi. Niektóre z tych hadisów zostaną przytoczone dalej. Zob. także „Al-Irwa" (345).

250 Al-Buchari i Abu Daud.

251 Al-Buchari i Muslim.

252 Zob. rozdziały „Modlitwa piątkowa" i „Modlitwa z okazji Dwóch Świąt".

253 Al-Buchari i Abu Daud.

254 Al-Buchari i Muslim.

255 Abd al-Hakk w książce „At-Tahadżdżud" (90/1) powiedział: «Co się zaś tyczy modlitw dodatkowych wykonywanych w dzień, to od niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nic wiarygodnego nie przekazuje się co do tego, czy czytał w nich [Koran] na głos, czy po cichu, choć wygląda na to, że po cichu. W jednej z relacji o nim (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przekazuje się, że pewnego razu przechodził obok Abdullaha ibn Chuzafy, który modlił się w dzień i czytał [Koran] na głos. Usłyszawszy to, Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział mu: „O Abdullahu! Niech usłyszy cię Allah, a nie my!"». Lecz ten hadis nie jest mocny.

256 Przekazali Muslim i al-Buchari w „Af'al al-'Ibad".

257 Przekazali Abu Daud i at-Tirmizi w „Asz-Szama'il" poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Ten hadis świadczy o tym, że czytał [ajaty Koranu] ani zbyt cicho, ani zbyt głośno.

258 Przekazali an-Nasa'i, at-Tirmizi w „Asz-Szama'il" i al-Bajhaki w „Ad-Dala'il" poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

259 Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

260 Tamże.

O tym, jakie sury i ajaty Koranu czytał podczas wykonywania różnych modlitw

Co się zaś tyczy sur i ajatów Koranu, które czytał (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podczas wykonywania modlitw, to różniły się one w zależności od okoliczności, w jakich wykonywano modlitwę. Bardziej szczegółowo mówi się o tym poniżej, zaczynając od pierwszej z [obowiązkowych] pięciu codziennych modlitw.

1. Modlitwa poranna („al-fadżr")

Podczas wykonywania tej modlitwy zwykle czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dłuższe sury261 z al-mufassal262. Tak «czasami czytał surę «Nieuchronne Zdarzenie» (56:96) i podobne jej sury w dwóch rakatach»263.

Czytał [ajaty] z sury «Góra» (52:49) podczas wykonywania swojej pożegnalnej pielgrzymki264.

«Czasami czytał surę «Kaf» (50:45) i podobne [jej sury] [w pierwszym rakacie]»265.

«Czasami czytał krótsze sury z al-mufassal, jak na przykład [surę zaczynającą się od słów]: «Idza-sz-szamsu kuwwirat» (Gdy słońce zostanie zwinięte…) (sura «Zwijanie», 81:29)»266.

«Pewnego razu przeczytał: «Idza zulzilat» (Gdy zadrży ziemia…) (sura «Trzęsienie ziemi», 99:8) w obu rakatach. Przekaziciel tego hadisu powiedział: «Nie wiem, czy uczynił to Posłaniec Allaha przez zapomnienie, czy przeczytał ją umyślnie [drugi raz]»267.

«Pewnego razu, znajdując się w podróży, przeczytał: «Kul a'udzu bi Rabbi-l-falak» (Powiedz: «Uciekam się pod opiekę Pana świtu…») (sura «Świt», 113:5) i «Kul a'udzu bi Rabbi-n-nas» (Powiedz: «Uciekam się pod opiekę Pana ludzi…») (sura «Ludzie», 114:6)»268. Powiedział on także 'Ukbie ibn 'Amirowi (niech Allah będzie z niego zadowolony!): «Czytaj «al-mu'awwidzatajn»269 podczas wykonywania swojej modlitwy [, gdyż nikt spośród szukających ochrony nie szuka jej za pomocą niczego innego, jak tylko za ich pomocą]»270.

Czasami czytał więcej niż to: «czytał sześćdziesiąt i więcej ajatów»271 — jeden z przekazicieli tego hadisu powiedział: «Nie wiem, czy było to w jednym rakacie, czy w obu».

«Czytał surę «Rzymianie» (30:60)272, a czasami — surę «Ja Sin» (36:83)»273.

Pewnego razu «wykonywał modlitwę poranną w Mekce i zaczął czytać surę «Wierzący» (23:118), a gdy doszedł do miejsca, w którym wspomniany jest Musa i Harun bądź wspomniany jest Isa274 — jeden z przekazicieli tego hadisu nie był tego pewien — zaczął kaszleć i wykonał pokłon w pasie»275.

«Czasami prowadził ich modlitwę, czytając surę «Szeregujący się w rzędy» (sura 37:182)»276.

«Podczas modlitwy porannej w piątek zwykle czytał surę «Pokłon» (32:30) [w pierwszym rakacie, a w drugim] surę «Człowiek» (76:31)»277.

«Wydłużał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pierwszy rakat i skracał drugi [rakat]»278.

Czytanie Koranu podczas wykonywania dodatkowej modlitwy (sunna) przed obowiązkową modlitwą poranną

Jego czytanie w dwóch dodatkowych rakatach przed wykonaniem obowiązkowej modlitwy porannej było tak krótkie279, że Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!) pytała: «Czy przeczytał «Matkę Księgi» [tj. «Al-Fatihę» — przyp. tłum.]?»280.

«Czasami po «Al-Fatisze» czytał w pierwszym rakacie następujący ajat: «Kulu amanna bi-Llahi wa ma unzila ilajna» (Powiedzcie: «Uwierzyliśmy w Allaha i w to, co nam zesłano...») (2:136) i do końca

ajatu, a w drugim rakacie czytał: «Kul ja ahla-l-kitabi ta'alau ila kalimatin sawa'in bajnana wa bajnakum» (Powiedz: «O posiadacze Księgi! Przyjmijcie słowo jednakowe dla nas i dla was...») (3:64) i do końca ajatu»281. A «czasami zamiast tego ajatu czytał: «Falamma ahassa 'Isa minhumu-l-kufra» (A gdy Isa poczuł w nich niewiarę...) (3:52) i do końca ajatu»282.

Czasami czytał surę «Niewierni» (109:6) w pierwszym rakacie i surę «Szczerość [wiary]» (112:4) w drugim283. Pewnego razu, usłyszawszy, jak pewien człowiek czyta surę «Niewierni» (109:6) w pierwszym rakacie, powiedział: «To sługa [Allaha], który uwierzył w swojego Pana». Następnie ten człowiek przeczytał surę «Szczerość [wiary]» (112:4) w drugim rakacie, na co powiedział: «To sługa [Allaha], który poznał swojego Pana»284.

261 An-Nasa'i i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

262 To ostatnia, siódma część Koranu, zaczynająca się od sury «Kaf» (nr 50) według najbardziej wiarygodnej opinii, jak już wcześniej wspomniano.
Przyp. tłum.: sury Koranu z al-mufassal dzielą się na trzy grupy: długie, średnie i krótkie. Według najbardziej rozpowszechnionej opinii większości muzułmańskich teologów długie sury z al-mufassal zaczynają się, jak zaznaczył szajch al-Albani, od sury „Kaf" (nr 50) i kończą się surą „Gwiazdozbiory" (nr 85); średnie sury zaczynają się od sury „Gwiazdozbiory" (nr 85) i kończą się surą „Jasny Dowód" (nr 98); a krótkie sury zaczynają się od sury „Jasny Dowód" (nr 98) i kończą się surą „Ludzie" (nr 114). Bardziej

szczegółowo zob. „Ithaf al-Kiram" Safi ar-Rahmana al-Mubarakfuriego.

263 Przekazali Ahmad, Ibn Chuzajma (1/69/1) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

264 Al-Buchari i Muslim.

265 Muslim i at-Tirmizi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego i następnego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (345).

266 Muslim i Abu Daud.

267 Abu Daud i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Oczywiste jest, że on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) umyślnie przeczytał ją [drugi raz], aby potwierdzić zasadność [postępowania w ten sposób].

268 Przekazali Abu Daud, Ibn Chuzajma (1/76/1), Ibn Buszran w „Al-Amali" i Ibn Abi Szajba (12/176/1); wiarygodność tego hadisu potwierdził al-Hakim, a zgodził się z nim az-Zahabi.

269 Przyp. tłum.: „al-mu'awwidzatajn" — dosł. „dwie [sury], za pomocą których szuka się ochrony u Allaha", tj. chodzi tu o dwie ostatnie sury Koranu, zaczynające się od słów: «Powiedz: „Uciekam się pod opiekę Pana…»».

270 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

271 Al-Buchari i Muslim.

272 An-Nasa'i, Ahmad i al-Bazzar przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Właśnie na tym [tj. na tym, że łańcuch przekazicieli tego hadisu jest dobry — przyp. tłum.] ugruntował się pogląd w ostatnim czasie, w odróżnieniu od tego, co mówiłem w „Tammam al-Minna" (s. 185) i w niektórych innych swoich książkach.

273 Ahmad przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

274 Musa wspomniany jest w następujących słowach Najwyższego:
ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ
«Potem wysłaliśmy Musę i jego brata Haruna z Naszymi znakami i jasnym dowodem...».
A cztery ajaty dalej wspomniany jest Isa:
وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ
«I uczyniliśmy syna Marii i jego matkę znakiem, i daliśmy im schronienie na wzgórzu spokojnym, obfitującym w źródła».

275 Muslim i al-Buchari przytaczają ten hadis w formie ta'lik. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (397).

276 Przekazali Ahmad i Abu Ja'la w swoich książkach „Al-Musnad", a także al-Makdisi w „Al-Muchtara".

277 Al-Buchari i Muslim.

278 Tamże.

279 Ahmad przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

280 Al-Buchari i Muslim.

281 Muslim, Ibn Chuzajma i al-Hakim.

282 Muslim i Abu Daud.

283 Tamże.

284 At-Tahawi, Ibn Hibban w swojej książce „As-Sahih" i Ibn Buszran. Wybitny znawca hadisów (al-hafiz) Ibn Hadżar w swojej książce „Al-Ahadis al-'Alijat" (nr 16) nazwał ten hadis dobrym.

2. Modlitwa południowa („az-zuhr")

«Podczas wykonywania pierwszych dwóch rakatów modlitwy południowej zwykle czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) surę «Al-Fatiha» i jeszcze po jednej surze podczas każdego rakatu: dłuższą podczas pierwszego rakatu i krótszą podczas drugiego rakatu»285.

Czasami wykonywał tę modlitwę tak długo, że «po rozpoczęciu modlitwy południowej człowiek mógł pójść na [pustkowie nieopodal cmentarza] Baki' [w Medynie], załatwić tam swoją potrzebę, [potem wrócić do siebie do domu], dokonać małego oczyszczenia, a następnie znowu przyjść [do meczetu] i zastać Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wciąż wykonującego pierwszy rakat, tak bardzo była ona długa»286. Także «oni [tj.

towarzysze] sądzili, że [umyślnie] tak postępował, aby ludzie zdążyli na pierwszy rakat»287.

«W każdym z tych dwóch rakatów czytał około trzydziestu ajatów, jak na przykład surę «Pokłon» (32:30) [po przeczytaniu «Al-Fatihy»]»288.

A czasami «czytał [sury zaczynające się od słów]: «Wa-s-sama'i wa-t-tarik» (Przysięgam na niebo i nocnego wędrowca...) (sura «Nocny Wędrowiec», 86:17), «Wa-s-sama'i zati-l-burudż» (Przysięgam na niebo usiane gwiazdozbiorami...) (sura «Gwiazdozbiory», 85:22), «Wa-l-lajli iza jaghsza» (Przysięgam na noc, gdy okrywa...) (sura «Noc», 92:21) i inne podobne sury»289.

Czasami zaś «czytał [surę zaczynającą się od słów]: «Iza-s-sama'u-nszakkat» (Gdy niebo się rozdzieli) (sura «Rozdzielenie», 84:25) i tym podobne sury»290.

«Ludzie wiedzieli, że czyta [Koran] podczas modlitwy południowej i popołudniowej po poruszaniu się jego brody»291.

Czytanie ajatów Koranu po surze „Al-Fatiha" w ostatnich dwóch rakatach modlitwy południowej

«Długość ostatnich dwóch rakatów jego [obowiązkowej] modlitwy południowej była o połowę krótsza niż długość pierwszych dwóch, [czytał w nich] około piętnastu ajatów292, a czasami czytał w nich tylko surę «Al-Fatiha»»293.

«Czasami czytał ajaty tak, że jeden lub kilka z nich było słyszalnych [dla stojących w pobliżu niego — przyp. tłum.]»294.

«Słyszeli [tj. towarzysze], jak czytał śpiewnie: «Sabbih isma Rabbika-l-a'la» (Wysławiaj imię twojego Pana Najwyższego…) (sura «Najwyższy», 87:19) i «Hal ataka hadisu-l-ghaszija» (Czy dotarła do ciebie opowieść o Okrywającym?…) (sura «Okrywające», 88:26)»295.

«Czasami czytał: «Wa-s-sama'i zati-l-burudż» (Przysięgam na niebo usiane gwiazdozbiorami…) (sura «Gwiazdozbiory», 85:22) i «Wa-s-sama'i wa-t-tarik» (Przysięgam na niebo i nocnego wędrowca…) (sura «Nocny Wędrowiec», 86:17) i inne podobne sury»296.

A «czasami czytał: «Wa-l-lajli iza jaghsza» (Przysięgam na noc, gdy okrywa…) (sura «Noc», 92:21) i podobne jej sury»297.

285 Al-Buchari i Muslim.

286 Przekazali Muslim i al-Buchari w „Dżuz' al-Qira'a".

287 Abu Daud przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli, a także Ibn Chuzajma (1/165/1).

288 Ahmad i Muslim.

289 Abu Daud, at-Tirmizi i Ibn Chuzajma (1/67/2). At-Tirmizi i Ibn Chuzajma nazwali ten hadis wiarygodnym.

290 Ten hadis przytacza Ibn Chuzajma w swojej książce „As-Sahih" (1/67/2).

291 Al-Buchari i Abu Daud.

292 Ahmad i Muslim. Ten hadis wskazuje na to, że czytanie czegokolwiek jeszcze z Koranu oprócz sury „Al-Fatiha" w ostatnich dwóch rakatach jest sunną, i wielu towarzyszy tak właśnie postępowało, w tym Abu Bakr as-Siddik (niech Allah będzie z niego zadowolony!). O dopuszczalności czytania czegoś jeszcze z Koranu po surze „Al-Fatiha" w modlitwie południowej i pozostałych mówił Imam asz-Szafi'i. Tego samego poglądu zaczęli trzymać się nasi uczeni z późniejszych pokoleń [muzułmanów]. Tak, Abul-Hasanat al-Luknawi poparł ten pogląd w swojej książce „Ta'lik al-Mumadżid 'ala Muwatta Muhammad" („Znaczące uwagi do dzieła imama Muhammada «Al-Muwatta»") (s. 102), mówiąc: «Niektórzy spośród naszych towarzyszy trzymali się bardzo dziwnego poglądu, polegającego na tym, że w przypadku przeczytania przez modlącego się jakiejś sury w ostatnich dwóch rakatach obowiązkowe (wadżib) staje się wykonanie dodatkowego pokłonu zapomnienia (sadżda as-sahw), chociaż tacy komentatorzy dzieła „Al-Maniyya", jak Ibrahim al-Halabi, Ibn Amir Hadżdż i inni, dość przekonująco obalili taki pogląd. Nie ma wątpliwości, że do tych, którzy wypowiadali się na korzyść tego [błędnego] poglądu, nie dotarł powyżej przytoczony hadis, a gdyby o nim wiedzieli, nie wypowiedzieliby takiego poglądu».

293 Al-Buchari i Muslim.

294 Tamże.

295 Ibn Chuzajma w „As-Sahih" (1/67/2), ad-Dija al-Makdisi w „Al-Muchtara" przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch

przekazicieli.

296 Przekazali al-Buchari w „Dżuz' al-Qira'a" i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

297 Muslim i at-Tajalisi.

3. Modlitwa popołudniowa („al-'asr")

«Podczas wykonywania pierwszych dwóch rakatów modlitwy popołudniowej zwykle czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) surę «Al-Fatiha» i jeszcze po jednej surze podczas każdego rakatu: dłuższą podczas pierwszego rakatu i krótszą podczas drugiego rakatu»298, i «oni [tj. towarzysze] sądzili, że [umyślnie] tak postępował, aby ludzie zdążyli na pierwszy rakat»299.

«Zwykle czytał (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) około piętnastu ajatów w każdym z pierwszych dwóch rakatów, co było o połowę krótsze niż czytanie w pierwszych dwóch rakatach modlitwy południowej», a «długość ostatnich dwóch rakatów [modlitwy popołudniowej] zwykle była o połowę krótsza niż długość pierwszych dwóch rakatów [modlitwy południowej]»300.

«Czytał surę «Al-Fatiha» w ostatnich dwóch rakatach»301.

«Czasami czytał ajaty tak, że jeden lub kilka z nich było słyszalnych [dla stojących w pobliżu niego]»302.

Podczas wykonywania modlitwy popołudniowej czytał te same sury, które wspomniano wcześniej w rozdziale „Modlitwa południowa

(«az-zuhr»)".

298 Al-Buchari i Muslim.

299 Abu Daud przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli, a także Ibn Chuzajma.

300 Ahmad i Muslim.

301 Al-Buchari i Muslim.

302 Tamże.

4. Modlitwa zachodnia („al-maghrib")

«Czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) czasami krótkie sury z al-mufassal303, tak że «gdy oni [tj. towarzysze] kończyli swoją modlitwę zachodnią razem z nim, każdy z nich mógł odejść [z meczetu] i wciąż dostrzec to miejsce, w które upadłaby strzała [wystrzelona przez niego z łuku]»304. Pewnego razu, «znajdując się w podróży, w drugim rakacie przeczytał surę [zaczynającą się od słów]: «Wa-t-tini wa-z-zajtun» (Przysięgam na figę i oliwkę...) (sura «Figa», 95:8)»305.

Jednak czasami czytał długie i średnie sury z al-mufassal. Tak «czasami czytał [surę zaczynającą się od słów]: «Al-ladzina kafaru wa saddu 'an sabili-Llah» (Ci, którzy nie uwierzyli i odwodzą [ludzi] od drogi Allaha...) (sura «Muhammad», 47:38)306; bądź surę «Góra» (sura 52:49)307; bądź surę «Wysyłani» (77:50), którą czytał podczas wykonywania swojej ostatniej modlitwy»308.

«Czasami czytał dłuższą z dwóch długich sur309 (sura «Wzniesione Krawędzie», 7:206) [w dwóch rakatach]310. Bądź czytał surę «Łupy» (8:75) w dwóch rakatach»311.

Czytanie Koranu podczas wykonywania dodatkowej modlitwy (sunna) po obowiązkowej modlitwie zachodniej

Podczas wykonywania tej modlitwy «czytał [sury zaczynające się od słów]: «Kul ja ajjuha-l-kafirun» (Powiedz: «O wy, niewierni!...») (sura «Niewierni», 109:6) i «Kul huwa-Llahu ahad» (Powiedz: «On, Allah, Jeden...») (sura «Szczerość [wiary]», 112:4)»312.

5. Modlitwa wieczorna („al-'isza")

W pierwszych dwóch rakatach czytał średnie sury z al-mufassal313. Tak «czasami czytał [surę zaczynającą się od słów]: «Wa-sz-szamsi wa duhaha» (Przysięgam na słońce i jego blask...) (sura «Słońce», 91:15) i podobne jej sury»314, a «czasami czytał [surę zaczynającą się od słów]: «Iza-s-sama'u-nszakkat» (Gdy niebo się rozdzieli...) (sura «Rozdzielenie», 84:25) i wykonywał podczas jej czytania pokłon do ziemi315»316.

Także «pewnego razu, znajdując się w podróży, przeczytał surę [zaczynającą się od słów]: «Wa-t-tini wa-z-zajtun» (Przysięgam na figę i oliwkę...) (sura «Figa», 95:8) [w pierwszym rakacie]»317.

Zabronił przedłużania czytania [Koranu] podczas wykonywania tej modlitwy, co miało miejsce, gdy «Mu'adz ibn Dżabal prowadził modlitwę wieczorną z ludźmi [swojego plemienia] i zaczął ją zbytnio

dla nich przedłużać. Wtedy jeden z ansarów odszedł i pomodlił się [samotnie]. Gdy [po zakończeniu modlitwy] doniesiono o tym Mu'adzowi, powiedział: „Zaprawdę, jest obłudnikiem!". Gdy [te słowa] dotarły do tego człowieka, poszedł do Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i doniósł mu o tym, co powiedział Mu'adz. Wtedy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział mu: „Czy więc chcesz być tym, kto wywołuje zamęt, o Mu'adzu?! Gdy prowadzisz modlitwę ludzi, czytaj: «Wa-sz-szamsi wa duhaha» (Przysięgam na słońce i jego blask...) (sura «Słońce», 91:15) lub «Sabbih isma Rabbika-l-a'la» (Wysławiaj Imię Twojego Pana Najwyższego!...) (sura «Najwyższy», 87:19) lub «Ikra' bi-smi Rabbika» (Czytaj, w Imię twojego Pana...) (sura «Zakrzepła krew», 96:19) lub «Wa-l-lajli iza jaghsza» (Przysięgam na noc, gdy okrywa...) (sura «Noc», 92:21) [, gdyż za tobą modlą się i starcy, i słabi, i potrzebujący (czegokolwiek)]"»318.

303 Tamże.

304 An-Nasa'i i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

305 At-Tajalisi i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

306 Ibn Chuzajma (1/166/2), at-Tabarani i al-Makdisi przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

307 Al-Buchari i Muslim.

308 Tamże.

309 Tj. dłuższą z dwóch długich sur. Według jednomyślnej opinii muzułmańskich uczonych-teologów pierwszą z nich jest sura «Wzniesione Krawędzie» (nr 7), a drugą — według najbardziej wiarygodnej z wypowiadanych na ten temat opinii — sura «Trzody» (nr 6), jak wskazuje na to „Fath al-Bari".

310 Al-Buchari, Abu Daud, Ibn Chuzajma (1/68/1), Ahmad, as-Siradż i al-Muchlis.

311 At-Tabarani w „Mu'dżam al-Kabir" przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

312 Ahmad, al-Makdisi, an-Nasa'i, Ibn Nasr i at-Tabarani.

313 An-Nasa'i i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

314 Ahmad i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis dobrym.

315 Przyp. tłum.: chodzi tu o wykonanie pokłonu do ziemi po przeczytaniu dwudziestego pierwszego ajatu tej sury, w którym wspomniany jest pokłon do ziemi.

316 Al-Buchari, Muslim i an-Nasa'i.

317 Tamże.

318 Tamże. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (295).

6. Dodatkowa modlitwa nocna

Co się tyczy dodatkowej modlitwy nocnej, to czasami podczas jej wykonywania czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Koran na głos, a czasami po cichu319. Czasami czytał (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) krótkie sury, a czasami długie, niekiedy czytając tak długo, że Abdullah ibn Mas'ud (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział pewnego razu:

«[Pewnego razu, gdy] wykonywałem modlitwę nocną razem z Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), stał on tak długo, że zapragnąłem nawet uczynić coś złego». Zapytaliśmy: «Co takiego?». Odpowiedział: «Zapragnąłem usiąść, zostawiając Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) stojącego [samotnie]»320.

Także Chudajfa ibn al-Jaman powiedział:

«Pewnej nocy modliłem się razem z Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). [Gdy] zaczął czytać [surę] «Krowa» (2:286), pomyślałem: «Wykona pokłon w pasie po stu [ajatach]», jednak kontynuował [czytanie]. Wtedy pomyślałem: «Przeczyta ją w całości [w dwóch rakatach]», on zaś kontynuował [czytanie], i powiedziałem sobie: «Wykona pokłon w pasie, skończywszy ją». Jednak potem zaczął czytać surę «Kobiety» (4:176) i przeczytał ją [w całości], a następnie przystąpił do [czytania sury] «Rodzina Imrana» (3:200)321, którą [także] przeczytał [w całości], wyraźnie wymawiając każdą literę, i [za każdym razem], gdy dochodził do takiego ajatu, w którym zawarty był nakaz wysławiania Allaha,

wypowiadał słowa «Wolny od niedoskonałości jest Allah!» (Subhana-Llah!), [przeczytawszy taki ajat, w którym mowa była o konieczności] zwracania się [do Allaha] z błaganiami, zwracał się do Niego z takim błaganiem, a [przeczytawszy taki ajat, w którym mowa była o konieczności] uciekania się pod [Jego] opiekę, uciekał się pod [Jego] opiekę. Następnie pochylił się w pokłonie w pasie...» i do końca hadisu322.

Także «pewnej nocy, gdy chorował, przeczytano mu Siedem Długich Sur»323.

Także «czasami czytał w każdym rakacie jedną z tych [Siedmiu Długich] Sur»324.

«[Nigdy] nie zdarzyło się, aby przeczytał cały Koran w ciągu jednej nocy»325. Co więcej, nie zalecał tego czynić Abdullahowi ibn 'Amrowi (niech Allah będzie z niego zadowolony!), mówiąc mu:

«Przeczytuj Koran [w całości] w ciągu miesiąca!». Abdullah ibn 'Amr opowiadał: «Powiedziałem: „Mogę [czynić] więcej niż to". Powiedział: „W takim razie przeczytuj [Koran w całości] w ciągu dwudziestu nocy". Odpowiedziałem: „Mogę [czynić] więcej niż to". Powiedział: „W takim razie przeczytuj [Koran w całości] nie w krótszym czasie niż siedem nocy i nie skracaj [tego okresu]!"»326.

Następnie «pozwolił mu przeczytywać [Koran w całości] w ciągu pięciu nocy»327.

Następnie «pozwolił mu przeczytywać [Koran w całości] w ciągu trzech nocy»328.

Wreszcie zabronił mu przeczytywać [Koran w całości] w krótszym okresie329, wyjaśniając to tym, że: «Ten, kto czyta Koran w czasie krótszym niż trzy dni, nie rozumie go»330. A w innej wersji tego hadisu przekazuje się: «Nie rozumie Koranu ten, kto czyta go w czasie krótszym niż trzy dni»331. Powiedział mu także: «Każdy wierzący człowiek doświadcza [okresu] wzmożenia (szirra332), a po każdym [okresie] wzmożenia następuje spadek (fatra333), skłaniający [człowieka w tym czasie] bądź ku sunnie, bądź ku jakiejś innowacji religijnej (bid'a). A ten, kogo ten spadek prowadzi ku sunnie, uzyskał prawdziwe przewodnictwo, a ten, kogo ten spadek prowadzi ku czemuś innemu, uzyskał swoją zgubę»334.

Właśnie dlatego «nigdy nie przeczytywał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) całego Koranu w czasie krótszym niż trzy dni»335.

Mówił on także: «Ten, kto modląc się w nocy, przeczyta dwieście ajatów, zostanie zapisany jako jeden ze szczerze oddanych [sług Allaha]»336.

Także «każdej nocy zwykle czytał surę «Bani Isra'il»337 (17:111) i «Grupy» (39:75)»338. Ponadto mówił: «Ten, kto modląc się w nocy, przeczyta sto ajatów, nie zostanie zapisany jako jeden z zaniedbujących [swoją modlitwę]»339.

319 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

320 Al-Buchari i Muslim.

321 Tak wskazuje ten hadis: sura «Kobiety» (nr 4) poprzedza surę «Rodzina Imrana» (nr 3). Świadczy to o tym, że można nie przestrzegać (ściśle) tej kolejności sur podczas czytania [Koranu], w jakiej są one ułożone w egzemplarzu Koranu w redakcji Usmana ibn Affana. Podobny przykład zawarty jest także w rozdziale „Łączenie podobnych [znaczeniowo] i innych sur Koranu".

322 Muslim i an-Nasa'i.

323 Przekazali Abu Ja'la i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Ibn al-Asir wskazał: «... Siedem Długich Sur to «Krowa» (nr 2), «Rodzina Imrana» (nr 3), «Kobiety» (nr 4), «Stół zastawiony» (nr 5), «Trzody» (nr 6), «Wzniesione Krawędzie» (nr 7) i «Skrucha» (nr 9)».

324 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

325 Muslim i Abu Daud.

326 Al-Buchari i Muslim.

327 Przekazali an-Nasa'i i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

328 Al-Buchari i Ahmad.

329 Przekazał ad-Darimi. Sa'id ibn Mansur w swojej książce „As-Sunan" przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

330 Ahmad przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

331 Ad-Darimi i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

332 Słowo „szirra" oznacza ożywienie, entuzjazm, gorliwość (naszat), a także zapał, energię (himma). Szirrą młodości jest jej wczesny etap i towarzysząca mu żarliwość (hidda). Imam at-Tahawi powiedział: «Chodzi tu [tj. w tym hadisie] o żarliwość (hidda), której muzułmanie wymagają od swoich dusz przy wykonywaniu czynów, poprzez które zbliżają się do swojego Wielkiego i Wszechmocnego Pana. Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie chciał od nich takiej gorliwości, która byłaby krótkotrwała i od której odstąpiliby na rzecz czegoś innego, lecz przeciwnie — nakazał im trzymać się takich prawych czynów, które będą wykonywać stale i których będą potrzebować, dopóki nie spotkają się ze swoim Wielkim i Wszechmocnym Panem. Właśnie na ten sens wskazuje następujący hadis przekazywany od niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), w którym powiedział: «Allah najbardziej miłuje te czyny, które wykonywane są najbardziej regularnie, nawet jeśli będzie ich bardzo niewiele»». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: ten hadis, poprzedzony słowami «przekazywany [od niego]», jest wiarygodny i zgodny. Przekazała go Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!).

333 Słowo „fatra" oznacza odstęp, przerwę, pauzę; w tym przypadku rozumie się pod nim okres obniżonego entuzjazmu.

334 Przekazali Ahmad i Ibn Hibban w swojej książce „As-Sahih".

335 Przekazali Ibn Sa'd (1/376) i Abu asz-Szajch w „Achlak an-Nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam” (281).

336 Przekazali ad-Darimi i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

337 Przyp. tłum.: inna nazwa tej sury to «Podróż nocna».

338 Ahmad i Ibn Nasr przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

339 Przekazali ad-Darimi i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

«Czasami w każdym rakacie czytał około pięćdziesięciu i więcej ajatów»340, a czasami «czytał mniej więcej tyle [ajatów], ile jest w surze «Okrywający się szatą» (73:20)»341.

«Zwykle nie modlił się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przez całą noc»342, czyniąc tak jedynie w wyjątkowo rzadkich przypadkach. Tak, pewnego razu:

«Abdullah ibn Habbab ibn al-Aratt — uczestnik [bitwy pod] Badr wraz z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) — czuwał całą noc razem z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) [w innej wersji tego hadisu przekazuje się: „czuwał całą noc, którą w całości spędził, wykonując modlitwę”], dopóki nie nastał świt. Gdy zakończył swoją modlitwę, Habbab powiedział mu: «O Posłańcu Allaha, niech moi ojciec i matka staną się okupem za ciebie! Nie widziałem, abyś wcześniej modlił się

tak, jak tej nocy!». Odpowiedział: «Tak, była to modlitwa [przepełniona] nadzieją i strachem. [Zaprawdę,] zwróciłem się do swojego Wszechmocnego i Wielkiego Pana z błaganiem [o obdarowanie mnie] trzema rzeczami — dwie z nich mi obdarował, a trzeciej odmówił. Poprosiłem swojego Pana, aby nie zgubił nas tak, jak zgubił te narody, które żyły przed nami [w innej wersji tego hadisu przekazuje się: „...nie zgubił mojej wspólnoty głodem"], i obdarował mnie tym; poprosiłem swojego Wszechmocnego i Wielkiego Pana, aby nie oddawał nas we władzę wroga spoza nas samych, i obdarował mnie tym; a poprosiłem swojego Pana, aby nie wtrącił nas w wewnętrzne waśnie, lecz On mi tego odmówił»343.

Także «pewnej nocy [podczas wykonywania modlitwy] stał aż do samego świtu, powtarzając ten sam ajat:

إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

«Jeśli ich ukarzesz, to przecież są oni Twoimi sługami, a jeśli im przebaczysz, to zaprawdę Ty jesteś Wszechmocny, Mądry!» („«Stół zastawiony»" 5:118). [Z tym ajatem wykonywał pokłony w pasie, z nim wykonywał pokłony do ziemi, i z nim zwracał się do Allaha z błaganiami], [dlatego, gdy nastał ranek, Abu Zarr (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział mu: „O Posłańcu Allaha! Nie przestawałeś czytać tego ajatu, dopóki nie nastał ranek; wykonywałeś z nim pokłony w pasie, wykonywałeś z nim pokłony do ziemi,][i zwracałeś się z nim do Allaha z błaganiami,][a przecież Allah nauczył cię całego Koranu;][gdyby ktoś z nas postąpił tak samo, [czy powinniśmy] rozgniewać się na niego?"][Powiedział: „Zaprawdę, zwróciłem się do swojego Wszechmocnego i Wielkiego Pana z błaganiem o wstawiennictwo dla mojej wspólnoty: obdarował mnie

tym, i stanie się to możliwe, jeśli zechce Allah, dla każdego, kto nie przydaje Allahowi współtowarzyszy”]»344.

Także «pewien człowiek powiedział mu: „O Posłańcu Allaha! Mam sąsiada, który w nocy podczas stania [przy wykonywaniu modlitwy] nie czyta niczego oprócz [sury zaczynającej się od słów]: «Kul huwa-Llahu ahad» (Powiedz: «On, Allah, Jeden…») (sura «Szczerość [wiary]», 112:4) [, powtarzając ją,] [i nic do niej nie dodając]”, opowiadając mu o tym tak, jakby uważał to za mało znaczące. [Wysłuchawszy go,] Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Przysięgam na Tego, w Którego Dłoni jest moja dusza, zaprawdę ona [tj. ta sura] równa się jednej trzeciej345 Koranu»346.

340 Al-Buchari i Abu Daud.

341 Ahmad i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

342 Muslim i Abu Daud. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: na podstawie tego i innych hadisów uważa się za naganne czuwanie przez całą noc [wykonując modlitwę], czy to stale, czy dość często, ponieważ przeczy to przykładowi Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), nawet jeśli wydaje się, że czuwanie przez całą noc [wykonując modlitwę] jest lepsze. Wszak najlepszym Przewodnictwem jest Przewodnictwo Muhammada (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Nie należy dawać się zwieść temu, co opowiada się o Abu Hanifie (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), który przez czterdzieści lat wykonywał modlitwę poranną, zachowując oczyszczenie dokonane poprzedniego

wieczoru przed modlitwą wieczorną ('isza)! Wszak ta relacja o nim nie ma żadnej podstawy. Przeciwnie, uczony-teolog al-Fajruzabadi w książce „Ar-Radd 'ala al-Mu'tarid" (44/1) powiedział: «To przekazanie jest tak kłamliwe, że nie sposób przypisać go Imamowi. W tym, o czym się tu mówi, nie ma żadnej cnoty, a przecież ludziom pokroju Imama właściwe było znajdowanie się wśród pierwszych, którzy wykonywali prawe czyny. Nie ulega wątpliwości, że ponowne dokonywanie oczyszczenia przed każdą modlitwą jest bardziej doskonałym, pełnym i lepszym [czynem]: tak jest nawet wówczas, gdyby okazało się prawdą, że czuwał on [czytając modlitwę] noc w noc przez czterdzieści lat z rzędu! Ta historia bardziej należy do kategorii baśni wymyślonych przez niektórych głęboko ignoranckich fanatyków, którzy zmyślają podobne rzeczy o Abu Hanifie i innych [wielkich uczonych], podczas gdy wszystko to jest niczym innym jak kłamstwem».

343 An-Nasa'i, Ahmad i at-Tabarani (1/187/2). At-Tirmizi nazwał ten hadis wiarygodnym.

344 Przekazali an-Nasa'i, Ibn Chuzajma (1/70/1), Ahmad, Ibn Nasr i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

345 Przyp. tłum.: jak pisze szajch Abd ar-Rahman Ibn Nasir as-Sa'di w swojej książce „Radość serc pobożnych": «Uczeni wiele mówili o tym, co rozumie się pod tą równością. Za najlepszy należy uznać pogląd, że ta sura równa się jednej trzeciej Koranu w tym sensie, że zawiera w sobie wielkie zasady dotyczące jedynobóstwa i podstaw wiary».

346 Ahmad i al-Buchari.

7. Namaz „al-witr”347

«Czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) [sury zaczynające się od słów]: «Sabbih isma Rabbika-l-a'la» (Wysławiaj imię twojego Pana Najwyższego…) (sura «Najwyższy», 87:19) w pierwszym rakacie, «Kul ja ajjuha-l-kafirun» (Powiedz: «O wy, niewierni!…») (sura «Niewierni», 109:6) w drugim rakacie i «Kul huwa-Llahu ahad» (Powiedz: «On, Allah, Jeden…») (sura «Szczerość [wiary]», 112:4) w trzecim rakacie»348. Czasami w ostatnim rakacie [po surze «Szczerość (wiary)»] dodatkowo czytał [sury zaczynające się od słów]: «Kul a'udzu bi Rabbi-l-falak» (Powiedz: «Uciekam się pod opiekę Pana świtu…») (sura «Świt», 113:5) i «Kul a'udzu bi Rabbi-n-nas» (Powiedz: «Uciekam się pod opiekę Pana ludzi…») (sura «Ludzie», 114:6)349.

Pewnego razu «przeczytał sto ajatów z sury «Kobiety» (4:176) w trzecim rakacie»350.

Co się zaś tyczy dwóch rakatów po witrze351, to zwykle czytał w nich [sury zaczynające się od słów]: «Iza zulzilat» (Gdy zadrży ziemia…) (sura «Trzęsienie ziemi», 99:8) i «Kul ja ajjuha-l-kafirun» (Powiedz: «O wy, niewierni!…») (sura «Niewierni», 109:6)352.

347 Przyp. tłum.: dodatkowa modlitwa nocna, składająca się z nieparzystej liczby rakatów. Samo słowo „witr” w tłumaczeniu z języka arabskiego oznacza „nieparzysty”.

348 Przekazali an-Nasa'i i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

349 Przekazali at-Tirmizi, Abu al-Abbas al-Asamm w swojej książce „Al-Hadis" (t. 2, nr 117) oraz al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

350 An-Nasa'i i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

351 Świadectwo wykonywania tych dwóch rakatów przez Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zawarte jest w „Sahihu" Muslima i innych zbiorach hadisów. Jednak wykonywanie tych dwóch rakatów przeczy następującej jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypowiedzi: «[Niech] wasza ostatnia modlitwa nocna składa się z nieparzystej [liczby rakatów]» (al-Buchari i Muslim). Uczeni-teolodzy różnili się w opiniach co do pogodzenia tych dwóch hadisów, lecz ponieważ żadna z nich nie wydała mi się przekonująca, [uznałem, że] kierując się środkami ostrożności, nie należy wykonywać tych dwóch rakatów, kierując się nakazem Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) [o wykonywaniu nieparzystej liczby rakatów]. Przysięgam na Allaha, jakiś czas później natrafiłem na wiarygodny hadis, w którym zawarty był nakaz wykonywania dwóch rakatów po witrze, tak że nakaz Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie jest sprzeczny z jego czynem, i te dwa rakaty stają się uzasadnione do wykonywania przez wszystkich ludzi. Tym samym pierwszy nakaz ma jedynie charakter zalecający i nie wyklucza wykonywania dwóch rakatów [po witrze]. Ten hadis przytaczany jest w „Silsilat al-Ahadis

as-Sahiha" (nr 1993).
Przyp. tłum.: bardziej szczegółowo zob. Załącznik nr 5 na końcu niniejszej książki.

352 Ahmad, Ibn Nasr i at-Tahawi (1/202), a także Ibn Chuzajma i Ibn Hibban przytaczają ten hadis poprzez dobry (hasan) i wiarygodny (sahih) łańcuch przekazicieli.

8. Modlitwa piątkowa

«Czasami czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) surę «Zgromadzenie» (62:11) w pierwszym rakacie i [surę zaczynającą się od słów]: «Iza dża'aka-l-munafikun» (Gdy przychodzą do ciebie obłudnicy...) (sura 63:11)353, a czasami zamiast niej czytając «Hal ataka hadisu-l-ghaszija» (Czy dotarła do ciebie opowieść o Okrywającym?...) (sura «Okrywające», 88:26)»354. Czasami zaś «czytał [sury zaczynające się od słów]: «Sabbih isma Rabbika-l-a'la» (Wysławiaj imię twojego Pana Najwyższego...) (sura «Najwyższy», 87:19) w pierwszym rakacie i «Hal ataka hadisu-l-ghaszija» (Czy dotarła do ciebie opowieść o Okrywającym?...) (sura «Okrywające», 88:26) w drugim»355.

353 Muslim i Abu Daud. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu przytaczane są w książce „Al-Irwa" (345).

354 Tamże.

355 Muslim i Abu Daud.

9. Modlitwa z okazji Dwóch Świąt356

«Czasami czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w pierwszym rakacie: «Sabbih isma Rabbika-l-a'la» (Wysławiaj imię twojego Pana Najwyższego...) (sura «Najwyższy», 87:19) i «Hal ataka hadisu-l-ghaszija» (Czy dotarła do ciebie opowieść o Okrywającym?...) (sura «Okrywające», 88:26) w drugim»357, a czasami «czytał w nich [sury zaczynające się od słów]: «Kaf. Wa-l-Qur'ani-l-madżid» (Kaf. Przysięgam na chwalebny Koran!...) (sura «Kaf», 50:45) i «Iqtarabati-s-sa'a» (Zbliżyła się Godzina...) (sura «Księżyc», 54:55)»358.

356 Przyp. tłum.: chodzi tu o Dwa Święta Islamskie — „'Id al-Fitr" (Święto Rozerwania Postu), obchodzone 1 dnia miesiąca Szawwal po zakończeniu ramadanu, oraz „'Id al-Adha" (Święto Ofiarowania), obchodzone 10 dnia miesiąca Zu-l-Hidżdża.

357 Muslim i Abu Daud.

358 Tamże.

10. Modlitwa pogrzebowa (salat al-dżanaza)

«Zgodnie z Sunną czyta się w niej surę «Al-Fatiha»359 [i jakąś inną surę]»360. Także «przez pewien czas milczał po wypowiedzeniu pierwszego takbiru»361.

359 To wypowiedź Imamów asz-Szafi'iego, Ahmada i Ishaka. Tego poglądu zaczęli trzymać się także niektórzy przedstawiciele

mazhabu hanafickiego z późniejszych pokoleń [muzułmanów] po przeprowadzeniu odpowiedniego badania tej kwestii. Co się zaś tyczy czytania jakiejś innej sury po „Al-Fatisze", to tego poglądu trzymają się niektórzy przedstawiciele mazhabu szafi'ickiego, i jest on słuszny.

360 Al-Buchari, Abu Daud, an-Nasa'i i Ibn al-Dżarud. Uzupełnienie [dotyczące przeczytania jeszcze jakiejś sury po „Al-Fatisze"] nie przeczy innym hadisom cieszącym się większym autorytetem, w odróżnieniu od poglądu [szajcha] at-Tuwajdżiriego.

361 An-Nasa'i i at-Tahawi przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

Czytanie Koranu miarowo, zgodnie z zasadami (tartil362) i upiększanie go swoim głosem

Czytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Koran śpiewnie, miarowo, nie naruszając prawidłowego rytmu, jak nakazał mu Allah Najwyższy, bez pośpiechu i bez nagłości, a raczej przeciwnie, «wyraźnie wymawiając każdą literę»363, tak że gdy «czytał jakąś surę powolnym i miarowym tonem, mogło się wydawać, że jest ona dłuższa, niż jest w rzeczywistości»364.

Mówił: «Temu, kto znał Koran365, zostanie powiedziane: „Czytaj, wznoś się366 i wyraźnie wymawiaj słowa, tak jak czyniłeś to w życiu doczesnym, i zaprawdę twoje miejsce będzie odpowiadać ostatniemu przeczytanemu przez ciebie ajatowi"»367.

Wydłużał on własne czytanie [pewnych liter, które mogą być wydłużone], jak na przykład słowa «Bismi-Llahi», słowo «ar-Rahman», słowo «ar-Rahim»368, słowo «nadid» (sura «Kaf», ajat 10)369 i inne podobne im słowa.

Zwykle zatrzymywał się przed przeczytaniem następnego ajatu, jak to już wcześniej wyjaśniono370.

«Czasami czytał śpiewnie [ajaty Koranu] pięknym, wibrującym tonem (juradżdżi'371), jak na przykład w Dniu Zdobycia Mekki, gdy siedząc na swojej wielbłądzicy, [bardzo miękko i czule] czytał surę «Zwycięstwo» (48:29)372, a Abdullah ibn Mughaffal przekazał, że ten piękny ton brzmiał następująco: «a-a-a»»373.

Nakazał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) upiększać swój głos podczas czytania Koranu, mówiąc:

«Upiększajcie Koran swoimi głosami [, gdyż piękny głos zwiększa urok Koranu]!»374. Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także:

«Zaprawdę, najlepszy głos wśród czytających Koran ma ten człowiek, o którym sądzicie, że boi się Allaha, gdy słyszycie, jak czyta Koran»375.

Nakazał również czytać Koran śpiewnie, mówiąc: «Uczcie się Księgi Allaha, czytajcie ją nieustannie, opanowujcie ją [tj. uczcie się Koranu na pamięć] i czytajcie ją śpiewnie, gdyż przysięgam na Tego, w Którego Dłoni jest moja dusza, zaprawdę ucieka376 on szybciej, niż wielbłądy uciekają ze swoich pęt»377.

Mówił on także: «Nie należy do nas ten, kto nie czytał Koranu śpiewnie»378 i «Allah niczemu tak nie przysłuchuje się, jak przysłuchuje się Prorokowi [upiększającemu swój głos; w innej wersji hadisu przekazuje się: „czytającemu śpiewnie"], który [na głos] czyta Koran śpiewnie379»380.

Powiedział on Abu Musie al-Asz'ari (niech Allah będzie z niego zadowolony!): «Gdybyś mnie widział, gdy wczoraj słuchałem twojego czytania [Koranu]381! [Zaprawdę,] dana ci została fletnia382 z fletni rodziny Dawuda!» [A Abu Musa al-Asz'ari powiedział: «Gdybym wiedział, że tam jesteś, jeszcze bardziej upiększyłbym dla ciebie swój głos»383].

362 Przyp. tłum.: „tartil" — czytanie Koranu zgodnie z wszystkimi zasadami tadżwidu, oznaczające wyraźne wymawianie każdej litery.

363 Przekazali Ibn al-Mubarak w „Az-Zuhd" (162/1 z „Al-Kawakib", 575), Abu Daud i Ahmad poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

364 Muslim i Malik.

365 Przyp. tłum.: chodzi o człowieka, który znał Koran na pamięć w całości bądź częściowo i postępował zgodnie z zawartymi w nim nakazami.

366 Przyp. tłum.: chodzi tu o wznoszenie się po stopniach Raju.

367 Przekazali Abu Daud i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

368 Al-Buchari i Abu Daud.

369 Al-Buchari w „Af'al al-'Ibad” przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

370 W rozdziale „O czytaniu każdego ajatu z pauzą między nimi”.

371 Rzeczownik odczasownikowy tego słowa to tardżi'. Al-hafiz Ibn Hadżar wyjaśnił to tak: «Jest to podobne do mnożenia samogłosek (durub al-harakat) podczas czytania [ajatów Koranu], a podstawą tego jest wibracja (tardid); tardżi' głosu to jego gardłowa wibracja (tardid bi-l-halk)». Al-Manawi powiedział: «Najprawdopodobniej wynikało to z ogromnej radości i szczęścia, które przepełniały Wybrańca (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w Dniu Zdobycia Mekki».

372 Al-Buchari i Muslim.

373 Tamże. Ibn Hadżar w „Fath al-Bari”, wyjaśniając to brzmienie „a-a-a”, pisze: «Jest to hamza z fatha, po której następuje bezdźwięczny alif, po którym następuje kolejna hamza». Szajch Ali al-Kari przytoczył to samo wyjaśnienie od innych znawców Koranu, a następnie powiedział: «Oczywiste jest, że są to trzy przedłużone alify».
Przyp. tłum.: hamza (ء) — litera wymawiana jako krótkie przydechowe zwarcie między dwoma dźwiękami samogłoskowymi. Może być pisana osobno, lecz częściej używana jest jako podstawa dla liter alif (أ), waw (ؤ) i ja (ئ). Fatha — znak nadpisany oznaczający krótki dźwięk „a”. Alif (ا) — pierwsza litera alfabetu arabskiego, wymawiana jako długie „ā”.

374 Przekazali al-Buchari w formie ta'lik, Abu Daud, ad-Darimi, al-Hakim, Tammam ar-Razi poprzez dwa wiarygodne łańcuchy przekazicieli.

375 Ten wiarygodny hadis przekazali Ibn al-Mubarak w „Az-Zuhd" (162/1 z „Al-Kawakib", 575), ad-Darimi, Ibn Nasr, at-Tabarani, Abu Nu'ajm w „Achbar Asbahan" i ad-Dija w „Al-Muchtara".

376 Przyp. tłum.: tj. jest zapominany.

377 Ad-Darimi i Ahmad przekazują ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

378 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.
Uwaga: ten hadis od Abu Dauda Ibn al-Asir w swoim dziele „Dżami' al-Usul" przypisał al-Buchariemu, przytaczając go jako hadis od Abu Hurajry. Powołali się na to nauczyciel i brat Abd al-Kadir al-Arna'ut oraz jeden z jego pomocników, mówiąc (2/457): «Al-Albani odszedł od przedmiotu badania w swojej książce „Opis modlitwy Proroka..." (s. 106) i przypisał ten hadis Abu Daudowi». Tym samym obaj wskazali, że uczony powinien przypisywać hadis do zbiorów „As-Sahih" (al-Buchariego i Muslima), jeśli jest on w jednym z nich przytaczany.
W odpowiedzi powiem: to, co wskazałem, jest prawdziwe i słuszne, jeśli nie dopatrywać się w takiej wypowiedzi żadnego zamysłu. Jednak powinni oni wiedzieć, że ten fakt nie umknął mojej uwadze w trakcie tworzenia tej, jeśli zechce Allah Najwyższy, błogosławionej książki, i wiedziałem, że al-Buchari przytoczył ten hadis od Abu Hurajry. Lecz umyślnie nie przypisałem tego hadisu al-Buchariemu,

jednak nie z powodu niewiedzy czy nieuwagi, jak zapewne sądzą. Gdyby sprawa wyglądała tak, jak mogą przypuszczać niektórzy ludzie, to w ciągu tego czasu, gdy wychodzi już piąte wydanie tej książki, wskazałbym na swój błąd popełniony przez nieuwagę, bądź dowiedziałbym się tego, czego wcześniej nie wiedziałem, jednak, chwała Allahowi, nic takiego się nie wydarzyło. Zaprawdę, wiedziałem, że jeden z przekazicieli tego hadisu — Abu Asim ad-Dahhak ibn Muchlad an-Nabil, który jest rzetelnym [przekazicielem hadisów] — pomylił się w łańcuchu przekazicieli sięgających do Abu Hurajry, gdyż przytoczył go od Ibn Dżurajdża, od Ibn Szihaba, od Abu Salamy, od Abu Hurajry w formie marfu', i zostało to wyjaśnione. Jednak rzecz w tym, że wszyscy rzetelni przekaziciele hadisów przytoczyli także ten hadis od Ibn Dżurajdża poprzez wyżej wspomniany łańcuch przekazicieli od Abu Hurajry w formie marfu', lecz w innej wersji: «Allah niczemu tak nie przysłuchuje się, jak...», a ten hadis zostanie wspomniany w niniejszej książce dalej.

Od Ibn Dżurajdża ta wersja hadisu przekazywana jest przez większą liczbę rzetelnych przekazicieli, z których każdy przekazywał podobny hadis od az-Zuhriego.

A od az-Zuhriego ta wersja przekazywana jest od Jahji ibn Abi Kasira, Muhammada ibn Umara, Muhammada ibn Ibrahima at-Tajmiego i Umara ibn Dinara — wszyscy oni są również rzetelnymi przekazicielami hadisów, którzy wspólnie przekazywali od Abu Salamy, a ten — od Abu Hurajry.

Istnieje jednomyślna opinia, że te rzetelne dowody, przytaczane przez ten jedyny isnad od Abu Hurajry, a on przekazał ten hadis w jego drugiej wersji, mają więcej świadectw w porównaniu z pierwszą wersją hadisu, przekazywaną wyłącznie przez Abu Asima. Zaprawdę, popełnił on w niej błąd, i ten hadis należy do znanej kategorii

„szazz", sklasyfikowanej przez uczonych. Z tego powodu znawca hadisów (al-hafiz) Abu Bakr an-Nisaburi był przekonany, że Abu Asim pomylił się, przekazując hadis w tej wersji, mówiąc: «Z powodu dużej liczby przekazicieli od Ibn Dżurajdża, przekazujących drugą wersję hadisu». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: a także z powodu dużej liczby przekazicieli przytaczających ten hadis od az-Zuhriego, i dużej liczby tych, którzy dalej przekazali go od Abu Salamy, jak wspomniałem wcześniej. Dlatego al-Chatib al-Baghdadi poszedł za Abu Bakrem an-Nisaburim w tym, co przytoczyłem od niego jako cytat. Ibn al-Asir w swoim dziele „Al-Dżami'", a następnie Ibn Hadżar w „Al-Fath" (13/429) taktownie wskazali na brak pierwszej wersji hadisu, co pozostało niezauważone przez niektórych [uczonych], lecz nawet gdyby ktoś to zauważył, to możliwe, że nie zebrałby się na naukową odwagę, która skłoniłaby go do przyznania błędu w jednej z wersji hadisu przytaczanego w zbiorze „As-Sahih".

Taki jest wniosek badawczy, o którym pisałem w oryginale niniejszej książki („Al-Asl") około dwudziestu lat temu. Uznałem za celowe wspomnieć go w tym wydaniu [książki], aby każdy bezstronny człowiek dowiedział się: czy to ja byłem tym, który „odszedł od przedmiotu badania", czy też ktoś inny oprócz mnie nie przeprowadził wystarczająco dokładnie tego badania, gdy zbijał moje stanowisko w tym, w czym pomylili się [niektórzy] znawcy hadisów. Tym samym zapragnęli oni, abym podzielił razem z nim [tj. szajchem al-Arna'utem — przyp. tłum.] jego pomyłkę i w niej pozostawał. Niech Allah przebaczy temu, kto stał się przyczyną tak długiego komentarza, gdyż dążę do tego, aby uniknąć tego w niniejszej książce, i mam nadzieję, że nie będę już zmuszony

powracać do tego rodzaju wielosłownych rozważań. A Allah jest najlepszym Pomocnikiem!

379 Al-Munziri powiedział: «Niczemu Allah nie przysłuchuje się ze słów ludzi tak, jak przysłuchuje się temu, kto czyta Koran śpiewnie, tj. upiększa go swoim głosem, a Sufjan ibn 'Ujajna i inni trzymali się poglądu, że ma to związek ze słowem «istaghna» (tj. nie potrzebować [dzięki Koranowi] dóbr tego świata), jednak taki pogląd jest odrzucany».

380 Przekazali al-Buchari, Muslim, at-Tahawi i Ibn Mandah w „At-Tauhid" (81/1).

381 Przyp. tłum.: tj. gdybyś zobaczył mnie w tym czasie, sprawiłoby ci to radość.

382 Uczeni-teolodzy wskazali, że pod słowem „fletnia" rozumie się tu piękny głos..., a pod „rodziną Dawuda" — samego [proroka] Dawuda (pokój z nim!), gdyż rodzinę człowieka można konkretnie odnosić do niego samego. Dawud (pokój z nim!) posiadał bardzo piękny głos. Na to wszystko wskazał imam an-Nawawi w swoim komentarzu do „Sahihu" Muslima.

383 Przekazali Abd ar-Razzak w „Al-Amali" (2/44/1), al-Buchari, Muslim, Ibn Nasr i al-Hakim.

O przypominaniu imamowi (ajatów Koranu, jeśli zajdzie taka potrzeba)

Ustanowił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), że imamowi należy przypominać [ajaty Koranu] w przypadku, gdy jego czytanie stanie się chaotyczne. Tak, pewnego razu «wykonywał modlitwę, czytając [Koran] na głos, i jego czytanie stało się chaotyczne. Zakończywszy [modlitwę], zapytał Ubajja: „Modliłeś się razem z nami?". Ten odpowiedział: „Tak". [W odpowiedzi] powiedział: „Cóż więc przeszkodziło ci [podpowiedzieć mi]?"»384.

Uciekanie się do Allaha przed szatanem i lekkie splunięcie podczas modlitwy w celu pozbycia się jego podszeptów

Pewnego razu 'Usman ibn Abu-l-'As (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział: «O Posłańcu Allaha! Zaprawdę, szatan przeszkadza mi wykonywać modlitwę i czytać Koran, wprawiając mnie w zamęt!». W odpowiedzi Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «To szatan imieniem Chinzab, a jeśli poczujesz jego [podszepty], to uciekaj się pod opiekę Allaha i trzykrotnie splunij385 w lewą stronę». Powiedział: «Uczyniłem tak, i Allah go ode mnie oddalił»386.

384 Abu Daud, Ibn Hibban, at-Tabarani, Ibn 'Asakir (2/296/2) i ad-Dija w „Al-Muchtara" przekazali ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

385 Słowo „tafl" oznacza „dmuchnięcie z wydzieleniem niewielkiej ilości śliny; jest to nieco więcej niż splunięcie" („An-Nihaja").

386 Muslim i Ahmad. An-Nawawi (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) powiedział: «Ten hadis wskazuje na pożądaność zwracania się do Allaha o ochronę przed szatanem, gdy podszeptuje

on [modlącym się, rozpraszając ich obcymi myślami], oraz [pożądaność] splunięcia w lewą stronę trzy razy».

Pokłon w pasie (ruku')

Następnie, zakończywszy czytanie [Koranu], robił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) krótką pauzę387, po czym podnosił swoje ręce388 w taki sam sposób, jak wcześniej wyjaśniono w rozdziale „Takbir otwierający modlitwę (takbirat al-ihram)", wypowiadał takbir389 i wykonywał pokłon w pasie390.

Nakazał tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu: «Zaprawdę, modlitwa żadnego z was nie będzie pełna, dopóki nie dokona on w najlepszy sposób oczyszczenia, tak jak nakazał mu Allah..., następnie nie wywyższy Allaha, nie pochwali Go i nie wysławi Go, następnie nie przeczyta z Koranu tyle, ile nie sprawi mu to trudności z tego, czego nauczył go Allah i pozwolił mu [zapamiętać], następnie nie wypowie takbiru i nie wykona pokłonu w pasie [, kładąc ręce na kolanach,] dopóki [nie poczuje, że] jego stawy nie są napięte i rozluźnione»391.

Opis pokłonu w pasie

«Kładł on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dłonie swoich rąk na kolanach»392 i «nakazał innym czynić to samo»393, jak na przykład „człowiekowi, który źle się modlił" w przytoczonym wyżej hadisie.

«Mocno przyciskał [dłonie] swoich rąk do kolan [, jakby je ściskając,]»394 i «rozstawiał swoje palce»395, nakazując to samo czynić „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc:

«Gdy wykonujesz pokłon w pasie, połóż swoje dłonie na kolanach, następnie rozstaw palce, następnie pozostań [w takim stanie], dopóki każda część twojego ciała nie przyjmie swojej [należnej] pozycji»396.

«Odsuwał i rozstawiał swoje łokcie na boki od tułowia»397.

«Podczas wykonywania pokłonu w pasie prostował swoje plecy i trzymał je równo»398, «tak, że gdyby polano je wodą, pozostałaby ona na miejscu [tj. nie spływałaby]»399. Powiedział on także „człowiekowi, który źle się modlił": «Gdy wykonujesz pokłon w pasie, połóż swoje dłonie na kolanach, wyprostuj [na całą długość] swoje plecy i bądź stabilny w tej pozycji [dosłownie: w swoim pokłonie w pasie — przyp. tłum.]»400.

«Nie opuszczał głowy zbyt nisko [tj. jego głowa nie zwisała] ani nie unosił jej [zbyt wysoko]»401 — zajmowała ona pozycję pośrednią [między nimi]402.

O obowiązku zachowania spokoju podczas wykonywania pokłonu w pasie

Zachowywał spokój podczas wykonywania pokłonu w pasie i nakazał tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", jak o tym wcześniej wspomniano.

Mówił on: «Wykonujcie do końca swoje pokłony w pasie i pokłony do ziemi, gdyż przysięgam na Tego, w Którego Dłoni jest moja dusza, zaprawdę widzę was za swoimi plecami403, gdy wykonujecie pokłony w pasie i pokłony do ziemi»404.

Pewnego razu «zobaczył jakiegoś modlącego się człowieka, który nie wykonywał do końca pokłonów w pasie i dziobał nosem podczas wykonywania pokłonów do ziemi, na co powiedział: „Gdyby ten człowiek umarł w takim stanie, to umarłby nie w wierze (millat) Muhammada [, dziobiąc nosem podczas modlitwy niczym wrona dziobiąca krew]. Ten, kto nie wykonuje do końca swoich pokłonów w pasie i dziobie nosem podczas wykonywania pokłonów do ziemi, podobny jest do głodnego człowieka, który zjada jeden lub dwa daktyle, lecz nie ma z nich żadnego pożytku”»405.

387 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Ta pauza, jak sądzili Ibn al-Kajjim i inni [uczeni-teolodzy], związana była z tym, aby on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) mógł zaczerpnąć oddechu [po czytaniu Koranu].

388 Al-Buchari i Muslim. O tym podnoszeniu rąk przekazywana jest ogromna liczba (mutawatir) hadisów od samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), podobnie jak o podnoszeniu rąk przy podnoszeniu się z pokłonu w pasie. Taki jest mazhab trzech Imamów [Malika, asz-Szafi'iego i Ahmada — przyp. tłum.], a także większości uczonych-znawców hadisów (muhaddisów) i prawoznawców islamskich (fakihów). Imam Malik (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) trzymał się tej normy aż do samej śmierci, jak

o tym przekazuje Ibn 'Asakir (15/78/2). Niektórzy przedstawiciele mazhabu hanafickiego również wybrali tę normę, w tym Isam ibn Jusuf Abu 'Asim al-Balchi (zm. w 210 r. h.), będący uczniem Imama Abu Jusufa (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), jak już wyjaśniono w Przedmowie niniejszej książki. Abdullah ibn Ahmad w swojej książce „Al-Masa'il" (s. 60) przytoczył następującą relację od swojego ojca [Ahmada ibn Hanbala — przyp. tłum.]: «Od 'Ukby ibn 'Amira przekazuje się, że powiedział on o człowieku, który podnosi swoje ręce podczas modlitwy: „Za każdy taki ruch otrzymuje on nagrodę [od Allaha] jak za wykonanie dziesięciu dobrych uczynków"». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: na korzyść tej wypowiedzi świadczy następujący święty hadis [hadis kudsi — przekazywany nam jest przez Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a sam łańcuch tego hadisu sięga przez niego do Wszechmocnego i Wielkiego Pana — przyp. tłum.]: «...temu, kto postanowi wykonać dobry uczynek i go wykona, Allah zapisze u Siebie [wykonanie] od dziesięciu do siedmiuset i znacznie więcej takich dobrych uczynków» (al-Buchari i Muslim). Zob. „Sahih at-Targhib" (nr 16).

389 Al-Buchari i Muslim.

390 Tamże.

391 Abu Daud i an-Nasa'i. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

392 Al-Buchari i Abu Daud.

393 Al-Buchari i Muslim.

394 Al-Buchari i Abu Daud.

395 Al-Hakim. Nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodzili się z nim az-Zahabi i at-Tajalisi. Ten hadis przytaczany jest w „Sahih Abi Daud" (809).

396 Przekazali Ibn Chuzajma i Ibn Hibban w swoich zbiorach „As-Sahih".

397 At-Tirmizi i Ibn Chuzajma, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

398 Al-Bajhaki i al-Buchari, którzy przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

399 Przekazali at-Tabarani w „Mu'dżam al-Kabir" i „Mu'dżam as-Saghir", Abdullah ibn Ahmad w „Zawa'id al-Musnad" i Ibn Madża.

400 Ahmad i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

401 Abu Daud i al-Buchari w „Dżuz' al-Qira'a" przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

402 Muslim i Abu 'Awana.

403 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: to widzenie było rzeczywiste, będąc jednym z cudów Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Jednak ograniczało się ono jedynie do czasu wykonywania modlitwy: nie ma świadectw, aby to widzenie miało charakter ogólny.

404 Al-Buchari i Muslim.

405 Abu Ja'la w „Al-Musnad” (340, 3491/1), al-Adżurri w „Al-Arba'in”, al-Bajhaki, at-Tabarani (1/192/1), ad-Dija w „Al-Muntaka min al-Ahadis as-Sihah wa-l-Hisan” (276/1), Ibn 'Asakir (2/226/2, 414/1, 8/14/1, 76/2) przekazali ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli, a Ibn Chuzajma nazwał ten hadis wiarygodnym (1/82/1). Ibn Batta przytacza pierwszą część innego, wspierającego hadisu w formie mursal, oprócz uzupełnienia, w „Al-Ibana” (5/43/1).

Abu Hurajra (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział: «Mój najukochańszy przyjaciel (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zabronił mi podczas modlitwy dziobać nosem jak kogut, kręcić głową jak lis i siadać [w kucki] jak małpa»406.

Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) mówił także: «Najgorszym ze złodziei wśród ludzi jest ten, kto okrada swoją modlitwę». Zapytano go: «O Posłańcu Allaha! A w jaki sposób okrada on swoją modlitwę?». Odpowiedział: «Nie wykonuje do końca swoich pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi»407.

Pewnego razu «modlił się i kątem oka zauważył człowieka, którego kręgosłup nie prostował się podczas pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi. Zakończywszy [modlitwę], powiedział: «O zgromadzenie muzułmanów! Zaprawdę, nie wykonał modlitwy ten, kto nie prostuje swojego kręgosłupa podczas pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi»408.

W innym hadisie powiedział: «Nie zostanie wynagrodzona modlitwa człowieka, dopóki nie wyprostuje on swoich pleców podczas

wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi»409.

Słowa zwracania się do Allaha podczas wykonywania pokłonu w pasie

Wypowiadał on słowa wspominania Allaha i zwracał się do Niego z różnymi błaganiami, które przytoczone są poniżej, przeplatając je:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ (ثَلَاثَ مَرَّاتٍ)

1. «Wolny od niedoskonałości jest mój Wielki Pan!»410 (3 razy). Czasami jednak wypowiadał te słowa więcej niż trzy razy411. Pewnego razu podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej powtarzał te słowa tak wiele razy, że jego pokłon w pasie trwał mniej więcej tyle samo, co jego stanie (al-kijam), podczas którego przeczytał trzy Długie Sury: «Krowa», «Kobiety» i «Rodzina Imrana». Podczas wykonywania tej modlitwy wielokrotnie zwracał się do Allaha z błaganiami i prosił Go o przebaczenie. Ten hadis przytoczony był wcześniej w rozdziale „Dodatkowa modlitwa nocna" (od Chudajfy ibn al-Jamana — przyp. tłum.).

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ (ثَلَاثًا)

2. «Wolny od niedoskonałości jest mój Wielki Pan, i chwała Mu!»412 (3 razy).

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

3. «Przesławny, Prześwięty413, Pan aniołów i Ducha414!»415.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

4. «Wolny416 jesteś Ty, o Allahu, i chwała Tobie! O Allahu, przebacz mi!». Wypowiadał te słowa często podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi, wypełniając to, co nakazano mu czynić w Koranie417.

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، [أَنْتَ رَبِّي]، خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي، وَمُخِّي وَعَظْمِي [وَفِي رِوَايَةٍ: وَعِظَامِي] وَعَصَبِي، [وَمَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ قَدَمِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ]

5. «O Allahu, Tobie się pokłoniłem, w Ciebie uwierzyłem, Tobie się poddałem, [Ty jesteś moim Panem,] Tobie poddały się mój słuch i mój wzrok, i mój mózg, i moja kość [w jednej z relacji przekazuje się: „moje kości”], i moje ścięgna, [i to, co niosą moje stopy418 — wszystko należy do Allaha, Pana światów!]»419.

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، أَنْتَ رَبِّي، خَشَعَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَدَمِي وَلَحْمِي وَعَظْمِي وَعَصَبِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

6. «O Allahu, Tobie się pokłoniłem, w Ciebie uwierzyłem, Tobie się poddałem, na Tobie polegam! Ty jesteś moim Panem! Mój słuch i mój wzrok, i moja krew, i moje ciało, i moje kości, i moje ścięgna należą do Allaha, Pana światów!»420.

سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ

7. «Wolny od niedoskonałości jest Władca wszechmocy421, panowania, wielkości i majestatu!».

Wypowiadał te słowa podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej422.

406 Przekazali at-Tajalisi, Ahmad i Ibn Abi Szajba. Jest to dobry hadis, jak wyjaśniłem w swoich przypisach do książki „Al-Ahkam" (1348), napisanej przez Abd al-Hakka al-Iszbiliego.

407 Przekazali Ibn Abi Szajba (1/89/2), at-Tabarani i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

408 Ibn Abi Szajba (1/89/1), Ibn Madża i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Zob. „As-Sahiha" (2536).

409 Abu 'Awana, Abu Daud i as-Sahmi (61). Ad-Darakutni nazwał ten hadis wiarygodnym.

410 Przekazali Ahmad, Abu Daud, Ibn Madża, ad-Darakutni, at-Tahawi, al-Bazzar, Ibn Chuzajma (604) i at-Tabarani w swoim zbiorze „Mu'dżam al-Kabir" od siedmiu towarzyszy. Tym samym ten hadis obala pogląd niektórych uczonych, na przykład Ibn al-Kajjima, którzy uważali za niepożądane ograniczenie się jedynie do trzykrotnego wypowiedzenia słów uwielbienia.

411 Taki wniosek wysnuto na podstawie jasnych hadisów, w których przekazuje się, że jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) stanie (al-kijam), pokłon w pasie i pokłon do ziemi były jednakowej długości, o czym będzie mowa w następnym rozdziale.

412 Wiarygodny hadis, przytaczany przez Abu Dauda, ad-Darakutniego, Ahmada, at-Tabaraniego i al-Bajhakiego.

413 Abu Ishak powiedział: «Subbuh oznacza, że Allah jest wolny od wszelkiego zła, podczas gdy Kuddus oznacza, że jest On Błogosławiony bądź Nieskalany». Ibn Sajda powiedział: «Subbuh i Kuddus są atrybutami Wielkiego i Wszechmocnego Allaha, gdyż jest On wysławiany i wywyższany [przez wszystkie stworzenia]» („Lisan al-'Arab").

414 Przyp. tłum.: oczywiste jest, że chodzi tu o anioła Dżibrila (pokój z nim!).

415 Muslim i Abu 'Awana.

416 tj. zaświadczam, że Twoja Chwała jest ponad wszelką niestosownością, którą Ci przypisują.

417 Al-Buchari i Muslim. „Wypełniając to, co nakazano mu czynić w Koranie" odnosi się do następujących słów Allaha Najwyższego:
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا
«Wysławiaj więc chwałą swojego Pana i proś Go o przebaczenie. Zaprawdę, On jest Przyjmującym skruchę» (sura „Pomoc", 110:3).

418 To przykład użycia uogólnienia po wymienieniu szczegółów.

419 Muslim, Abu 'Awana, at-Tahawi i ad-Darakutni.

420 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

421 Te słowa są stopniami najwyższymi od słów „al-dżabr", które oznacza nieograniczoną moc (al-kahr), i „al-mulk", które oznacza

absolutną władzę (at-tasarruf). Tj. Allah jest Władcą nieograniczonej mocy i absolutnej władzy, i każde z nich osiąga najwyższy stopień.

422 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.
Uwaga pożyteczna: czy istnieje jakieś świadectwo dopuszczające wypowiedzenie dwóch lub więcej z powyższych wspomnień [Allaha] podczas jednego pokłonu w pasie, czy nie? Tu uczeni-teolodzy różnili się w opiniach. Ibn al-Kajjim wahał się w tej kwestii w swojej książce „Zad al-Ma'ad". Imam an-Nawawi skłaniał się ku pierwszemu wariantowi w swojej książce „Al-Azkar", mówiąc: «Najlepiej jest połączyć wszystkie te wspomnienia, jeśli istnieje taka możliwość. Tak samo należy postępować przy wykonywaniu pozostałych czynności [podczas modlitwy, w których wypowiada się słowa wspomnienia]». Abu at-Tajjib Siddik Hasan Chan, dokładnie przeanalizowawszy tę kwestię, powiedział w „Nuzul al-Abrar" (s. 84): «Niektóre wspomnienia przekazywane są tu, inne — tam, lecz nie widzę świadectw pozwalających je łączyć. Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie łączył ich w jednym filarze [modlitwy], czasami wypowiadając jedno błaganie, a czasami inne; lepiej jest podążać [za jego przykładem], niż wymyślać coś nowego». Ten ostatni pogląd jest słuszny, jeśli zechce Allah Najwyższy, jednak Sunna wiarygodnie ustala długie pozostawanie w tym filarze [modlitwy], podobnie jak w innych, które trwa mniej więcej tyle samo, co czas stania (al-kijam). Tym samym, jeśli modlący się pragnie podążać za Sunną Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w tej kwestii, jedynym możliwym dla niego rozwiązaniem pozostaje bądź połączenie tych wspomnień, jak wskazał na to an-Nawawi, a przekazał Ibn Nasr w książce „Kijam al-

Lajl" (76) od Ibn Dżurajdża, który przekazał to od 'Ata, bądź wielokrotne powtarzanie słów [wspomnienia], o czym mówi się w tekście [hadisów] dotyczących wspominania Allaha, co będzie bliższe Sunnie. A Allah wie o tym najlepiej!

O wykonywaniu długiego pokłonu w pasie

«Jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pokłon w pasie, stanie po pokłonie w pasie, pokłon do ziemi i siedzenie między dwoma pokłonami do ziemi były mniej więcej równe [pod względem długości]»423.

423 Al-Buchari i Muslim. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu przytoczone są w książce „Al-Irwa" (331).

Zakaz czytania Koranu podczas wykonywania pokłonu w pasie

«Zabraniał czytać Koran podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi»424. Mówił on także: «Zaprawdę, zabroniono mi czytać Koran podczas wykonywania pokłonów w pasie lub pokłonów do ziemi. Dlatego, wykonując pokłon w pasie, wysławiajcie wielkość Wszechmocnego i Najwyższego Pana, a wykonując pokłon do ziemi, jak najczęściej zanoście błagania [do Allaha], gdyż bardzo możliwe, że otrzymacie na nie odpowiedź»425.

424 Muslim i Abu 'Awana. Ten bezwzględny zakaz ma charakter ogólny, obejmując zarówno modlitwy obowiązkowe, jak i dodatkowe. A uzupełnienie Ibn 'Asakira (17/299/1): «...co się zaś tyczy modlitw dodatkowych, to nie ma w tym [tj. w czytaniu Koranu] nic nagannego» — bądź jest sprzeczne (szazz) z innymi

relacjami cieszącymi się większym autorytetem, bądź w jego przekazie doszło do poważnego błędu (munkar) — sam Ibn 'Asakir wskazał na ukrytą wadę tego uzupełnienia — dlatego postępowanie zgodnie z nim jest zabronione.

425 Muslim i Abu 'Awana.

Wyprostowanie się z pokłonu w pasie (i'tidal) i słowa zwracania się do Allaha wypowiadane po pokłonie w pasie

Następnie «prostował swój kręgosłup, podnosząc się z pokłonu w pasie, wypowiadając:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

Sami'a-Llahu li-man hamidahu

«Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!»426.

Nakazał tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu: «Modlitwa człowieka nie będzie pełna, dopóki... nie wypowie takbiru..., następnie nie wykona pokłonu w pasie..., następnie nie powie: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (Sami'a-Llahu li-man hamidahu), i [znowu] nie będzie stał prosto»427. «Gdy podnosił swoją głowę, prostował się, dopóki każdy kręg nie wracał na swoje miejsce»428.

Następnie «wyprostowawszy się, mówił:

رَبَّنَا! [وَ] لَكَ الْحَمْدُ

Rabbana, [wa] laka-l-hamd

«Panie nasz, [i] chwała Tobie!»429.

Nakazał każdemu modlącemu się, który wykonuje modlitwę zarówno pod przewodnictwem imama, jak i bez niego, czynić wszystko, co opisano wyżej, przy prostowaniu się z pokłonu w pasie, mówiąc: «Wykonujcie modlitwę tak, jak na waszych oczach ja się modliłem»430.

Mówił on także: «Imam wyznaczany jest po to, aby [podczas modlitwy] modlący się podążali za jego przykładem..., a gdy powie: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (Sami'a-Llahu li-man hamidahu), mówcie: «[O Allahu,] Panie nasz i chwała Tobie!» ([Allahumma,] Rabbana, wa laka-l-hamd); Allah was usłyszy, gdyż zaprawdę Wszechchwalebny i Najwyższy Allah ustami Swojego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Allah słyszy tego, kto Go wysławia!”»431.

Wyjaśnił on także przyczynę tego nakazu w innym hadisie, mówiąc: «...gdyż zaprawdę temu, kto wypowie te słowa jednocześnie z aniołami, zostaną przebaczone jego wcześniejsze grzechy»432.

Podnosił swoje ręce przy tym prostowaniu się433 [z pokłonu w pasie] w taki sam sposób, jak wcześniej wyjaśniono w rozdziale „Takbir otwierający modlitwę (takbirat al-ihram)”.

Podczas stania po pokłonie w pasie wypowiadał już wspomniane wcześniej słowa:

رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

1. «Panie nasz, i chwała Tobie!»434; a czasami mówił (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

2. «Panie nasz, chwała Tobie!»435.

Czasami dodawał na początku dwóch powyższych wspomnień słowo:

اللَّهُمَّ...

3. «O Allahu!...»436.

Nakazał postępować właśnie tak, mówiąc: «Gdy imam powie: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (Sami'a-Llahu li-man hamidahu), mówcie: «O Allahu, Panie nasz, chwała Tobie!» (Allahumma, Rabbana, laka-l-hamd), gdyż zaprawdę temu, kto wypowie te słowa jednocześnie z aniołami, zostaną przebaczone jego wcześniejsze grzechy»437.

Czasami do któregokolwiek z tych wspomnień [nr 1 lub nr 2] dodawał następujące słowa:

مِلْءَ السَّمَاوَاتِ، وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

4. «...niech wypełni sobą niebiosa i wypełni sobą ziemię, i wypełni sobą to, co jeszcze zechcesz potem»438; bądź:

مِلْءَ السَّمَاوَاتِ، وَ[مِلْءَ] الْأَرْضِ، وَمَا بَيْنَهُمَا، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

5. «...niech wypełni sobą niebiosa i [wypełni sobą] ziemię, i to, co jest między nimi, i wypełni sobą to, co jeszcze zechcesz potem»439.

A czasami dodawał do tych słów następujące uzupełnienie:

أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

6. «...Ty jesteś godzien uwielbienia i chwały, nikt nie pozbawi tego, co Ty obdarowałeś, i nikt nie obdarzy tym, czego Ty pozbawiłeś, i bezużyteczna okaże się przed Tobą potęga posiadającego potęgę440»441.

A czasami jego uzupełnienie składało się z następujących słów:

مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ. [اللَّهُمَّ!] لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، [وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ،] وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

7. «...niech wypełni sobą niebiosa i wypełni sobą ziemię, i wypełni sobą to, co jeszcze zechcesz potem. Ty jesteś godzien uwielbienia i chwały. Wszyscy jesteśmy Twoimi sługami, a najsłuszniejszymi ze słów, jakie może wypowiedzieć sługa, są słowa: „[O Allahu,] nikt nie pozbawi tego, co Ty obdarowałeś, [i nikt nie obdarzy tym, czego Ty

pozbawiłeś,] i bezużyteczna okaże się przed Tobą potęga posiadającego potęgę”»442.

Czasami podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej mówił:

لِرَبِّيَ الْحَمْدُ، لِرَبِّيَ الْحَمْدُ

8. «Memu Panu chwała! Memu Panu chwała!», powtarzając te słowa tak wiele razy, że to jego stanie (al-kijam) było podobne [pod względem czasu] do pokłonu w pasie, który trwał mniej więcej tyle samo, co pierwsze stanie, w którym przeczytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) surę «Krowa»443.

رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ [مُبَارَكًا عَلَيْهِ، كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى]

9. «Panie nasz, i chwała Tobie, chwała liczna, dobra, błogosławiona [błogosławiona, jaką kocha nasz Pan, i z jakiej jest On zadowolony]»444.

Pewnego razu pewien człowiek, który modlił się za Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), wypowiedział te słowa po tym, jak on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podniósł swoją głowę po pokłonie w pasie i powiedział: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (Sami'a-Llahu li-man hamidahu). Gdy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zakończył modlitwę, zapytał: „Kto to powiedział?”. Ten człowiek odpowiedział: „Ja, o Posłańcu Allaha!”. Wtedy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Widziałem ponad trzydziestu aniołów, z których każdy starał się zapisać te słowa jako pierwszy”445.

426 Al-Buchari i Muslim.

427 Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

428 Al-Buchari i Abu Daud. Zob. „Sahih Abi Daud" (722). {Użyte tu słowo „fakar" oznacza kręg — „elementy kostne lub chrzęstne tworzące kręgosłup od podstawy szyi do kości ogonowej" — według definicji arabskiego słownika objaśniającego „Kamus". Zob. także „Fath al-Bari" (2/308)}.

429 Al-Buchari i Ahmad.

430 Tamże.

431 Muslim, Abu 'Awana, Ahmad i Abu Daud.
Uwaga: ten hadis nie wskazuje na to, że modlący się za imamem nie uczestniczą razem z imamem w wypowiadaniu słów: «Niech Allah usłyszy tych [lub tego], kto Go pochwalił! (Sami'a-Llahu li-man hamidahu)», tak samo jak nie wskazuje na to, że imam nie wypowiada razem z modlącymi się słów: «Panie nasz, chwała Tobie! (Rabbana, laka-l-hamd)». Wynika to z tego, że celem tego hadisu nie jest konkretne wyjaśnienie imamowi i modlącym się za nim, jakie słowa powinni wypowiadać w tym filarze [modlitwy]; nie, ten hadis raczej wyjaśnia, że modlący się powinni wypowiadać słowa uwielbienia Allaha (tahmid) [tj. «Rabbana, (wa) laka-l-hamd» — przyp. tłum.] po tym, jak imam powie: «Sami'a-Llahu li-man hamidahu» (tasmi'). Potwierdza to fakt, że Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypowiadał słowa uwielbienia Allaha (tahmid), gdy sam był imamem, a ogólny charakter jego (niech Allah

go błogosławi i obdarzy pokojem!) wypowiedzi: «Wykonujcie modlitwę tak, jak na waszych oczach ja się modliłem» wymaga, aby modlący się za imamem wypowiadali to samo, co wypowiada imam, na przykład słowa «Sami'a-Llahu li-man hamidahu» (tasmi') itd. Ci szanowni bracia, którzy zwrócili się do nas o wyjaśnienie tej kwestii, powinni uważnie ją przestudiować, i możliwe, że to, co tu wspomnieliśmy, jest wystarczające. Chcący dowiedzieć się więcej o omówieniu tej kwestii powinien sięgnąć do artykułu wybitnego znawcy hadisów (al-hafiza) as-Sujutiego, który rozpatruje ją w swojej książce «Al-Hawi li-l-Fatawi» (1/529).

432 Al-Buchari i Muslim. At-Tirmizi nazwał ten hadis wiarygodnym.

433 Tamże. O tym podnoszeniu rąk przekazywana jest ogromna liczba (mutawatir) hadisów od Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i większość uczonych-teologów wypowiadała się na korzyść tego podnoszenia rąk, w tym niektórzy przedstawiciele mazhabu hanafickiego. Zob. wcześniej przytoczoną uwagę w rozdziale „Pokłon w pasie (ruku')".

434 Al-Buchari i Muslim.

435 Tamże.

436 Al-Buchari i Ahmad. Ibn al-Kajjim (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) pomylił się [w tej kwestii], nie uznając za wiarygodną tę wersję hadisu w swojej książce „Zad al-Ma'ad", w której mówi się o połączeniu słów «O Allahu! (Allahumma)» i «i (wa)» w jednym wspomnieniu, chociaż zawarta jest ona w „Sahihu" al-Buchariego i „Musnadzie" Ahmada. Ten hadis przytaczany jest także u an-

Nasa'iego i Ahmada poprzez dwa łańcuchy przekazicieli od Abu Hurajry, u ad-Darimiego jako hadis od Ibn 'Umara, u al-Bajhakiego od Abu Sa'ida al-Chudriego, i ponownie u an-Nasa'iego jako hadis od Abu Musy al-Asz'ariego.

437 Al-Buchari i Muslim. At-Tirmizi nazwał ten hadis wiarygodnym.

438 Muslim i Abu 'Awana.

439 Tamże.

440 Słowo „dżadd" oznacza dostatek, potęgę, władzę, tj. chodzi tu o to, że dostatek, synowie, potęga i władza, którymi człowiek dysponuje w tym świecie, nie przyniosą mu żadnego pożytku przed Allahem [w świecie przyszłym], a także to, co posiada [w tym świecie], nie uchroni go przed [karą] Allaha — jedynie dobre uczynki przyniosą pożytek każdemu człowiekowi bądź posłużą mu jako ochrona [przed karą].

441 Muslim i Abu 'Awana.

442 Muslim, Abu 'Awana i Abu Daud.

443 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (nr 335).

444 Malik, al-Buchari i Abu Daud.

445 Tamże.

O długości stania po pokłonie w pasie i obowiązku zachowania spokoju podczas niego

Jak już wcześniej wspomniano, jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) stanie po pokłonie w pasie było mniej więcej równe pod względem długości czasowi wykonywania pokłonu w pasie, a «czasami stał [tak długo, że] ludzie mówili: „Zapomniał [o pokłonie do ziemi]" [z powodu jego tak długiego stania]»446.

Nakazał [ludziom] stać spokojnie w tej pozycji, mówiąc „człowiekowi, który źle się modlił": «...następnie podnieś swoją głowę, dopóki nie będziesz stał prosto [, i wszystkie kości nie zajmą swojego miejsca]». W innej wersji tego hadisu przekazuje się: «Gdy wstaniesz [z pokłonu w pasie], wyprostuj kręgosłup i podnieś swoją głowę, dopóki każda kość nie wróci do swojego stawu»447.

Przypomniał mu on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także, że «modlitwa człowieka nie będzie pełna, jeśli nie postępuje on w ten sposób». Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) także: «Wszechmocny i Najwyższy Allah nie patrzy na modlitwę [Swojego] sługi, który nie prostuje swojego kręgosłupa między pokłonami w pasie a pokłonami do ziemi»448.

446 Al-Buchari, Muslim i Ahmad. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (nr 307).

447 Al-Buchari i Muslim, który przytacza tylko pierwszą wersję [hadisu]; ad-Darimi, al-Hakim, asz-Szafi'i i Ahmad. Pod słowem „kości" rozumie się tu chrząstki grzbietowe, kręgi, jak o tym wspomniano wcześniej w tym rozdziale.
Uwaga: sens tego hadisu jest jasny i oczywisty: w tej pozycji należy stać spokojnie. Co się zaś tyczy wykorzystywania tego hadisu przez naszych braci z Hidżazu i innych miejsc jako świadectwa zasadności kładzenia prawej ręki na lewej podczas stania w tej pozycji, to jest to zbyt odległe od ogółu relacji odnoszących się do przytoczonego tu hadisu. Przeciwnie, jest to fałszywy argument, ponieważ o podobnym kładzeniu rąk po pokłonie w pasie nie przekazuje się w żadnej relacji ani w żadnej wersji hadisu, w odróżnieniu od stania (al-kijam) przed pokłonem w pasie. Dlatego w jaki sposób przytaczane w hadisie wyrażenie «dopóki wszystkie kości nie wrócą na swoje miejsce» można interpretować jako dopuszczalność kładzenia prawej ręki na lewej, tak jak ma to miejsce przed wykonaniem pokłonu w pasie?! Byłoby to zasadne tylko wtedy, gdyby wszystkie wersje tego hadisu mogły być interpretowane w podobny sposób, a na jakiej podstawie można wyciągnąć taki wniosek, skoro wszystkie one niosą przeciwne znaczenie? Przeciwnie, w rzeczywistości na podstawie tego hadisu w żaden sposób nie można wyciągnąć wniosku o kładzeniu rąk po pokłonie w pasie, ponieważ pod słowami «wszystkie kości» rozumie się chrząstki kręgosłupa, jak wskazano na to w Sunnie: «...prostował się, dopóki każdy kręg nie wracał na swoje miejsce».
Tym samym nie mam żadnych wątpliwości, że kładzenie rąk na piersi podczas tego stania jest innowacją religijną i błądzeniem, gdyż nie wspomniano o tym w ogóle w żadnym z hadisów odnoszących się do modlitwy, mimo ich dużej liczby. Gdyby ta praktyka miała

jakąkolwiek podstawę, dotarłaby do nas choćby poprzez jeden hadis. Co więcej, żaden z naszych prawych przodków spośród pierwszych pokoleń muzułmanów tego nie czynił, i o ile mi wiadomo, żaden wybitny uczony-znawca hadisów nie wspomniał o takim działaniu.
Wszystko powyższe nie przeczy temu, co przekazał szajch at-Tuwajdżiri w swoim artykule (s. 18–19) od Imama Ahmada (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), który powiedział: «…jeśli człowiek zechce, może trzymać swoje ręce wzdłuż boków, a jeśli zechce — położyć je [na piersi]» — ponieważ Imam Ahmad nie przypisywał tych słów Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), wypowiadając je na podstawie własnego idżtihadu i opinii, a opinia może być błędna. Gdy dzięki wiarygodnemu świadectwu wyjaśni się istota innowacji religijnej jakiegoś działania, jak na przykład tego, to wówczas nawet wypowiedź jakiegokolwiek imama na korzyść takiej innowacji nie pozbawia jej tej istoty, jak stwierdził Szajch ul-Islam Ibn Tajmijja (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) w niektórych swoich dziełach. W rzeczywistości widzę w tych słowach Imama Ahmada wskazanie na to, że nie uważał on kładzenia rąk po pokłonie w pasie za fakt wiarygodnie ustalony w Sunnie, gdyż dał [wybierającemu] prawo wyboru: chcesz — czyń tak, a chcesz — nie! Albo może szanowny szajch [at-Tuwajdżiri — przyp. tłum.] sądzi, że Imam [Ahmad] dał taki sam wybór również co do kładzenia rąk przed pokłonem w pasie?!
Takie jest krótkie rozważanie na ten temat, które można rozpatrzyć jeszcze bardziej dokładnie i szczegółowo, jednak ze względu na ograniczoność miejsca uczyniłem to w swoim artykule „Obalenie [poglądów] szajcha at-Tuwajdżiriego”.

448 Ahmad i at-Tabarani w książce „Mu'dżam al-Kabir" przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

Pokłon do ziemi (sudżud)

Następnie «wypowiadał takbir i pochylał się, aby wykonać pokłon do ziemi»449, nakazując tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu: «Modlitwa człowieka nie będzie pełna, dopóki... nie powie: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (Sami'a-Llahu li-man hamidahu)» i całkowicie się nie wyprostuje, a następnie nie powie: «Allah jest Największy! (Allahu akbar)» i nie wykona pokłonu do ziemi, dopóki jego stawy się nie uspokoją»450.

Także «gdy chciał wykonać pokłon do ziemi, wypowiadał takbir [i odsuwał ręce od boków], a następnie wykonywał pokłon do ziemi»451.

Czasami «podnosił swoje ręce i wykonywał pokłon do ziemi»452.

O opieraniu się na ręce podczas pochylania się do pokłonu do ziemi

«Stawiał swoje ręce na ziemi, zanim dotknęły jej kolana»453.

Nakazał pozostałym [ludziom] postępować tak samo, mówiąc: «Gdy ktokolwiek z was wykonuje pokłon do ziemi, niech nie opada na ziemię jak wielbłąd, lecz najpierw postawi swoje ręce, a następnie kolana»454.

449 Al-Buchari i Muslim.

450 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

451 Abu Ja'la w swojej książce „Al-Musnad" (k. 284/2) przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli, a Ibn Chuzajma (1/79/2) przytacza go poprzez inny wiarygodny łańcuch przekazicieli.

452 An-Nasa'i, ad-Darakutni i al-Muchlis w książce „Al-Fawa'id" (1/2/2) przytaczają ten hadis poprzez dwa wiarygodne łańcuchy przekazicieli. O tym podnoszeniu rąk przekazywane są relacje od dziesięciu towarzyszy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i wielu prawych przodków z pierwszych pokoleń muzułmanów uważało tę praktykę za zasadną. Wśród nich Ibn 'Umar, Ibn 'Abbas, al-Hasan al-Basri, Tawus i jego syn Abdullah, Nafi' — wyzwoleniec Ibn 'Umara, Salim — syn Ibn 'Umara, al-Kasim ibn Muhammad, Abdullah ibn Dinar i 'Ata. Abdurrahman ibn Mahdi powiedział także: «To jest zgodne z Sunną». Tej samej praktyki trzymał się Imam Sunny Ahmad ibn Hanbal, o czym przekazuje się także od Imamów Malika i asz-Szafi'iego.

453 Przekazali Ibn Chuzajma (1/76/1), ad-Darakutni i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Wszystkie hadisy sprzeczne z tym hadisem są niewiarygodne. Na korzyść tego działania wypowiadał się [Imam] Malik, i to samo przekazuje się od [Imama] Ahmada w książce Ibn al-Dżauziego „At-Tahkik" (108/2). Także al-Marwazi w swojej książce „Masa'il" (1/147/1) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli przytacza następującą wypowiedź imama al-Auza'iego: «Zastałem ludzi, którzy dotykali ziemi swoimi rękami, zanim [dotknęli jej] kolanami».

Przyp. tłum.: ponieważ imam al-Auza'i zmarł w Bejrucie w 157 roku hidżry (w 774 roku według kalendarza chrześcijańskiego), można wysnuć wniosek, że mowa tu o żyjących następcach towarzyszy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

454 Abu Daud, Tammam w „Al-Fawa'id" (k. 108/1), an-Nasa'i w „Sunan as-Sughra" i „Sunan al-Kubra" (47/1) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Abd al-Hakk w „Al-Ahkam al-Kubra" (54/1, fotokopia Uniwersytetu im. króla Abd al-Aziza w Mekce) nazwał ten hadis wiarygodnym, a w książce „Kitab at-Tahadżdżud" (56/1) powiedział: «...ten hadis ma lepszy łańcuch przekazicieli niż poprzedni hadis» — pod „poprzednim hadisem" rozumie się tu hadis przekazywany od Wa'ila, w którym mówi się o czymś odwrotnym [tj. że najpierw stawia się kolana, a potem ręce — przyp. tłum.]. W rzeczywistości hadis od Wa'ila nie tylko przeczy dwóm wiarygodnym, wyżej przytoczonym hadisom, lecz także nie jest autentyczny ani w swoim łańcuchu przekazicieli, ani pod względem swojego sensu, jak wyjaśniłem w książkach „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (nr 929) i „Al-Irwa" (nr 357).
Należy zaznaczyć, że opadanie na ziemię nie jak wielbłąd oznacza dotykanie jej rękami, zanim dotknie się kolanami, ponieważ wielbłąd najpierw opuszcza kolana, a pod „kolanami" wielbłąda rozumie się jego przednie nogi, według definicji „Lisan al-'Arab" i innych książek dotyczących języka arabskiego. Na to samo wskazał at-Tahawi w książkach „Muszkil al-Asar" i „Szarh Ma'ani al-Asar". Ponadto Imam al-Kasim as-Sarakusti (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) w książce „Gharib al-Hadis" (2/70/1-2) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli przytoczył następującą wypowiedź Abu Hurajry: «Nikt nie powinien opadać na ziemię tak, jak czyni to błąkający się

wielbłąd» — po czym imam [al-Kasim] wyjaśnił: «Odnosi się to do pokłonu do ziemi. On [tj. Abu Hurajra (niech Allah będzie z niego zadowolony!) — przyp. tłum.] mówi, że człowiek nie powinien rzucać się na ziemię tak, jak czyni to błąkający się wielbłąd: pospiesznie i z napięciem. Przeciwnie, powinien opadać spokojnie, najpierw stawiając ręce, potem kolana, a hadis w formie marfu', wyjaśniający to, został przytoczony wcześniej». Następnie on [tj. Imam as-Sarakusti — przyp. tłum.] przytoczył wyżej wspomniany hadis.
Co się zaś tyczy dość dziwnej wypowiedzi Ibn al-Kajjima: «Te słowa są niepojęte i nieznane znawcom [języka arabskiego]» — to można ją obalić, przytaczając te źródła, które wymieniliśmy wyżej, a także sięgając do wielu innych [źródeł]. Ponadto szczegółowo omówiłem tu poruszony temat w swoim artykule „Obalenie [poglądów] szajcha at-Tuwajdżiriego", który może zostać opublikowany.

Opis wykonywania pokłonu do ziemi

Mówił on także: «Zaprawdę, ręce opuszcza się w pokłonie do ziemi tak samo, jak twarz; dlatego jeśli ktoś z was dotknął twarzą [ziemi], niech położy na niej także ręce, a gdy podniesie twarz, niech podniesie także ręce»455.

«Opierał się on na swoich dłoniach [i trzymał je rozłożone]»456, «przyciskał palce do siebie»457 i «kierował je w stronę Kibli»458.

Także «stawiał je [tj. dłonie] na wysokości swoich ramion»459, a czasami «na wysokości swoich uszu»460. «Mocno przyciskał swój nos i czoło do ziemi»461.

Powiedział „człowiekowi, który źle się modlił”: «Gdy wykonujesz pokłon do ziemi, zachowuj w nim stabilność»462; w innej wersji tego hadisu przekazuje się: «Gdy wykonujesz pokłon do ziemi, mocno przyciśnij swoją twarz i ręce [do ziemi], dopóki wszystkie twoje kości nie rozluźnią się na swoich miejscach»463.

Mówił on ponadto: «Nie wykonał modlitwy ten człowiek, którego nos nie czuje ziemi w takim samym stopniu jak czoło»464.

«Mocno opierał się kolanami i palcami stóp [o ziemię]»465, «kierował [przednią część swoich stóp i] czubki palców stóp w stronę Kibli»466,

455 Ibn Chuzajma (1/79/2), Ahmad i as-Siradż. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa” (313).

456 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, którzy nazwali ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

457 Przekazali Ibn Chuzajma, al-Bajhaki i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

458 Al-Bajhaki przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ibn Abi Szajba (1/82/2) i as-Siradż przekazali hadis o kierowaniu palców w stronę Kibli poprzez inny łańcuch przekazicieli.

459 Abu Daud i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym, podobnie jak Ibn al-Mulakkin (27/2). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (309).

460 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

461 Abu Daud i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym, podobnie jak Ibn al-Mulakkin (27/2). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (309).

462 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

463 Ibn Chuzajma (1/10/1) przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

464 Przekazali ad-Darakutni, at-Tabarani (3/140/1) i Abu Nu'ajm w „Achbar Asbahan".

«przyciskał pięty do siebie»467, «stawiał [stopy] pionowo»468 i «nakazał [ludziom] postępować tak samo»469.

Tym samym on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywał pokłony do ziemi, opierając się na siedmiu częściach ciała: dłoniach, kolanach, stopach, czole i nosie, licząc te dwa ostatnie organy jako jedną część ciała, ponieważ on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Nakazano mi

wykonywać pokłony do ziemi [w innej wersji hadisu przekazuje się: „Nakazano nam wykonywać pokłony do ziemi”] na siedmiu kościach: na czole — i przy tym wskazał (aszara) ręką470 na obszar wokół nosa — [na] rękach [w innej wersji hadisu przekazuje się: „dłoniach”], kolanach i palcach stóp, a także [nakazano mi] nie podwijać471 ubrania ani nie splatać włosów»472.

Mówił on także: «Gdy sługa [Allaha] wykonuje pokłon do ziemi, razem z nim pokłon wykonuje siedem części jego ciała: twarz, dłonie, kolana i stopy»473.

Powiedział o człowieku, który modlił się ze splecionymi474 z tyłu włosami: «Zaprawdę, jest on podobny do tego, kto modli się ze związanymi [z tyłu rękami]»475. Powiedział on także: «To miejsce, w którym siedzi szatan»476, tj. miejsce szatana, mając na myśli miejsca splecenia włosów.

465 Al-Bajhaki przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ibn Abi Szajba (1/82/2) i as-Siradż przekazali o kierowaniu palców stóp w stronę Kibli poprzez inny łańcuch przekazicieli.

466 Al-Buchari i Abu Daud. Ibn Sa'd (4/157) przekazał od Ibn 'Umara, że podczas modlitwy lubił on kierować wszystkie części swojego ciała, jakie tylko mógł, w stronę Kibli, nawet kciuki rąk.

467 At-Tahawi, Ibn Chuzajma (nr 654) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

468 Al-Bajhaki przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

469 At-Tirmizi i as-Siradż. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

470 Wygląda na to, że pod słowem „wskazał" (aszara) zawarte jest znaczenie „przeprowadził" (amarra), dlatego [w tekście hadisu] użyto przyimka „po" ('ala) zamiast przyimka „na" (ila). Ten wniosek zawarty jest w „Fath al-Bari".

471 tj. chodzi tu o zakaz podwijania ubrania i splatania włosów bez pozwalania im opadać, co oznacza zbieranie ich razem rękami podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi („An-Nihaja").
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: podobny zakaz rozciąga się nie tylko na czas modlitwy: większość uczonych-teologów włącza w ten zakaz także splatanie włosów i podwijanie ubrania przed modlitwą, gdyż wówczas modlący się przystąpi do jej wykonywania [już w takim stanie]. Ten zakaz jest jeszcze bardziej wzmocniony tym, że on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie zezwalał mężczyznom modlić się z zaplecionymi włosami, o czym będzie mowa dalej.

472 Al-Buchari i Muslim. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (310).

473 Muslim, Abu 'Awana i Ibn Hibban.

474 tj. ze związanymi bądź zaplecionymi włosami. Ibn al-Asir powiedział: «Sens tego hadisu polega na tym, że gdyby jego włosy były rozpuszczone, opadałyby na ziemię podczas wykonywania pokłonu do ziemi, i ten człowiek w rezultacie otrzymywałby nagrodę od Allaha za pokłon swoich włosów. Jednak jeśli jego włosy były zaplecione, to wówczas okazuje się, że nie wykonują one pokłonu do ziemi, gdyż on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) porównał związanego człowieka do tego, którego ręce są skute, ponieważ w takiej pozycji ręce nie dotykają ziemi podczas wykonywania pokłonu do ziemi».
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: najprawdopodobniej ten osąd odnosi się jedynie do mężczyzn i nie dotyczy kobiet, jak przekazał asz-Szaukani od Ibn al-'Arabiego.

475 Muslim, Abu 'Awana i Ibn Hibban.

476 Abu Daud i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis dobrym. Ibn Chuzajma i Ibn Hibban nazwali ten hadis wiarygodnym. Zob. „Sahih Abi Daud" (653).

«Nie rozkładał on swoich przedramion477 płasko po ziemi»478, lecz «unosił je znad ziemi i rozstawiał od boków na tyle, że z tyłu widoczna była biel jego pach»479, a także «gdyby małe jagnię chciało przejść pod jego rękami, udałoby mu się to»480. Przy tym wykazywał taką gorliwość, że niektórzy z jego towarzyszy mówili: «Żal nam się robiło Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) z powodu tego, jak rozstawiał swoje ręce od boków podczas wykonywania pokłonów do ziemi»481.

Nakazał on postępować tak samo, mówiąc: «Gdy wykonujesz pokłon do ziemi, połóż swoje dłonie [na ziemi] i unieś łokcie»482. Ponadto powiedział: «Prostujcie się podczas wykonywania pokłonu do ziemi, i niech nikt z was nie rozciąga rąk [po ziemi] podobnie jak pies [w innej wersji hadisu przekazuje się: „…jak rozciąga się pies”]»483. W innym hadisie przekazuje się: «Nikt z was nie powinien rozciągać rąk tak, jak rozciąga [łapy] pies»484.

Mówił on także: «Nie rozciągaj swoich rąk [, jak rozciąga (łapy) dzikie zwierzę], opieraj się na swoich dłoniach i rozstaw przedramiona, gdyż gdy uczynisz to wszystko, każda część twojego ciała będzie wykonywać pokłon do ziemi razem z tobą»485.

O obowiązku zachowania spokoju podczas wykonywania pokłonu do ziemi

Nakazał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywać do końca pokłony w pasie i pokłony do ziemi, porównując tego, kto tak nie postępuje, do głodnego człowieka, który zjada jeden lub dwa daktyle, lecz nie ma z tego żadnego pożytku. Ponadto powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), że taki człowiek jest najgorszym złodziejem wśród ludzi.

Wskazał on także na to, że modlitwa tego, kto nie prostuje w pełni swojego kręgosłupa podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi, jest nieważna, jak już wspomniano w rozdziale „Pokłon w pasie”, i nakazał „człowiekowi, który źle się modlił” zachowywać spokój podczas pokłonu do ziemi, o czym była mowa wcześniej.

477 Przyp. tłum.: tu i dalej pod przedramieniem człowieka rozumie się część kończyny górnej od stawu łokciowego do dłoni, a u zwierząt kręgowych — część kończyny przedniej od stawu barkowego do łapy.

478 Al-Buchari i Abu Daud.

479 Al-Buchari i Muslim. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu przytaczane są w książce „Al-Irwa" (359).

480 Muslim, Abu 'Awana i Ibn Hibban.

481 Abu Daud i Ibn Madża przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

482 Muslim i Abu 'Awana.

483 Al-Buchari, Muslim, Abu Daud i Ahmad.

484 Ahmad i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

485 Przekazali Ibn Chuzajma (1/80/2), al-Makdisi w „Al-Muchtara" i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

Słowa zwracania się do Allaha podczas wykonywania pokłonu do ziemi

Podczas wykonywania tego filaru (rukn) modlitwy zwracał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z różnymi

błaganiami i słowami wspominania, które przytoczone są poniżej, przeplatając je:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (ثَلَاثَ مَرَّاتٍ)

1. «Wolny od niedoskonałości jest mój Najwyższy Pan!»486 (3 razy). Czasami jednak «wypowiadał te słowa więcej niż trzy razy»487. Pewnego razu podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej powtarzał te słowa tak wiele razy, że jego pokłon do ziemi trwał mniej więcej tyle samo, co jego stanie (al-kijam), podczas którego przeczytał trzy Długie Sury: «Krowa», «Kobiety» i «Rodzina Imrana». Podczas wykonywania tej modlitwy wielokrotnie zwracał się do Allaha z błaganiami i prosił Go o przebaczenie. Ten hadis przytoczony był wcześniej w rozdziale „Dodatkowa modlitwa nocna".

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (ثَلَاثًا)

2. «Wolny od niedoskonałości jest mój Najwyższy Pan, i chwała Mu!»488 (3 razy).

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

3. «Przesławny, Prześwięty, Pan aniołów i Ducha!»489.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

4. «Wolny jesteś Ty, o Allahu, Panie nasz, i chwała Tobie! O Allahu, przebacz mi!». Wypowiadał te słowa często podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi, wypełniając to, co nakazano mu czynić w Koranie490.

486 Przekazali Ahmad, Abu Daud, Ibn Madża, ad-Darakutni, at-Tahawi, al-Bazzar, Ibn Chuzajma (604) i at-Tabarani w książce „Mu'dżam al-Kabir" od siedmiu towarzyszy. Zob. uwagę dotyczącą tych słów wspominania Allaha w rozdziale „Słowa zwracania się do Allaha podczas wykonywania pokłonu w pasie".

487 Taki wniosek wysnuto na podstawie hadisów, w których przekazuje się, że jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) stanie (al-kijam), pokłon w pasie i pokłon do ziemi były jednakowej długości.

488 Wiarygodny hadis, przytaczany przez Abu Dauda, ad-Darakutniego, Ahmada, at-Tabaraniego i al-Bajhakiego.

489 Muslim i Abu 'Awana.

490 Al-Buchari i Muslim. „Wypełniając to, co nakazano mu czynić w Koranie" odnosi się do następujących słów Allaha Najwyższego:
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا
«Wysławiaj więc chwałą swojego Pana i proś Go o przebaczenie. Zaprawdę, On jest Przyjmującym skruchę» (sura „Pomoc", 110:3).

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، [وَأَنْتَ رَبِّي،] سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ، [فَأَحْسَنَ صُوَرَهُ،] وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، [فَ]تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

5. «O Allahu, przed Tobą się pokłoniłem i w Ciebie uwierzyłem, i Tobie się poddałem [, Ty jesteś moim Panem]. Moją twarzą padłem na twarz przed Tym, który ją stworzył, nadał jej kształt [i uczynił doskonałym jej wygląd], obdarzył ją słuchem i wzrokiem — błogosławiony jest Allah, najlepszy ze Stwórców»491.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، وَدِقَّهُ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ

6. «O Allahu, przebacz mi wszystkie moje grzechy — i małe, i duże, i pierwsze, i ostatnie, i jawne, i ukryte»492.

سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَخَيَالِي، وَآمَنَ بِكَ فُؤَادِي، أَبُوءُ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، هَذِهِ يَدَيَّ وَمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي

7. «Padły przed Tobą na twarz mój kształt i mój cień, i uwierzyło w Ciebie moje serce, uznaję Twoją łaskę wobec mnie — oto moje ręce i to, co nimi wyrządziłem samemu sobie»493.

سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ

8. «Wolny od niedoskonałości jest Władca wszechmocy, panowania, wielkości i majestatu!»494.

Wypowiadał te słowa podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej, podobnie jak i następujące:

سُبْحَانَكَ [اللَّهُمَّ!] وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

9. «Wolny jesteś Ty [, o Allahu,] i chwała Tobie, nie ma bóstwa oprócz Ciebie»495.

491 Muslim, Abu 'Awana, at-Tahawi i ad-Darakutni.

492 Muslim i Abu 'Awana.

493 Przekazali Ibn Nasr, al-Bazzar i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, jednak az-Zahabi się z tym nie zgodził.

Niemniej jednak istnieje inny, wspierający ten hadis, który zawarty jest w wersji rękopiśmiennej.

494 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Wyjaśnienie zawartych tu słów znajduje się w rozdziale „Słowa zwracania się do Allaha podczas wykonywania pokłonu w pasie".

495 Muslim, Abu 'Awana, an-Nasa'i i Ibn Nasr.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ

10. «O Allahu, przebacz mi to, co uczyniłem skrycie i co uczyniłem jawnie!»496.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، [وَفِي لِسَانِي نُورًا،] وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ تَحْتِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَاجْعَلْ أَمَامِي نُورًا، وَاجْعَلْ خَلْفِي نُورًا، [وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا،] وَأَعْظِمْ لِي نُورًا

11. «O Allahu, umieść w moim sercu światło [i w moim języku światło], i umieść w moim słuchu światło, i umieść w moim wzroku światło, i umieść podemną światło, i umieść nade mną światło, i po mojej prawicy światło, i po mojej lewicy światło, i umieść przede mną światło, i umieść za mną światło, [i umieść w mojej duszy światło,] i uczyń dla mnie światło wielkim!»497.

[اللَّهُمَّ!] [إِنِّي] أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَ[أَعُوذُ] بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

12. «[O Allahu,] [zaprawdę,] uciekam się pod Twoje zadowolenie przed Twoim gniewem, i [uciekam się] pod Twoje przebaczenie przed Twoją karą, i uciekam się do Ciebie przed Tobą! Nie zdołam zliczyć wszystkich pochwał, na jakie zasługujesz, gdyż to Ty Sam oddałeś je Sobie w wystarczającej mierze!»498.

Zakaz czytania Koranu podczas wykonywania pokłonu do ziemi

Zabraniał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) czytać Koran podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi, i nakazał wykazywać gorliwość oraz jak najczęściej zanosić błagania do Allaha w tym filarze (rukn) modlitwy, jak wyjaśniono w rozdziale „Zakaz czytania Koranu podczas wykonywania pokłonu w pasie".

Mówił on także: «Najbliżej swojego Pana znajduje się sługa [Allaha] podczas wykonywania pokłonu do ziemi, dlatego jak najczęściej zanoście błagania [do Allaha w takich chwilach]!»499.

496 Ibn Abi Szajba (62/112/1) i an-Nasa'i. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

497 Muslim, Abu 'Awana i Ibn Abi Szajba w „Al-Musannaf" (12/106/2 i 112/1).

498 Tamże.

499 Muslim, Abu 'Awana i al-Bajhaki. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (456).

O wykonywaniu długiego pokłonu do ziemi

Jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pokłon do ziemi był mniej więcej równy pod względem długości pokłonowi w pasie, a czasami wykonywał bardzo długi pokłon do ziemi ze względu na pewne okoliczności, jak o tym opowiedzieli niektórzy towarzysze:

«Pewnego razu Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wyszedł do nas [z domu], aby wykonać jedną z dwóch modlitw [południową bądź popołudniową], niosąc na rękach Hasana bądź Husajna500. Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wyszedł naprzód i postawił go na ziemi [obok prawej nogi], następnie wypowiedział takbir i zaczął się modlić. W środku modlitwy pochylił się w bardzo długim pokłonie do ziemi, a wtedy podniosłem swoją głowę [pośród ludzi] i zobaczyłem, że dziecko wspięło się na plecy Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), który [w tym czasie] wykonywał pokłon do ziemi. Wtedy ponownie pochyliłem się w pokłonie do ziemi, a gdy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zakończył modlitwę, ludzie powiedzieli: „O Posłańcu Allaha! W środku [tej] twojej modlitwy pochyliłeś się w pokłonie do ziemi i wykonywałeś go tak długo, że pomyśleliśmy, czy coś się nie stało, bądź może zsyłane ci jest Objawienie!". W odpowiedzi im powiedział: „Nic z tego się nie wydarzyło: po prostu mój chłopiec dosiadł mnie, i nie chciałem go poganiać, dopóki nie zrobi tego, czego chciał!"»501.

W innym hadisie przekazuje się: «[Pewnego razu] Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywał modlitwę. Gdy pochylił się w pokłonie do ziemi, na jego plecy wskoczyli al-Hasan i

al-Husajn. Gdy ludzie próbowali im przeszkodzić, dał znak ręką, aby ich nie ruszać. Zakończywszy modlitwę, posadził ich sobie na kolanach i powiedział: „Kto mnie kocha, ten powinien pokochać i tych dwóch!”»502.

500 Przyp. tłum.: al-Hasan i al-Husajn — synowie córki Proroka Fatimy (niech Allah będzie z niej zadowolony!) i zięcia Proroka Alego (niech Allah będzie z niego zadowolony!), wnukowie Proroka Muhammada (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

501 Przekazali an-Nasa'i, Ibn 'Asakir (4/275/1-2) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

502 Ibn Chuzajma przekazał ten hadis od Ibn Mas'uda w swojej książce „As-Sahih” (887) poprzez dobry łańcuch przekazicieli, a także al-Bajhaki (2/263) — w formie mursal. Ibn Chuzajma nadał następujący tytuł rozdziałowi, w którym przytoczony jest ten hadis: «Rozdział zawierający świadectwo, że podczas modlitwy dopuszczalne jest dawanie znaku [ręką], który jest zrozumiały [dla pozostałych ludzi], i nie czyni to modlitwy nieważną ani jej nie narusza». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: a przecież tę czynność zabraniali Ahl ar-Ra'j [zwolennicy osobistej opinii w rozstrzyganiu kwestii prawnych — przyp. tłum.]! W tym rozdziale zawarte są także inne hadisy, przytaczane w „Sahihach” al-Buchariego, Muslima i innych zbiorach hadisów [, gdzie dopuszczalna jest tego rodzaju gestykulacja w razie potrzeby].

Zalety pokłonu do ziemi

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Nie ma ani jednego człowieka z mojej wspólnoty, którego nie rozpoznałbym w Dniu Zmartwychwstania». [Ludzie] zapytali: «Jak rozpoznasz ich, o Posłańcu Allaha, wśród tak wielkiej liczby stworzeń [Allaha]?». [Usłyszawszy to,] odpowiedział: «Powiedzcie mi, gdyby ktoś z was wszedł do zagrody, w której znajdowałyby się wszystkie konie o ciemnej503 maści bez żadnych domieszek, i [tylko] jeden koń z białą gwiazdą na czole i białymi obrączkami na nogach, to czy potrafilibyście odróżnić tego [konia] od pozostałych?». [Ludzie] odpowiedzieli: «Tak, oczywiście!». Wtedy powiedział: «Zaprawdę, [członkowie] mojej wspólnoty będą w tym Dniu mieć białe twarze504 z powodu [śladów] pokłonów do ziemi oraz białe ręce i nogi505 z powodu oczyszczenia»506.

Mówił on także: «Gdy Allah zechce okazać miłosierdzie komuś spośród tych, którzy znaleźli się w Ogniu507, nakaże aniołom wyprowadzić [stamtąd] tych, którzy czcili [tylko] Allaha. I zaczną ich wyprowadzać, rozpoznając ich po śladach [, które pozostaną na nich] po pokłonach do ziemi, gdyż Allah zabronił Ogniowi niszczyć takie ślady. I będą wychodzić z Ognia, który zniszczy [ciało] każdego takiego człowieka całkowicie, z wyjątkiem śladów po pokłonach do ziemi»508.

503 tj. chodzi tu o to, że kolor tych koni jest absolutnie czarny, bez żadnych domieszek („An-Nihaja").

504 tj. chodzi tu o blask twarzy dzięki światłu oczyszczenia (wudu).

505 tj. chodzi tu o blask wszystkich części ciała, które wierzący obmywał podczas dokonywania oczyszczenia: twarz, ręce i nogi.

Ślady blasku po oczyszczeniu na twarzy, rękach i nogach człowieka porównane są tu do bieli czoła i nóg konia („An-Nihaja").

506 Ahmad przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. At-Tirmizi przekazał część tego hadisu i wskazał na jego wiarygodność. Ten hadis przytaczany jest w „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha".

507 Przyp. tłum.: chodzi tu o ludzi, którzy wyznawali religię Jedynobóstwa, jednak z powodu tego, że w Dniu Zmartwychwstania szala z ich złymi uczynkami okazała się na Wadze cięższa niż szala z dobrymi uczynkami, znaleźli się w Ogniu.

508 Al-Buchari i Muslim. Ten hadis wskazuje na to, że grzesznicy spośród tych, którzy regularnie wykonują modlitwę, nie pozostaną w Piekle na wieczność. W rzeczywistości nawet ci, którzy opuszczali modlitwy z lenistwa, nie pozostaną w Piekle na wieczność, i jest to wiarygodnie ustalone — zob. „As-Sahiha" (2054).

O wykonywaniu pokłonów do ziemi na ziemi i na podściółce

Często wykonywał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pokłony do ziemi na [gołej] ziemi509.

«Jego towarzysze modlili się razem z nim w wielkim upale, a gdy któryś z nich nie mógł dotknąć czołem [rozgrzanej] ziemi, rozkładał swoje ubranie i na nim wykonywał pokłony do ziemi»510.

Mówił on także: «...i cała ziemia została uczyniona miejscem czci [meczetem] i oczyszczenia dla mnie i [członków] mojej wspólnoty,

dlatego gdziekolwiek zastanie czas modlitwy jakiegokolwiek człowieka z mojej wspólnoty, ma on [tam] miejsce czci [meczet], a obok niego — [środek] oczyszczenia. [Ci, którzy byli przede mną, uważali, że to zbyt wiele: zaprawdę modlili się oni tylko w swoich kościołach i synagogach]»511.

Czasami wykonywał pokłony do ziemi w wodzie i błocie, jak na przykład pewnego razu o świcie 21 dnia miesiąca ramadan, gdy poprzedniej nocy padał tak silny deszcz, że dach meczetu, zrobiony z gałęzi palmowych, przeciekł. Jak potem opowiadał Abu Sa'id al-Chudri: «Widziałem, jak Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonuje pokłony do ziemi w wodzie i błocie, i widziałem także ślady, jakie pozostawiło błoto na jego czole»512.

Czasami «modlił się na małej podściółce (chumra513)»514, a czasami [po prostu] «na podściółce»515, a ponadto «pewnego razu modlił się na podściółce, poczerniałej od długiego użytkowania»516.

509 Wyjaśnia się to tym, że meczet Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie był wyścielony matami itp. Świadczą o tym liczne hadisy, w tym poniższy hadis, a także hadis od Abu Sa'ida al-Chudriego (niech Allah będzie z niego zadowolony!), który zostanie przytoczony dalej [w tym rozdziale].

510 Muslim i Abu 'Awana.

511 Ahmad, as-Siradż i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

512 Al-Buchari i Muslim.

513 Słowo „chumra” oznacza część podściółki z włókien palmowych bądź innego materiału, której rozmiar jest wystarczający, aby modlący się mógł położyć na niej swoją twarz podczas wykonywania pokłonu do ziemi; jednak to słowo nie może być używane do określenia [podściółek] innego rozmiaru („An-Nihaja”).

514 Al-Buchari i Muslim.

515 Tamże.

516 Muslim i Abu 'Awana. W tym hadisie zawarte jest świadectwo siedzenia na czymś, czego [ludzie] nie noszą, i tym samym wskazuje on na zakaz siedzenia na jedwabiu ze względu na wiarygodność zakazu jego noszenia, o czym wspomina się w „Sahihach” al-Buchariego i Muslima, a także w innych zbiorach hadisów. W istocie zawarty jest tu oczywisty zakaz siadania na czymkolwiek jedwabnym, więc niech nie wprowadza was w zakłopotanie fakt, że niektórzy wybitni uczeni-teolodzy na to zezwalają.
Przyp. tłum.: zwykłe znaczenie arabskiego słowa „labisa”, użytego w tym hadisie, to „ubierać się, nosić [ubranie]”, jednak tu użyto go w znaczeniu „używać”, tj. jak wynika z kontekstu, „siadać na czymś”.

O prostowaniu się po [pierwszym] pokłonie do ziemi

Następnie «on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podnosił swoją głowę po wykonaniu pokłonu do ziemi, wypowiadając takbir»517, i nakazał „człowiekowi, który źle się modlił” postępować tak samo, mówiąc: «Modlitwa człowieka nie będzie pełna, dopóki… nie wykona pokłonu do ziemi i jego stawy się nie uspokoją, a następnie nie powie: «Allah jest Największy! (Allahu

akbar)», nie podniesie swojej głowy i nie usiądzie prosto»518. Także czasami «podnosił swoje ręce przy wypowiadaniu tego takbiru»519.

Następnie «rozkładał swoją lewą nogę po ziemi [, podwijając ją pod siebie,] i siadał na niej [, rozluźniając się]»520; nakazał tak samo czynić „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu: «Gdy pochylasz się w pokłonie do ziemi, przyjmij stabilną pozycję, a gdy podniesiesz się [z niego], usiądź na lewym udzie»521. {Ta pozycja siedząca nazywana jest „iftirasz" — przyp. tłum.}.

«Stawiał pionowo [stopę] prawej nogi»522 i «kierował jej palce w stronę Kibli»523.

517 Al-Buchari i Muslim.

518 Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

519 Al-Buchari w „Dżuz' Raf' al-Jadajn fi-s-Salat", Abu Daud, Muslim i Abu 'Awana przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (316). O podnoszeniu rąk także tutaj, podobnie jak przy wypowiadaniu każdego takbiru, wypowiadał się Imam Ahmad, jak przekazuje się w książce Ibn al-Kajjima „Al-Bada'i'" (4/89): «Asram [w oryginale książki Ibn al-Asram] przekazał od niego [Imama Ahmada], że na zadane mu pytanie o podnoszenie rąk [podczas modlitwy] odpowiedział: «Przy każdym pochyleniu i podniesieniu». Asram powiedział: «Widziałem, jak Abu Abdullah [tj. Imam Ahmad] podnosił swoje ręce podczas modlitwy przy każdym pochyleniu i

podniesieniu»».
Ponadto tego poglądu trzymali się Ibn al-Munzir i Abu 'Ali — przedstawiciele mazhabu szafi'ickiego, a także Imamowie Malik i asz-Szafi'i, jak o tym przekazuje się w „Tarh at-Tasrib". O tym podnoszeniu rąk wiarygodnie przekazuje się także od Anasa [ibn Malika], Ibn 'Umara, Nafi'a, Tawusa, al-Hasana al-Basriego, Ibn Sirina i Ajjuba as-Sichtianiego — wszystkie te relacje o nich przytoczone są poprzez wiarygodne łańcuchy przekazicieli w książce „Musannaf Ibn Abi Szajba" (1/106).

520 Ahmad i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

521 Al-Buchari i al-Bajhaki.

522 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

523 Przekazali Muslim, Abu 'Awana, Abu asz-Szajch (Ibn Hajjan) w „Ma rawahu Abu az-Zubajr 'an Ghajr Dżabir" (nr 104–106) i al-Bajhaki.

Siedzenie w pozycji „ik'a'" między dwoma pokłonami do ziemi

«Czasami przyjmował pozycję „ik'a'" [wyprostowany na obu piętach i przedniej części obu stóp]»524.

O obowiązku zachowania spokoju między dwoma pokłonami do ziemi

«Rozluźniał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), dopóki każda kość nie wracała na swoje miejsce»525 i nakazał „człowiekowi, który źle się modlił" postępować tak samo, mówiąc mu [i pozostałym ludziom]: «Modlitwa żadnego z was nie będzie pełna, dopóki nie będzie tak postępował»526.

Także «jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) siedzenie między dwoma pokłonami do ziemi trwało mniej więcej tyle samo, co czas wykonywania pokłonu do ziemi»527, a czasami «siedział między pokłonami do ziemi [tak długo, że] niektórzy mówili, iż zapomniał [o drugim pokłonie]»528.

524 Przekazali Muslim, Abu 'Awana, Abu asz-Szajch w „Ma rawaha Abu az-Zubajr 'an Ghajr Dżabir" (nr 104–106) i al-Bajhaki. Ibn al-Kajjim (niech Allah Najwyższy będzie dla niego miłosierny!) przeoczył to i po wspomnieniu, że Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przyjmował pozycję „iftirasz" między dwoma pokłonami do ziemi, powiedział: «Żaden inny sposób siedzenia nie zachował się po nim (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)»! Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: a jak taka wypowiedź może być prawdziwa, skoro pozycja „ik'a'" dotarła do nas poprzez: hadis od Ibn 'Abbasa w zbiorach Muslima, Abu Dauda i at-Tirmiziego, który nazwał go wiarygodnym, a także w innych książkach hadisów. Zob. „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha" (383); hadis od Ibn 'Umara, przytaczany w zbiorze al-Bajhakiego poprzez dobry łańcuch przekazicieli, i nazwany przez Ibn Hadżara wiarygodnym?! Ponadto Abu Ishak al-Harbi w książce „Gharib al-Hadis" (dżim, 5/12/1) przekazał od Tawusa, że widział on, jak Ibn 'Umar i Ibn 'Abbas przyjmowali pozycję „ik'a'" — łańcuch tej relacji jest

wiarygodny. Niech Allah zmiłuje się nad Imamem Malikiem, który powiedział: «Każdy z nas może obalać i być obalanym, oprócz znajdującego się w tym grobie» — i wskazał na grób Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Tej sunny trzymała się cała grupa towarzyszy, ich następców i inni ludzie, a bardziej szczegółowo poruszoną tu kwestię rozpatrzyłem w oryginale niniejszej książki („Al-Asl"). Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: ten rodzaj „ik'a'" różni się od tego, który jest zabroniony, o czym będzie mowa w rozdziale „Taszahhud".

525 Abu Daud i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

526 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

527 Al-Buchari i Muslim.

528 Al-Buchari i Muslim. Ibn al-Kajjim powiedział: «Ludzie zarzucili tę sunnę po tym, jak zakończyła się epoka towarzyszy. Jednak człowiek trzymający się Sunny i nieoglądający się na to, co jej przeczy, nie przywiązuje wagi do tego, co odbiega od tego Przewodnictwa».

Słowa błagania między dwoma pokłonami do ziemi

Podczas siedzenia między dwoma pokłonami do ziemi mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):

اللَّهُمَّ [وَفِي لَفْظٍ: رَبِّ!] اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، [وَاجْبُرْنِي]، [وَارْفَعْنِي]، وَاهْدِنِي، [وَعَافِنِي]، وَارْزُقْنِي

1. «O Allahu, [w innej wersji: Panie mój!] przebacz mi i zmiłuj się nade mną, [i wzmocnij mnie,] [i wywyższ mnie,] i poprowadź mnie na prawidłową drogę, [i obdarz mnie zdrowiem,] i obdarz mnie środkami do życia!»529.

Bądź czasami mówił:

رَبِّ اغْفِرْ لِي، اغْفِرْ لِي

2. «Panie mój, przebacz mi, przebacz mi!»530.

Wypowiadał obydwa te błagania także podczas wykonywania dodatkowej modlitwy nocnej531.

529 Przekazali Abu Daud, at-Tirmizi, Ibn Madża i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

530 Ibn Madża przytacza te słowa poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Imam Ahmad preferował zwracać się do Allaha tym błaganiem. Ishak ibn Rahawajh powiedział: «Jeśli człowiek zechce, może wypowiedzieć te słowa trzy razy, bądź może powiedzieć: „O Allahu, przebacz mi...", ponieważ o tych dwóch błaganiach między dwoma pokłonami do ziemi przekazuje się od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)» [Ta relacja przytoczona jest w „Masa'il al-Imam Ahmad wa Ishak ibn Rahawajh" od Ishaka al-Marwaziego, s. 19].

531 Ten fakt nie przeczy zasadności zwracania się do Allaha z tymi błaganiami podczas wykonywania modlitw obowiązkowych, wobec braku tu jakiejkolwiek różnicy między modlitwami obowiązkowymi a dodatkowymi. Mówili o tym Imamowie asz-Szafi'i, Ahmad i Ishak. Uważali oni, że jest to dozwolone zarówno w modlitwach obowiązkowych, jak i dodatkowych, jak przekazał at-Tirmizi. Imam at-Tahawi również podzielał ten pogląd, jak przekazuje się w „Muszkil al-Asar". Odpowiednia analiza poruszonej tu kwestii potwierdza ten argument, ponieważ w modlitwie nie ma takiego miejsca, w którym wspominanie (zikr) traciłoby swoją moc. W tym przypadku należy postępować tak samo, gdyż jest to jasne i oczywiste.

Drugi pokłon do ziemi i powstawanie z niego

Następnie «wypowiadał takbir i wykonywał drugi pokłon do ziemi»532. Nakazał on tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu to zaraz po swoim nakazie zachowania spokoju między dwoma pokłonami do ziemi: «...następnie wypowiedz «Allah jest Największy! (Allahu akbar)» i wykonaj pokłon do ziemi, dopóki wszystkie twoje stawy się nie rozluźnią [i postępuj tak samo podczas każdej swojej modlitwy]»533. Także czasami «podnosił swoje ręce przy wypowiadaniu tego takbiru»534.

Wykonywał ten pokłon do ziemi dokładnie tak samo, jak pierwszy. Następnie «podnosił swoją głowę, wypowiadając takbir»535 i nakazał tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc mu to zaraz po swoim nakazie wykonania drugiego pokłonu do ziemi: «...następnie podnieś swoją głowę i wypowiedz takbir»536.

Powiedział mu także: «[...następnie postępuj tak samo podczas wykonywania każdego pokłonu w pasie i pokłonu do ziemi,] gdyż jeśli będziesz tak czynił, twoja modlitwa będzie pełna, a jeśli pominiesz coś z tego, twoja modlitwa nie będzie [do końca] zakończona»537.

Także czasami «podnosił swoje ręce przy wypowiadaniu tego takbiru»538.

532 Al-Buchari i Muslim.

533 Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Uzupełnienie [w nawiasach] przytaczają al-Buchari i Muslim.

534 Abu 'Awana i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez dwa wiarygodne łańcuchy przekazicieli. Na korzyść tego podnoszenia rąk wypowiadali się Imamowie Ahmad, Malik i asz-Szafi'i, jak przekazuje się o nich w relacjach. Zob. także ostatnią uwagę do rozdziału „O prostowaniu się po pierwszym pokłonie do ziemi".

535 Al-Buchari i Muslim.

536 Przekazali Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

537 Przekazali Ahmad i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

538 Abu 'Awana i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez dwa wiarygodne łańcuchy przekazicieli. Na korzyść tego podnoszenia rąk wypowiadali się Imamowie Ahmad, Malik i asz-Szafi'i, jak przekazuje się o nich w relacjach.

Siedzenie dla odpoczynku (dżalsat al-istiraha)

Następnie «prostował się, siedząc [na lewej nodze, prosto, dopóki każda kość nie wracała na swoje miejsce]»539.

539 Al-Buchari i Abu Daud. Uczonym-prawoznawcom ta pozycja siedząca znana jest jako „dżalsat al-istiraha" (siedzenie dla odpoczynku). Na jej korzyść wypowiadał się Imam asz-Szafi'i. Jak przekazuje się w książce „At-Tahkik" (1/111), Imam Ahmad również wypowiadał się na korzyść „dżalsat al-istiraha", a był on szeroko znany ze swojego dążenia do podążania za Sunną w tym, co jej nie przeczy. Ibn Hani powiedział w swojej książce „Masa'il 'an al-Imam Ahmad" (s. 42): «Widziałem, jak Abu Abdullah [tj. Imam Ahmad] czasami opierał się na swoich rękach przy wstawaniu do wykonania kolejnego rakatu, a czasami prostował się siedząc i [dopiero] potem wstawał». Ten pogląd preferował także Imam Ishak Ibn Rahawajh, który powiedział w książce „Masa'il al-Marwazi" (1/147/2): «Przykład opierania się na rękach przy wstawaniu dał Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), niezależnie od tego, czy [modlący się] był starcem, czy młodzieńcem». Zob. także „Al-Irwa" (2/82/3).

O wstawaniu do kolejnego rakatu z opieraniem się na ręce

Następnie «wstawał, aby wykonać drugi rakat, opierając się [rękami] o ziemię»540. Także «podczas modlitwy zaciskał palce w pięść541,

opierając się na rękach przy wstawaniu»542.

«Gdy wstawał, aby wykonać drugi rakat, zaczynał [go] od słów: «Al-hamdu li-Llahi Rabbi-l-'alamin» (Chwała Allahowi, Panu światów!) (sura «Al-Fatiha»), nie robiąc [przy tym] pauzy»543.

Wykonywał ten rakat dokładnie tak samo, jak pierwszy, z tym wyjątkiem, że czynił ten rakat krótszym niż pierwszy, jak już wcześniej wspomniano.

540 Al-Buchari i asz-Szafi'i.

541 Przyp. tłum.: dosłownie „jak ten, kto zagniata ciasto".

542 Abu Ishak al-Harbi przekazał ten hadis poprzez nieskazitelny (salih) łańcuch przekazicieli. Sens tego hadisu przekazuje także al-Bajhaki poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Co się zaś tyczy hadisu: «Wstawał niczym strzała, nie opierając się na rękach» — jest to hadis zmyślony (maudu'), a wszystkie relacje o podobnym sensie są bądź słabe, bądź niewiarygodne, jak wyjaśniłem w „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (562, 929, 968).

543 Muslim i Abu 'Awana. Pod pauzą, która jest negowana w tym hadisie, można rozumieć pauzę na wypowiedzenie błagania na początku modlitwy (du'a al-istiftah), i możliwe, że nie obejmuje ona słów zwracania się do Allaha o ochronę przed szatanem (isti'aza — «A'uzu bi-Llahi min asz-szajtan...»); bądź ta pauza ma szersze znaczenie. Pierwsze twierdzenie wydaje mi się najbardziej przekonujące. Uczeni-teolodzy mają dwa poglądy co do wypowiadania słów „isti'aza" [w każdym rakacie], i uważamy, że

najbardziej przekonujący jest ten z nich, który uznaje za zasadne wypowiadanie słów „isti'aza" w każdym rakacie. Bardziej szczegółowo ta kwestia rozpatrywana jest w oryginale niniejszej książki („Al-Asl").

O obowiązku czytania sury „Al-Fatiha" w każdym rakacie

Nakazał on „człowiekowi, który źle się modlił" czytać surę «Al-Fatiha» w każdym rakacie, mówiąc mu to zaraz po swoim nakazie czytania jej w pierwszym rakacie544: «...i postępuj tak przez całą swoją modlitwę!»545. W innej wersji tego hadisu przekazuje się: «... w każdym rakacie»546. Mówił on także: «W każdym rakacie — czytanie [„Al-Fatihy"]»547.

544 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez mocny łańcuch przekazicieli.

545 Al-Buchari i Muslim.

546 Ahmad przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

547 Przekazali Ibn Madża, Ibn Hibban w swojej książce „As-Sahih" i Ahmad w „Masa'il Ibn Hani" (1/52). Dżabir ibn Abdullah (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział: «Ten, kto wykonał [choćby] jeden rakat modlitwy, nie przeczytawszy w nim „Matki Księgi", nie wykonał modlitwy [wcale], chyba że modlił się za imamem». Tę relację przekazał Imam Malik w swoim zbiorze hadisów „Al-Muwatta".

Pierwszy taszahhud

Następnie on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) siadał, aby przeczytać taszahhud po wykonaniu drugiego rakatu. Jeśli modlitwa składała się z dwóch rakatów, jak na przykład modlitwa poranna, to «siadał „muftariszan”»548, tak samo jak między dwoma pokłonami do ziemi. Podobnie «siedział podczas wykonywania pierwszego taszahhudu»549 w modlitwach składających się z trzech lub czterech rakatów.

Nakazał on „człowiekowi, który źle się modlił” postępować tak samo, mówiąc mu: «Gdy siadasz w połowie modlitwy, uspokój się, rozłóż swoje lewe udo i wypowiedz taszahhud»550.

Abu Hurajra (niech Allah będzie z niego zadowolony!) powiedział: «Mój najukochańszy przyjaciel (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zabronił mi siadać w kucki („ik'a'”) podobnie jak pies»551. W innym hadisie przekazuje się: «Zabraniał siadać w kucki podobnie jak szatan»552.

«Gdy siadał, aby wypowiedzieć taszahhud, kładł swoją prawą dłoń na prawym udzie [w innej wersji: „...na prawym kolanie”], a lewą dłoń — na lewym udzie [w innej wersji: „...na lewym kolanie”]»553, a «koniec swojego prawego łokcia kładł na prawym udzie»554.

548 An-Nasa'i (1/173) przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.
Przyp. tłum.: o tej pozycji siedzącej „iftirasz” była mowa na końcu rozdziału „O prostowaniu się po (pierwszym) pokłonie do ziemi”.

549 Al-Buchari i Abu Daud.

550 Abu Daud i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

551 At-Tajalisi, Ahmad i Ibn Abi Szajba. Abu 'Ubajda i inni [znawcy języka arabskiego] wyjaśnili ten rodzaj „ik'a'" w następujący sposób: «Jest to sytuacja, gdy człowiek opiera się pośladkami o ziemię, trzyma golenie prosto i opiera się rękami o ziemię — dokładnie tak samo siada pies». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: należy zaznaczyć, że ten rodzaj „ik'a'" różni się od ustanowionego przez Szariat siedzenia w pozycji „ik'a'" między dwoma pokłonami do ziemi, o czym była mowa wcześniej.

552 Przekazali Muslim, Abu 'Awana i inni [muhaddisi]. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (316).
Przyp. tłum.: „pozycja psa", o której była mowa w poprzednim przypisie, nazywana jest także „pozycją szatana". Zob. „Ithaf al-Kiram" Safi ar-Rahmana al-Mubarakfuriego.

553 Muslim i Abu 'Awana.

554 Abu Daud i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Wychodząc z sensu tego hadisu, można wysnuć wniosek, że nie odsuwał on tu swoich łokci od boków, jak wyjaśnił Ibn al-Kajjim w „Zad al-Ma'ad".

O zakazie siedzenia opartego na lewej ręce

Także «zabronił człowiekowi, który podczas modlitwy siedział, opierając się na lewej ręce, tak postępować, mówiąc: «Zaprawdę, to modlitwa żydów!»555; w innej wersji tego hadisu przekazuje się: «Nie siadaj tak, gdyż w ten sposób siadają ci, którzy podlegają karze!»556. W innym hadisie przekazuje się: «W takiej pozycji siedzą ci, którzy ściągnęli na siebie gniew [Allaha]»557.

555 Przekazali al-Bajhaki i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego i następnego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (380).

556 Ahmad i Abu Daud przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

557 Abd ar-Razzak. Abd al-Hakk nazwał ten hadis wiarygodnym w swojej książce „Al-Ahkam" (1284. Hadisy tej książki zweryfikowałem pod względem wiarygodności).

O ruchu (prawym wskazującym) palcem podczas wypowiadania taszahhudu

«Trzymał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) rozłożoną swoją lewą dłoń na lewym kolanie, zaciskał w pięść wszystkie palce prawej dłoni, kierował palec wskazujący w stronę Kibli i kierował na niego swój wzrok [tj. na palec wskazujący prawej ręki]»558.

Także «wskazując palcem, kładł kciuk [prawej ręki] na środkowym palcu»559, a czasami «tworzył tymi dwoma palcami koło»560.

«Uniósłszy swój prawy [wskazujący] palec, poruszał nim, zwracając się z nim ku Allahowi»561, i mówił: «Zaprawdę, działa on na szatana silniej niż żelazo» — mając na myśli [prawy] palec wskazujący»562.

Ponadto «towarzysze Proroka (niech Allah będzie z nich zadowolony!) przypominali sobie nawzajem, aby wskazywać palcem podczas zwracania się z błaganiami do Allaha»563. «On (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) czynił tak [podczas wypowiadania] obu taszahhudów»564.

Pewnego razu «zobaczywszy, jak pewien człowiek zwracał się do Allaha dwoma palcami, powiedział: „[Czyń to] jednym, [czyń to jednym]!" — [i wskazał na swój palec wskazujący]»565.

558 Muslim, Abu 'Awana i Ibn Chuzajma. Al-Humajdi w „Al-Musnad" (131/1) i Abu Ja'la (275/2) przekazali poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli następujące uzupełnienie od Ibn 'Umara: «...to mocno uderza w szatana; niech nikt o tym nie zapomina, gdy będzie tak czynił» — i al-Humajdi podniósł swój palec. Al-Humajdi przekazał także, że Muslim ibn Abu Marjam powiedział: «Pewien człowiek opowiedział mi, że w jednym z kościołów w asz-Szam widział wizerunki Proroków, którzy podczas modlitwy czynili tak» — i al-Humajdi podniósł swój palec. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: to rzadka i osobliwa obserwacja, jednak cały łańcuch tej relacji, aż do słów «pewien człowiek», jest wiarygodny.

559 Muslim i Abu 'Awana.

560 Abu Daud, an-Nasa'i, Ibn al-Dżarud w „Al-Muntaka" (208), Ibn Chuzajma (1/86/1-2), Ibn Hibban w „As-Sahih" (485) przytaczają ten

hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ibn al-Mulakkin również nazwał ten hadis wiarygodnym (28/2), a wspierającą go relację przytacza Ibn 'Adi (287/1).

561 Abu Daud, an-Nasa'i, Ibn al-Dżarud w „Al-Muntaka" (208), Ibn Chuzajma (1/86/1-2), Ibn Hibban w „As-Sahih" (485) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ibn al-Mulakkin również nazwał ten hadis wiarygodnym (28/2), a wspierającą go relację przytacza Ibn 'Adi (287/1). O wyrażeniu «zwracając się z nim ku Allahowi» Imam at-Tahawi powiedział: «To świadczy o tym, że tak postępował on aż do końca modlitwy». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: tym samym zawarty jest tu dowód na to, że kontynuowanie wskazywania palcem [w kierunku Kibli] i poruszania nim aż do wypowiedzenia pozdrowienia (taslim) jest sunną, ponieważ zwracanie się z błaganiami do Allaha poprzedza słowa pozdrowienia (taslim). Tego poglądu (mazhabu) trzymał się Imam Malik i inni [uczeni-teolodzy]. Imama Ahmada [pewnego razu] zapytano: «Czy człowiek powinien wskazywać swoim palcem podczas modlitwy?». Odpowiedział: «Tak, [i wystarczająco] energicznie!» [O tym wspomniał Ibn Hani w swojej książce „Masa'il 'an al-Imam Ahmad", 1/80]. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: z tego wszystkiego oczywiste jest, że wykonywanie ruchów [prawym wskazującym] palcem podczas wypowiadania taszahhudu jest wiarygodną sunną Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), zgodnie z którą postępowali Ahmad i inni Imamowie Sunny. Dlatego tym ludziom, którzy twierdzą, że to [działanie] jest bezsensowne, niestosowne i nie ma żadnego związku z modlitwą, należy obawiać się Allaha, ponieważ z tego powodu nie wykonują ruchów swoimi [wskazującymi] palcami, chociaż wiedzą, że jest to

wiarygodnie ustalone w Sunnie. Ponadto usilnie starają się nadać temu takie tłumaczenie, które nie jest poświadczone w normach i środkach wyrazu języka arabskiego i które przeczy rozumieniu tej kwestii przez Imamów.
Zadziwiające jest, że w innych kwestiach niektórzy z nich będą bronić jakiegoś Imama, nawet jeśli jego zdanie wejdzie w sprzeczność z Sunną, argumentując swoje stanowisko tym, że wskazywanie błędów Imama koniecznie oznacza jego obrazę i okazanie mu braku szacunku. Potem o tym zapominają i odrzucają ustanowioną sunnę, jednocześnie wyśmiewając tych, którzy postępują zgodnie z nią. Świadomie czy nie, ale przecież wyśmiewają tym samym również tych Imamów, których zwykle bronią wszelkimi sposobami, jednak akurat tym razem w kwestii Sunny to imamowie mają rację! W rzeczywistości tym samym wyśmiewają samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), przecież to właśnie on przyniósł nam tę Sunnę, a zatem jej wyśmiewanie jest równoznaczne z wyśmiewaniem Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).
Co się zaś tyczy opuszczania palca po wskazaniu nim bądź ograniczenia jego ruchu przeczeniem [przy wypowiadaniu słów «La ilaha...» — «nie ma żadnego bóstwa...»] i twierdzeniem [przy wypowiadaniu słów «...illa-Llah» — «...oprócz Allaha»] — wszystko to nie ma w Sunnie żadnej podstawy; w istocie przeczy to Sunnie, jak świadczy o tym ten hadis.
Co się zaś tyczy hadisu, w którym przekazuje się, że nie wykonywał on ruchów swoim [prawym wskazującym] palcem [podczas modlitwy], to nie jest on wiarygodny, jak wyjaśniłem w książce „Da'if Abi Daud" (175). Lecz nawet gdyby założyć, że ten hadis byłby wiarygodny, zawarte jest w nim przeczenie („nafi"), podczas gdy w

wyżej przytoczonym hadisie — twierdzenie („musbit”), a uczonym-teologom dobrze znana jest zasada, według której twierdzącemu („musbit”) przyznaje się pierwszeństwo przed przeczącym („nafi”).

562 Ahmad, al-Bazzar, Abu Dża'far al-Buchtiri w „Al-Amali” (60/1), at-Tabarani w „Ad-Du'a” (73/1), Abd al-Ghani al-Makdisi w „As-Sunan” (12/2) przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli, a także ar-Rujani w swojej książce „Al-Musnad” (249/2) i al-Bajhaki.

563 Ibn Abi Szajba (2/123/2) przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

564 An-Nasa'i i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

565 Ibn Abi Szajba (12/40/1, 2/123/2) i an-Nasa'i. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Ibn Abi Szajba przytacza także inną, wspierającą ten hadis relację.

O obowiązku pierwszego taszahhudu i o zasadności zwracania się w nim z błaganiami do Allaha

Następnie «on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) za każdym razem wypowiadał „at-tahijjat” po wykonaniu dwóch rakatów»566, i «pierwszym, co zaczynał mówić podczas tego siedzenia, były [słowa]: «Pozdrowienia należą do Allaha… (At-tahijjatu li-Llahi…)»567.

«Gdy zapomniał wypowiedzieć taszahhud po pierwszych dwóch rakatach, wykonał [dwa] dodatkowe pokłony zapomnienia (sadżda as-sahw)»568.

Nakazał im [towarzyszom] wykonywać taszahhud, mówiąc: «Gdy siadacie po każdych dwóch rakatach, wypowiadajcie „at-tahijjat", a następnie każdy z was powinien wybrać takie błaganie, które najbardziej mu się podoba, i zwrócić się [z nim] do Wszechmocnego i Najwyższego Allaha»569; w innej wersji tego hadisu przekazuje się: «Wypowiadajcie „at-tahijjat" podczas każdego siedzenia»570, i nakazał tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", jak już wcześniej wspomniano.

«Uczył ich [tj. towarzyszy] słów taszahhudu dokładnie tak samo, jak uczył ich sur Koranu»571, a także «[zgodnie] z Sunną należy go [taszahhud] wypowiadać po cichu»572.

566 Muslim i Abu 'Awana.

567 Ten hadis al-Bajhaki przekazał ze słów Aiszy poprzez dobry łańcuch przekazicieli, jak powiedział Ibn al-Mulakkin (28/2).

568 Al-Buchari i Muslim. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (338).

569 An-Nasa'i, Ahmad, at-Tabarani w książce „Mu'dżam al-Kabir" (3/25/1) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: w dosłownym sensie ten hadis wskazuje na zasadność zwracania się z

błaganiami do Allaha w każdym taszahhudzie, nawet w tym [taszahhudzie], po którym nie następuje pozdrowienie (taslim). Tego poglądu trzymał się Ibn Hazm (niech Allah będzie dla niego miłosierny!).

570 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

571 Al-Buchari i Muslim.

572 Abu Daud i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

Formy taszahhudu

Nauczył on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) swoich towarzyszy różnych form taszahhudu:

1. Taszahhud przekazywany od Ibn Mas'uda (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

Ibn Mas'ud powiedział: «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nauczył mnie słów taszahhudu dokładnie tak samo, jak uczył mnie sur Koranu, trzymając [przy tym] moją dłoń w swoich rękach:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

«Pozdrowienia573 i modlitwy574, i [wszystkie] dobre słowa575 — należą do Allaha! Pokój576 tobie, o Proroku, i miłosierdzie Allaha, i Jego błogosławieństwa577! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem».

(Dalej Ibn Mas'ud powiedział:) [«Tak mówiliśmy, gdy był wśród nas, a gdy zmarł, mówiliśmy:

السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ

As-salamu 'ala-n-nabijji — «Pokój Prorokowi»]578.

573 „At-tahijjat", tj. chodzi tu o to, że «jedynie Allah Najwyższy godzien jest wszystkich słów, zawierających w sobie pokój, absolutną władzę i wieczność» („An-Nihaja").

574 „As-salawat", tj. chodzi tu o «wszystkie błagania wypowiadane dla wysławienia wielkości Allaha, gdyż jedynie On ma do nich pełne prawo, i nikt oprócz Niego ich nie jest godzien» („An-Nihaja").

575 „At-tajjibat", tj. chodzi tu o «wszystkie dobre i nieskalane słowa, które nadają się do chwalenia Allaha, a nie słowa, które nie są zgodne z Jego atrybutami i były używane do pozdrawiania królów» („Fath al-Bari").

576 To słowo oznacza zwrócenie się o ochronę do Allaha oraz siłę zsyłaną od Niego, gdyż samo słowo „salam" jest Imieniem Allaha. Tym samym to pozdrowienie w rzeczywistości oznacza: „Niech

Allah cię strzeże i chroni!". Podobnie mówi się: „Niech Allah będzie z tobą!", tj. niech cię strzeże, udzieli ci pomocy i zeszle ci pomyślność.

577 To słowo oznacza wszelkie wielkie dobro, które stale pochodzi od Allaha Najwyższego.

578 Przekazali al-Buchari, Muslim, Ibn Abi Szajba (1/90/2), as-Siradż i Abu Ja'la w swojej książce „Al-Musnad" (258/2). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa" (321).
Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: wypowiedź Ibn Mas'uda: «Mówiliśmy: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»» wyjaśnia fakt, że towarzysze (niech Allah będzie z nich zadowolony!) mówili podczas taszahhudu: «As-salamu 'alajka ajjuha-n-nabijju» — «Pokój tobie, o Proroku»» za życia Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jednak po jego śmierci odstąpili od tego i zaczęli mówić: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»». Nie ulega wątpliwości, że zaczęli tak postępować, uprzednio uzyskawszy [w tej sprawie] aprobatę Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!); potwierdza to fakt, że Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!) także uczyła ludzi taszahhudu, który zawierał słowa: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»», jak przekazali as-Siradż w swoim „Musnadzie" (9/1/2) i al-Muchlis w „Al-Fawa'id" (dżim, 11/54/1) poprzez dwa wiarygodne isnady sięgające do niej.
Ibn Hadżar powiedział: «To uzupełnienie [Ibn Mas'uda] jasno wskazuje na to, że oni [tj. towarzysze] mówili: «As-salamu 'alajka ajjuha-n-nabijju» — «Pokój tobie, o Proroku»», zwracając się bezpośrednio do niego za jego życia, jednak gdy Prorok (niech Allah

go błogosławi i obdarzy pokojem!) zmarł, przestali się do niego [tymi słowami] zwracać i zamiast tego zaczęli wspominać go w trzeciej osobie, mówiąc: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»». W innym miejscu Ibn Hadżar powiedział także: «As-Subki wypowiedział się następująco w «Szarh al-Minhadż», przytaczając tę relację tylko od Abu 'Awany: „Jeśli jest to wiarygodnie przekazywane od towarzyszy, to oznacza to, że zawarte jest tu świadectwo, iż po jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) śmierci nie jest obowiązkowe bezpośrednie zwracanie się do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w pozdrowieniach pokoju, i wtedy człowiek mówi: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»„". [Dalej Ibn Hadżar kontynuuje:] «Nie ma żadnych wątpliwości, że ta relacja jest wiarygodna [tj. wskutek tego, że jest ustalona w «Sahihu» al-Buchariego], a ja znalazłem także inne mocne relacje, które ją wspierają: 'Abd ar-Razzak powiedział: Ibn Dżurajdż przekazał mi: 'Ata przekazał mi, że towarzysze mówili: «As-salamu 'alajka ajjuha-n-nabijju» — «Pokój tobie, o Proroku»», gdy Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) żył, lecz po tym, jak zmarł, mówili: «As-salamu 'ala-n-nabijji» — «Pokój Prorokowi»» — a łańcuch przekazicieli tej relacji jest wiarygodny. Co się zaś tyczy relacji Sa'ida ibn Mansura od Abu 'Ubajdy ibn Abdullaha ibn Mas'uda, który od swojego ojca przekazał, że Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nauczył ich taszahhudu, a następnie wspomniał go [taszahhud] — «[Tu] Ibn 'Abbas powiedział: „Zaprawdę, mówiliśmy: «As-salamu 'alajka ajjuha-n-nabijju» — «Pokój tobie, o Proroku»» tylko wtedy, gdy żył", na co Ibn Mas'ud odpowiedział: «Tak nas uczono [wcześniej], i tak samo uczymy [teraz]»» — to oczywiste jest, że Ibn 'Abbas przytoczył to zdanie jako argument podczas dyskusji, a Ibn Mas'ud go nie przyjął.

Niemniej jednak relacja Abu Ma'mara [tj. hadis przytaczany u al-Buchariego] jest bardziej wiarygodna, ponieważ Abu 'Ubajda nie słyszał [hadisów] od swojego ojca, a co więcej, łańcuch przekazicieli aż do Abu 'Ubajdy jest słaby»» [Koniec cytatu Ibn Hadżara — przyp. tłum.].
Te słowa Ibn Hadżara przytaczali niektórzy uczeni-teolodzy podczas prowadzenia własnych badań, wśród nich al-Kastallani, az-Zurkani, al-Luknawi i inni. Wszyscy oni aprobowali jego słowa, nie wdając się w ich dalsze komentarze. Badanie tej kwestii i jego zakończenie wspomniałem w oryginale niniejszej książki („Al-Asl").

2. Taszahhud przekazywany od Ibn 'Abbasa (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

Ibn 'Abbas powiedział: «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) uczył nas taszahhudu dokładnie tak samo, jak uczył nas [sur] Koranu. Mówił:

التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ، [الـ]سَلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، [الـ]سَلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ[أَشْهَدُ] أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

«Pozdrowienia, błogosławione słowa, modlitwy, [wszystkie] dobre słowa — należą do Allaha. Pokój tobie, o Proroku, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, i [zaświadczam, że] Muhammad jest Posłańcem Allaha!» [w innej wersji: «Jego sługą i Jego Posłańcem»]580.

579 An-Nawawi powiedział: «Kolejność słów [z użyciem spójnika „i”]: «wa-l-mubarakatu, wa-s-salawatu, wa-t-tajjibatu...», jak przekazuje się w hadisie Ibn Mas'uda i innych [towarzyszy]. Jednak tu spójnik „i” [po arabsku „wa” — przyp. tłum.] jest pominięty w celu zwięzłości. Jest to dopuszczalne i stanowi znaną normę w języku arabskim. Sens hadisu jest taki: zaprawdę, pozdrowienia i wszystko, co za nimi następuje, odnosi się jedynie do Allaha Najwyższego, i ich istota nie jest odpowiednia dla nikogo innego».

580 Muslim, Abu 'Awana, asz-Szafi'i i an-Nasa'i.

3. Taszahhud przekazywany od Ibn 'Umara (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

Ibn 'Umar przekazał, że Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podczas taszahhudu wypowiadał następujące słowa:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ [وَ]الصَّلَوَاتُ [وَ]الطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

«Pozdrowienia, [i] modlitwy, [i wszystkie] dobre słowa — należą do Allaha! Pokój tobie, o Proroku, miłosierdzie Allaha [Ibn 'Umar powiedział: «W tym miejscu dodaję581: i Jego błogosławieństwa»]! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha [Ibn 'Umar powiedział: «W tym miejscu dodaję582: który nie ma współtowarzysza»], i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem»583.

581 Zob. następujący przypis.

582 Wiarygodnie ustalono, że te dwa uzupełnienia były w taszahhudzie samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Ibn 'Umar nie dodał ich od siebie osobiście; w rzeczywistości nauczył się ich od innych towarzyszy, którzy przekazali te uzupełnienia od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a następnie dodał je do tego taszahhudu, który sam bezpośrednio usłyszał od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

583 Przekazali Abu Daud i ad-Darakutni, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

4. Taszahhud przekazywany od Abu Musy al-Asz'ariego (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

Przekazał on, że Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «...gdy siadacie [aby przeczytać taszahhud], to pierwsze, co każdy z was powinien wypowiedzieć, to [słowa]:

التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ]، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

«Pozdrowienia, [wszystkie] dobre słowa, modlitwy — należą do Allaha! Pokój tobie, o Proroku, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha!

Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha [, który nie ma współtowarzysza], i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem»

(Dalej Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział:) «Siedem fraz, które są pozdrowieniami podczas modlitwy»584.

5. Taszahhud przekazywany od 'Umara ibn al-Chattaba (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

'Umar ibn al-Chattab (niech Allah będzie z niego zadowolony!) uczył ludzi wypowiadania słów taszahhudu, stojąc na minbarze. Mówił: «Mówcie:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، الزَّاكِيَاتُ لِلَّهِ، الطَّيِّبَاتُ [لِلَّهِ]، الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

«Pozdrowienia — należą do Allaha, [wszystkie] Czyste [Imiona] — należą do Allaha, [wszystkie] dobre słowa [— należą do Allaha], modlitwy — należą do Allaha. Pokój tobie, o Proroku, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem»585.

584 Muslim, Abu 'Awana, Abu Daud i Ibn Madża.

585 Malik i al-Bajhaki przytoczyli ten hadis poprzez wiarygodne łańcuchy przekazicieli. Mimo że ten hadis przekazywany jest w formie mauquf, w rzeczywistości należy do kategorii marfu', ponieważ wiadomo, że tego rodzaju rzeczy nie mówi się od siebie, gdyż gdyby to była jego osobista opinia, te słowa nie byłyby lepsze niż jakiekolwiek inne słowa wspomnienia (zikr) — na to wszystko wskazał Ibn 'Abd al-Barr.
Uwaga: w żadnej formie taszahhudu nie ma dodatkowych słów „wa maghfiratuhu" (...i Jego przebaczenie), i [modlący się] nie powinien się do nich przyzwyczajać. Dlatego niektórzy prawi przodkowie spośród pierwszych pokoleń muzułmanów (salafów) ganili to, jak przekazuje się w następujących relacjach: At-Tabarani (3/56/1) przekazał poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli od Talhy ibn Musarrifa, który przekazał: «Rabi' ibn Chajsam dodał następujące uzupełnienie przy wypowiadaniu taszahhudu: „...i Jego błogosławieństwa, i «Jego przebaczenie»"! Usłyszawszy to, 'Alkama powiedział: „Zatrzymujemy się tam, gdzie nas nauczono: «Pokój tobie, o Proroku, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa!»"»; w istocie 'Alkama podążał za przykładem (al-ittiba') swojego nauczyciela Abdullaha ibn Mas'uda (niech Allah będzie z niego zadowolony!), od którego wiarygodnie przekazuje się, że pewnego razu uczył on pewnego człowieka słów taszahhudu, i «gdy doszedł do słów: «Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha...», ten człowiek kontynuował: «...który nie ma współtowarzysza», na co Abdullah [ibn Mas'ud] powiedział: «Rzeczywiście tak jest, lecz zatrzymujemy się tam, gdzie nas nauczono»». Przekazał at-Tabarani w „Mu'dżam al-Ausat" (nr 2848) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

6. Taszahhud przekazywany od Aiszy (niech Allah będzie z niej zadowolony!)

Al-Kasim ibn Muhammad przekazał: «Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!) uczyła nas wypowiadania taszahhudu. Wskazywała ręką i mówiła:

التَّحِيَّاتُ، الطَّيِّبَاتُ، الصَّلَوَاتُ، الزَّاكِيَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

«Pozdrowienia, [wszystkie] dobre słowa, modlitwy, [wszystkie] Czyste [Imiona] — należą do Allaha. Pokój Prorokowi, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem»586.

586 Ten hadis przytaczają Ibn Abi Szajba, as-Siradż w swoim „Musnadzie" (9/1/2), al-Muchlis w „Al-Fawa'id" (11/54/1) i al-Bajhaki (2/144).

Modlitwa587 za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): jej miejsce i formy

Zwracał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z modlitwami za samego siebie zarówno w pierwszym taszahhudzie, jak i w drugim588 [taszahhudzie]589. Ustanowił to także dla swojej wspólnoty (ummy), nakazując jej zwracać się za niego do Allaha z modlitwami po pozdrowieniu go pokojem590

(salam), nauczywszy ich różnych form przyzywania na niego błogosławieństwa:

587 Przyp. tłum.: po arabsku ta modlitwa nazywana jest „as-salat 'ala-n-nabijj". Inna jej nazwa to „as-salawatu-l-ibrahimijja" („modlitwa Ibrahima"). Pod tą modlitwą rozumie się słowa o zesłaniu błogosławieństw Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego rodzinie. Zwracam szczególną uwagę czytelnika na to, że słowo „modlitwa" tu i dalej użyte jest nie w znaczeniu słowa „namaz", lecz w znaczeniu słów „błaganie", „błogosławieństwo"!

588 Przyp. tłum.: chodzi tu o ostatni taszahhud, jeśli modlitwa składa się z trzech lub czterech rakatów.

589 Przekazali Abu 'Awana w swojej książce „As-Sahih" (2/324) i an-Nasa'i.

590 Oni [tj. towarzysze] powiedzieli: «O Posłańcu Allaha, wiemy już, jak cię pozdrawiać [w taszahhudzie], ale jak mamy zwracać się do Allaha z modlitwami za ciebie?». Odpowiedział: «Mówcie: „O Allahu, błogosław Muhammadowi..." itd.». Tym samym nie wyróżnił on tu żadnego konkretnego taszahhudu, wykluczając [przy tym] inny, co świadczy o zasadności zwracania się za niego do Allaha z tymi modlitwami także po pierwszym taszahhudzie. Taki jest pogląd (mazhab) Imama asz-Szafi'iego, jak wskazano w jego książce „Al-Umm". Ten pogląd uznawali za słuszny także towarzysze Imama asz-Szafi'iego, jak wyjaśnił an-Nawawi w „Al-Madżmu'" (3/460), ujawniając to w książce „Rawdat at-Talibin" (1/263). Ponadto podobnego poglądu trzymał się al-Wazir ibn Hubajra al-Hanbali w „Al-Ifsah", o czym przekazał Ibn Radżab w swojej książce „Zajl

Tabakat” (1/280), również zdecydowanie popierając ten pogląd. Istnieje wiele hadisów o zwracaniu się do Allaha z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w taszahhudzie; w żadnym z nich nie przekazuje się, aby konkretnie wyróżnił on którykolwiek z taszahhudów. Przeciwnie, te hadisy mają charakter ogólny, obejmując tym samym każdy taszahhud. Przytoczyłem je [tj. te hadisy — przyp. tłum.] w oryginale niniejszej książki („Al-Asl”) w formie ta'lik, lecz nie w tekście głównej jej części, ponieważ wszystkie one nie spełniają naszych wymogów co do wiarygodności hadisów. Niemniej jednak te hadisy wspierają się nawzajem pod względem znaczenia, a ci, którzy je odrzucają i się im sprzeciwiają, nie mają na to wiarygodnych podstaw, które mogliby przedstawić jako dowód, jak szczegółowo wyjaśniłem w oryginale niniejszej książki („Al-Asl”). Podobnie żadnych podstaw w Sunnie nie mają wszystkie rozważania na temat tego, że naganne jest dodawanie podczas przyzywania na niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) błogosławieństw w pierwszym taszahhudzie pozostałych słów do frazy «O Allahu, błogosław Muhammadowi», gdyż nie istnieje ani jeden dowód, który pozwalałby na tego rodzaju rozważania. Przeciwnie, uważamy, że ten, kto tak postępuje, nie wypełnia wcześniejszego nakazu Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Mówcie: „O Allahu, błogosław Muhammadowi...”»; zakończenie tego badania przytoczyliśmy w oryginale niniejszej książki („Al-Asl”).

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ! وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ بَيْتِهِ، وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

1. «O Allahu, błogosław591 Muhammadowi i członkom jego rodziny, i jego żonom, i jego potomstwu, jak błogosławiłeś rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny! I ześlij błogosławieństwa592 Muhammadowi i członkom jego rodziny, i jego żonom, i jego potomstwu, jak zesłałeś błogosławieństwa rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!».

Tymi słowami zwracał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z błaganiami za samego siebie593.

591 Jeden z najwcześniejszych poglądów co do znaczenia „błogosławienia Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)" przekazywany jest od Abu al-'Alii [z odniesieniem do 56 ajatu 33 sury Koranu „Sprzymierzeni"]: «To, że Allah błogosławi Swojego Proroka, oznacza, że wywyższa go i wielbi; to, że aniołowie i pozostałe [stworzenia] błogosławią go, oznacza, że proszą o to dla niego u Allaha Najwyższego, tj. pod tą prośbą rozumie się ich błaganie o zwiększenie mu błogosławieństw, a nie samą modlitwę-błogosławieństwo». Ibn Hadżar przytoczył ten cytat w „Fath al-Bari", a następnie obalił szeroko rozpowszechniony pogląd, że błogosławieństwo Pana wobec kogokolwiek oznacza Jego Miłosierdzie. Ibn al-Kajjim także wyjaśnił tę kwestię w „Dżala' al-Afham", praktycznie nie pozostawiając miejsca na dalsze rozważania na ten temat, dlatego radzę sięgnąć do tego dzieła.

592 Słowo „barakat" oznacza „wzrost, zwiększenie". Tym samym to błaganie zawiera w sobie obdarowanie Muhammada (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) takimi dobrami, jakie Allah dał

rodzinie Ibrahima. Także to błaganie dotyczy tego, aby te dobra były stałe i niezmienne, oraz aby się pomnażały i wzrastały.

593 Ahmad i at-Tahawi przytaczają słowa tego błagania poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. To błaganie przytaczane jest także w „Sahihach" al-Buchariego i Muslima, z wyjątkiem słów „wa 'ala ahli bajtihi" („i rodzina Muhammada").

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ! اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

2. «O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś [Ibrahimowi i] rodzinie Ibrahima594, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny! O Allahu, ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak zesłałeś błogosławieństwa [Ibrahimowi i]595 rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»596.

594 Zob. następujący przypis.

595 Na wiarygodność tych dwóch uzupełnień wskazali al-Buchari, at-Tahawi, al-Bajhaki, Ahmad i an-Nasa'i. Te uzupełnienia przytaczane są także poprzez inne drogi przekazu, i zawarte są w niektórych innych formach tego błagania [zob. nr 3 i nr 7]. Dlatego nie należy się dziwić poglądowi Ibn al-Kajjima, który, podążając za przykładem swojego wielkiego nauczyciela Ibn Tajmijji [„Al-Fatawa", 1/16], napisał w książce „Dżala' al-Afham" (s. 198): «Nie istnieje wiarygodny hadis, w którym słowa „Ibrahim" i „rodzina Ibrahima"

przytaczane byłyby w jednej frazie». Jednak tutaj wskazaliśmy wam takie właśnie wiarygodne hadisy. Ibn al-Kajjim sam sobie jednak przeczy, nazywając wiarygodnym hadis, w którym przekazywane są słowa błagania pod nr 7, zawierające w sobie to, co negował w wyżej przytoczonej wypowiedzi!

596 Przekazali al-Buchari, Muslim, an-Nasa'i, al-Humajdi (138/1) i Ibn Mandah (68/2), który powiedział: «Co do wiarygodności tego hadisu istnieje jednomyślna zgoda».

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ [وَآلِ إِبْرَاهِيمَ]، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ! وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَ]آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

3. «O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś Ibrahimowi [i rodzinie Ibrahima], zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny! I ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak zesłałeś błogosławieństwa [Ibrahimowi i] rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»597.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ [النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ]، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [آلِ] إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ [النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ]، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [آلِ] إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

4. «O Allahu, błogosław Muhammadowi [nieumiejącemu czytać ani pisać598 Prorokowi] i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś [rodzinie] Ibrahima, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi

[nieumiejącemu czytać ani pisać Prorokowi] i rodzinie Muhammada, jak zesłałeś błogosławieństwa [rodzinie] Ibrahima wśród światów, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»599.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [آلِ] إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ [عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ]، [وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ]، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ [وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ]

5. «O Allahu, błogosław Muhammadowi, Twojemu słudze i Twojemu Posłańcowi, jak błogosławiłeś [rodzinie] Ibrahima, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi, [Twojemu słudze i Twojemu Posłańcowi,] [i rodzinie Muhammada,] jak zesłaliśmy błogosławieństwa Ibrahimowi [i rodzinie Ibrahima]!»600.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ[عَلَى] أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [آلِ] إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ[عَلَى] أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [آلِ] إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

6. «O Allahu, błogosław Muhammadowi i jego żonom, i jego potomstwu, jak błogosławiłeś [rodzinie] Ibrahima, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i jego żonom, i jego potomstwu, jak zesłałeś błogosławieństwa [rodzinie] Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»601.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

7. «O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś i zesłałeś błogosławieństwa Ibrahimowi i rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»602.

597 Ahmad, an-Nasa'i, Abu Ja'la w swojej książce „Al-Musnad” (k. 44/2) przekazali te słowa poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

598 Przyp. tłum.: jak wiadomo, Prorok Muhammad (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie umiał ani czytać, ani pisać.

599 Przekazali Muslim, Abu 'Awana, Ibn Abi Szajba w książce „Al-Musannaf” (2/132/1), Abu Daud i an-Nasa'i. Wiarygodność tego hadisu potwierdził al-Hakim.

600 Przekazali al-Buchari, an-Nasa'i, at-Tahawi, Ahmad i Isma'il al-Kadi w „Fadl as-Salat 'ala-n-Nabijji, salla-Llahu 'alajhi wa sallam” (s. 28 — 1. wydanie; s. 62 — 2. wydanie, którego hadisy zweryfikowałem pod względem wiarygodności).

601 Al-Buchari, Muslim i an-Nasa'i.

602 An-Nasa'i, at-Tahawi, Abu Sa'id ibn al-'Arabi w książce „Al-Mu'dżam” (79/2) przekazali słowa tego błagania poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ibn al-Kajjim w książce „Dżala' al-Afham” (s. 14–15) nazwał ten hadis wiarygodnym, a jako źródło jego przekazu wskazał Muhammada ibn Ishaka as-Siradża. Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: to błaganie zawiera w sobie zarówno słowa „Ibrahim”, jak i „rodzina Ibrahima”, co negowali Ibn al-Kajjim i jego nauczyciel Ibn Tajmijja, a ich pogląd został wyjaśniony wcześniej.

Pożyteczne i ważne wnioski dotyczące modlitwy za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)

Korzyść pierwsza

Można zauważyć, że w większości z wyżej przytoczonych modlitw za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Ibrahim nie jest wspominany osobno od swojej rodziny, gdyż mówi się w nich: „...jak błogosławiłeś rodzinie Ibrahima". Przyczyna tego polega na tym, że zgodnie z normami języka arabskiego rodzina [rodzina, ród] jakiegoś człowieka obejmuje zarówno jego samego, jak i tych, którzy znajdują się pod jego opieką, o czym na przykład świadczą następujące słowa Najwyższego:

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

«Zaprawdę, Allah wybrał Adama i Nucha [Noego], i ród Ibrahima [Abrahama], i ród 'Imrana ponad światami» („Rodzina Imrana" 3:33),

a także:

إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُم بِسَحَرٍ

«...i tylko rodzinę Luta [Lota] wybawiliśmy przed świtem» („Księżyc" 54:34);

podobnego sensu jest następująca wypowiedź Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): „O Allahu, błogosław rodzinę Abu Aufy!". Wyrażenie „Ahl al-Bajt" [dosł. „Ludzie Domu"] również należy do tej kategorii, na przykład:

رَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

«Miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa niech będą nad wami, ludźmi tego domu» („Hud" 11:73).

Tym samym „rodzina Ibrahima" obejmuje również samego Ibrahima.

Szajch ul-Islam (Ibn Tajmijja) powiedział: «Dlatego w większości wersji [hadisów] przekazuje się: „...jak błogosławiłeś rodzinie Ibrahima" i „...jak zesłałeś błogosławieństwa rodzinie Ibrahima", a w niektórych z nich wspomina się tylko „Ibrahima". Dzieje się tak dlatego, że jest on przyczyną zsyłania wszystkich modlitw i błogosławieństw, a pozostali członkowie jego rodziny oczywiście również je otrzymują. Aby wskazać na te dwie okoliczności, użyto obu sformułowań osobno od siebie».

Wiedząc o tym, uczeni stawiają szeroko znane pytanie o istotę porównania zawartego w jego słowach „...jak błogosławiłeś...", gdyż prawdą jest fakt, że wzór porównania przewyższa tego, kogo się porównuje. W tym zaś przypadku ma miejsce coś odwrotnego, ponieważ Muhammad (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przewyższa Ibrahima, a jego wyższy status tym samym nakazuje, że błogosławieństwa, o które proszony jest Allah, są cięższe niż jakiekolwiek zesłane błogosławieństwa bądź te, które dopiero zostaną zesłane komukolwiek innemu [oprócz Muhammada (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)].

Uczeni udzielali różnych odpowiedzi na to pytanie, każda z nich przytoczona jest w «Fath al-Bari» i «Dżala' al-Afham». Wszystkie one sprowadzają się do dziesięciu poglądów — niektóre z nich są słabsze niż inne — z wyjątkiem jednego jedynego, dobrze uargumentowanego, przyjętego przez Szajch ul-Islama (Ibn Tajmijję) i (jego ucznia) Ibn al-Kajjima. Ten pogląd polega na następującym: «Zaprawdę, rodzina Ibrahima obejmuje wielu proroków, a w rodzinie

Muhammada nie ma nikogo [oprócz samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)], kto byłby im podobny [pod względem statusu]. Dlatego zwracając się do Allaha z modlitwami o zesłanie Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i jego rodzinie tych samych błogosławieństw, które zostały udzielone Ibrahimowi i jego rodzinie, obejmującej również proroków, członkowie rodziny Muhammada otrzymują z nich [tj. błogosławieństw] to, co im się należy. A ponieważ dla członków rodziny Muhammada status proroków jest nieosiągalny, dodatkowe błogosławieństwa i dobra przyznane prorokom, w tym samemu Ibrahimowi, przypadają Muhammadowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Tym samym zdobywa on wyjątkową pozycję, której wszyscy pozostali nie są w stanie osiągnąć».

Ibn al-Kajjim powiedział:

«To najznakomitszy ze wszystkich poprzednich poglądów, który polega na następującym: Muhammad jest jednym z członków rodziny Ibrahima, w istocie jest on najlepszym spośród rodziny Ibrahima, jak przekazał 'Ali ibn Talha od Ibn 'Abbasa (niech Allah będzie zadowolony z nich obu!) w odniesieniu do wypowiedzi Najwyższego:

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

«Zaprawdę, Allah wybrał Adama i Nucha [Noego], i ród Ibrahima [Abrahama], i ród 'Imrana ponad światami» („Rodzina Imrana” 3:33);

Ibn 'Abbas powiedział: «Muhammad jest spośród rodziny Ibrahima». Podstawą tego jest fakt, że jeśli inni prorocy, będący potomkami

Ibrahima, są włączeni w jego rodzinę, to tym bardziej dotyczy to Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w pierwszej kolejności. Tym samym nasze słowa „...jak błogosławiłeś rodzinie Ibrahima" obejmują zarówno błogosławieństwa zsyłane jemu, jak i pozostałym prorokom będącym potomkami Ibrahima. Następnie Allah Najwyższy nakazał nam prosić o zesłanie błogosławieństw konkretnie Muhammadowi i jego rodzinie, tak samo jak prosimy o pobłogosławienie go razem z pozostałymi członkami rodziny Ibrahima w ogólności, a on [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] należy do ich liczby. Dlatego wszyscy członkowie rodziny Proroka otrzymują swój udział z tego, co im się należy, a wszystko pozostałe przypada jemu [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!]. Nie ulega wątpliwości, że modlitwa przeznaczona dla rodziny Ibrahima, a Posłaniec Allaha [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] wchodzi w liczbę [przedstawicieli tej rodziny], jest doskonalsza od tej modlitwy, która by im przypadła, gdyby wykluczono z niej Proroka [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!]. Dlatego zwracanie się za niego [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] do Allaha z modlitwami jest wielkim czynem, który zawiera w sobie większe dobro, niż gdyby wierzący zwracali się z modlitwami tylko za Ibrahima. Tym samym staje się jasny pożytek z takiego porównania i zestawienia go z jego wzorem. Dlatego modlitwy, którymi zwraca się za niego [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!], używając właśnie tych słów, przewyższają wszystkie inne [modlitwy], ponieważ [wierzący] proszą, aby to błaganie zawierało w sobie tyle samo, ile zawiera sam wzór porównania, i aby Prorok [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] otrzymał znaczący udział [z tego]: z takiego porównania wynika, że to, o co proszą [wierzący] w modlitwach za niego [niech

Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!], przewyższa to, co zostało dane [przez Allaha] Ibrahimowi i pozostałym [członkom jego rodziny]. A przecież do tego dochodzi jeszcze udział ze wzoru porównania, który przypada wyłącznie jemu [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!], a nie innym. Tym samym wyższość i dostojność Muhammada [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] w porównaniu z Ibrahimem i każdym z przedstawicieli jego rodziny, obejmującej wielu proroków, są oczywiste, odpowiadając temu, na co on [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] zasługuje. Ta modlitwa o zesłanie błogosławieństw Prorokowi [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] właśnie świadczy o jego [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] wyższości i o tym, co słusznie mu przynależy. Niech więc Allah błogosławi go i jego rodzinę, pozdrowi ich licznymi pozdrowieniami pokoju i obdarzy go większą nagrodą dzięki modlitwom naszej wspólnoty [ummy] niż kogokolwiek innego spośród Swoich proroków. O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny! I ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak zesłałeś błogosławieństwa rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»» [Koniec cytatu Ibn al-Kajjima].

Korzyść druga

Szanowny czytelnik zauważy, że ta część modlitwy we wszystkich swoich sformułowaniach wszędzie zawiera słowa o zesłaniu błogosławieństw rodzinie Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jego żonom, potomstwu i jemu samemu. Dlatego

wypowiadanie w tej modlitwie jedynie pojedynczej frazy „O Allahu, błogosław Muhammadowi!" nie jest Sunną i nie odpowiada nakazowi Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Przeciwnie, konieczne jest wypowiadanie absolutnie wszystkich słów zawartych w jednej z tych modlitw, ponieważ tak postępował on sam (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), czy to w pierwszym, czy w ostatnim taszahhudzie. Pisze o tym Imam asz-Szafi'i w swojej książce „Al-Umm" (1/102): «Sformułowanie pierwszego i drugiego taszahhudu jest jednakowe, bez różnic; pod „taszahhudem" rozumiem słowa świadectwa (szahada) i modlitwy o zesłanie błogosławieństw Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!); jedno z nich nie będzie wystarczające bez drugiego».

W rzeczywistości jednym z najbardziej zadziwiających zjawisk, które zrodziła nasza epoka wraz z panującą w niej intelektualną anarchią, jest to, że niektórzy ludzie, wśród nich nauczyciel (ustaz) Muhammad Is'af an-Naszaszibi, w swojej książce „Al-Islam as-Sahih" („Prawdziwy Islam") występują z odrzuceniem zasadności zsyłania błogosławieństw rodzinie Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przy zwracaniu się za niego z modlitwami, mimo że jest to wiarygodnie ustalone w „Sahihach" al-Buchariego, Muslima i innych zbiorach hadisów ze słów szeregu towarzyszy, jak na przykład Ka'ba ibn Udżry, Abu Humajda as-Sa'diego, Abu Sa'ida al-Chudriego, Abu Mas'uda al-Ansariego, Abu Hurajry i Talhy ibn 'Ubajdullaha! W hadisach przekazywanych od nich wskazuje się, że zapytali oni Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Jak mamy zwracać się do Allaha z modlitwami za ciebie?», a w odpowiedzi nauczył ich wykonywania tych modlitw tak, jak już wcześniej wspomniano. Argument użyty przez an-Naszaszibiego

[dla poparcia swojego poglądu] dotyczący tego odrzucenia polega na tym, że Allah Najwyższy nie wspomniał nikogo innego obok Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w następujących Swoich Słowach:

صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

«...błogosławcie go i pozdrawiajcie pokojem [często]!» („Sprzymierzeni" 33:56),

gdyż tu wspomniany jest tylko Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

Dalej w swoim obaleniu posunął się jeszcze dalej, mówiąc, że towarzysze zadali mu (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) to pytanie dlatego, że znaczenie słowa „salat" było im znane jako „błaganie" (du'a), dlatego właśnie zapytali: «Jak możemy zwracać się z modlitwami za ciebie?»!

Tego rodzaju rozważania stanowią oczywiste oszustwo, ponieważ ich pytanie nie polegało na tym, aby wyjaśnił im znaczenie słowa „salat" za niego, gdyż wtedy on [tj. an-Naszaszibi] miałby podstawy tak rozumować, lecz na tym, jak należy wykonywać „salat" za niego, na co jasno wskazuje tekst hadisów, które przytoczono wcześniej. Tym samym wszystko staje się jasne, gdyż zapytali go o sposób wykonywania tego [działania] zgodnie z Szariatem, ponieważ nie mieli możliwości dowiedzieć się o tym skądkolwiek indziej, jak tylko zwracając się ku drodze Wszechwiedzącego i Wszechmądrego Prawodawcy. Podobnie mogli zapytać go także o sposób wykonywania salatu (modlitwy), który został nałożony jako

obowiązek, na przykład poprzez słowa Najwyższego: «...i wykonujcie Salat (modlitwę)...»603; gdyż to, co było im znane o dosłownym znaczeniu słowa „Salat", nie mogło powstrzymać ich od potrzeby zadawania pytań dotyczących sposobu jego wykonywania zgodnie z Szariatem, a to jest absolutnie jasne.

Co się zaś tyczy wyżej wspomnianego argumentu an-Naszaszibiego, na który się powołuje604, jest on bezpodstawny, ponieważ muzułmanom dobrze wiadomo, że to właśnie Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jest tym człowiekiem, który wyjaśnia Słowa Pana światów, jak mówi o tym Najwyższy:

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ

«I zesłaliśmy tobie Napomnienie, abyś wyjaśnił ludziom to, co im zostało zesłane» („Pszczoły" 16:44).

Tym samym Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wyjaśnił, jak należy zwracać się za niego z modlitwami do Allaha, i zawarte jest w nich wspomnienie jego rodziny, dlatego obowiązkowe jest przyjęcie tego od niego, będąc posłusznym słowom Allaha:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

«Bierzcie więc to, co dał wam Posłaniec» („Zgromadzenie" 62:7),

a także kierując się następującym dobrze znanym i wiarygodnym hadisem: «Zaprawdę, dano mi Koran i coś jemu podobnego»605.

Gdybym tylko wiedział, co powiedzieliby an-Naszaszibi i zwiedzeni jego napuszonymi słowami ludzie, gdyby ktokolwiek w ogóle zaczął odrzucać wypowiadanie taszahhudu w modlitwie bądź wypowiadać się za tym, aby kobiety mające miesiączkę wykonywały modlitwę i pościły, argumentując to jedynie tym, że Allah Najwyższy nie wspomniał w Koranie o wypowiadaniu taszahhudu — przecież wspomniał tylko o staniu, pokłonach w pasie i pokłonach do ziemi — i że Allah Najwyższy również nie zwolnił w Koranie kobiet mających miesiączkę z modlitwy i postu!!! I co?! Czy wtedy takie kobiety powinny się modlić i pościć?! Czy więc zgadzają się z [argumentami] an-Naszaszibiego, czy nie? Jeśli ich odpowiedź [na to pytanie] jest twierdząca, a mamy nadzieję, że tak nie odpowiedzą, to wtedy popadli w głębokie błądzenie, tym samym oddzielając się od głównej masy muzułmanów; jeśli zaś ich odpowiedź jest przecząca, to wtedy mają rację, zgadzając się z nami, i w takim przypadku ich argumenty w obaleniu tych argumentów będą dokładnie takie same, jak nasze, użyte przeciwko pierwotnemu argumentowi an-Naszaszibiego, a te argumenty wyjaśniliśmy z całą jasnością.

Dlatego wzywam muzułmanów, aby wystrzegali się prób zrozumienia Koranu bez uciekania się [przy tym] do Sunny, ponieważ nigdy wam się to nie uda, choćbyście byli samym Sibawajhem606 naszej epoki [tj. największym ekspertem w dziedzinie języka arabskiego — przyp. tłum.]. Naoczny przykład jest właśnie przed wami, gdyż w naszych czasach ten sam an-Naszaszibi jest jednym z czołowych uczonych w dziedzinie języka arabskiego; sami zaś widzieliście, jak popadł w błądzenie, oszukując się własną znajomością języka i nie zwracając się o pomoc do Sunny w rozumieniu Koranu; w istocie, jak wam wiadomo, odrzucił on tę

pomoc. Na ten temat istnieje także wiele innych przykładów, jednak ze względu na to, że ich wyliczenie zajęłoby tu zbyt wiele miejsca, ograniczymy się jedynie do przytoczonego wyżej, uznając go za wystarczający, a Allah daje wszelką możliwość.

603 Przyp. tłum.: por. z surą „Otulający się", ajatem 20.

604 Przyp. tłum.: tj. że Allah Najwyższy nie wspomniał nikogo innego obok Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w 56 ajacie sury „Sprzymierzeni".

605 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Źródła i łańcuchy przekazicieli tego hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Miszkat al-Masabih" (163, 4247).

606 Przyp. tłum.: Sibawajh — znany znawca i uczony języka arabskiego, żyjący w drugim wieku hidżry.

Korzyść trzecia

Czytelnik zauważy również, że w żadnej z tych modlitw za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie użyto słowa wyrażającego panowanie (as-sijada). Uczeni-teolodzy z późniejszych pokoleń różnili się w opiniach co do zasadności włączenia tego słowa [tj. słowa „sajjid" — przyp. tłum.] do „modlitwy Ibrahima"607. Ze względu na ograniczoność miejsca nie będziemy wdawać się w szczegóły i nie wymienimy tych, którzy odrzucali zasadność [włączenia] tego [słowa], kierując się wskazaniem najlepszego nauczyciela tej wspólnoty (ummy) — Proroka (niech Allah go

błogosławi i obdarzy pokojem!), który po zadanym mu pytaniu o to, jak należy zwracać się za niego z modlitwami do Allaha, nakazał: «Mówcie: „O Allahu, błogosław Muhammadowi…" [i dalej do końca błagania]». Jednak tutaj chcę przytoczyć szanownemu czytelnikowi opinię hafiza Ibn Hadżara al-Askalaniego, który wypowiedział się na ten temat, biorąc pod uwagę jego status jako jednego z najbardziej autorytatywnych uczonych-teologów mazhabu szafi'ickiego zarówno w dziedzinie hadisów, jak i w dziedzinie fikhu (prawa islamskiego), ponieważ sprzeczne poglądy dotyczące tej nauki szlachetnego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) właśnie najbardziej rozpowszechniły się wśród uczonych-szafi'itów z późniejszych pokoleń muzułmanów!

Wybitny znawca hadisów (al-hafiz) Muhammad ibn Muhammad ibn Muhammad al-Ghurabili (790–835 r.h.), niech Allah będzie dla niego miłosierny, towarzysz Ibn Hadżara, napisał następujące [słowa], cytuję według jego rękopisu608:

«Jemu [tj. Ibn Hadżarowi], niech Allah przedłuży jego życie, zadano następujące pytania dotyczące szczegółów zwracania się z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), czy to podczas modlitwy, czy poza nią, w okolicznościach obowiązkowych bądź zalecanych: „Czy jednym z jej warunków jest, aby wobec Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) stosować [atrybut] sijada (panowanie), jak na przykład w wyrażeniach «O Allahu, błogosław naszemu panu («sajjidina») Muhammadowi…» bądź «panu stworzeń» bądź «panu potomków Adama» itp.? Czy też należy ograniczyć się do wyrażenia «O Allahu, błogosław Muhammadowi…»? Które z tych dwóch podejść wydaje

się najlepsze: włączenie słowa «sajjid» (pan), wychodząc z tego, że jest to ustalony atrybut Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), czy też niewłączanie tego słowa, wychodząc z tego, że jest ono nieobecne w przekazach?"»

On [Ibn Hadżar], niech Allah będzie dla niego miłosierny, odpowiedział:

«Tak [, oczywiście], najlepiej jest podążać za tymi słowami, które przekazywane są w hadisach. Nie wolno rozumować w następujący sposób: „Możliwe, że sam Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie wypowiadał tego ze skromności, przecież on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie mówił przy wspominaniu swojego imienia — niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem (salla-Llahu 'alajhi wa sallam), chociaż jego wspólnocie zaleca się tak postępować" — gdyż mówimy, że gdyby tak było lepiej [tj. włączać do modlitw słowo «sajjid» — przyp. tłum.], to przekazywano by o tym od towarzyszy, a następnie od ich następców, jednak w żadnej relacji od towarzysza czy następcy nie spotkaliśmy się z czymś takim. A przecież mimo tego, że od nich przekazuje się bardzo wiele hadisów i relacji609. Imam asz-Szafi'i, niech Allah wywyższy jego pozycję, jeden z najwybitniejszych ludzi w tym, co dotyczy czci Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), we wstępie do swojej książki, będącej głównym dziełem [z fikhu] dla wyznawców swojego mazhabu, pisze: „O Allahu, błogosław Muhammadowi..." i dalej aż do ostatnich słów, podyktowanych jego wnioskami [zawartymi w tej książce]: „...za każdym razem, gdy wspominający go wspominają, i za każdym razem, gdy zapominalscy zapominają go wspomnieć"; wygląda na to,

że ten wniosek wywiódł on z wiarygodnego hadisu, w którym zawarte są [następujące słowa Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)]: „Chwała Allahowi i uwielbienie Mu [tyle razy, ile istnieje] Jego stworzeń…”». O tym przekazuje się w wiarygodnym hadisie od Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), gdzie mówi się, że pewnego razu, zobaczywszy, jak matka wierzących [Dżuwajrijja bint al-Harith, niech Allah będzie z niej zadowolony — przyp. tłum.] wysławiała [Allaha] przez długi czas, Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział jej: «Gdyby porównać pod względem wagi to, co powiedziałem, z wszystkim, co powiedziałaś od początku dnia, [moje słowa] z pewnością by przeważyły!», wspominając dalej wyżej przytoczone słowa. Lubił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zwracać się do Allaha z krótkimi pod względem formy, lecz obszernymi pod względem treści błaganiami. Kadi 'Ijad wyodrębnił specjalny rozdział w swojej książce «Asz-Szifa'» («Księga o uzdrowieniu»), poświęcony modlitwom za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), gdzie przytoczył relacje w formie «marfu'» od szeregu towarzyszy i następców: w żadnej z nich nie wspomina się słowa «sajjidina» (nasz pan). Wśród nich:

1.Hadis przekazany od 'Alego, w którym mówi się, że uczył on ich zwracania się do Allaha z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), mówiąc: «O Allahu, Rozpościerający równiny i Stwarzający szczyty, błogosław w najlepszy sposób i ześlij Swoje najobfitsze błogosławieństwa i wszelkie pozostałe pozdrowienia Muhammadowi, Twojemu słudze i Posłańcowi, otwierającemu to, co zamknięte!».2.Przekazuje się także, że 'Ali mówił: «Niech błogosławią Allah, Wszechmiłosierny, Miłosierny,

najbliżsi [Jemu] Aniołowie, Prorocy, Najprawdomówniejsi [słudzy Allaha], Męczennicy [za wiarę], Prawi i wszyscy, którzy Cię wysławiają, o Panie światów — Muhammada, syna Abdullaha, Pieczęć Proroków, Imama bogobojnych...» i dalej do końca hadisu.3.Ze słów 'Abdullaha ibn Mas'uda przekazuje się, że mówił: «O Allahu, błogosław i ześlij Swoje błogosławieństwa i Swoje miłosierdzie Muhammadowi, Twojemu słudze i Posłańcowi, imamowi cnoty, posłańcowi miłosierdzia...» i dalej do końca hadisu.4.Od al-Hasana al-Basriego przekazuje się, że mówił: «Każdy, kto chce napić się z czary [wody] gaszącej pragnienie, ze zbiornika610 (al-haud) Wybrańca (al-Mustafy), powinien mówić: «O Allahu, błogosław Muhammadowi i jego rodzinie, jego towarzyszom, jego żonom, jego dzieciom, jego potomstwu, jego domownikom, jego zięciom, jego pomocnikom (ansarom), jego zwolennikom i wszystkim, którzy go pokochali».

Właśnie tak on [tj. kadi 'Ijad] pisał w swojej książce «Asz-Szifa'» o tym, jak zwracali się z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jego towarzysze i ich następcy, wspominając w niej, oprócz tego, także inne rzeczy.

Tak, w jednym z hadisów od Ibn Mas'uda, który przytacza Ibn Madża, rzeczywiście przekazuje się, że zwracając się do Allaha z modlitwami za Proroka, miał on [rzekomo] mówić: «O Allahu, ześlij Twoje najlepsze błogosławieństwa, miłosierdzie i łaskę panu («sajjid») Posłańców...» i tak dalej do końca hadisu, jednak łańcuch przekazicieli (isnad) tego hadisu jest słaby, dlatego hadisowi od 'Alego przyznaje się większe pierwszeństwo, gdyż at-Tabarani przytacza go poprzez akceptowalny łańcuch przekazicieli. Ten hadis

zawiera w sobie trudne [do zrozumienia] słowa, które wyodrębniłem i wyjaśniłem w książce «Fadl an-Nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam» [«Zalety Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)»], napisanej przez Abu al-Hasana ibn al-Farisa. Niektórzy spośród szafi'itów powiedzieli, że gdyby jakiś człowiek złożył przysięgę zwrócenia się do Allaha z najlepszą modlitwą za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), to [dla wypełnienia tej przysięgi] najlepszym, co powinien powiedzieć, byłoby: «O Allahu, błogosław Muhammadowi za każdym razem, gdy wspominający go wspominają, a zapominalscy zapominają go wspomnieć!». A an-Nawawi powiedział: «Najbardziej odpowiadające temu, co należałoby zdecydowanie powiedzieć, to [słowa]: «O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś Ibrahimowi...» i dalej do końca».

Niektórzy uczeni spośród późniejszych pokoleń [muzułmanów] odpowiedzieli na to [pytanie], mówiąc, że w żadnym z wyżej wspomnianych dwóch sposobów nie ma żadnych dowodów na to, który z nich jest najlepszy pod względem tekstu (nakl), lecz pod względem znaczenia oczywista jest wyższość pierwszego sposobu [, w którym nie wspomina się słowa «sajjid»].

Ta kwestia jest dobrze znana w książkach z fikhu, i u wszystkich uczonych-prawoznawców bez wyjątku, zajmujących się tą tematyką, w żadnej z ich wypowiedzi nie spotyka się słowa «sajjid» (pan). Gdyby używanie tego słowa było pożądane, nie umknęłoby to uwadze wszystkich uczonych-prawoznawców jednocześnie, i nie pozostaliby oni w niewiedzy o tym. Wszelkie dobro zawarte jest w

podążaniu (ittiba') za tym, co [wiarygodnie] przekazuje się [w hadisach i relacjach], a Allah wie o tym najlepiej!»

[Koniec cytatu Ibn Hadżara].

Poglądu Ibn Hadżara o niedopuszczalności nazywania Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) słowem «sajjid» (pan) przy zwracaniu się za niego z modlitwami do Allaha, a zwracać się za niego z modlitwami nakazano w Koranie, podzielają także uczeni-teolodzy mazhabu hanafickiego. Właśnie tego poglądu należy się trzymać, gdyż jest on najprawdziwszym przejawem miłości do niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!):

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

«Powiedz (o Muhammadzie!): «Jeśli miłujecie Allaha, to podążajcie za mną, [a wtedy] Allah was pokocha...»» („Rodzina Imrana" 3:31).

Kierując się tym [nakazem], Imam an-Nawawi powiedział w książce «Rawdat at-Talibin» (1/265): «Najdoskonalszą modlitwą za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jest [następująca]: «O Allahu, błogosław Muhammadowi...»» — i dalej przytoczył te same słowa, które zawarte są w formie modlitwy pod nr 3, a przecież w niej nie wspomina się [atrybutu] panowania (sijada)!

607 Przyp. tłum.: jak już wcześniej zaznaczono, ta modlitwa nosi także nazwę „modlitwa Ibrahima".

608 Ten rękopis przechowywany jest w bibliotece „Az-Zahirijja" (Damaszek).

609 Przyp. tłum.: należy tu zaznaczyć, że terminologicznie słowo „hadis" oznacza relację o Proroku (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a słowo „asar" — relację o słowach bądź czynach towarzyszy lub następców. Czasami te dwa słowa mogą być używane jako synonimy.

610 Przyp. tłum.: chodzi tu o zbiornik Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), o którym w „Sahihach" al-Buchariego i Muslima powiedziano, że „...woda jego jest bielsza niż mleko, jej zapach przyjemniejszy niż aromat piżma, a czary [dzbany] stojące na jego brzegach [pod względem liczby] podobne są do gwiazd na niebie, i każdy, kto się z niego napije, już nigdy nie odczuje pragnienia". W „Sahihach" al-Buchariego i Muslima, a także w innych zbiorach hadisów, przytacza się wiele hadisów, w których wspomniany jest ten zbiornik.

Korzyść czwarta

Należy wiedzieć, że formy modlitwy za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pod nr 1 i nr 4 zawierają w sobie te słowa, których nauczył swoich towarzyszy sam Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) po tym, jak zapytali go, jak powinni zwracać się za niego z modlitwami do Allaha; dlatego te formy błagania przytaczane są jako świadectwo tego, że są one najlepszymi sposobami wznoszenia modlitw za niego, gdyż wybierał on dla towarzyszy i dla siebie jedynie to, w czym zawarte jest największe dobro i pożytek. Imam an-Nawawi, jak już wcześniej wspomniano, poparł w swojej książce „Rawdat at-Talibin" [ten pogląd,] że gdyby jakiemuś człowiekowi przyszło złożyć przysięgę

zwrócenia się do Allaha z najlepszą, jaka tylko możliwa, modlitwą za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), nie udałoby się jej wypełnić inaczej, jak tylko używając tych słów.

As-Subki przytoczył także inną przyczynę: każdy, kto zwraca się do Allaha słowami błogosławieństwa zawartymi w tych błaganiach, może być całkowicie pewien, że wzniósł modlitwę za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!); ten zaś, kto używa innych słów, doświadcza wątpliwości: czy wzniósł modlitwę tak, jak jest to nakazane, czy nie? Dzieje się tak dlatego, że zapytali oni: «Jak mamy zwracać się do Allaha z modlitwami za ciebie?», a on odpowiedział: «Mówcie...», tym samym określając dla nich, że przy wznoszeniu za niego modlitw powinni mówić to a to.

Wspomniał o tym al-Hajsami w „Ad-Durr al-Mandud" (k. 25/2), następnie mówiąc (k. 27/1), że postawiony cel osiąga się przy wznoszeniu jakiejkolwiek modlitwy, której słowa przekazywane są w wiarygodnych hadisach.

Korzyść piąta

Należy wiedzieć, że nie ma żadnych podstaw, aby łączyć wszystkie formy przytoczonych modlitw za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w jedną jedyną formę; ta sama zasada obowiązuje w odniesieniu do różnych form taszahhudu, wspomnianych wcześniej. W istocie byłoby to równoznaczne z innowacją religijną; Sunną zaś jest wypowiadanie każdej z tych form błagania w różnym czasie, jak wyjaśnił Szajch ul-Islam Ibn Tajmijja przy rozpatrywaniu kwestii takbirów odnoszących się do Dwóch Świąt Islamskich („Madżmu' al-Fatawa", 69/253/1).

Korzyść szósta

Uczony-teolog Siddik Hasan Chan, przytoczywszy w swojej książce „Nuzul al-Abrar bi-l-'Ilm al-Ma'sur min al-Ad'ijati wa-l-Azkar" liczne hadisy o zaletach zwracania się do Allaha z częstymi błaganiami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), pisze następujące (s. 161):

«Nie ulega wątpliwości, że znawcy hadisów i ci, którzy zajmują się przekazywaniem Nieskalanej Sunny, wyprzedzają pozostałych muzułmanów w tym, co dotyczy zwracania się za niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z modlitwami, gdyż jest to jeden z ich obowiązków, ponieważ wybrawszy dla siebie tę szlachetną drogę wiedzy, wznoszą oni za niego błagania o błogosławieństwo przed każdym hadisem, i tym samym ich języki nieustannie wspominają go (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Nie istnieje ani jedna książka poświęcona Sunnie i ani jeden zbiór hadisów — «Dżami'», «Musnad», «Mu'dżam», «Dżuz'»611 i inne — aby nie zawierały tysięcy hadisów, do tego stopnia, że najmniejszy z nich, «Al-Dżami' as-Saghir» imama as-Sujutiego, obejmuje dziesięć tysięcy hadisów. Porównajcie z tym i inne zbiory hadisów. Tym samym to właśnie jest «Grupa Ocalona»612: główna masa znawców hadisów, którzy w Dniu Zmartwychwstania okażą się najbliżsi ze wszystkich pozostałych ludzi Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i którym najprawdopodobniej w pierwszej kolejności zostanie darowane [przez Allaha] jego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wstawiennictwo, niech moi ojciec i matka staną się okupem za niego! Tych zalet właściwych znawcom hadisów nie zdoła

przewyższyć żaden człowiek, chyba że będzie czynił jeszcze więcej z tego, co oni czynią, a to jest praktycznie niemożliwe. Dlatego zwracam się do ciebie, o dążący do dobra i do zbawienia: powinieneś albo sam zostać znawcą hadisów (muhaddisem), albo znajdować się blisko nich; nie postępuj inaczej… gdyż oprócz tego nie ma nic, co przyniosłoby ci większy pożytek»».

[Koniec cytatu Siddika Hasana Chana].

Proszę Przeświętego i Najwyższego Allaha, aby zaliczył mnie do tych znawców hadisów, znajdujących się najbliżej ze wszystkich pozostałych ludzi Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!); możliwe, że niniejsza książka będzie tego świadectwem. Niech Allah obdarzy Swoim Miłosierdziem Imama Ahmada, imama Sunny, który wyrecytował [następujące wersy]:

Religia Proroka Muhammada — w hadisach (achbar),
Najlepsze rumaki dla młodzieńca — w przekazach (asar);
Nie odwracaj się od Hadisu i jego znawców,
Gdyż opinia to noc, a Hadis to dzień.
Może niewprawny młodzieniec w przekazach Przewodnictwa,
Choć słońce oświetla go całym swoim blaskiem!

611 Przyp. tłum. [wszystkie definicje zaczerpnięte z książki doktora Mahmuda Tahhana „Podręcznik terminologii hadisów", Moskwa, 2002, s. 145–146]:
„Dżami'" — dowolna książka, w której jej autor dzieli materiał na rozdziały poświęcone najróżniejszym tematom [na przykład «dogmaty religii», «rodzaje kultu», «zalety poszczególnych ludzi» itd.]. Przykładem może być „Al-Dżami' as-Sahih" imama al-

Buchariego.
„Musnad" — dowolna książka, w której zebrane są hadisy przekazywane ze słów każdego z towarzyszy z osobna, niezależnie od tematu hadisu. Przykładem może być „Musnad" Imama Ahmada ibn Hanbala.
„Mu'dżam" — dowolna książka, w której jej autor układa hadisy głównie według imion swoich szajchów w porządku alfabetycznym. Przykładem może być zbiór pod nazwą „Al-Ma'adżim as-Salasa" at-Tabaraniego, którego składowymi częściami są „Al-Mu'dżam al-Kabir", „Al-Mu'dżam al-Ausat" i „Al-Mu'dżam as-Saghir".
„Dżuz'" — dowolna niewielka objętościowo książka, w której zebrane są hadisy przekazywane przez jednego z przekazicieli; bądź też taka książka, w której zebrane są hadisy dotyczące jednego tematu, będącego przedmiotem pogłębionego badania. Przykładem może być zbiór pod nazwą „Dżuz' Raf' al-Jadajn fi-s-Salat" imama al-Buchariego.

612 Przyp. tłum.: „Grupa Ocalona" — to jedna jedyna spośród siedemdziesięciu trzech grup muzułmanów, która ocaleje od Ognia. W wiarygodnych hadisach przekazuje się, że Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Grupa ludzi z mojej wspólnoty będzie jawnie trzymać się prawdy i nie zaszkodzą im ci, którzy przeciw nim występują, dopóki nie nadejdzie nakaz Allaha Najwyższego» (al-Buchari i Muslim). W innym hadisie Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział o tych grupach: «Wszystkie one znajdą się w Ogniu, oprócz jednej, a jest to [zwolennicy] jedności (al-dżama'a)» (Ibn Madża i Ahmad). W innej wersji tego hadisu Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział o ludziach „Grupy Ocalonej": «...i są to

ci, którzy będą trzymać się tego, czego dziś trzymam się ja i moi towarzysze».

Wstawanie do wykonania trzeciego, a następnie czwartego rakatu

Następnie «wstawał, aby wykonać trzeci rakat, wypowiadając takbir»613, nakazując czynić to samo „człowiekowi, który źle się modlił", mówiąc: «...i postępuj tak samo w każdym rakacie», o czym już wcześniej wspomniano.

«Gdy wstawał po siedzeniu, wypowiadał takbir, a następnie wstawał»614; czasami «podnosił swoje ręce»615 przy wypowiadaniu tego takbiru.

«Gdy chciał wstać, aby wykonać czwarty rakat, wypowiadał: „Allah jest Największy! (Allahu akbar)"»616, nakazując tak samo postępować „człowiekowi, który źle się modlił", o czym już wcześniej wspomniano, i czasami «podnosił swoje ręce»617 przy wypowiadaniu tego takbiru.

Następnie «prostował się, siedząc na lewej nodze, prosto, dopóki każda kość nie wracała na swoje miejsce, a potem wstawał, opierając się [rękami] o ziemię»618; a «zaciskał palce w pięść619, opierając się na rękach przy wstawaniu»620.

«W obu tych rakatach czytał surę «Al-Fatiha»», nakazując czynić to samo „człowiekowi, który źle się modlił". Wykonując modlitwę południową, czasami czytał dodatkowo kilka ajatów [po surze «Al-

Fatiha»], jak o tym już wspomniano w rozdziale „Czytanie ajatów Koranu po surze «Al-Fatiha» w ostatnich dwóch rakatach modlitwy południowej".

613 Al-Buchari i Muslim.

614 Abu Ja'la w swojej książce „Al-Musnad" (284/2) przytacza ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli. Przytaczany jest on także w „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha" (604).

615 Al-Buchari i Abu Daud.

616 Tamże.

617 Abu 'Awana i an-Nasa'i przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

618 Al-Buchari i Abu Daud.

619 Przyp. tłum.: dosłownie „jak ten, kto zagniata ciasto".

620 Przekazali al-Harbi w „Gharib al-Hadis". Sens tego hadisu przytaczają w swoich zbiorach al-Buchari i Abu Daud. Co się zaś tyczy hadisu, w którym przekazuje się, że «zabronił on człowiekowi opierać się na swojej ręce przy wstawaniu podczas modlitwy», to ten hadis ma formę „munkar" i jest niewiarygodny, jak wyjaśniłem w książce „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (967).
Przyp. tłum. [obie poniższe definicje cytowane są z książki doktora Mahmuda Tahhana „Podręcznik terminologii hadisów", Moskwa, 2002, s. 77]: istnieją dwie najbardziej znane definicje hadisów w

formie „munkar”:
1) Jest to taki hadis, w którego isnadzie wymienia się imię przekaziciela, który popełniał poważne błędy, często wykazywał niedbałość bądź znany był ze swojej nieuczciwości.
2) Jest to taki hadis, który przekazał słaby przekaziciel i który był sprzeczny z tym, co przekazał przekaziciel godny zaufania.

Wypowiadanie du'a-kunut podczas wykonywania pięciu modlitw z okazji jakiegoś nieszczęścia

«Gdy chciał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zwrócić się do Allaha z błaganiem o ukaranie kogoś bądź chciał zwrócić się do Niego z błaganiem za kogoś, wypowiadał du'a-kunut621 w ostatnim rakacie po wykonaniu pokłonu w pasie: po [wypowiedzeniu] słów: «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił! (Sami'a-Llahu li-man hamidahu); O Allahu, Panie nasz, i chwała Tobie!» (Allahumma, Rabbana, wa laka-l-hamd)622 «zwracał się do Allaha z błaganiem na głos»623, «podnosił swoje ręce»624, a «ci, którzy stali za nim, mówili: „Amin!”»625.

Wiadomo, że «wypowiadał du'a-kunut podczas wykonywania wszystkich pięciu modlitw»626, chociaż «czytał w nich du'a-kunut tylko wtedy, gdy zwracał się do Allaha z błaganiem za kogoś z ludzi bądź przeciwko komuś z nich»627. Na przykład pewnego razu powiedział: «O Allahu, ocal al-Walida ibn al-Walida, i Salamę ibn Hiszama, i 'Ajjasza ibn Abu Rabi'a! O Allahu, bądź surowy wobec plemienia Mudar i spraw, aby głód trwał dla niego tak samo długo, jak w czasach Jusufa! [O Allahu, ukarz [wielobożców z plemion]

Lihjan, Ri'l, Zakwan i 'Usajj, którzy okazali nieposłuszeństwo Allahowi i Jego Posłańcowi!]»628.

Następnie, «zakończywszy du'a-kunut, mówił: „Allah jest Największy! (Allahu akbar)" i wykonywał pokłon do ziemi»629.

621 Słowo „kunut" ma kilka znaczeń, na przykład pokora, pobożność. W tym przypadku chodzi o błaganie, które wypowiada się specjalnie stojąc podczas modlitwy.

622 Al-Buchari i Ahmad.

623 Tamże.

624 Ahmad i at-Tabarani przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Podnoszenie rąk podczas wypowiadania du'a-kunut to pogląd (mazhab) Ahmada i Ishaka ibn Rahawajha, jak przekazuje się w książce al-Marwaziego „Al-Masa'il" (s. 23). Co się zaś tyczy przecierania twarzy rękami, to w tej pozycji nigdzie o tym nie wspomina się, a czynienie tego jest innowacją religijną (bid'a); co się zaś tyczy przecierania twarzy rękami w innych okolicznościach, niezwiązanych z modlitwą, to na ten temat nie przekazuje się nic wiarygodnego: wszystkie hadisy, w których o tym się mówi, są bądź [po prostu] słabe, bądź bardzo słabe, jak wskazałem w książkach „Da'if Abi Daud" (262) i „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha" (597). Dlatego właśnie al-'Izz ibn Abd as-Salam w jednej ze swoich fatw powiedział: «Tak postępują tylko ludzie ignoranccy».
Przyp. tłum.: bardziej szczegółowo zob. Załącznik nr 6 na końcu niniejszej książki.

625 Abu Daud i as-Siradż. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodzili się z nim az-Zahabi i inni [muhaddisi].

626 Abu Daud, as-Siradż i ad-Darakutni przytaczają ten hadis poprzez dwa dobre łańcuchy przekazicieli.

627 Ibn Chuzajma w swojej książce „As-Sahih" (1/78/2) i al-Chatib w książce „Kitab al-Kunut" przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

628 Al-Buchari i Ahmad. Uzupełnienie [w nawiasach] przytacza Muslim.

629 An-Nasa'i, Ahmad, as-Siradż (109/1) i Abu Ja'la w swojej książce „Al-Musnad" przytaczają ten hadis poprzez dobry łańcuch przekazicieli.

Du'a-kunut podczas wykonywania modlitwy „al-witr"

«Wypowiadał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) du'a-kunut podczas wykonywania [nieparzystego] rakatu modlitwy „al-witr"»630 [tylko] czasami631, i «czytał to błaganie przed wykonaniem pokłonu w pasie»632.

Nauczył al-Hasana ibn 'Alego (niech Allah będzie z niego zadowolony!) wypowiadania następującego błagania [, gdy zakończy swoje czytanie (Koranu) w modlitwie „al-witr"]:

630 Ibn Nasr i ad-Darakutni przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

631 Powiedzieliśmy: «Czasami», ponieważ towarzysze (sahaba), którzy przekazywali hadisy o modlitwie „al-witr", nie wspominali w nich o wypowiadaniu du'a-kunut, gdyż gdyby Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zawsze tak postępował, wszyscy oni wspomnieliby o tym. Tak, od jednego towarzysza — Ubajja ibn Ka'ba — przekazuje się o wypowiadaniu du'a-kunut w modlitwie „al-witr". Świadczy to o tym, że czasami wypowiadał on to błaganie. Tym samym zawarte jest tu świadectwo, że przy wykonywaniu modlitwy „al-witr" wypowiadanie du'a-kunut nie jest obowiązkowe (wadżib). Tego poglądu (mazhabu) trzyma się większość uczonych-teologów. Właśnie z tego powodu uczony-badacz mazhabu hanafickiego Ibn al-Humam przyznał w książce „Fath al-Kadir" (1/306, 359, 360), że twierdzenie o obowiązkowości wypowiadania du'a-kunut w modlitwie „al-witr" jest słabe i niepoparte wystarczającymi podstawami. Świadczy to o bezstronności tego uczonego i o braku u niego fanatyzmu, gdyż ten pogląd, który poparł, przeczy jego mazhabowi!

632 Ibn Abi Szajba (12/41/1), Abu Daud, an-Nasa'i w „As-Sunan al-Kubra" (218/1-2), Ahmad, at-Tabarani, al-Bajhaki, Ibn 'Asakir (4/244/2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، [فَ]إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، [وَ]إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ

وَالَيْتَ، [وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ]، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ، [لَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ]

«O Allahu, poprowadź mnie na prawidłową drogę wśród tych, którym ją wskazałeś, i wybaw mnie [od wszelkiego zła] wśród tych, których wybawiłeś, i otaczaj mnie opieką wśród tych, których otaczałeś opieką, i pobłogosław mi w tym, co obdarowałeś, i uchroń mnie od tego, co przesądziłeś, gdyż Ty decydujesz, a o Tobie decyzji nie podejmuje się, i zaprawdę nie zostanie poniżony ten, kogo wsparłeś [, jak nie zazna chwały ten, z kim zacząłeś wrogować się]633! Panie nasz, Ty jesteś Błogosławiony i Najwyższy! [Nie ma ocalenia przed Tobą, jak tylko w zwróceniu się do Ciebie!]»634.

633 To uzupełnienie [w nawiasach] wiarygodnie przekazywane jest w hadisie, jak wskazał al-Hafiz w książce „At-Talchis". Zbadałem to w oryginale niniejszej książki („Al-Asl"). Przeoczył to imam an-Nawawi (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), który zadeklarował w swojej książce „Rawdat at-Talibin" (1/253), że te słowa dodane zostały przez uczonych, tak samo jak słowa: «Fa-laka-l-hamdu 'ala ma kadajta, astaghfiruka wa atubu ilajka» («Chwała Tobie za to, co przesądziłeś! Proszę Cię o przebaczenie i zwracam się do Ciebie z pokutą»).
Zadziwiające jest, że dosłownie kilka linijek dalej mówi on następujące: «Istnieje jednomyślna opinia co do tego, że al-Kadi Abu at-Tajjib pomylił się, odrzucając zasadność wypowiadania słów «la ja'izzu man 'adajta» («...nie zazna chwały ten, z kim zacząłeś wrogować się»), które przytoczył al-Bajhaki. A Allah wie o tym najlepiej!».

634 Ibn Chuzajma (1/119/2) przytacza słowa tego błagania, a także Ibn Abi Szajba i pozostali, o czym wspomniano w przedostatnim

przypisie.
Uwaga: na końcu du'a-kunut an-Nasa'i dodaje następujące słowa „... wa salla-Llahu 'ala-n-nabijji-l-ummijji" („...i niech Allah błogosławi niepiśmiennemu Prorokowi!"), które przekazywane są poprzez słaby łańcuch przekazicieli; wśród tych, którzy nazwali go słabym — Ibn Hadżar al-Askalani, al-Kastallani, az-Zurkani i inni [muhaddisi]. Dlatego nie włączyliśmy tego uzupełnienia do naszego systemu łączenia akceptowalnych relacji, kierując się warunkami [wiarygodności hadisów], które wspomniano we wstępie niniejszej książki. Al-'Izz ibn Abd as-Salam w „Al-Fatawa" (66/1, rok 1962) powiedział: «Przyzywanie błogosławieństwa na Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) przy wypowiadaniu du'a-kunut nie jest wiarygodne, tak samo jak nie wypada dodawać do modlitwy za Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w ogóle czegokolwiek». Ten pogląd, który wypowiedział, pokazuje, że nie rozszerzył on ram tej argumentacji, włączając do niej pojęcie „dobrej" innowacji religijnej („bid'a hasana"), jak to skłonni są czynić niektórzy uczeni z późniejszych pokoleń. Niemniej jednak w hadisie o Ubajju ibn Ka'bie, który przytacza Ibn Chuzajma w swoim „Sahihu" (1097), przekazuje się, że będąc imamem ludzi podczas modlitw nocnych w miesiącu ramadan, przyzywał on błogosławieństwo na Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) na końcu du'a-kunut, a miało to miejsce za czasów panowania kalifa 'Umara (niech Allah będzie z niego zadowolony!). Podobną relację przekazuje się od Abu Halima Mu'adza al-Ansariego, który również kierował modlitwą ludzi za czasów panowania 'Umara, o czym opowiadają Isma'il al-Kadi (nr 107) i inni. Wychodząc z tego, dodanie tych słów jest zasadne wobec tego, że tak postępowali prawi przodkowie z pierwszych pokoleń

muzułmanów, i tym samym nie można kategorycznie stwierdzić, że to uzupełnienie jest innowacją religijną. A Allah wie o tym najlepiej!

Ostatni taszahhud

O obowiązku tego taszahhudu

Następnie, zakończywszy czwarty rakat, siadał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), aby wypowiedzieć ostatni taszahhud. Wydał odnośnie niego te same nakazy i wykonywał w nim dokładnie to samo, co w pierwszym taszahhudzie, z tym wyjątkiem, że [w ostatnim taszahhudzie] «siadał «mutawarrikan»635: «górna część jego lewego uda znajdowała się na ziemi, a obie stopy były wysunięte z jednej [tj. prawej] strony»636; «wsuwał swoją lewą stopę pod udo i goleń [prawej nogi]»637, «stawiał pionowo [stopę] swojej prawej nogi»638, a czasami «rozkładał ją po ziemi»639, [przy tym] «jego lewa dłoń zakrywała [lewe] kolano, i mocno się o nie opierał»640.

Ustanowił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) jako sunnę zwracanie się za siebie (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) z modlitwami do Allaha zarówno w tym taszahhudzie, jak i w pierwszym taszahhudzie. O tym, jak należy wznosić za niego (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlitwy, wyjaśniono w odpowiednim rozdziale.

635 Al-Buchari. Co się zaś tyczy modlitw składających się z dwóch rakatów, jak na przykład modlitwa poranna (subh), to siedzenie w niej „muftariszan" jest sunną. To rozróżnienie w pozycjach

przekazuje się od Imama Ahmada, o czym wspomina się w „Masa'il 'an al-Imam Ahmad” (s. 79) Ibn Haniego.

636 Abu Daud i al-Bajhaki przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

637 Muslim i Abu 'Awana.

638 Al-Buchari. Co się zaś tyczy modlitw składających się z dwóch rakatów, jak na przykład modlitwa poranna (subh), to siedzenie w niej „muftariszan” jest sunną. To rozróżnienie w pozycjach przekazuje się od Imama Ahmada, o czym wspomina się w „Masa'il 'an al-Imam Ahmad” (s. 79) Ibn Haniego.

639 Muslim i Abu 'Awana.

640 Tamże.

O obowiązku zwracania się z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w tym taszahhudzie

Pewnego razu «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) usłyszał, jak pewien człowiek podczas swojej modlitwy zaczął zwracać się z błaganiami do Allaha, nie wysławiając Allaha Najwyższego i nie zwracając się do Niego z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Ten [człowiek] się pospieszył!”, po czym przywołał go do siebie i powiedział jemu i pozostałym: „Gdy ktokolwiek z was [zechce] zwrócić się do Allaha z błaganiem, niech zacznie od oddania chwały

swojemu Przesławnemu i Najwyższemu Panu i wysławienia Go, następnie przywoła błogosławieństwo [w innej wersji: «...niech przywoła błogosławieństwo»] na Proroka" — [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] —, a dopiero potem prosi o to, czego zapragnie"»641.

Także [pewnego razu] «usłyszał, jak podczas modlitwy pewien człowiek pochwalił i wysławił Allaha oraz przywołał błogosławieństwo na Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: „Zwróć się do Allaha z błaganiem, a On ci odpowie [na nie]! Proś Allaha, a On obdarzy cię [tym, o co prosisz]!"»642.

641 Przekazali Ahmad, Abu Daud, Ibn Chuzajma (1/83/2) i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Należy wiedzieć, że ten hadis wskazuje na obowiązkowość wznoszenia modlitw za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w tym taszahhudzie, ponieważ on sam tak nakazał. O obowiązkowości tego mówili Imamowie asz-Szafi'i, a także Ahmad, jak o tym przekazuje się w ostatniej z dwóch relacji od niego. Przed nimi obydwoma tego samego poglądu trzymali się niektórzy towarzysze (sahaba) i inni uczeni-teolodzy. Właśnie dlatego al-Adżurri w książce „Asz-Szari'a" (s. 415) powiedział: «Ten, kto nie wznosi modlitwy za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w ostatnim taszahhudzie, powinien powtórzyć swoją modlitwę». Dlatego ten, kto uznał za dziwną wypowiedź Imama asz-Szafi'iego o obowiązkowości tego, postąpił niesprawiedliwie, jak wyjaśnił uczony-prawoznawca al-Hajsami w książce „Ad-Durr al-

Mandud fi-s-Salat wa-s-Salam 'ala Sahib al-Makam al-Mahmud” (k. 13–16).

642 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

O obowiązku zwracania się do Allaha o ochronę przed czterema rzeczami przed błaganiami [wypowiadanymi przed pozdrowieniem]

Mówił on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Gdy ktokolwiek z was zakończy [czytanie] [ostatniego] taszahhudu, niech poprosi Allaha o ochronę przed czterema rzeczami [, mówiąc]:

[اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ] مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ [فِتْنَةِ] الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ

«[O Allahu, zaprawdę, uciekam się pod Twoją opiekę] przed karą piekła (dżahannam), i przed karą grobu, i przed pokusą życia i śmierci, i przed złem [pokusy] Antychrysta (ad-Dadżdżala)». [«Następnie powinien zwrócić się z błaganiem za samego siebie według własnego uznania]»643. «Zwracał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z tym błaganiem w swoim taszahhudzie»644.

Ponadto «nauczył on tego swoich towarzyszy (niech Allah będzie z nich zadowolony!) tak samo, jak uczył ich jakiejś sury z Koranu»645.

643 Przekazali Muslim, Abu 'Awana, an-Nasa'i i Ibn al-Dżarud w książce „Al-Muntaka” (27). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego

hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa” (350).

644 Abu Daud i Ahmad przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

645 Muslim i Abu 'Awana.

Modlitwy zanoszone do Allaha przed wypowiedzeniem słów pozdrowienia i jej różne formy

Zwracał się on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) do Allaha z różnymi błaganiami w swojej modlitwie646, wypowiadając każde błaganie w różnym czasie; ustanowił on także zwracanie się do Allaha z innymi błaganiami i «nakazał modlącemu się wybrać to z nich, które zechce»647. Te błagania przytoczone są poniżej:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ

1. «O Allahu, zaprawdę, uciekam się pod Twoją opiekę przed karą grobu, i uciekam się pod Twoją opiekę przed pokusą Antychrysta, i uciekam się pod Twoją opiekę przed pokusą życia i śmierci. O Allahu, zaprawdę, uciekam się pod Twoją opiekę przed grzechem648 i przed długiem649»650.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ، وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ [بَعْدُ]

2. «O Allahu, zaprawdę, uciekam się pod Twoją opiekę przed złem tego, co uczyniłem, i przed złem tego, czego [jeszcze] nie

uczyniłem651»652.

اللَّهُمَّ حَاسِبْنِي حِسَابًا يَسِيرًا

3. «O Allahu, rozlicz mnie lekkim rozliczeniem!»653.

اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ، وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ، أَحْيِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي. اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ [وَفِي رِوَايَةٍ: الْحُكْمِ] وَالْعَدْلَ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا، وَأَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى، وَأَسْأَلُكَ نَعِيمًا لَا يَبِيدُ، وَأَسْأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ [لَا تَنْفَدُ وَ]لَا تَنْقَطِعُ، وَأَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ، وَأَسْأَلُكَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَ[أَسْأَلُكَ] الشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ فِي غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْإِيمَانِ، وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ

4. «O Allahu, dzięki Twojej wiedzy o tym, co ukryte, i Twojej mocy stwarzania, przedłuż mi życie, jeśli wiesz, że życie będzie dla mnie lepsze, i zabierz mnie, jeśli wiesz, że śmierć będzie dla mnie lepsza! O Allahu, i proszę Cię o bojaźń przed Tobą w skrytości i jawności, i proszę Cię o umożliwienie mi wypowiadania słowa prawdy [w innej wersji: «...mądrości»] i sprawiedliwości w gniewie i w zadowoleniu, i proszę Cię o umiarkowanie w biedzie i w bogactwie, i proszę Cię o rozkosz, która [nie ustanie i] się nie skończy, i proszę Cię o radość, która nie zniknie, i proszę Cię o zadowolenie po Twoim wyroku, i proszę Cię o przyjemne życie po śmierci, i proszę Cię o pozwolenie zaznania słodyczy spojrzenia na Twoje Oblicze, i [proszę Cię] o tęsknotę za spotkaniem z Tobą, bez nieszczęścia, które przyniesie szkodę, ani pokusy, która zbłądzi z drogi! O Allahu, przyozdób nas ozdobą wiary i uczyń nas przewodnikami idącymi prawidłową drogą»654.

646 Zaprawdę, nie powiedzieliśmy „w swoim taszahhudzie", ponieważ w samym tekście wskazano: „w swojej modlitwie", nie wyróżniając konkretnie taszahhudu czy czegokolwiek innego. Tym samym obejmuje to wszelkie pozycje [podczas modlitwy] odpowiednie do wypowiadania błagania, na przykład pokłon do ziemi i taszahhud, a o nakazie zwracania się do Allaha w tych dwóch pozycjach wspomniano wcześniej.

647 Al-Buchari i Muslim. Al-Asram powiedział: «Zapytałem [Imama] Ahmada: «Z jakimi [błaganiami] powinienem zwracać się do Allaha po taszahhudzie?». Odpowiedział: «Z tymi, które przekazywane są w hadisach». Zapytałem: «A czy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nie powiedział: „Następnie niech wybierze dowolne błaganie, które zapragnie"?». Odpowiedział: «Powinien wybierać z tego, co przekazywane jest w hadisach». Powtórzyłem mu swoje pytanie. Odpowiedział [ponownie]: «Z tego, co przekazywane jest w hadisach»». Tę relację przytacza Ibn Tajmijja w „Madżmu' al-Fatawa" (69/218/1), aprobując ją [tj. wypowiedź Imama Ahmada] i dodając: «Tym samym słowa «dowolne błaganie» odnoszą się właśnie do tych błagań, które kocha Allah, a nie do jakiegokolwiek rodzaju błagań...»; następnie powiedział: «Tym samym najlepiej jest wypowiadać uzasadnione, ustalone w Sunnie błagania, które przekazywane są w [wiarygodnych] hadisach, a także te błagania, które zawierają w sobie dobro». Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: to prawda, jednak rozpoznanie tego, które błagania rzeczywiście zawierają w sobie dobro, zależy od wiarygodnej wiedzy, a tę rzadko u kogo można znaleźć, dlatego najlepiej jest trzymać się tego błagania, które przekazywane jest [w hadisach], zwłaszcza jeśli zawiera ono w sobie prośbę, z którą

modlący się pragnie zwrócić się do Allaha. A Allah wie o tym wszystkim najlepiej!

648 Słowo „ma'sam" oznacza to, co skłania człowieka do grzeszenia, bądź sam grzech.

649 Podstawowe znaczenie słowa „maghram" to „brzemię". W tym przypadku pod tym słowem rozumie się „dług", jak wynika z dalszego tekstu tego hadisu, w którym Aisza (niech Allah będzie z niej zadowolony!) powiedziała: [Pewnego razu] pewien człowiek zapytał go [tj. Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) — przyp. tłum.]: «Dlaczego tak często prosisz [Allaha] o ochronę przed długami?». W odpowiedzi Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Zaprawdę, gdy człowiek obciążony długami mówi, kłamie, a gdy daje obietnice, łamie je».

650 Al-Buchari i Muslim.

651 tj. przed złem tego, że popełniłem złe czyny, i przed złem tego, że nie popełniłem dobrych czynów.

652 An-Nasa'i przytacza ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli, a także Ibn Abi 'Asim w książce „As-Sunna" (nr 370 — wszystkie hadisy tej książki zweryfikowałem pod względem wiarygodności). Uzupełnienie [w nawiasach kwadratowych] przytacza on.

653 Przekazali Ahmad i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

654 Przekazali an-Nasa'i i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

5. Nauczył on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Abu Bakra as-Siddika (niech Allah będzie z niego zadowolony!) następującego błagania:

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

«O Allahu, zaprawdę, wyrządziłem samemu sobie wiele krzywd [tj. grzeszyłem], a nikt oprócz Ciebie nie przebaczy grzechów! Przebacz mi więc [obdarzając] mnie Twoim przebaczeniem i zmiłuj się nade mną, zaprawdę Ty jesteś Przebaczający, Miłosierny!»655.

6. Nakazał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) Aiszy (niech Allah będzie z niej zadowolony!) mówić następujące:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ [عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ] مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ [عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ] مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ مِنَ [الـ]خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ [مُحَمَّدٌ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ]، [وَأَسْأَلُكَ] مَا قَضَيْتَ لِي مِنْ أَمْرٍ أَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ [لِي] رَشَدًا

«O Allahu, proszę Cię o wszelkie dobro [obecne i przyszłe], o którym wiem, i o którym nie wiem. I uciekam się pod Twoją opiekę przed wszelkim złem [obecnym i przyszłym], o którym wiem, i o którym

nie wiem. I proszę Cię [w innej wersji hadisu: O Allahu, zaprawdę, proszę Cię] o Raj i o te słowa lub czyny, które do niego przybliżają; i uciekam się pod Twoją opiekę przed Ogniem i przed tymi słowami lub czynami, które do niego przybliżają. I proszę Cię [w innej wersji hadisu: O Allahu, zaprawdę, proszę Cię] o to dobro, o które prosił Cię Twój sługa i Twój Posłaniec [Muhammad, i uciekam się pod Twoją opiekę przed złem tego, przed czym szukał Twojej opieki Twój sługa i Twój Posłaniec Muhammad, niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!], [i proszę Cię,] abyś uczynił wynik sprawy, którą dla mnie przesądziłeś, prawym»656.

7. Zapytał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) pewnego człowieka: «Co mówisz, gdy się modlisz?». Ten odpowiedział: «Wypowiadam słowa świadectwa [tj. czytam taszahhud], następnie proszę Allaha o Raj i uciekam się pod Jego opiekę przed Ogniem. Jednak, przysięgam na Allaha, to, o co proszę w duchu (dandana657), nie jest tak dobre, jak u ciebie czy u Mu'adza!». Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) odpowiedział: «Prosimy o to samo»658.

8. [Pewnego razu] usłyszał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jak pewien człowiek wypowiadał w swoim taszahhudzie następujące słowa:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ، [الْوَاحِدُ] الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

«O Allahu, zaprawdę, proszę Cię, o Allahu, przecież Ty jesteś [Jedyny,] Jeden, Wiekuisty, który nie zrodził i nie został zrodzony, i któremu nikt nie dorównuje — abyś przebaczył mi moje grzechy, zaprawdę Ty jesteś Przebaczający, Miłosierny!».

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Został mu przebaczone, został mu przebaczone!»659.

655 Al-Buchari i Muslim.

656 Przekazali Ahmad, at-Tajalisi, al-Buchari w „Al-Adab al-Mufrad", Ibn Madża i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi. Ten hadis przytaczany jest w „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha" (1542).

657 „Dandana" — mówić tak, że intonacja jest słyszalna, jednak słowa trudno rozróżnić. W tym przypadku chodzi o słowa błagania, które wypowiada się cicho. Ostatnia wypowiedź oznacza: „Nasze słowa są podobne do twoich".

658 Abu Daud, Ibn Madża i Ibn Chuzajma (1/87/1) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

659 Abu Daud, an-Nasa'i, Ahmad i Ibn Chuzajma. Al-Hakim nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodził się z nim az-Zahabi.

9. Usłyszał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), jak inny człowiek mówił w swoim taszahhudzie:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ [وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ]، [الْمَنَّانُ]، [يَا] بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ! [إِنِّي أَسْأَلُكَ] [الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ]

«O Allahu, zaprawdę, proszę Cię, gdyż Tobie należy się chwała, nie ma bóstwa oprócz Ciebie [, sam jeden, bez współtowarzysza,] [Wszechhojny,] [o] Stwórco niebios i ziemi bez pierwowzoru! O Obdarzony Majestatem i Czcią! O Żyjący, o Samoistny! [Zaprawdę, proszę Cię] [o Raj i uciekam się pod Twoją opiekę przed Ogniem!]»

[Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zapytał swoich towarzyszy: «Czy wiecie, za pomocą czego zwrócił się on do Allaha?». Odpowiedzieli: «Allah i Jego Posłaniec wiedzą o tym najlepiej». Wtedy powiedział: «Przysięgam na Tego, w Którego Dłoni jest moja dusza,] zwrócił się on do Allaha przez Jego Wielkie [w innym hadisie przekazuje się: «...Największe»] Imię660, przez które, jeśli ktoś Go wzywa z błaganiem — odpowiada, a jeśli Go o coś prosi — obdarza»661.

10. Ostatnim błaganiem, które wypowiadał między taszahhudem a słowami pozdrowienia (taslim), było następujące:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

«O Allahu, przebacz mi to, co uczyniłem wcześniej, i to, co odłożyłem na potem, co uczyniłem skrycie, co uczyniłem jawnie, to,

w czym przekroczyłem granice, i to, co Ty znasz lepiej ode mnie! Ty jesteś Wysuwającym naprzód i Ty jesteś Odsuwającym, i nie ma bóstwa oprócz Ciebie!»662.

660 Zawarte jest tu świadectwo tawassulu (zbliżenia) do Allaha za pomocą Jego Najpiękniejszych Imion i Atrybutów, a jest to właśnie to, co nakazał czynić Allah Najwyższy, mówiąc:
وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا
«A Allah ma Najpiękniejsze Imiona, więc zwracajcie się do Niego poprzez nie» („Wzniesione Krawędzie" 7:180).
Co się zaś tyczy zbliżania się do Allaha za pomocą czegoś innego, na przykład ze względu na kogoś bądź ze względu na prawo, pozycję, godność itp. kogoś innego, to na ten temat od Imama Abu Hanify (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) i jego towarzyszy przekazuje się, że takie działanie jest co najmniej naganne (makruh), a w ogólnym sensie postępowanie w ten sposób jest surowo zabronione (haram). Dlatego smutno jest obserwować, jak większość ludzi, a wśród nich wielu szajchów, całkowicie lekceważy jednomyślnie uzasadniony tawassul — nigdy nie usłyszycie, aby zbliżali się do Allaha właśnie tym sposobem — a jednocześnie zachowują wymyślone formy tawassulu, które są co najmniej sprzeczne [z Szariatem], i uparcie ich przestrzegają, jakby żaden inny sposób nie był dozwolony! Szajch ul-Islam Ibn Tajmijja napisał bardzo dobre dzieło na ten temat, zatytułowane „At-Tawassul wa al-Wasila" („Zbliżenie do Allaha i środki osiągnięcia tego"). Warto zapoznać się z tą pracą, ponieważ porusza ona bardzo ważną kwestię, a niewiele może się z nią równać pod względem oświetlenia tej tematyki. Tej kwestii poświęcony jest także mój artykuł zatytułowany „Tawassul — jego formy i zasady", który jest również

aktualny w tym, co dotyczy poruszonego tu tematu i jego treści. Ponadto obala się w nim niektóre fałszywe wyobrażenia, które szczególnie rozpowszechniły się w ostatnim czasie dzięki niektórym współczesnym, posiadającym stopień doktorski. Niech Allah wyprowadzi nas i ich na prawdziwą Drogę!

661 Abu Daud, an-Nasa'i, Ahmad, al-Buchari w „Al-Adab al-Mufrad", at-Tabarani i Ibn Mandah w „At-Tauhid" (44/2, 67/1, 70/1-2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodne łańcuchy przekazicieli.

662 Muslim i Abu 'Awana.

Wypowiadanie pozdrowienia (taslim)

Następnie «wypowiadał on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) słowa pozdrowienia [, zwracając głowę] w prawą stronę:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llah („Pokój wam i miłosierdzie Allaha")

[tak, że (modlącym się za nim) widoczna była biel jego prawego policzka], a następnie w lewą:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llah („Pokój wam i miłosierdzie Allaha")

[tak, że (modlącym się za nim) widoczna była biel jego lewego policzka]»663.

Czasami dodawał następujące słowa do pierwszego pozdrowienia:

وَبَرَكَاتُهُ

wa barakatuhu („...i Jego błogosławieństwa")664.

«Gdy [, zwracając głowę w prawą stronę,] wypowiadał: «As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llah» (Pokój wam i miłosierdzie Allaha), to czasami [przy zwracaniu swojej głowy] w lewą stronę skracał pozdrowienie do słów:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

As-salamu 'alajkum («Pokój wam»)»665.

Czasami «wypowiadał pozdrowienie «As-salamu 'alajkum» (Pokój wam) tylko jeden raz [przed sobą, nieco zwracając głowę w prawą stronę] [bądź nieznacznie (zwracając głowę w prawą stronę)]»666.

«Oni [tj. towarzysze] gestykulowali swoimi rękami przy wypowiadaniu słów pozdrowienia w prawą i lewą stronę. Gdy Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) to zobaczył, powiedział: «Cóż się z wami dzieje? Dlaczego wymachujecie swoimi rękami, jak wymachują ogonami narowiste konie?! Gdy ktokolwiek z was wypowiada słowa pozdrowienia (taslim), niech zwróci się do swojego towarzysza, a nie wskazuje ręką». [I gdy wykonali razem z nim (kolejną) modlitwę, już (rękami) nie gestykulowali]». (W innym hadisie przekazuje się:) «Zaprawdę,

wystarczy, aby każdy z was położył swoją rękę na udzie, a następnie pozdrowił swoich braci znajdujących się po prawej i lewej stronie»667.

O obowiązku wypowiadania pozdrowienia (taslim)

Powiedział on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «...a wyjściem z niej (modlitwy) jest taslim»668.

663 Przekazali Muslim, Abu Daud, an-Nasa'i i at-Tirmizi, który nazwał ten hadis wiarygodnym.

664 Abu Daud i Ibn Chuzajma (1/87/2) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. Ten hadis nazwał także wiarygodnym Abd al-Hakk w swojej książce „Al-Ahkam" (56/2), podobnie jak an-Nawawi i Ibn Hadżar. Ten hadis przytaczają także poprzez inną drogę przekazicieli Abd ar-Razzak w swojej książce „Musannaf" (2/219), Abu Ja'la w „Al-Musnad" (3/1253), at-Tabarani w „Mu'dżam al-Kabir" (3/67/2) i „Mu'dżam al-Ausat" (4476) oraz ad-Darakutni.

665 An-Nasa'i, Ahmad i as-Siradż przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli.

666 Ibn Chuzajma, al-Bajhaki, ad-Dija w „Al-Muchtara", Abd al-Ghani al-Makdisi w „As-Sunan" (243/1) przytaczają ten hadis poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli; przekazali go także Ahmad, at-Tabarani w „Mu'dżam al-Ausat" (32/2), al-Bajhaki i al-Hakim, który nazwał ten hadis wiarygodnym, a zgodzili się z nim az-Zahabi i Ibn al-Mulakkin (29/1). Źródła i łańcuchy przekazicieli tego

hadisu zweryfikowano pod względem wiarygodności w książce „Al-Irwa'" (nr 327).

667 Muslim, Abu 'Awana, as-Siradż, Ibn Chuzajma i at-Tabarani. Uwaga: [sekta] ibadytów zniekształciła ten hadis: ich uczony Rabi' przytoczył ten hadis w swoim niewiarygodnym „Musnadzie" w innym sformułowaniu, aby usprawiedliwić swój pogląd polegający na tym, że podnoszenie rąk przy wypowiadaniu takbiru czyni modlitwę nieważną! Ten hadis w ich sformułowaniu jest zmyślony, jak wyjaśniłem w „Ad-Da'ifa" (6044).

668 Al-Hakim i az-Zahabi nazwali ten hadis wiarygodnym. W pełni ten hadis przytoczony jest w rozdziale „Takbir otwierający modlitwę (takbirat al-ihram)".

Zakończenie

Wszystko, co zostało wyżej wspomniane o tym, jak wykonywał modlitwę Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), odnosi się w równym stopniu zarówno do mężczyzn, jak i do kobiet, ponieważ w Sunnie nie uczyniono żadnych wyjątków dla kobiet co do tego, co zostało przytoczone [w niniejszej książce]; w istocie ogólny charakter jego wypowiedzi: «Wykonujcie modlitwę tak, jak na waszych oczach ja się modliłem» obejmuje również kobiety.

Tego poglądu trzymał się Ibrahim an-Nacha'i, który powiedział: «Czynności kobiety podczas modlitwy są takie same jak u mężczyzny». Tę wypowiedź przytacza Ibn Abi Szajba (1/75/2) poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli sięgający do niego.

Także al-Buchari w „At-Tarich as-Saghir” (s. 95) przekazał poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli od Umm ad-Dardy, że «siadała ona podczas modlitwy tak samo, jak mężczyzna, a doskonale rozumiała się na religii (fakiha)».

Hadis, w którym przekazuje się, że przy wykonywaniu pokłonu do ziemi kobieta powinna przyciskać ręce do ciała (indimam), i że w tym postępuje ona inaczej niż mężczyzna, przekazywany jest w formie «mursal» i nie jest wiarygodny. Abu Daud w „Al-Marasil” (117/87) przytacza ten hadis ze słów Jazida ibn Abi Habiba. Ten hadis zawarty jest w książce „Ad-Da'ifa” (2652).

Co się zaś tyczy relacji Imama Ahmada, przytoczonej w książce jego syna Abdullaha „Al-Masa'il” (s. 71) ze słów Ibn 'Umara, który nakazał swoim żonom siadać ze skrzyżowanymi nogami podczas modlitwy, to jej łańcuch przekazicieli jest niewiarygodny, ponieważ zawiera Abdullaha ibn 'Umara al-'Umariego, który jest słabym (da'if) przekazicielem.

To jest ostatnie z tego, co udało się zebrać w kwestii opisu modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), zaczynając od wypowiedzenia takbiru a kończąc na wypowiedzeniu taslimu.

Proszę Allaha Najwyższego, aby uczynił to dzieło szczerym przed Jego Błogosławionym Obliczem oraz przewodnictwem prowadzącym ku Sunnie Jego współczującego i miłosiernego Proroka!

«Chwała Allahowi i uwielbienie Mu! Chwała Tobie, o Allahu, i uwielbienie Tobie! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Ciebie,

proszę Cię o przebaczenie i zwracam się do Ciebie z pokutą!»

«O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś i zesłałeś błogosławieństwa Ibrahimowi i rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»

Spis wykorzystanej literatury

I. Święty Koran

II. Tafsir

2. Ibn Kasir (701–774 r.h.): „Tafsir al-Qur'an al-'Azim".

III. Sunna

3. Malik ibn Anas (93–179 r.h.): „Al-Muwatta'".
4. Ibn al-Mubarak, Abdullah (118–181 r.h.): „Az-Zuhd", rękopis.
5. Muhammad ibn al-Hasan asz-Szajbani (131–189 r.h.): „Al-Muwatta'".
6. At-Tajalisi (124–204 r.h.): „Al-Musnad".
7. Abd ar-Razzak ibn Humam (126–211 r.h.): „Al-Amali", rękopis.
8. Al-Humajdi, Abdullah ibn az-Zubajr (zm. w 219 r.h.): „Al-Musnad", rękopis.
9. Ibn Sa'd, Muhammad (168–230 r.h.): „At-Tabakat al-Kubra".
10. Ibn Ma'in, Jahja (zm. w 233 r.h.): „Tarich ar-Ridżal wa-l-'Ilal",

rękopis.
11. Ahmad ibn Hanbal (164–241 r.h.): „Al-Musnad".
12. Ibn Abi Szajba, Abdullah ibn Muhammad Abu Bakr (zm. w 235 r.h.): „Al-Musannaf", rękopis.
13. Ad-Darimi (181–255 r.h.): „As-Sunan".
14. Al-Buchari (194–256 r.h.): „Al-Dżami' as-Sahih" z komentarzem „Fath al-Bari".
15. Al-Buchari (194–256 r.h.): „Al-Adab al-Mufrad".
16. Al-Buchari (194–256 r.h.): „Chalk Af'al al-'Ibad".
17. Al-Buchari (194–256 r.h.): „At-Tarich as-Saghir".
18. Al-Buchari (194–256 r.h.): „Dżuz' al-Qira'a".
19. Abu Daud (202–275 r.h.): „As-Sunan".
20. Muslim (204–261 r.h.): „As-Sahih".
21. Ibn Madża (209–273 r.h.): „As-Sunan".
22. At-Tirmizi (209–279 r.h.): „As-Sunan".
23. At-Tirmizi (209–279 r.h.): „Asz-Szama'il" z komentarzami szajchów Alego al-Kariego i Abd ar-Ra'ufa al-Manawiego.
24. Al-Harith ibn Abi Usama (176–282 r.h.): „Al-Musnad — Zawa'iduh", rękopis.
25. Abu Ishak al-Harbi, Ibrahim ibn Ishak (198–285 r.h.): „Gharib al-Hadis" („Trudne słowa w hadisach"), rękopis.
26. Al-Bazzar, Abu Bakr Ahmad ibn 'Amr al-Basri (zm. w 292 r.h.): „Musnad — Zawa'iduh", fotokopia.
27. Muhammad ibn Nasr (202–294 r.h.): „Kijam al-Lajl".
28. Ibn Chuzajma (223–311 r.h.): „As-Sahih".
29. An-Nasa'i (225–303 r.h.): „As-Sunan al-Mudżtaba".
30. An-Nasa'i (225–303 r.h.): „As-Sunan al-Kubra", rękopis.
31. Al-Kasim as-Sarakusti (255–302 r.h.): „Gharib al-Hadis" / „Ad-Dala'il".

32. Ibn al-Dżarud (zm. w 307 r.h.): „Al-Muntaka", rękopis.
33. Abu Ja'la al-Musili (zm. w 307 r.h.): „Al-Musnad", rękopis.
34. Ar-Rujani, Muhammad ibn Harun (zm. w 307 r.h.): „Al-Musnad", rękopis.
35. As-Siradż, Abu al-Abbas Muhammad ibn Ishak (216–313 r.h.): „Al-Musnad", kilka tomów w rękopisach (Biblioteka „Az-Zahirijja", Damaszek, Syria).
36. Abu 'Awana (zm. w 316 r.h.): „As-Sahih".
37. Ibn Abi Daud Abdullah ibn Sulajman (230–316 r.h.): „Al-Masahif", rękopis.
38. At-Tahawi (239–321 r.h.): „Szarh Ma'ani al-Asar" („Objaśnienie sensu przekazów").
39. At-Tahawi (239–321 r.h.): „Muszkil al-Asar" („Trudne (do zrozumienia) słowa w przekazach").
40. Al-'Ukajli, Muhammad ibn 'Amr (zm. w 322 r.h.): „Ad-Du'afa'" („Słabi przekaziciele hadisów"), rękopis.
41. Ibn Abi Hatim (240–327 r.h.): „Al-Dżarh wa-t-Ta'dil" („Dyskwalifikacja i uwiarygodnienie przekazicieli hadisów").
42. Ibn Abi Hatim (240–327 r.h.): „Ilal al-Hadis".
43. Abu Dża'far al-Buchturi, Muhammad ibn 'Amr ar-Razzak (zm. w 329 r.h.): „Al-Amali", rękopis.
44. Abu Sa'id ibn al-A'rabi, Ahmad ibn Zijad (246–340 r.h.): „Mu'dżam", rękopis.
45. Ibn as-Sammak, 'Usman ibn Ahmad (zm. w 344 r.h.): „Hadis", rękopis.
46. Abu al-Abbas al-Asamm, Muhammad ibn Ja'kub (247–346 r.h.): „Hadis", rękopis.
47. Ibn Hibban (zm. w 354 r.h.): „As-Sahih".
48. At-Tabarani (260–360 r.h.): „Al-Mu'dżam al-Kabir", kilka tomów

w rękopisach (Biblioteka „Az-Zahirijja", Damaszek, Syria).
49. At-Tabarani (260–360 r.h.): „Al-Mu'dżam al-Ausat min al-Dżam' bajnahu wa bajn as-Saghir", rękopis.
50. At-Tabarani (260–360 r.h.): „Al-Mu'dżam as-Saghir".
51. Abu Bakr al-Adżurri (zm. w 360 r.h.): „Al-Arba'in", rękopis.
52. Abu Bakr al-Adżurri (zm. w 360 r.h.): „Adab Hamalat al-Qur'an", rękopis.
53. Ibn as-Sunni (zm. w 364 r.h.): „'Amal al-Jaum wa al-Lajla".
54. Abu asz-Szajch Ibn Hajjan (274–369 r.h.): „Tabakat al-Asbahanijjin", rękopis.
55. Abu asz-Szajch Ibn Hajjan (274–369 r.h.): „Ma rawahu Abu az-Zubajr 'an Ghajr Dżabir" („Od kogo jeszcze przekazywał Abu az-Zubajr, oprócz Dżabira"), rękopis.
56. Abu asz-Szajch Ibn Hajjan (274–369 r.h.): „Achlak an-Nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam".
57. Ad-Darakutni (306–385 r.h.): „As-Sunan".
58. Al-Chattabi (317–388 r.h.): „Ma'alim as-Sunan".
59. Al-Muchlis (305–393 r.h.): „Al-Fawa'id", rękopis (Biblioteka „Az-Zahirijja", Damaszek, Syria).
60. Ibn Mandah, Abu Abdullah Muhammad ibn Ishak (316–395 r.h.): „At-Tauhid wa Ma'rifat Asma' Allah Ta'ala", rękopis.
61. Al-Hakim (320–405 r.h.): „Al-Mustadrak".
62. Tammam ar-Razi (330–414 r.h.): „Al-Fawa'id", dwie pełne kopie w formie rękopisu (Biblioteka „Az-Zahirijja", Damaszek, Syria).
63. As-Sahmi, Hamza ibn Jusuf al-Dżurdżani (zm. w 427 r.h.): „Tarich Dżurdżan".
64. Abu Nu'ajm al-Asbahani (336–430 r.h.): „Achbar Asbahan".
65. Ibn Buszran (339–430 r.h.): „Al-Amali", rękopis, większa część tego dzieła znajduje się w bibliotece „Az-Zahirijja" (Damaszek, Syria).

66. Al-Bajhaki (384–458 r.h.): „As-Sunan al-Kubra”.
67. Al-Bajhaki (384–458 r.h.): „Dala'il an-Nubuwwa”, rękopis (Biblioteka „Ahmadijja”, Aleppo, Syria).
68. Ibn Abd al-Barr (368–463 r.h.): „Dżami' Bajan al-'Ilm wa Fadlih”.
69. Ibn Mandah, Abu al-Kasim (381–470 r.h.): „Ar-Radd 'ala man Junfi al-Harf min al-Qur'an”, rękopis (Biblioteka „Az-Zahirijja”, Damaszek, Syria).
70. Al-Badżi (403–477 r.h.): „Szarh al-Muwatta'”.
71. Abd al-Hakk al-Iszbili (510–581 r.h.): „Al-Ahkam al-Kubra”, rękopis.
72. Abd al-Hakk al-Iszbili (510–581 r.h.): „Tahadżdżud”, rękopis.
73. Ibn al-Dżauzi (510–597 r.h.): „At-Tahkik 'ala Masa'il at-Ta'lik”, rękopis.
74. Abu Hafs al-Mu'addib, 'Amr ibn Muhammad (516–607 r.h.): „Al-Muntaka min Amali Abi al-Kasim as-Samarkandi”, rękopis.
75. Abd al-Ghani ibn Abd al-Wahid al-Makdisi (541–600 r.h.): „As-Sunan”, rękopis.
76. Dija al-Makdisi (569–643 r.h.): „Al-Ahadis al-Muchtara”, rękopis, kilka tomów tego dzieła znajduje się w bibliotece „Az-Zahirijja” (Damaszek, Syria).
77. Dija al-Makdisi (569–643 r.h.): „Al-Muntaka min al-Ahadis as-Sihah wa-l-Hisan”, rękopis.
78. Dija al-Makdisi (569–643 r.h.): „Dżuz' fi Fadl al-Hadis wa Ahlih”, rękopis.
79. Al-Munziri (581–656 r.h.): „At-Targhib wa at-Tarhib”.
80. Az-Zajla'i (zm. w 762 r.h.): „Nasb ar-Raja”.
81. Ibn Kasir (701–774 r.h.): „Dżami' al-Masanid”, rękopis.
82. Ibn al-Mulakkin, Abu Hafs 'Amr ibn Abi al-Hasan (723–804 r.h.): „Chulasat al-Badr al-Munir”, rękopis.
83. Al-'Iraki (725–806 r.h.): „Tarch at-Tasrib”.

84. Al-'Iraki (725–806 r.h.): „Tachridż al-Ihja'" („Wskazanie źródeł przekazu hadisów do dzieła al-Ghazalego «Ihja Ulum ad-Din» («Ożywienie nauk religii»)").
85. Al-Hajsami (735–807 r.h.): „Madżma' az-Zawa'id".
86. Al-Hajsami (735–807 r.h.): „Mawarid az-Zam'an fi Zawa'id Ibn Hibban".
87. Al-Hajsami (735–807 r.h.): „Zawa'id al-Mu'dżam as-Saghir wa al-Ausat li at-Tabarani", rękopis.
88. Ibn Hadżar al-Askalani (773–852 r.h.): „Tachridż Ahadis al-Hidaja".
89. Ibn Hadżar al-Askalani (773–852 r.h.): „Talchis al-Habir".
90. Ibn Hadżar al-Askalani (773–852 r.h.): „Fath al-Bari".
91. Ibn Hadżar al-Askalani (773–852 r.h.): „Al-Ahadis al-'Alijat", rękopis.
92. As-Sujuti (849–911 r.h.): „Al-Dżami' al-Kabir", rękopis.
93. Ali al-Kari (zm. w 1014 r.h.): „Al-Ahadis al-Maudu'a".
94. Al-Manawi (952–1031 r.h.): „Fajd al-Kadir Szarh al-Dżami' as-Saghir".
95. Az-Zurkani (1055–1122 r.h.): „Szarh al-Mawahib al-Ladunnijja".
96. Asz-Szaukani (1171–1250 r.h.): „Al-Fawa'id al-Madżmu'a fi-l-Ahadis al-Maudu'a".
97. Abd al-Hajj al-Luknawi (1264–1304 r.h.): „At-Ta'lik al-Mumadżid 'ala Muwatta Muhammad".
98. Abd al-Hajj al-Luknawi (1264–1304 r.h.): „Al-Asar al-Marfu'a fi-l-Achbar al-Maudu'a".
99. Muhammad ibn Sa'id al-Halabi (daty urodzin i śmierci nieznane): „Musalsalat", rękopis.
100. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „Tachridż Sifat Salat an-Nabijj", rękopis, oryginalne źródło („Al-Asl") niniejszej książki.

101. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „Irwa' al-Ghalil fi Tachridż Ahadis Manar as-Sabil” w 8 tomach.
102. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „Sahih Abi Daud”, niekompletne.
103. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „At-Ta'lik 'ala Ahkam Abd al-Hakk” („Przypis do dzieła Abd al-Hakka al-Iszbiliego «Ahkam»”), niekompletne.
104. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „Tachridż Ahadis «Szarh al-'Akida at-Tahawijja»” („Wskazanie źródeł przekazu hadisów w komentarzu do dzieła «Al-'Akida» imama at-Tahawiego”).
105. Al-Albani, Muhammad Nasiruddin (1332–1420 r.h.): „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa” w 4 tomach.

IV. Fikh (prawo islamskie)

106. Malik ibn Anas (93–179 r.h.): „Al-Mudawwana” (prawo mazhabu malikickiego).
107. Asz-Szafi'i, Muhammad ibn Idris (150–204 r.h.): „Al-Umm” (prawo mazhabu szafi'ickiego).
108. Al-Marwazi, Ishak ibn Mansur (zm. w 251 r.h.): „Masa'il al-Imam Ahmad wa Ishak ibn Rahawajh”, rękopis.
109. Ibn Hani, Ibrahim an-Najsaburi (zm. w 265 r.h.): „Masa'il 'an al-Imam Ahmad”, rękopis.
110. Al-Muzani (175–264 r.h.): „Muchtasar Fikh asz-Szafi'i”, wydrukowane na marginesach książki „Al-Umm”.
111. Abu Daud (202–275 r.h.): „Masa'il al-Imam Ahmad” (prawo mazhabu hanbalickiego).
112. Abdullah, syn Imama Ahmada (203–290 r.h.): „Masa'il al-Imam Ahmad”, rękopis.

113. Ibn Hazm (384–456 r.h.): „Al-Muhalla” (prawo mazhabu zahiryckiego).
114. Al-'Izz ibn Abd as-Salam (578–660 r.h.): „Al-Fatawa”, rękopis.
115. An-Nawawi (631–676 r.h.): „Al-Madżmu' Szarh al-Muhazzab” (prawo mazhabu szafi'ickiego).
116. An-Nawawi (631–676 r.h.): „Rawdat at-Talibin” (prawo mazhabu szafi'ickiego).
117. Ibn Tajmijja (661–728 r.h.): „Al-Fatawa” (niezależne od jakiegokolwiek mazhabu).
118. Ibn Tajmijja (661–728 r.h.): „Min Kalamin lahu fi-t-Takbir fi-l-'Idajn wa Ghajruhu”, rękopis.
119. Ibn al-Kajjim (691–751 r.h.): „I'lam al-Muwakki'in” (niezależne od jakiegokolwiek mazhabu).
120. As-Subki (683–756 r.h.): „Al-Fatawa” (prawo mazhabu szafi'ickiego).
121. Ibn al-Humam (790–869 r.h.): „Fath al-Kadir” (prawo mazhabu hanafickiego).
122. Ibn Abd al-Hadi, Jusuf (840–909 r.h.): „Irszad as-Salik” (prawo mazhabu hanbalickiego), rękopis.
123. Ibn Abd al-Hadi, Jusuf (840–909 r.h.): „Al-Furu'” (prawo mazhabu hanbalickiego).
124. As-Sujuti (849–911 r.h.): „Al-Hawi li-l-Fatawi” (prawo mazhabu szafi'ickiego).
125. Ibn Nudżajm al-Misri (zm. w 970 r.h.): „Al-Bahr ar-Ra'ik” (prawo mazhabu hanafickiego).
126. Asz-Sza'rani (898–973 r.h.): „Al-Mizan” (według prawa czterech mazhabów).
127. Al-Hajtami (909–973 r.h.): „Ad-Durr al-Mandud fi-s-Salat wa-s-Salam 'ala Sahib al-Makam al-Mahmud”, rękopis.

128. Al-Hajtami (909–973 r.h.): „Asna al-Matalib", rękopis.
129. Wali Allah ad-Dihlawi (1110–1176 r.h.): „Hudżdżatu-Llah al-Baligha" (niezależne od jakiegokolwiek mazhabu).
130. Ibn 'Abidin (1151–1203 r.h.): „Przypisy do dzieła «Ad-Durr al-Muchtar»" (prawo mazhabu hanafickiego).
131. Ibn 'Abidin (1151–1203 r.h.): „Przypisy do dzieła «Al-Bahr ar-Ra'ik»" (prawo mazhabu hanafickiego).
132. Ibn 'Abidin (1151–1203 r.h.): „Rasm al-Mufti" (prawo mazhabu hanafickiego).
133. Abd al-Hajj al-Luknawi (1264–1304 r.h.): „Imam al-Kalam fima Jata'allak bi-l-Kira'a Chalf al-Imam" (niezależne od jakiegokolwiek mazhabu).
134. Abd al-Hajj al-Luknawi (1264–1304 r.h.): „An-Nafi' al-Kabir liman Jutali' al-Dżami' as-Saghir" (niezależne od jakiegokolwiek mazhabu).

V. Sira (biografia Proroka Muhammada, niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i biografie (przekazicieli hadisów)

135. Ibn Abi Hatim, Abd ar-Rahman (240–327 r.h.): „Takaddama al-Ma'rifa li Kitab al-Dżarh wa-t-Ta'dil".
136. Ibn Hibban (zm. w 354 r.h.): „As-Sikat" („Rzetelni przekaziciele hadisów"), rękopis.
137. Ibn 'Adi (277–365 r.h.): „Al-Kamil", rękopis.
138. Abu Nu'ajm (336–430 r.h.): „Hiljat al-Aulija'", rękopis.
139. Al-Chatib al-Baghdadi (392–463 r.h.): „Tarich Baghdad".
140. Ibn Abd al-Barr (368–463 r.h.): „Al-Intika' fi Fada'il al-Fukaha'", rękopis.
141. Ibn 'Asakir (499–571 r.h.): „Tarich Dimaszk", rękopis.

142. Ibn al-Dżauzi (508–597 r.h.): „Manakib al-Imam Ahmad”.
143. Ibn al-Kajjim (691–751 r.h.): „Zad al-Ma'ad”.
144. Abd al-Kadir al-Kuraszi (696–775 r.h.): „Al-Dżawahir al-Madijja”.
145. Ibn Radżab al-Hanbali (736–795 r.h.): „Zajl at-Tabakat”.
146. Abd al-Hajj al-Luknawi (1264–1304 r.h.): „Al-Fawa'id al-Bahijja fi Taradżim al-Hanafijja”.

VI. Język arabski

147. Ibn al-Asir (544–606 r.h.): „An-Nihaja fi Gharib al-Hadis wa al-Asar”.
148. Ibn Manzur al-Ifriki (630–711 r.h.): „Lisan al-'Arab”.
149. Al-Fajruzabadi (729–817 r.h.): „Al-Kamus al-Muhit”.

VII. Usul al-fikh (podstawy prawa)

150. Ibn Hazm (384–456 r.h.): „Al-Ihkam fi Usul al-Ahkam”.
151. As-Subki (683–756 r.h.): „Ma'na Kaul asz-Szafi'i al-Matlabi «Iza sahha al-hadis fa-huwa mazhabi»” („Znaczenie wypowiedzi asz-Szafi'iego: «Jeśli hadis jest wiarygodny, to właśnie jest mój mazhab»”) z „Madżmu' ar-Rasa'il al-Munirijja”.
152. Ibn al-Kajjim (691–751 r.h.): „Bada'i' al-Fawa'id”.
153. Wali Allah ad-Dihlawi (1110–1176 r.h.): „'Ikd al-Dżid fi Ahkam al-Idżtihad wa-t-Taklid”.
154. Al-Fulani (1166–1218 r.h.): „Ikaz al-Himam”.
155. Az-Zarka, szajch Mustafa (współczesny szajchowi al-Albaniemu): „Al-Madchal ila 'Ilm Usul al-Fikh”.

VIII. Al-Azkar (książki o wspominaniu Allaha)

156. Isma'il al-Kadi al-Dżuhdumi (199–282 r.h.): „Fadl as-Salat 'ala an-Nabijj, salla-Llahu 'alajhi wa sallam” (hadisy tej książki zweryfikowane pod względem wiarygodności przez szajcha al-Albaniego).
157. Ibn al-Kajjim (691–751 r.h.): „Dżala' al-Afham fi-s-Salat 'ala Chajr al-Anam”.
158. Siddik Hasan Chan (1248–1307 r.h.): „Nuzul al-Abrar”.

IX. Różne

159. Ibn Batta, Abdullah ibn Muhammad (304–387 r.h.): „Al-Ibana 'an Szari'a al-Firka an-Nadżijja”, rękopis.
160. Abu 'Amr ad-Dani, 'Usman ibn Sa'id (371–444 r.h.): „Al-Muktafa fi Ma'rifat al-Wakf at-Tamm”, rękopis.
161. Al-Chatib al-Baghdadi (392–463 r.h.): „Al-Ihtidżadż bi asz-Szafi'i fima Asnada Ilajh…”, rękopis.
162. Al-Harawi, Abdullah ibn Muhammad al-Ansari (396–481 r.h.): „Zamm al-Kalam wa Ahlih”, rękopis.
163. Ibn al-Kajjim (691–751 r.h.): „Szifa' al-'Alil fi Masa'il al-Kada' wa-l-Kadar wa-t-Ta'lil”.
164. Al-Fajruzabadi (729–817 r.h.): „Ar-Radd 'ala al-Mu'tarid 'ala Ibn 'Arabi”, rękopis.

{koniec książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) od samego początku do końca, tak jakbyście widzieli ją na własne oczy”}

ZAŁĄCZNIK NR 1

„Człowiek, który źle się modlił" (niech Allah będzie z niego zadowolony!)

W literaturze poświęconej prawu islamskiemu i hadisom ten utrwalony termin odnosi się do towarzysza Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), o którym mowa w następującym hadisie, przytaczanym w „Sahihu" al-Buchariego: «Przekazuje się ze słów Abu Hurajry (niech Allah będzie z niego zadowolony!), że [pewnego razu, gdy] Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wszedł do meczetu, [tam też] wszedł pewien człowiek, który wykonał modlitwę, a następnie zwrócił się z pozdrowieniem do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Odpowiedziawszy [na pozdrowienie], powiedział: „Wróć i wykonaj modlitwę, gdyż zaprawdę nie pomodliłeś się!". Ten wykonał modlitwę tak samo, jak przedtem, a następnie [znowu] podszedł do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i pozdrowił go, [a on ponownie] nakazał mu: „Wróć i wykonaj modlitwę, gdyż zaprawdę nie pomodliłeś się!" — [i powtórzyło się to] trzykrotnie. Wtedy [ten człowiek] powiedział: „Przysięgam na Tego, który posłał cię z prawdą, nie potrafię wykonać jej lepiej, naucz mnie więc [, jak należy to czynić]!". [W odpowiedzi na to Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)] powiedział: „Gdy przystępujesz do modlitwy, wypowiedz takbir [tj. powiedz: «Allah jest Największy» (Allahu akbar)], następnie przeczytaj, co potrafisz, z Koranu, następnie wykonaj pokłon w pasie w należyty sposób, następnie wyprostuj się całkowicie, następnie wykonaj pokłon do ziemi w

należyty sposób, następnie wyprostuj się siedząc i postępuj tak samo podczas każdej swojej modlitwy”».

Wiele wersji tego hadisu, będącego ważnym źródłem informacji o wskazaniach Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dotyczących prawidłowego wykonywania modlitwy, można znaleźć w innych zbiorach hadisów (na przykład u Abu Dauda), gdzie przytaczane są jego różne szczegóły.

ZAŁĄCZNIK NR 2

Słabość hadisu o kładzeniu rąk poniżej pępka z książek szajcha al-Albaniego „Irwa' al-Ghalil” (353) i „Ahkam al-Dżana'iz” (s. 118)

Abu Daud (756), ad-Darakutni (107), al-Bajhaki (2/310), Ahmad w książkach swojego syna Abdullaha „Al-Masa'il” (62/2) i „Az-Zawa'id al-Musnad” (1/110), a także Ibn Abi Szajba (1/156/1) przekazali: ze słów Abdurrahmana ibn Ishaka, ze słów Zijada ibn Zajda as-Siwa'iego, ze słów Abu Dżuhajfy, ze słów Alego (niech Allah będzie z niego zadowolony!), który powiedział:

«To jest z Sunny: kładzenie jednej dłoni na drugiej poniżej pępka podczas modlitwy».

Ten hadis ma słaby (da'if) łańcuch przekazicieli (isnad) z powodu Abdurrahmana ibn Ishaka (al-Wasitiego al-Kufiego), który jest słabym przekazicielem. Co więcej, w tym hadisie zawarta jest

niejasność (idtirab669), ponieważ Abdurrahman ibn Ishak przekazywał go:

1.raz ze słów Zijada, ze słów Abu Dżuhajfy, ze słów Alego (jak w przytoczonym wyżej łańcuchu);2.raz ze słów Nu'mana ibn Sa'da, ze słów Alego (przekazują ad-Darakutni i al-Bajhaki); oraz3.raz ze słów Sijasa Abu al-Hakama, ze słów Abu Wa'ila, który przekazał: «Abu Hurajra powiedział: „To jest z Sunny…”» (przekazują Abu Daud (758) i ad-Darakutni).

Słabość Abdurrahmana ibn Ishaka al-Kufiego w oczach Imamów-znawców hadisów

1.Abu Daud powiedział: «Słyszałem, jak Ahmad ibn Hanbal nazwał Abdurrahmana ibn Ishaka al-Kufiego słabym (da'if) przekazicielem». [Właśnie dlatego Imam Ahmad nie przyjął od niego tego hadisu, ponieważ jego syn Abdullah powiedział: «Widziałem, jak mój ojciec podczas modlitwy kładł swoje ręce, jedną na drugiej, powyżej pępka»].2.An-Nawawi mówi w „Madżmu'" (3/313), „Szarh Sahih Muslim” i w innych swoich książkach: «Oni [znawcy hadisów] są zgodni co do tego, że jest to słaby hadis, ponieważ przekazywany jest przez Abdurrahmana ibn Ishaka al-Wasitiego, który jest słabym przekazicielem, co do czego jednomyślni są Imamowie Dżarhu i Ta'dilu670».3.Az-Zajla'i powiedział w „Nasb ar-Raja” (1/314): «Al-Bajhaki powiedział w „Al-Ma'rifa”: „Łańcuch tego hadisu jest chwiejny, gdyż przekazywany jest tylko przez Abdurrahmana ibn Ishaka al-Wasitiego, który jest kłamcą (matruk)”».4.Ibn Hadżar wskazuje w „Fath al-Bari” (2/186): «To słaby hadis».

Tym, co jeszcze bardziej osłabia ten hadis, jest to, że przeczy on innemu przekazywanemu hadisowi od Alego, którego łańcuch przekazicieli jest lepszy. Jest nim hadis Ibn Dżarira ad-Dabbi'ego, który przekazał ze słów swojego ojca, mówiącego: «Widziałem, jak Ali (niech Allah będzie z niego zadowolony!) trzymał swoją lewą rękę prawą za nadgarstek powyżej pępka». Łańcuch przekazicieli tego hadisu może pretendować do miana dobrego: al-Bajhaki (1/301) z pełnym przekonaniem nazwał ten hadis dobrym, a al-Buchari (1/301) wskazał na niego ze wszelką pewnością, przytaczając go w formie „ta'lik”671.

Co się zaś tyczy wiarygodnych relacji od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) dotyczących pozycji rąk, to polegają one na tym, że ręce powinny znajdować się na piersi; istnieje na ten temat wiele hadisów, wśród których, na przykład, można przytoczyć hadis od Tawusa, który powiedział: «Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) kładł swoją prawą rękę na lewej ręce i mocno je zaciskał na swojej piersi podczas modlitwy» (przekazali Abu Daud (759) z wiarygodnym isnadem). Chociaż ten hadis przekazywany jest w formie „mursal”672, jest on wystarczający jako świadectwo dla wszystkich uczonych muzułmańskich, mimo ich różnych opinii dotyczących hadisów „mursal”, ponieważ [po pierwsze] jest on wiarygodny w łańcuchu „mursal”, [a po drugie] przekazywany jest także w formie „mausul”673 w wielu relacjach. Wychodząc z powyższego, ten hadis jest ważny jako świadectwo dla każdego [człowieka]. Niektóre z relacji, które go potwierdzają, są następujące:

1.Od Wa'ila ibn Hudżra, «że widział on, jak Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) kładł swoją prawą dłoń na lewej i kładł je na swojej piersi». Przekazali Ibn Chuzajma w „As-Sahih" („Nasb ar-Raja", 1/314) i al-Bajhaki w „As-Sunan" (2/30) poprzez dwa łańcuchy przekazicieli, wzajemnie się wspierające.2.Od Kabisy ibn Hulba ze słów jego ojca, który powiedział: «Widziałem, jak Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) odchodził [z miejsca modlitwy, obracając się] w prawo i w lewo674, i widziałem, jak kładł to na swojej piersi — Jahja [ibn Sa'id] wspomniał o prawej [dłoni] na lewej, nieco powyżej stawu» (przekazał Ahmad (5/226) z łańcuchem przekazicieli odpowiadającym wymogom Muslima, z wyjątkiem Kabisy, lecz nazwali go rzetelnym przekazicielem al-'Idżli i Ibn Hibban); jednak nikt nie przekazuje przez niego oprócz Simaka ibn Harba, o którym Ibn al-Madini i an-Nasa'i powiedzieli: «Nieznany», a Ibn Hadżar w „Takrib" powiedział: «On jest „makbul" [tj. akceptowalny pod warunkiem, że jest wsparty (przez innych przekazicieli)]». Hadisy od takich przekazicieli jak on są dobre, jeśli są wykorzystywane jako wspierające relacje, dlatego at-Tirmizi powiedział po przytoczeniu części tego hadisu, gdzie wspomina się, że lewa dłoń bierze się prawą: «To dobry hadis».

Tym samym te trzy hadisy wskazują na to, że kładzenie rąk na piersi jest Sunną, a temu, kto zajmie się ich uważnym zbadaniem, nie pozostaną żadne wątpliwości, że są one wystarczające jako potwierdzenie tej Sunny.

669 Przyp. tłum.: słowo „idtirab" utworzone jest od czasownika „idtaraba" — „być niejasnym; wprowadzać w nieporządek", od którego utworzone jest słowo „mudtarib". Jako termin słowo to

używane jest do oznaczenia takiego hadisu, który przekazywany jest różnymi, lecz równymi pod względem siły drogami. Pod hadisem „mudtarib" rozumie się hadis przekazywany w różnych i sprzecznych ze sobą formach, w wyniku czego nie ma żadnej możliwości uzgodnienia ich między sobą. Przy tym wszystkie jego wersje, przekazywane różnymi drogami, są sobie równe pod względem siły i żadnej z nich nie można przyznać pierwszeństwa przed inną niezależnie od zastosowanych kryteriów preferencji (s. 91 — przyp. tłum. Tu i dalej definicja i wyjaśnienie różnych form hadisów przytaczane są za książką doktora, profesora nauki o hadisach Wydziału Szariatu i Studiów Islamskich Uniwersytetu Kuwejckiego Mahmuda Tahhana „Podręcznik terminologii hadisów", Moskwa, 2002, w przekładzie na język rosyjski Władimira Abdalli Nirszy).

670 Przyp. tłum.: dżarh i ta'dil — „dyskwalifikacja i uwiarygodnienie". Ponieważ ocena wiarygodności bądź słabości hadisu opiera się na całym szeregu wniosków, w tym wniosku o uczciwości bądź nieuczciwości, dokładności bądź niedokładności przekazicieli, uczeni-teolodzy (ulema) zajmowali się sporządzaniem książek, w których, powołując się na godnych zaufania znawców, przytaczano takie i podobne im dane o przekazicielach hadisów, co nazywano „uwiarygodnieniem" (ta'dil). Ponadto w takich książkach wskazywano przyczyny, z powodu których uczciwość, dokładność bądź pamięć niektórych przekazicieli poddawano wątpliwości, co również było wspierane powołaniami na znawców i nazywane „dyskwalifikacją" (dżarh).

671 Przyp. tłum.: „ta'lik” — „zawieszony”. To słowo, a także słowo „mu'allak” (zawieszony), utworzone jest od czasownika „allaka” (zawieszać coś na czymś)... Jako termin słowo to służy do oznaczenia hadisu, na początku isnadu którego pominięto imię jednego lub kilku kolejnych przekazicieli. Jeśli „zawieszony” hadis przytaczany jest w takiej książce, gdzie zawarte są wyłącznie wiarygodne relacje, na przykład w „Sahihach” al-Buchariego i Muslima, to obowiązuje wobec niego szczególny osąd, o czym można powiedzieć następujące: uczeni-teolodzy zajmowali się badaniem „zawieszonych” hadisów przytaczanych w „Sahihu” al-Buchariego i przytaczali ich nieprzerwane isnady.

672 Przyp. tłum.: „mursal” — „wypuszczony”. Słowo to utworzone jest od czasownika „arsala” (wypuszczać). Jako termin słowo to służy do oznaczenia hadisu przekazywanego przez przekaziciela ze słów tego człowieka, z którym się spotykał lub który był jego współczesnym. Przy tym w rzeczywistości ten przekaziciel go nie słyszał, lecz mimo to przy przekazywaniu używa takich słów, które pozwalają uczynić założenie, że słyszał ten hadis bądź bezpośrednio od niego, bądź od tego, kto usłyszał go od tego człowieka, na przykład: «On powiedział...».

673 Przyp. tłum.: „mausul” — „nieprzerwany”. Synonimem hadisów należących do kategorii „mausul” jest słowo „muttasil”, utworzone od czasownika „ittasala” (być nieprzerwanym). Jako termin słowo „muttasil” używane jest do oznaczenia hadisów z nieprzerwanymi isnadami, które należą do kategorii „marfu'” bądź „mauquf”. Z kolei słowo „marfu'” (wznoszący się) jako termin używane jest do oznaczenia słów (kaul), czynów (fi'l), niewyrażonej aprobaty (takrir)

bądź cech (sifa) odnoszonych do Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), a słowo „mauquf" (zatrzymujący się) jako termin używane jest do oznaczenia słów (kaul), czynów (fi'l) bądź niewyrażonej aprobaty odnoszonej do kogokolwiek z towarzyszy.

674 Przyp. tłum.: por. z hadisem nr 446, „Sahih al-Buchari" (skrócone wydanie), 1. wydanie w języku rosyjskim, s. 221.

ZAŁĄCZNIK NR 3

Słabość hadisu, w którym potępia się czytanie Koranu za imamem

Z książki „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa wa al-Maudu'a" (568–570) szajcha al-Albaniego

1. «Temu, kto czyta Koran za imamem, usta napełnią się ogniem».

Maudu' (zmyślony, wymyślony hadis). Ibn Tahir przytoczył go w „Tazkirat al-Maudu'at" (s. 93), wskazując: «Łańcuch przekazicieli tego hadisu zawiera Ma'muna ibn Ahmada al-Harawiego, zdeklarowanego kłamcę, który opowiadał zmyślone hadisy». Więcej o tym przekazicielu opowiada się w kolejnym hadisie pod nr 2. Ibn Hibban wspomniał ten hadis jako przekazywany w jego imieniu w książce „Ad-Du'afa'" („O słabych przekazicielach hadisów"), a az-Zahabi traktował ten hadis jako jedno z nieszczęść, które pojawiły się z powodu tego przekaziciela.

Niektórzy przedstawiciele mazhabu hanafickiego zostali wprowadzeni w błąd przez ten hadis, wyciągając na jego podstawie wniosek, że wszelkie czytanie [Koranu] za imamem jest absolutnie zabronione (haram). Abu al-Hasanat al-Luknawi powiedział w „At-Ta'lik al-Mumadżid 'ala Muwatta Muhammad" (s. 99): «Ten hadis wspomniany jest przez autora „An-Nihaji" i pozostałych w formie „marfu'" z następującymi słowami: „...w jego ustach znajduje się płonący węgiel", podczas gdy ten hadis jest absolutnie bezpodstawny».

Wcześniej wskazał on, że «w żadnym wiarygodnym hadisie, przekazywanym w formie „marfu'", nie zawiera się zakaz czytania sury „Al-Fatiha" za imamem; wszystko, co przytaczają oni w formie „marfu'", jest bądź bezpodstawne, bądź niewiarygodne», przytaczając następnie jako przykład wyżej wspomniany hadis w jego dwóch przedstawionych wersjach.

Znawcy religii zarówno z wcześniejszych, jak i z obecnych pokoleń różnili się w opinii co do czytania Koranu za imamem, trzymając się jednego z trzech następujących poglądów:

1.Że czytanie Koranu przez modlącego się jest obowiązkowe zarówno w tych rakatach modlitw, gdy imam czyta Koran na głos, jak i w tych rakatach modlitw, gdy imam nie czyta Koranu na głos;2.Że milczenie modlącego się podczas czytania Koranu jest obowiązkowe zarówno w tych rakatach modlitw, gdy imam czyta Koran na głos, jak i w tych rakatach modlitw, gdy imam nie czyta Koranu na głos;3.Że modlący się powinien czytać Koran w tych rakatach modlitw, gdy imam nie czyta Koranu na głos, i

powstrzymywać się od czytania Koranu w tych rakatach modlitw, gdy imam czyta Koran na głos.

Ten ostatni pogląd jest najbardziej wyważony i najbliższy prawdy, ponieważ godzi on ze sobą pierwsze dwa świadectwa i nie odrzuca całkowicie żadnego z nich. Tego poglądu trzymali się Imamowie Malik i Ahmad, a także po przeprowadzeniu odpowiednich badań preferowali go niektórzy przedstawiciele mazhabu hanafickiego, w tym Abu al-Hasanat al-Luknawi, który o tym świadczy w swojej wcześniej wspomnianej książce.

Kolejny przykład kłamstwa wymyślonego przez Ma'muna al-Harawiego:

2. «Ten, kto podnosi swoje ręce podczas modlitwy, nie wykonał modlitwy».

Maudu' (zmyślony, wymyślony hadis). Ibn Tahir przytoczył go w „Tazkirat al-Maudu'at" (s. 87), wskazując: «Łańcuch przekazicieli tego hadisu zawiera Ma'muna ibn Ahmada al-Harawiego, zdeklarowanego kłamcę, który wymyślał hadisy». Az-Zahabi powiedział o tym człowieku tak: «Przyniósł ze sobą nieszczęścia i haniebne relacje. Wymyślał hadisy, w tym i ten, i opowiadał je, ukrywając się za imionami godnych zaufania przekazicieli hadisów».

Jak stało się dla mnie oczywiste na podstawie hadisów wymyślonych przez Ma'muna al-Harawiego, był on fanatycznym zwolennikiem mazhabu hanafickiego, ponieważ wszystkie hadisy przez niego zmyślone krążą wokół tego samego tematu: wsparcia Imama Abu Hanify (niech Allah będzie dla niego miłosierny!) i ataków na Imama

asz-Szafi'iego (niech Allah będzie dla niego miłosierny!). Wśród tych hadisów jest i ten przytoczony wyżej: jawny atak na pogląd asz-Szafi'iego, który aprobował podnoszenie rąk przed wykonaniem pokłonu w pasie i przy prostowaniu się z niego (co niewątpliwie jest prawdą), tym samym z całą oczywistością wspierając pogląd hanafitów, uważających takie podnoszenie rąk za naganne (makruh). Ten łotr nie tylko nie zadowolił się stanowiskiem swojego mazhabu, potępiającym podnoszenie rąk, lecz doszedł nawet do tego, że wymyślił ten hadis, aby rozpowszechniać wśród ludzi pogląd o nieważności modlitwy w przypadku podniesienia rąk!

Prawdopodobnie zamierzał on także wesprzeć relację przekazywaną przez Makhula od Abu Hanify, który [rzekomo] powiedział: «Ten, kto podnosi ręce podczas modlitwy, jego modlitwa stała się nieważna». Ta relacja wprowadziła w błąd Najwyższego Pisarza al-Itkaniego, który sporządził na jej podstawie dzieło, aby wesprzeć pogląd o nieważności modlitwy w przypadku podniesienia rąk. W ten sam sposób wprowadzony w błąd został ten, kto poszedł w jego ślady i wydał orzeczenie, według którego hanafitom nie wolno modlić się za szafi'itami, ponieważ ci ostatni podnoszą ręce! Tymczasem ta relacja, przekazywana od Abu Hanify, jest przesiąknięta kłamstwem, jak udowodnił uczony-prawoznawca Abu al-Hasanat al-Luknawi w swojej książce „Al-Fawa'id al-Bahijja fi Taradżim al-Hanafijja" (s. 116, 216–217).

Szajch Ali al-Kari włączył ten hadis do „Al-Maudu'at", a następnie wskazał (s. 81): «Ten hadis został wymyślony przez Muhammada ibn 'Ukaszę al-Kirmaniego, niech Allah go zawstydzi!». Następnie (na s.

129) przytoczył wypowiedź Ibn al-Kajjima dotyczącą tego hadisu: «Jest zmyślony».

Jest to sprzeczne z wcześniej ustalonym faktem, że wymyślającym jest al-Harawi, lecz jeśli zająć się dowodzeniem także tego, może się okazać, że jeden z nich być może po prostu ukradł tę relację od drugiego!

Z tego wszystkiego widzimy na własne oczy, do czego może doprowadzić niedostateczna uwaga wobec Sunny i odmowa weryfikacji relacji przekazywanych od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i Imamów!

Uwaga: Co się tyczy podnoszenia rąk przed wykonaniem pokłonu w pasie i przy prostowaniu się z niego, przekazuje się bardzo wiele hadisów od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): w oczach uczonych muzułmańskich należą one do kategorii „mutawatir"675. W istocie podnoszenie rąk przy wypowiadaniu każdego takbiru jest wiarygodnie ustalone od samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w wielu hadisach, podczas gdy coś przeciwnego (tj. niepodnoszenie rąk) nie jest od niego wiarygodnie przekazywane, oprócz jedynej relacji od Abdullaha ibn Mas'uda (niech Allah będzie z niego zadowolony!), która jednak jest nieakceptowalna do podążania [za nią], ponieważ należy do (kategorii prawnej) „nafi" (przeczącej). Prawoznawcy mazhabu hanafickiego i innych mazhabów mocno ustalili następującą zasadę: twierdzącemu („musbit") przyznaje się pierwszeństwo przed przeczącym („nafi"); ta zasada obowiązuje nawet wtedy, gdy twierdzenie przekazywane jest tylko przez jedną

relację, nie mówiąc już o przypadku, gdy potwierdzane jest ono przez dużą liczbę relacji, jak w rozpatrywanej tu kwestii! Postępując zgodnie z tą zasadą i w braku czegokolwiek jej przeczącego, staje się dla nich obowiązkowe przyjęcie podnoszenia rąk, a nie fanatyczne trzymanie się swojego mazhabu po tym, jak zostało to ustalone i przedstawiony został dowód. Jednak bardzo szkoda, że jedynie nieliczni z wcześniejszych i późniejszych pokoleń [muzułmanów] przyjęli tę zasadę, a sprawa doszła nawet do tego, że niepodnoszenie rąk stało się ich cechą wyróżniającą!

Poniżej przytoczone jest jeszcze jedno fałszerstwo tego zdeklarowanego kłamcy, tym razem dotyczące osobistego ataku na Imama asz-Szafi'iego676 (Muhammada ibn Idrisa).

3. «Wśród mojej wspólnoty pojawi się człowiek, który będzie znany jako Muhammad ibn Idris, i wyrządzi on mojej wspólnocie więcej szkody niż Iblis, a także wśród mojej wspólnoty pojawi się człowiek, który będzie znany jako Abu Hanifa, i stanie się on światłem mojej wspólnoty».

Maudu' (zmyślony, wymyślony hadis).

Ibn al-Dżauzi przytoczył ten hadis w „Al-Maudu'at" (1/457) poprzez: Ma'muna ibn Ahmada as-Salmiego, który powiedział: «Ahmad ibn Abdullah al-Dżuwajbari przekazał nam: Abdullah ibn Mi'dan al-Azadi przekazał nam od Anasa w formie „marfu'"»; a następnie Ibn al-Dżauzi powiedział: «Zmyślony [hadis]; wymyślony przez Ma'muna bądź al-Dżuwajbariego. Al-Hakim wspomina w „Mazkala", że zapytano Ma'muna: „Czy nie patrzysz na asz-Szafi'iego i jego zwolenników?". Na co odpowiedział: „Ahmad ibn Abdullah al-

Dżuwajbari przekazał nam…” itd., a więc stąd staje się oczywiste, że to on jest fałszerzem tego wszystkiego».

W książce „Lisan” można znaleźć następujące uzupełnienie [do tej rozmowy]: «…Al-Hakim następnie powiedział: „Każdy, komu Allah dał choć trochę rozumu, zaświadczy, że hadis podobny temu jest sfałszowany i fałszywie przypisywany Posłańcowi Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)”».

Ten hadis ma inne drogi, przez które jest przekazywany, jednak wszystkie one zbiegają się bądź na kłamliwych, bądź na nieznanych przekazicielach. Dlatego w najwyższym stopniu dziwne jest, że uczony 'Ajni skłaniał się ku temu, by wesprzeć tę relację innymi drogami przekazu, a szajch Kausari go w tym popierał. Jednak od tego ostatniego można było się tego spodziewać, ponieważ zasłynął on smutną sławą jako zajadły fanatyk Imama Abu Hanify (niech Allah będzie dla niego miłosierny!), nawet jeśli pociągało to za sobą obelgi i ataki na innych Imamów; jednak dziwne jest, że tak postąpił 'Ajni, który zwykle był znany z tego, że nie posuwał się do takich skrajności. Pogląd tych dwóch został znakomicie obalony przez uczonego al-Jamaniego w książce „At-Tankil bi ma fi Ta'nib al-Kausari min al-Abatil” (1/20, 446–9), gdzie przeanalizował on pozostałe drogi przekazu tej relacji, na które się powoływali.

675 Przyp. tłum.: „mutawatir” jest rzeczownikiem odczasownikowym od słowa „tawatur” — następowanie jeden za drugim. Znaczenie terminologiczne słowa „tawatur”: przekazywanie relacji przez tak dużą liczbę przekazicieli, że zwykle wyklucza to możliwość wejścia przez nich w zmowę w celu jej sfałszowania. Sens tej definicji:

chodzi o taki hadis bądź taką relację, która przekazywana jest przez wielu przekazicieli z każdego szczebla jej isnadu, co pozwala rozumowi wyciągnąć wniosek o niemożliwości założenia, że wszyscy ci przekaziciele zmówili się między sobą co do sfałszowania tej relacji.

676 Przyp. tłum.: jego pełne imię: Abu Abdullah Muhammad ibn Idris asz-Szafi'i (niech Allah będzie dla niego miłosierny!).

ZAŁĄCZNIK NR 4

Analiza hadisów dotyczących wypowiadania słowa „Amin" przez imama i modlących się za nim

Z książki „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (951–2) szajcha al-Albaniego

1. «Gdy wypowiadał on „Amin", modlący się za nim również wypowiadali „Amin" [, wymawiając to słowo] tak, że w meczecie robiło się bardzo głośno».

O ile nam wiadomo, hadis przytaczany w wyżej wspomnianym sformułowaniu jest bezpodstawny.

Ibn Hadżar wskazał w „Talchis al-Habir" (s. 90): «Nie znajduję tego hadisu w takim sformułowaniu, lecz jego sens przekazuje Ibn Madża w hadisie od Biszra ibn Rafi'a».

2. «Gdy czytał:

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

„Nie tych, na których spadł Twój gniew, i nie tych, którzy błądzą", to [po zakończeniu] mówił „Amin" tak, że znajdujący się obok niego w pierwszym rzędzie mogli to usłyszeć [, i meczet trząsł się od tego]».

Da'if (słaby hadis). Przytaczają Ibn Madża (1/281) i Abu Daud bez uzupełnienia w nawiasach kwadratowych (1/148), obaj przez Biszra ibn Rafi'a od Abu Abdullaha, kuzyna Abu Hurajry, od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

Ibn Hadżar wskazał w „Talchis" (s. 90): «Biszr ibn Rafi' jest słabym [przekazicielem]; mówi się, że kuzyn Abu Hurajry jest nieznanym [przekazicielem], jednak Ibn Hibban nazwał go rzetelnym [przekazicielem]».

Al-Busajri wskazał w „Az-Zawa'id" (56/1): «To słaby isnad; stan Abu Abdullaha jest nieznany; [Imam] Ahmad nazwał Biszra słabym [przekazicielem], a Ibn Hibban wypowiedział się o Biszrze w następujący sposób: „Przekazywał zmyślone relacje"».

Hadis nr 2 zawiera jedynie część sensu hadisu pod nr 1, tj. „Amin" wypowiada w nim tylko imam. Co się zaś tyczy wypowiadania „Amin" przez modlących się za [imamem], to może to być zawarte w wyrażeniu „i meczet trząsł się od tego [dźwięku]", jednak [rozpatrując ten] hadis w sensie dosłownym [, to] wskazuje on, że przyczyną tego było słowo „Amin" wypowiedziane przez Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

3. «Gdy kończył czytać Matkę Koranu (tj. surę «Al-Fatiha» — przyp. tłum.), podnosił swój głos i mówił „Amin”».

Da'if (słaby hadis). Przytaczają ad-Darakutni, al-Hakim i al-Bajhaki.

Wszystkie wyżej wymienione źródła (w zbiorach ad-Darakutniego, al-Hakima i al-Bajhakiego) zawierają Ishaka ibn Ibrahima ibn al-'Ala' az-Zubajdiego, znanego także jako Ibn Zibrik, który jest słabym [przekazicielem]: Abu Hatim powiedział: «Starzec, niczym złym się nie wyróżniał»; Ibn Ma'in wypowiadał się o nim dobrze; an-Nasa'i powiedział o nim: «Niewiarygodny [przekaziciel]»; Muhammad ibn 'Auf powiedział: «Nie mam wątpliwości, że Ishak ibn Zibrik kłamał». Jednak ten hadis w takim sformułowaniu jest poprawny pod względem sensu, ponieważ wspiera go hadis od Wa'ila ibn Hudżra z wiarygodnym łańcuchem przekazicieli.

[Ponieważ tekst tego hadisu w ogóle nie wskazuje na to, że modlący się za imamem wypowiadali „Amin”, nieprawidłowo jest rozpatrywać go jako odmianę hadisu pod nr 2, jak czynił to asz-Szaukani].

Jedynym wsparciem dla hadisu nr 1 może posłużyć następujący hadis, przytaczany przez [Imama] asz-Szafi'iego w jego „Musnadzie” (1/76) poprzez Muslima ibn Chalida od Ibn Dżurajdża od 'Ata, który przekazał:

4. «Słyszałem, jak imamowie Ibn az-Zubajr i pozostali po nim mówili „Amin”, a znajdujący się za nimi mówili „Amin”, dopóki w meczecie nie rozlegało się echo».

Ten hadis ma dwie wady:

(1) Słabość [jako przekaziciela] Muslima ibn Chalida az-Zandżiego; Ibn Hadżar powiedział o nim: «Jest prawdomówny, lecz często się mylił».
(2) „'An'ana”677 Ibn Dżurajdża, który był „mudallasem”678

4.1. «Spotkałem dwustu towarzyszy Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) w tym samym Meczecie (tj. w Zakazanym Meczecie Mekki — Masdżid al-Haram): gdy imam czytał:

وَلَا الضَّالِّينَ

„I nie tych, którzy błądzą”, podnosili swoje głosy przy wypowiadaniu „Amin” (w innej wersji przekazuje się: «Słyszałem grzmiący dźwięk, gdy wypowiadali „Amin”»)».

Przytaczają al-Bajhaki (2/59) i Ibn Hibban w „As-Sikat” (2/74); alternatywną wersję przytoczył al-Bajhaki.

Tego człowieka o imieniu Chalid wspomniał Ibn Abi Hatim (1/2/355-6), jednak nie powiedział ani o jego wiarygodności, ani o jego słabości jako przekaziciela. Ibn Hibban włączył go do liczby wiarygodnych przekazicieli, jednak Ibn Hibban jest szeroko znany z tego, że w podobnych okolicznościach nie wykazywał należytej surowości, dlatego nie zadowalam się tym, że ta relacja jest wiarygodna. Przyczyna tego polega na tym, że Ibn Dżurajdż w rzeczywistości wziął ten hadis od niego [tj. od Chalida ibn Abi Anufa — przyp. tłum.], co z kolei stanowi jedynie jedną sporną drogę; jeśli nie, to tym samym nie wiemy, od kogo Ibn Dżurajdż wziął ten hadis. Wygląda na to, że Imam asz-Szafi'i sam nie był zadowolony z wiarygodności tej relacji, ponieważ w odniesieniu do niej zajmował

przeciwne stanowisko. Tak, w „Al-Umm” (1/95) mówi on: «Tym samym, gdy imam kończy czytać Matkę Księgi, wypowiada „Amin”, podnosząc swój głos, aby modlący się za nim mogli podążyć za jego przykładem: gdy on to wypowiada [tj. „Amin” — przyp. tłum.], oni wypowiadają to samo w duchu, i nie podoba mi się, aby wypowiadali to na głos». Dlatego gdyby wyżej wspomniana relacja od towarzyszy była wiarygodna z punktu widzenia Imama asz-Szafi'iego, to nie wypowiedziałby się on przeciwko ich praktyce.

Tak więc [było] podobne do tego, że najsłuszniejszego poglądu w tej kwestii trzyma się mazhab szafi'icki: imam, a nie modlący się za nim, powinien wypowiadać „Amin” na głos. A Allah wie o tym najlepiej!

Jednak następnie odkryłem, że w swoim „Sahihu” al-Buchari przytacza [tylko] tekst relacji od Ibn az-Zubajra (w formie „mu'allak”679), wskazując na niego ze wszelką pewnością. Ibn Hadżar w „Fath al-Bari” (2/208) pisze: «Łączący isnad [tej relacji] przytacza Abd ar-Razzak od Ibn Dżurajdża, od 'Aty. On [tj. Ibn Dżurajdż] powiedział: «Zapytałem go: „Czy Ibn az-Zubajr wypowiadał „Amin”, kończąc [czytać] Matkę Księgi?”. Odpowiedział: „Tak, i znajdujący się za nim także wypowiadali „Amin”, dopóki w meczecie nie rozlegało się echo”. Następnie powiedział: «Zaprawdę, „Amin” to błaganie»». Tę relację przytacza Abd ar-Razzak w „Al-Musannafie” (2640/2) i poprzez tę samą drogę — Ibn Hazm w „Al-Muhalli” (3/364).

W tej relacji Ibn Dżurajdż wyjaśnił, że wziął ją bezpośrednio [dosł. twarzą w twarz — przyp. tłum.] od 'Aty, dlatego jesteśmy pewni

braku tu „tadlisu”680. Tym samym relacja od Ibn az-Zubajra rzeczywiście zostaje wiarygodnie ustalona.

Dokładnie tak samo ustalona jest relacja od Abu Hurajry, przekazywana od Abu Rafi'a:

5. «Abu Hurajra wzywał na modlitwę Marwana ibn al-Hakama681, uprzednio postawiwszy warunek, że ten ostatni nie dojdzie do słów: «Wa la-d-dallin» («I nie tych, którzy błądzą»), dopóki nie będzie wiedział, że Abu Hurajra już dołączył do rzędu modlitewnego. Dlatego gdy Marwan czytał: «Wa la-d-dallin» («I nie tych, którzy błądzą»), Abu Hurajra przeciągle wypowiadał „Amin”. Powiedział on także: «Gdy „Amin” tych, którzy [przebywają] na ziemi, zbiega się z „Amin” tych, którzy [przebywają] w niebiosach, otrzymują oni przebaczenie»».

Przytacza al-Bajhaki (2/59); isnad tej relacji jest wiarygodny.

Tym samym, ponieważ nic sprzecznego z wypowiadaniem na głos „Amin” przez Abu Hurajrę i Ibn az-Zubajra nie zostało ustalone od innych towarzyszy, ich relacje powinny zostać przyjęte. Do tej pory nie jest mi znana ani jedna relacja, która by temu przeczyła. A Allah wie o tym wszystkim najlepiej!

677 Czasownik „'an'ana” — «przekazywać coś ze słów kilku osób, z których każda przekazała daną relację ze słów poprzedniej, tj. mówić «ze słów, ze słów»». Jako termin [utworzony od czasownika „'an'ana”] słowo „mu'an'an” używane jest do oznaczenia takiego hadisu, w którym przytacza się słowa przekaziciela «Taki a taki przekazał ze słów takiego a takiego...».

678 Przyp. tłum.: słowo „mudallas” utworzone jest od czasownika „dallasa” — «ukrywać wadę towaru przed kupującym». [Jako termin, utworzony od tego czasownika] słowo „tadlis” służy do oznaczenia ukrywania wady isnadu i jego zewnętrznego upiększenia, co w istocie jest fałszerstwem.

679 Przyp. tłum.: o relacjach w formie „mu'allak”, przytaczanych w „Sahihach” al-Buchariego i Muslima, zob. przypis do Załącznika nr 2.

680 Przyp. tłum.: zob. przypis do słowa „mudallas”.

681 Przyp. tłum.: namiestnik Medyny; następnie jeden z kalifów dynastii Umajjadów.

ZAŁĄCZNIK NR 5

Wykonywanie dwóch rakatów po modlitwie „al-witr”

Z książki „Silsilat al-Ahadis as-Sahiha” (nr 1993) szajcha al-Albaniego

1. Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «[Niech] wasza ostatnia modlitwa nocna składa się z nieparzystej [liczby rakatów] [witr]». [Ten hadis] przytaczają al-Buchari i Muslim.

2. Abu Salama zapytał Aiszę o [nocną] modlitwę Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Powiedziała: «Jego [nocna] modlitwa składała się z trzynastu rakatów: wykonywał

osiem rakatów, a następnie zwykle wykonywał witr, po czym modlił się dwa rakaty siedząc, a gdy chciał wykonać pokłon w pasie, wstawał i go wykonywał, a następnie modlił się dwa rakaty między pierwszym (azan) a drugim (ikama) wezwaniem na modlitwę poranną». [Ten hadis] przytacza Muslim.

3. Sauban przekazał: «Gdy znajdowaliśmy się w podróży razem z Posłańcem Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), powiedział: „Zaprawdę, podróż jest [częścią tego, co przynosi] udrękę i trudy, dlatego temu z was, kto przeczytał witr, należy wykonać [jeszcze] dwa rakaty. Jeśli się obudzi [, to wtedy wszystko dobrze], a jeśli nie, to te dwa [rakaty] posłużą jako [modlitwa nocna] dla niego"». [Ten hadis] przytaczają ad-Darimi (1/374), Ibn Chuzajma w swoim „Sahihu" (2/159/1103) i Ibn Hibban (683) poprzez różne drogi przekazu, sięgające do: Ibn Wahba, który powiedział: «Mu'awija ibn Salih przekazał mi od Szurajha ibn 'Ubajda, od Abdurrahmana ibn Dżubajra ibn Nufajra, od swojego ojca, od Saubana, który przekazał...»

Ibn Wahba wspiera Abdullah ibn Salih, który powiedział: «Mu'awija ibn Salih przekazał nam... itd.». [Ten hadis] przytaczają ad-Darakutni (s. 177) i at-Tabarani w „Mu'dżam al-Kabir" (1410). Abdullah ibn Salih jest szajchem al-Buchariego, dlatego jego słowa mogą służyć jako świadectwo wspierające hadisy przekazywane przez innych przekazicieli.

Ten hadis Imam Ibn Chuzajma wykorzystuje jako świadectwo, «że wykonywanie modlitwy po witrze jest dozwolone każdemu, kto pragnie to uczynić, oraz że dwa rakaty, które Prorok (niech Allah go

błogosławi i obdarzy pokojem!) zwykł wykonywać po witrze, dotyczą nie tylko jego, lecz całej jego wspólnoty (ummy), gdyż sam nakazał nam wykonywać dwa rakaty po witrze — nakaz mający charakter zalecający i preferowany, a nie obowiązkowy i przymuszający».

Tym samym z tego hadisu staje się dla nas jasne, że wykonywanie dwóch rakatów po witrze nie dotyczyło wyłącznie jego [, wychodząc z ogólnego charakteru jego nakazu wobec swojej wspólnoty]; najprawdopodobniej jego nakaz uczynienia ostatniej modlitwy nocnej nieparzystą polegał na tym, aby wykluczyć możliwość zaniedbania jednego nieparzystego rakatu, a ten cel nie przeczy wykonywaniu dwóch rakatów po tym jednym rakacie, jak wskazują na to jego czyny i nakazy. A Allah wie o tym wszystkim najlepiej!

ZAŁĄCZNIK NR 6

Słabość hadisów, w których wspomina się o przecieraniu twarzy rękami po zwróceniu się do Allaha z błaganiem (du'a)

Z książki „Irwa' al-Ghalil" (2/178–182) szajcha al-Albaniego

1. «Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), podnosząc swoje ręce przy zwracaniu się do Allaha z błaganiem (du'a), nie opuszczał ich, dopóki nie przetarł nimi swojej twarzy».

Da'if (słaby) hadis. Przytaczają go at-Tirmizi (2/244) i Ibn 'Asakir (7/12/2) poprzez: Hammada ibn 'Isę al-Dżuhaniego, od Hanzali ibn

Abi Sufjana al-Dżamhiego, od Salima ibn Abdullaha, od jego ojca, od 'Umara ibn al-Chattaba, który powiedział: ...

At-Tirmizi po przytoczeniu tego hadisu dał następujący komentarz: «To wiarygodny (sahih) odosobniony (gharib682) hadis. Znamy ten hadis jedynie jako przekazywany ze słów Hammada ibn 'Isy, ponieważ jest on jedynym, od kogo przekazywany jest ten hadis; przekazał on niewiele hadisów, lecz ludzie przekazywali je od niego».

Jednak ten przekaziciel hadisu jest słaby, jak wskazał na to Ibn Hadżar, który w swoim dziele „Tahzib" przekazał o nim następujące: «Ibn Ma'in powiedział: „Dobry szajch"683; Abu Hatim powiedział: „Słaby w hadisach"; Abu Daud powiedział: „Słaby, przekazuje hadisy «munkar»"684; al-Hakim i Nakkasz powiedzieli: „Przekazuje zmyślone hadisy od Ibn Dżurajdża i Dża'fara as-Sadika". Nazwał go słabym [przekazicielem] ad-Darakutni. Ibn Hibban powiedział: „Przekazuje rzeczy o zupełnie przeciwnym znaczeniu od Ibn Dżurajdża i Abd al-Aziza ibn 'Umara ibn Abd al-Aziza, tak że ci, którzy są specjalistami w tej dziedzinie [tj. w nauce o hadisach], uważają, że czynił to celowo; nie można się na niego powoływać jako na dowód [czegokolwiek]". Ibn Makula powiedział: „Oni [tj. uczeni-muhaddisi] nazywają hadisy przekazywane od niego słabymi"».

Tym samym ten przekaziciel hadisu jest bardzo słaby, dlatego hadisy od niego nie mogą zostać podniesione do poziomu dobrych [hadisów], nie mówiąc już o poziomie wiarygodnych [hadisów]!

Podobny [do poprzedniego] jest następujący hadis: «Gdy Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) zwracał się do Allaha z błaganiem (du'a) i podnosił swoje ręce, zwykle przecierał rękami swoją twarz».

Da'if (słaby) hadis. Przytacza go Abu Daud (1492) od Ibn Lahi'a, od Hafsa ibn Hiszama ibn 'Utby ibn Abi Wakkasa, od Sa'iba ibn Jazida, od jego ojca.

Łańcuch tego hadisu jest słaby z powodu Hafsa ibn Hiszama, ponieważ jest nieznany, a także z powodu słabości Ibn Lahi'a (por. „Takrib at-Tahzib").

Ten hadis nie może zostać wsparty dwiema drogami jego przekazu z powodu poważnej słabości w pierwszej drodze przekazu, co widzieliście sami.

2. «Gdy zwracacie się do Allaha z błaganiem, zwracajcie się dłońmi swoich rąk i nie zwracajcie się ich tylną stroną, a gdy kończycie [błaganie], przetrzyjcie nimi swoją twarz».

Da'if (słaby) hadis. Przytaczają go Ibn Madża (1181, 3866), Ibn Nasr w „Kijam al-Lajl" (s. 137), at-Tabarani w „Al-Mu'dżam al-Kabir" (3/98/1) i al-Hakim (1/536) od Saliha ibn Hassana, od Muhammada ibn Ka'ba, od Ibn 'Abbasa (niech Allah będzie z niego zadowolony!) w formie „marfu'"685.

Łańcuch tego hadisu jest słaby z powodu Ibn Hassana, który przy przekazywaniu hadisów jest „munkar", jak wskazał al-Buchari; an-Nasa'i powiedział: «Jest niezdatny w hadisach»; Ibn Hibban

powiedział: «Utrzymywał śpiewaczki, słuchał muzyki i przekazywał zmyślone hadisy w imieniu wiarygodnych przekazicieli»; Ibn Abi Hatim powiedział w „Kitab al-'Ilal" (2/351): «Zapytałem mojego ojca [tj. Abu Hatima ar-Raziego] o ten hadis, na co odpowiedział: «Munkar»».

Ibn Hassana wspiera 'Isa ibn Majmun, który również przekazał ten hadis od Muhammada ibn Ka'ba, jak przekazał Ibn Nasr. Jednak to niczego nie zmienia, ponieważ Ibn Majmun również jest słabym [przekazicielem]: Ibn Hibban powiedział o nim: «Przekazuje hadisy, z których każdy jest zmyślony», an-Nasa'i powiedział: «Niewiarygodny».

Ten hadis od Ibn 'Abbasa przytacza także Abu Daud (1485), a od niego — al-Bajhaki (2/212) poprzez: Abd al-Malika ibn Muhammada ibn Ajmana, od Abdullaha ibn Ja'kuba ibn Ishaka, od pewnego człowieka, który przekazał mu od Muhammada ibn Ka'ba ten hadis w następującej wersji:

«Nie zakrywajcie ścian! Ten, kto zagląda w list swojego brata bez jego pozwolenia, zaprawdę zagląda w Ogień! Zwracajcie się do Allaha dłońmi swoich rąk i nie zwracajcie się do Niego tylną stroną [dłoni], a gdy kończycie [błaganie], przetrzyjcie nimi swoją twarz!»

Łańcuch tego hadisu jest słaby: Abu Daud nazwał Abd al-Malika słabym [przekazicielem]; łańcuch tego hadisu zawiera także [pewnego] szajcha Abdullaha ibn Ja'kuba, którego imię nie jest podane, a zatem jest nieznany — możliwe, że tym szajchem był Ibn Hassan bądź Ibn Majmun, o których była mowa wyżej.

Ten hadis przytacza także al-Hakim (4/270) poprzez: Muhammada ibn Mu'awiję, który powiedział, że Masadif ibn Zijad al-Madini przekazał mu, że słyszał ten hadis od Muhammada ibn Ka'ba al-Kurazi. Az-Zahabi prześledził całą drogę tego hadisu, wskazując, że ad-Darakutni nazwał Ibn Mu'awiję kłamcą, dlatego ten hadis jest zmyślony.

Abu Daud powiedział o tym hadisie: «Ten hadis przekazywany jest przez więcej niż jeden łańcuch od Muhammada ibn Ka'ba, z których każdy jest słaby».

Ustalono, że Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) podnosił ręce podczas du'a-kunut, zwracając się do Allaha z błaganiem o ukaranie wielobożców, którzy zabili 70 recytatorów [Koranu] — Imam Ahmad (3/137) i at-Tabarani w „Al-Mu'dżam as-Saghir" (s. 111) przytaczają ten hadis od Anasa poprzez wiarygodny łańcuch przekazicieli. O podnoszeniu rąk przy wypowiadaniu du'a-kunut podczas wykonywania modlitwy „al-witr" wiarygodnie przekazuje się od 'Umara i innych [towarzyszy]. Jednak ponieważ o przecieraniu twarzy po du'a-kunut nic nie przekazuje się ani od samego Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), ani od kogokolwiek z jego towarzyszy (niech Allah będzie z nich zadowolony!), ten czyn [tj. przecieranie twarzy rękami] jest niewątpliwie innowacją religijną (bid'a).

Co się zaś tyczy przecierania twarzy poza wykonywaniem modlitwy, to na ten temat istnieją jedynie dwa wyżej wspomniane hadisy: niesłuszne jest twierdzenie, że wspierają się one nawzajem, wznosząc się tym samym do rangi „dobrych" hadisów, jak uczynił to

Manawi, ze względu na poważną słabość, którą wykryto w drogach przekazu tych hadisów. Właśnie dlatego imam an-Nawawi powiedział w „Madżmu'": «Nie zaleca się tak czynić», aprobując Ibn 'Abd as-Salama, który powiedział: «Tak postępuje tylko ignorant».

Ten pogląd, że [Szariat] nie przepisuje przecierania twarzy po zwróceniu się do Allaha z błaganiem (du'a), wspiera fakt, że istnieje wiele wiarygodnych hadisów o podnoszeniu rąk podczas zwracania się do Allaha z błaganiem (du'a), lecz w żadnym z nich nie wspomina się o przecieraniu twarzy; wskazuje to, za pozwoleniem Allaha, na to, że tak postępować jest nieakceptowalne i nieprzepisane.

682 Przyp. tłum.: słowo „gharib" jest przymiotnikiem i tłumaczy się jako „odosobniony" bądź „daleki od swoich bliskich". Jako termin słowo „gharib" służy do oznaczenia hadisu przekazywanego ze słów jednego jedynego przekaziciela.

683 Jeśli Ibn Ma'in wypowiada się pozytywnie o przekazicielu [hadisu], podczas gdy pozostali uczeni ogłaszają go słabym, to twierdzenie Ibn Ma'ina nie jest przyjmowane wskutek tego, że był on znany ze swojej surowości i rygoru w krytyce: słabi przekaziciele [hadisów] podejmowali wszelkie środki ostrożności, aby nie ujawnić przed nim swojej słabości; dlatego wydawał on odpowiednie osądy. To wyjaśnia, dlaczego jest on jedynym, który nazwał tego przekaziciela rzetelnym.

684 Przyp. tłum.: zob. przypis do słowa „munkar" w rozdziale „Wstawanie do wykonania trzeciego, a następnie czwartego rakatu".

685 Przyp. tłum.: zob. przypis do słowa „marfu'" w Załączniku nr 2.

ZAŁĄCZNIK NR 7

KRÓTKIE STRESZCZENIE OPISU MODLITWY PROROKA(NIECH ALLAH GO BŁOGOSŁAWI I OBDARZY POKOJEM!)

بسم الله الرحمن الرحيم
Z imieniem Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!

Przedmowa

Chwała Allahowi, którego wysławiamy, prosimy o pomoc i przebaczenie. Uciekamy się pod opiekę Allaha przed złem nas samych i złem naszych czynów. Ten, kogo prowadzi Allah, nigdy nie zbłądzi, a ten, kogo On wprowadza w błąd, nigdy nie znajdzie prawdziwej drogi. Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, Jedynego, który nie ma współtowarzysza. I zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem.

A dalej:

Mój brat Zuhajr asz-Szawisz, dyrektor wydawnictwa „Al-Maktab al-Islami", zaproponował mi sporządzenie krótkiego streszczenia książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) od samego początku do końca, tak jakbyście widzieli ją na własne oczy", skrócenie jej i uczynienie jej treści bardziej dostępną dla zrozumienia przez zwykłych ludzi.

Uznałem tę propozycję za błogosławioną, i pokrywała się ona z tym, co już od dawna dojrzewało w mojej duszy. Wielokrotnie słyszałem o podobnej propozycji od swojego brata i przyjaciela. Nalegał on, abym mimo dużego zaangażowania w działalność naukową, poświęcił mu choćby trochę swojego czasu. I wtedy pospieszyłem, na miarę własnych sił, zrealizować propozycję brata, prosząc Opiekuna, chwała Mu Najwyższemu, aby uczynił ten trud szczerym dla Jego Błogosławionego Oblicza i pożytecznym dla moich muzułmańskich braci.

W tej pracy przytoczyłem niektóre pożyteczne uzupełnienia do książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)", zaopatrzyłem ją w przypisy i uznałem za konieczne przytoczyć w niej słowa wspominania Allaha, poświęcając przy tym szczególną uwagę wyjaśnieniu niektórych słów zawartych w odpowiednich hadisach bądź wspominaniach Allaha.

W tej pracy umieściłem także główne tytuły, a także wiele innych objaśniających podtytułów. Ponadto każda kwestia rozpatrywana w książce ma swój numer porządkowy.

Jednocześnie wyjaśniłem normę prawną (hukm) obowiązującą w odniesieniu do każdej kwestii: czy jest ona filarem (rukn), czy należy do kategorii obowiązkowej (wadżib). Tam, gdzie norma prawna obowiązująca w odniesieniu do danej kwestii nie jest wspomniana, należy ona do kategorii sunny.

O niektórych normach należących do kategorii sunny mówi się, że są obowiązkowe do wykonania (wudżub), jednak podobne twierdzenie przeczy badaniu naukowemu.

Rukn (filar) — to jest to, dzięki czemu urzeczywistnia się określona rzecz, w której się on zawiera, podczas gdy jego brak pociąga za sobą nieważność tego, w czym rukn się zawiera. Na przykład pokłon w pasie (ruku') w modlitwie jest w niej rukn (filarem), a brak pokłonu w pasie pociąga za sobą nieważność modlitwy.

Szart (warunek) — to to samo co rukn, z jednym wyjątkiem: szart znajduje się poza granicami tego, co warunkuje. Na przykład warunkiem wykonania modlitwy jest oczyszczenie, a modlitwa bez oczyszczenia będzie nieważna.

Wadżib — to każdy nakaz, którego wykonanie ustanowione jest w Koranie i Sunnie, jednak nieposiadający świadectwa (dalil), które zaliczałoby go do (kategorii) rukn bądź szart. Człowiek wykonujący czyny należące do kategorii wadżib otrzyma za to nagrodę od Allaha, a odmawiający ich wykonania bez uzasadnionej przyczyny zostanie przez Niego ukarany.

Fard jest synonimem słowa wadżib. Nie istnieje świadectwo, które wskazywałoby na terminologiczną różnicę między tymi dwiema kategoriami.

Sunna — to te rodzaje kultu, które Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywał stale bądź najczęściej, nie czyniąc ich obowiązkowymi [dla muzułmanów]. Człowiek wykonujący czyny należące do kategorii sunny otrzyma za to nagrodę od Allaha, a odmawiający ich wykonania nie zostanie przez Niego ukarany i nie zasługuje na naganę.

Co się zaś tyczy hadisu, który przytaczają niektórzy naśladowcy (mukallidzi), przypisując go Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Ten, kto porzuci jakąś moją sunnę, nie obejmie go moje wstawiennictwo», to jest on bezpodstawny jako słowa Posłańca Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Tak nie jest i nie wolno przypisywać tego hadisu Prorokowi (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) z obawy przed zrzuceniem na niego kłamstwa, gdyż on (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Niech ten, kto umyślnie zrzuci na mnie kłamstwo, zajmie swoje miejsce w Ogniu».

Należy dodać, że pisząc tę książkę, nie trzymałem się żadnego z czterech najbardziej rozpowszechnionych mazhabów. Zaprawdę, podążałem w tym drogą znawców hadisów, którzy trzymają się (metodologii) przyjmowania każdego wiarygodnego hadisu przekazanego od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), dlatego ich mazhab jest najmocniejszy w porównaniu z innymi mazhabami, jak zaświadczyli bezstronni uczeni każdego z mazhabów. Wśród nich przedstawiciel mazhabu hanafickiego, uczony Abu al-Hasanat al-Luknawi al-Hanafi, który powiedział: «A jakże mogłoby być inaczej, skoro oni [tj. znawcy hadisów] są prawdziwymi spadkobiercami Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i prawdziwymi pomocnikami jego Prawa (Szariatu)?! Niech Allah zbierze nas razem z nimi (w Dniu Zmartwychwstania) i natchnie nas miłością do nich i podążaniem za nimi aż do samej śmierci!»

Niech Allah zmiłuje się nad Imamem Ahmadem ibn Hanbalem, który powiedział:

Religia Proroka Muhammada — w hadisach (achbar),
Najlepsze rumaki dla młodzieńca — w przekazach (asar);
Nie odwracaj się od Hadisu i jego znawców,
Gdyż opinia to noc, a Hadis to dzień.
Może niewprawny młodzieniec w przekazach Przewodnictwa,
Choć słońce oświetla go całym swoim blaskiem!

26 dnia miesiąca safar 1392 roku hidżry
(11 kwietnia 1972 r. — przyp. tłum.)
Damaszek

Muhammad Nasiruddin al-Albani

I. Zwrócenie się w stronę Kaaby

1. Gdy przystępujesz, o muzułmaninie, do modlitwy, zwróć się twarzą w stronę Kaaby, gdziekolwiek się znajdujesz, zarówno podczas wykonywania modlitw obowiązkowych, jak i dodatkowych. Jest to jeden z filarów (rukn) modlitwy, bez którego jest ona nieważna.

2. Obowiązek zwrócenia się twarzą w stronę Kibli nie dotyczy wojownika, który wykonuje modlitwę [pod wpływem silnego] strachu i [uczestniczy w] ciężkiej bitwie.

—Nie dotyczy to chorego, a także człowieka znajdującego się na statku, w samochodzie bądź w samolocie, jeśli obawia się on, że czas modlitwy może upłynąć [zanim dotrze do miejsca przeznaczenia, gdzie mógłby dokładnie określić kierunek na Kiblę].—Nie dotyczy to

człowieka wykonującego modlitwę dodatkową bądź witr, przemieszczającego się na zwierzęciu wierzchowym bądź innym [środku transportu], jednak pożądane jest, aby zwrócił je w stronę Kibli, jeśli istnieje taka możliwość, przy wypowiadaniu takbiru otwierającego modlitwę (takbirat al-ihram), a następnie może zwracać twarz w dowolną stronę, dokądkolwiek by nie jechał.

3. Każdy człowiek, który widzi Kaabę, ma obowiązek zwrócić się do niej twarzą [podczas wykonywania modlitwy]. Ten zaś, kto jej nie widzi, powinien zwrócić się twarzą w jej stronę.

Orzeczenie dotyczące modlitwy, która przez pomyłkę została wykonana nie w stronę Kaaby:

4. Jeśli człowiek wykonał modlitwę nie w kierunku Kibli z powodu zachmurzenia bądź z jakiejkolwiek innej przyczyny, uprzednio podjąwszy wysiłek [, aby określić kierunek na Kiblę], to jego modlitwa jest ważna, i nie musi jej powtarzać.

5. Jeśli do modlącego się przyjdzie jakiś godny zaufania człowiek i poinformuje go o prawidłowym kierunku na Kiblę, to powinien on niezwłocznie zwrócić się do niej twarzą, a jego modlitwa pozostanie przy tym ważna.

II. Stanie podczas modlitwy (al-kijam)

6. Należy modlić się stojąc. Jest to filar (rukn) modlitwy, z wyjątkiem:

—tego, kto wykonuje modlitwę [pod wpływem silnego] strachu i [uczestniczy w] ciężkiej bitwie. Wolno mu modlić się, znajdując się na swoim środku transportu. Choremu człowiekowi także wolno nie modlić się stojąc [, jeśli nie może stać]: wykonuje modlitwę siedząc, jeśli może, a jeśli nie może [, to leżąc] na boku. Ten, kto wykonuje modlitwę dodatkową, może modlić się, znajdując się [w środku transportu], bądź siedząc, jeśli zechce, wskazując przy tym pokłony w pasie i pokłony do ziemi pochyleniem głowy. To samo może czynić chory człowiek. Pochylenie głowy przy wykonywaniu pokłonu do ziemi powinno być niższe niż przy wykonywaniu pokłonu w pasie.

7. Człowiekowi, który modli się siedząc, zabronione jest stawianie na ziemi jakiegoś podwyższonego przedmiotu, aby wykonywać na niego pokłon do ziemi. Przy wykonywaniu pokłonu do ziemi powinien pochylać swoją głowę niżej niż przy wykonywaniu pokłonu w pasie, jak wskazano wcześniej, jeśli nie jest w stanie dotknąć czołem ziemi.

O modlitwie na statku i w samolocie:

8. Wolno wykonywać modlitwę obowiązkową zarówno na statku, jak i w samolocie.

9. Wolno modlić się na statku i w samolocie siedząc, jeśli modlący się obawia się, że może upaść.

10. Wolno modlić się, opierając się na lasce bądź kiju podczas stania, z powodu podeszłego wieku bądź słabości organizmu.

Łączenie stania i siedzenia [podczas modlitwy]:

11. Wolno wykonywać dodatkową modlitwę nocną stojąc bądź siedząc, bez żadnej przyczyny, a także łączyć te dwie pozycje. Tak, człowiek może modlić się siedząc, czytając Koran, a przed wykonaniem pokłonu w pasie wstać i dokończyć czytanie pozostałych ajatów Koranu stojąc, następnie wykonać pokłon w pasie i pokłon do ziemi, a potem w drugim rakacie uczynić to samo.

12. Jeśli człowiek modli się siedząc, to powinien usiąść ze skrzyżowanymi nogami bądź przyjąć jakąkolwiek inną pozycję, która jest dla niego wygodna.

O wykonywaniu modlitwy w obuwiu:

13. Wolno modlić się zarówno boso, jak i w obuwiu.

14. Najlepiej jest czasami modlić się boso, a czasami w obuwiu, w zależności od tego, co jest łatwiejsze, jednak człowiek nie powinien obciążać się zakładaniem bądź zdejmowaniem obuwia w celu wykonania modlitwy: jeśli jest boso, powinien modlić się boso, a jeśli jest w obuwiu, powinien modlić się w obuwiu, chyba że istnieje jakaś przyczyna, z powodu której powinien je zdjąć.

15. Jeśli człowiek zdejmuje obuwie, nie powinien kłaść go po swojej prawej stronie. Powinien położyć je po swojej lewej stronie, jeśli po jego lewej stronie nikt się nie modli. Jeśli zaś po jego lewej stronie znajduje się modlący się, powinien położyć obuwie między nogami686. O tym nakazie Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wiarygodnie przekazuje się w hadisach.

O modlitwie na minbarze:

16. Imamowi wolno modlić się, znajdując się na jakimś podwyższonym miejscu, na przykład na minbarze, aby nauczyć ludzi wykonywania modlitwy. Dlatego powinien stanąć na tym miejscu, wypowiedzieć takbir, przeczytać Koran, wykonać pokłon w pasie, znajdując się na tym samym miejscu, następnie powinien zejść w dół, cofając się, i wykonać pokłon do ziemi na ziemi, u podnóża minbaru, po czym wrócić na niego ponownie i uczynić w drugim rakacie to samo, co w pierwszym.

686 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: zawarta jest tu subtelna wskazówka, że człowiek nie powinien kłaść obuwia przed sobą. Tę etykietę narusza wielu modlących się, i w rezultacie można zaobserwować, jak wykonują modlitwę, zwróceni twarzą ku swojemu obuwiu!

O obowiązku [posiadania] sutry (przegrody) przed modlącym się i o jego bliskości do niej:

17. Konieczne jest modlić się, zwróciwszy twarz ku sutrze, niezależnie od tego, czy modlitwa wykonywana jest w meczecie, czy w jakimkolwiek innym miejscu, czy meczet jest duży, czy mały, wychodząc z ogólnego sensu następującego hadisu Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Módlcie się tylko zwróceni twarzą ku sutrze i nie pozwalajcie nikomu przechodzić przed wami, a jeśli odmówi [posłuszeństwa], to walczcie z nim, gdyż obok niego znajduje się jego towarzysz», tj. szatan.

18. Konieczne jest wykonywanie modlitwy w bliskości sutry, ponieważ tak nakazał Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

19. Między miejscem, w którym Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) wykonywał pokłon do ziemi, a ścianą, w kierunku której się modlił, była odległość wystarczająca, aby mogła tamtędy przejść owca. Człowiek, który postępuje tak samo, wypełnia obowiązek dotyczący bliskości modlącego się do sutry687.

O wysokości sutry:

20. Sutra powinna wznosić się nad ziemią mniej więcej na jedną lub dwie piędzi, ponieważ Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) powiedział: «Jeśli ktokolwiek z was ustawi przed sobą coś na kształt tylnej części688 siodła, niech się modli i nie zwraca uwagi na tego, kto przejdzie za nią».

21. Konieczne jest zwracanie się twarzą wprost ku sutrze, ponieważ świadczy o tym jasny nakaz [Proroka, niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] modlenia się w kierunku sutry. Odchylanie się od sutry w prawo bądź w lewo, aby nie modlić się w jej kierunku, jest bezpodstawne.

22. Wolno modlić się, zwróciwszy twarz ku patyku wbitemu w ziemię, bądź podobnemu mu przedmiotowi, a także zwróciwszy twarz ku drzewu, filarowi, żonie leżącej na łóżku pod kocem, i zwierzęciu, nawet jeśli będzie to wielbłąd.

O zakazie wykonywania modlitwy, zwróconym twarzą ku grobom:

23. Absolutnie zabronione jest modlenie się, zwróconym twarzą ku grobom, czy to grobowi proroka, czy kogokolwiek innego.

O zakazie przechodzenia przed modlącym się, nawet znajdując się w Zakazanym Meczecie w Mekce (Al-Masdżid al-Haram):

24. Zabronione jest przechodzenie przed modlącym się, jeśli wykonuje on modlitwę, zwrócony twarzą ku sutrze [tj. zabronione jest przechodzenie między modlącym się a jego sutrą — przyp. tłum.]. W tym względzie nie ma różnicy między Zakazanym Meczetem w Mekce (Al-Masdżid al-Haram) a jakimkolwiek innym meczetem. Ten zakaz obowiązuje we wszystkich meczetach, wychodząc z ogólnego sensu następującego hadisu Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Gdyby ten, kto przechodzi przed modlącym się, wiedział, jaki [grzech] bierze na siebie, to [zrozumiałby], że przestać na miejscu czterdzieści [dni, miesięcy bądź lat] byłoby dla niego lepsze niż przejść przed nim!». Odnosi się to do tego, kto przechodzi między modlącym się a miejscem, na które ten wykonuje pokłony do ziemi689.

O obowiązku, aby modlący się powstrzymał ludzi od przechodzenia przed sobą, nawet znajdując się w Zakazanym Meczecie w Mekce (Al-Masdżid al-Haram):

25. Człowiekowi, który modli się, odgrodziwszy się sutrą, zabronione jest pozwalać komukolwiek przechodzić przed sobą. Wynika to zarówno z poprzedniego hadisu: «...i nikomu nie pozwalajcie przechodzić przed wami...», jak i z następującej wypowiedzi Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Jeśli ktokolwiek z was zacznie modlić się, odgrodziwszy się od ludzi

sutrą, a ktoś zechce przejść przed nim [w tym czasie], niech [wykonujący modlitwę] odepchnie go w pierś [i przeszkodzi mu, na ile zdoła] [w innej wersji tego hadisu przekazuje się, że modlący się powinien dwukrotnie spróbować go zatrzymać], a jeśli on odmówi [posłuszeństwa], niech z nim walczy [tj. odepchnie mocniej — przyp. tłum.], gdyż to szatan!».

687 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: stąd staje się dla nas wiadome, że to, jak postępują ludzie we wszystkich meczetach Syrii, które widziałem, i w innych [krajach], wykonując modlitwę pośrodku meczetu z dala od ściany bądź filaru, jest lekceważeniem nakazu Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!).

688 Chodzi tu o oparcie ('amud) tylnej części siodła (rahl). Pod słowem rahl rozumie się tu siodło wielbłąda, ponieważ przy oznaczaniu siodła dla konia używa się słowa sardż. Ten hadis wskazuje, że narysowanie linii na ziemi jest niewystarczające [do oznaczenia sutry], a hadis przekazywany na ten temat jest słaby.

689 Co się zaś tyczy hadisu, w którym przekazuje się, że Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) modlił się bez sutry w Haszijat al-Matafie, a ludzie przechodzili przed nim, to nie jest on wiarygodny. Przy tym nie przekazuje się w nim wcale, aby ludzie przechodzili między Prorokiem (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) a miejscem, na które wykonywał on pokłony do ziemi.

O tym, że modlący się powinien wykonać ruch [ku sutrze], aby przeszkodzić komuś przejść przed sobą:

26. Wolno człowiekowi zrobić jeden lub kilka kroków naprzód, aby przeszkodzić przejść przed sobą temu, kto nie ponosi odpowiedzialności za swoje czyny, na przykład zwierzęciu bądź dziecku, zmuszając je tym samym do przejścia za sobą.

O tym, co narusza modlitwę:

27. Znaczenie sutry przed modlącym się jest tak wielkie, że dzięki jej obecności modlitwa nie zostaje naruszona, jeśli ktokolwiek przejdzie przed modlącym się. Modlitwa zaś tego, kto nie odgradza się sutrą, staje się nieważna, jeśli przejdzie przed nim kobieta, osioł bądź czarny pies.

III. Intencja

28. Modlącemu się konieczna jest intencja przystąpienia do wykonania modlitwy. Jest ona warunkiem (szart) i filarem (rukn) modlitwy. Intencja wykonania modlitwy, na przykład obowiązkowej modlitwy południowej bądź popołudniowej, bądź odpowiedniej modlitwy dodatkowej (sunna), powinna znajdować się w sercu człowieka. Co się zaś tyczy wypowiadania intencji językiem, to jest to innowacja religijna, która przeczy Sunnie, i na korzyść tego nie wypowiedział się żaden z Imamów, których naśladują ludzie.

IV. Takbir

29. Następnie człowiek powinien przystąpić do wykonania modlitwy, mówiąc: «Allahu akbar» («Allah jest Największy!»). Jest to

filar (rukn) modlitwy, wychodząc z następującego hadisu Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Kluczem do modlitwy jest oczyszczenie, wejściem do niej — takbir690, a wyjściem z niej — taslim».

30. Modlącemu się nie należy podnosić głosu przy wypowiadaniu takbiru w każdej modlitwie, chyba że jest on imamem.

31. Muezinowi wolno donosić do ludzi takbir wypowiedziany przez imama, jeśli jest to konieczne, na przykład gdy imam jest chory i jego głos jest słaby, bądź gdy za nim modli się duża liczba modlących się.

32. Człowiekowi, który modli się za imamem, nie należy wypowiadać takbiru, zanim wypowie go imam.

O podnoszeniu rąk i o tym, jak należy to czynić:

33. Należy podnosić ręce czasami jednocześnie z wypowiadaniem takbiru, czasami przed wypowiedzeniem takbiru, a czasami po jego wypowiedzeniu. Wszystko to jest wiarygodnie ustalone w Sunnie.

34. Należy podnosić ręce, trzymając palce rozłożone. Ręce należy podnosić do wysokości ramion, a czasami do czubków uszu691.

35. Następnie należy położyć prawą rękę na lewej zaraz po wypowiedzeniu takbiru. Taka jest sunna wszystkich Proroków (pokój z nimi!) i tak nakazał czynić Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) swoim towarzyszom. W tej pozycji nie wolno opuszczać rąk wzdłuż boków.

36. Prawą rękę należy położyć na dłoni, nadgarstku i przedramieniu lewej ręki.

37. Czasami prawa ręka może ściskać lewą rękę692.

Miejsce kładzenia rąk:

38. Ręce należy kłaść tylko na piersi. Nie ma w tym różnicy między mężczyzną a kobietą693.

39. Nie wolno kłaść prawej ręki na talii.

Okazywanie pokory i kierowanie wzroku ku miejscu wykonywania pokłonów do ziemi:

40. Konieczne jest okazywanie pokory podczas modlitwy i unikanie wszystkiego, co może odwrócić uwagę modlącego się, na przykład ozdób i wzorów. Nie należy wykonywać modlitwy, gdy posiłek już podano, bądź gdy modlący się odczuwa potrzebę załatwienia potrzeby fizjologicznej [większej lub mniejszej].

41. Podczas stania modlący się powinien patrzeć na miejsce wykonywania pokłonów do ziemi.

690 Dosłownie „takbir czyni ją zakazaną (tahrim)", tj. chodzi tu o wszystkie czynności, których wykonywanie podczas modlitwy Allah uczynił zakazanymi (haram), „a taslim czyni ją dozwoloną (tahlil)", tj. wszystkie czynności, które Allah dozwolił poza modlitwą.

691 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: co się zaś tyczy dotykania płatków uszu kciukami rąk, to w Sunnie nie ma na to podstaw. Myślę, że to najprawdopodobniej wywoływane jest podszeptem szatana (waswasa).

692 Łączenie kładzenia (prawej ręki na lewej) i jednoczesnego ściskania (lewej ręki prawą), na korzyść czego wypowiadali się niektórzy uczeni z późniejszych pokoleń [muzułmanów], nie ma podstaw.

693 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: kładzenie rąk nie na piersi jest słabe i bezpodstawne.

42. Nie powinien patrzeć ani w prawo, ani w lewo, ponieważ spojrzenia, które modlący się kieruje na boki, są kradzieżą szatana, który wykrada coś z modlitwy sługi Allaha.

43. Modlącemu się nie wolno kierować swojego wzroku ku niebu.

Słowa zwracania się do Allaha z błaganiem na początku modlitwy (du'a al-istiftah):

44. Następnie należy przystąpić do czytania niektórych du'a, które wiarygodnie przekazane są od Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Wśród licznych du'a najbardziej znane jest następujące błaganie:

«Wolny jesteś Ty, o Allahu, i chwała Tobie, błogosławione jest Twoje Imię, ponad wszystko wyniesiona jest Twoja Wielkość, i nie ma bóstwa oprócz Ciebie!»

Nakaz wypowiadania słów zwracania się do Allaha na początku modlitwy jest wiarygodnie ustalony w Sunnie, dlatego konieczne jest tego przestrzegać694.

V. Czytanie Koranu

45. Następnie konieczne jest zwrócenie się do Allaha o ochronę przed przeklętym szatanem (isti'aza). Jest to obowiązkowe (wadżib). Ten, kto tak nie postępuje, popełnia grzech.

46. Sunną jest czasami wypowiadać:

«Uciekam się pod opiekę Allaha przed przeklętym szatanem: przed jego podszeptami (prowadzącymi do szaleństwa), przed jego pychą [, którą wzbudza,] i przed [pustymi, zepsutymi] wierszami».

47. A czasami wypowiadać:

«Uciekam się pod opiekę Allaha Wszechsłyszącego i Wszechwiedzącego przed przeklętym szatanem: przed jego podszeptami (prowadzącymi do szaleństwa), przed jego pychą [, którą wzbudza,] i przed [pustymi, zepsutymi] wierszami».

48. Następnie należy wypowiedzieć w duchu, zarówno w modlitwach, gdy Koran czytany jest na głos, jak i w modlitwach, gdy Koran nie jest czytany na głos:

«W Imię Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!», lecz nie na głos.

Czytanie sury „Al-Fatiha”:

49. Następnie należy w całości przeczytać surę „Al-Fatiha”, wliczając słowa «Bismi-Llahi-r-Rahmani-r-Rahim» («W Imię Allaha Miłosiernego, Litościwego»), będące częścią tej [sury]. Czytanie „Al-Fatihy” jest filarem (rukn) modlitwy. Modlitwa jest nieważna, jeśli nie przeczytano w niej tej sury. Nie-Arabowie powinni nauczyć się tej sury na pamięć w języku arabskim.

50. Temu, kto nie potrafi jej zapamiętać, wolno mówić:

«Wolny od niedoskonałości jest Allah! I chwała Allahowi! I nie ma bóstwa oprócz Allaha! I Allah jest Największy! I nie ma siły ani mocy u nikogo oprócz Allaha!»

51. Sunną jest czytanie ajatów tej sury miarowo, za każdym razem zatrzymując się przed rozpoczęciem następnego ajatu. Dlatego należy czytać:

«W Imię Allaha Wszechmiłosiernego, Miłosiernego!»

Następnie zatrzymać się, po czym przeczytać:

«Chwała Allahowi, Panu światów!»

Następnie zatrzymać się, po czym przeczytać:

«Wszechmiłosiernemu, Miłosiernemu»

694 Temu, kto pragnie zapoznać się z pozostałymi błaganiami, które czyta się na początku modlitwy, należy sięgnąć do książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

«Władcy Dnia Sądu»

i tak [należy czytać] aż do końca sury.

Właśnie tak czytał Koran Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), robiąc pauzę przed rozpoczęciem następnego ajatu, nie łącząc poprzedniego ajatu z następującym, nawet jeśli był z nim powiązany znaczeniowo.

52. Wolno czytać zarówno «Maaliki jaumi-d-din», jak i «Maliki jaumi-d-din».

Czytanie „Al-Fatihy" przez modlącego się za imamem:

53. Ten, kto modli się za imamem, powinien czytać „Al-Fatihę" w tych modlitwach, gdy imam nie czyta modlitwy na głos. Tak samo należy postępować w tych modlitwach, w których Koran czytany jest na głos, jeśli modlący się nie słyszy czytania imama, bądź gdy imam robi pauzę po przeczytaniu „Al-Fatihy", aby dać możliwość tym, którzy modlą się za nim, przeczytać tę surę. Niemniej jednak uważamy, że ta pauza nie jest wiarygodnie ustalona w Sunnie695.

Czytanie [innych sur Koranu] po „Al-Fatisze":

54. Sunną jest czytanie jakiejś innej sury z Koranu po „Al-Fatisze”, nawet w modlitwie pogrzebowej (salat al-dżanaza), bądź kilku ajatów w pierwszych dwóch rakatach modlitwy.

55. Czasami należy czytać Koran długo, a czasami należy skracać jego czytanie, gdy modlący się znajduje się w podróży, bądź kaszle, bądź choruje, bądź słyszy płacz dzieci.

56. Długość czytania Koranu różni się w zależności od wykonywanej modlitwy. Czytanie Koranu podczas modlitwy porannej (al-fadżr) jest dłuższe niż w pozostałych pięciu przepisanych modlitwach. Po modlitwie porannej najdłuższe jest czytanie w modlitwie południowej (az-zuhr), następnie w popołudniowej (al-'asr), następnie w wieczornej (al-'isza), a następnie, najczęściej, w modlitwie zachodniej (al-maghrib).

57. Czytanie Koranu w dodatkowej modlitwie nocnej jest najdłuższe ze wszystkich modlitw.

58. Zgodnie z Sunną w pierwszym rakacie Koran należy czytać dłużej niż w drugim.

59. Czytanie Koranu w ostatnich dwóch rakatach modlitwy powinno być o połowę krótsze niż w pierwszych dwóch696.

O czytaniu „Al-Fatihy” w każdym rakacie:

60. Czytać „Al-Fatihę” konieczne jest w każdym rakacie.

61. Sunną jest także czasami czytać coś dodatkowo [z Koranu] po „Al-Fatisze" w ostatnich dwóch rakatach.

62. Imamowi nie wolno czytać Koranu dłużej niż czas, o którym przekazuje się w Sunnie, ponieważ przez to sprawia trudności modlącym się za nim, na przykład osobom starszym bądź chorym, karmiącym kobietom, bądź ludziom potrzebującym czegokolwiek.

O czytaniu Koranu na głos i po cichu podczas wykonywania modlitwy:

63. Koran czyta się na głos podczas modlitwy porannej, modlitwy piątkowej, modlitwy z okazji Dwóch Świąt, modlitwy o zesłanie deszczu, modlitwy [wykonywanej podczas] zaćmienia słońca, a także w pierwszych dwóch rakatach modlitwy zachodniej i wieczornej. Koran czyta się po cichu w modlitwie południowej i popołudniowej, w trzecim rakacie modlitwy zachodniej i w ostatnich dwóch rakatach modlitwy wieczornej.

64. Podczas modlitwy, gdy Koran czytany jest po cichu, imamowi wolno czasami czytać ajaty tak, że jeden [lub kilka] z nich słyszalne są [dla stojących w pobliżu niego].

65. Co się zaś tyczy czytania Koranu w modlitwie „al-witr" i w dodatkowej modlitwie nocnej, to czasami czyta się go po cichu, a czasami — na głos. Przy tym należy czytać Koran umiarkowanym głosem [ani zbyt głośno, ani zbyt cicho].

Czytanie Koranu miarowo, zgodnie ze wszystkimi zasadami (tartil):

66. Zgodnie z Sunną Koran należy czytać miarowo, nie naruszając prawidłowego rytmu, bez pośpiechu i bez nagłości. Ajaty należy czytać, wyraźnie wymawiając każdą literę i upiększając Koran swoim głosem. Należy także czytać Koran śpiewnie, przestrzegając znanych zasad, które określają znawcy nauki tadżwidu. Nie wolno czytać ajatów śpiewnie w jakiejkolwiek wymyślonej tonacji bądź zgodnie z zasadami ustanowionymi w muzyce.

695 Ja (tj. szajch al-Albani — przyp. tłum.) mówię: przytoczyłem argumenty tych, którzy uważają tę pauzę za dozwoloną, a także ich obalenie w książce „Silsilat al-Ahadis ad-Da'ifa" (nr 546–547).

696 Więcej szczegółów zob. książkę „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

O przypominaniu imamowi [ajatów Koranu, jeśli zajdzie taka potrzeba]:

67. Dla tych, którzy modlą się za imamem, przepisane jest podpowiadanie mu [odpowiednich ajatów Koranu], jeśli napotka on trudności w czytaniu Koranu.

VI. Pokłon w pasie (ruku')

68. Gdy modlący się zakończy czytanie Koranu, powinien zrobić krótką pauzę, aby zaczerpnąć oddechu.

69. Następnie należy podnieść ręce w taki sam sposób, jak wcześniej wyjaśniono w rozdziale „Takbir otwierający modlitwę

(takbirat al-ihram)", i

70. Wypowiedzieć takbir. Jest to obowiązkowe (wadżib).

71. Następnie należy wykonać pokłon w pasie tak, aby wszystkie stawy przyjęły stabilną pozycję, a każda część ciała zajęła swoje należne miejsce. Jest to filar (rukn) modlitwy.

O tym, jak należy wykonywać pokłon w pasie:

72. Konieczne jest położenie dłoni rąk na kolanach, mocne przyciśnięcie ich do kolan, rozstawiając palce, jakby ściskając nimi kolana. Wszystko to jest obowiązkowe (wadżib).

73. Konieczne jest wyprostowanie swoich pleców i trzymanie ich równo, tak, aby gdyby polano je wodą, pozostałaby ona na miejscu. Jest to obowiązkowe (wadżib).

74. Nie należy ani opuszczać głowy, ani jej unosić. Powinna znajdować się na jednym poziomie z plecami.

75. Łokcie należy rozstawiać na boki od tułowia.

76. Podczas wykonywania pokłonu w pasie należy powiedzieć:

«Wolny od niedoskonałości jest mój Wielki Pan!» trzy lub więcej razy697.

O jednakowej długości filarów modlitwy:

77. Zgodnie z Sunną konieczne jest wykonywanie filarów modlitwy tak, aby ich długość była jednakowa. Dlatego pokłon w pasie, stanie po pokłonie w pasie, pokłon do ziemi i siedzenie między dwoma pokłonami do ziemi należy czynić mniej więcej równymi pod względem długości.

78. Nie wolno czytać [niczego] z Koranu podczas wykonywania pokłonów w pasie i pokłonów do ziemi.

Wyprostowanie się z pokłonu w pasie:

79. Następnie konieczne jest wyprostowanie się z pokłonu w pasie. Jest to filar (rukn) modlitwy.

80. Podczas prostowania się z pokłonu w pasie należy wypowiedzieć:

«Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!»

Jest to obowiązkowe (wadżib).

81. Prostując się z pokłonu w pasie, należy podnosić ręce w taki sam sposób, jak opisano wcześniej.

82. Następnie konieczne jest stanie prosto i spokojnie, dopóki każda kość nie zajmie swojej należnej pozycji. Jest to filar (rukn) modlitwy.

83. Podczas tego stania należy powiedzieć:

«Panie nasz, i chwała Tobie!»698.

Jest to obowiązkowe (wadżib) dla każdego modlącego się699, nawet jeśli wykonuje on modlitwę za imamem, ponieważ te słowa są wspomnieniem Allaha, wypowiadanym podczas stania po pokłonie w pasie. Co się zaś tyczy słów «Niech Allah usłyszy tego, kto Go pochwalił!» (tasmi'), to są one wspomnieniem, które wypowiada się przy prostowaniu się z...

697 Istnieją także inne słowa wspominania Allaha, wypowiadane podczas wykonywania tego filaru (rukn) modlitwy. Niektóre z nich są długie, niektóre średnie, a niektóre krótkie. Więcej szczegółów zob. odpowiedni rozdział w książce „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

84. Jak wspomniano wcześniej, to stanie powinno być mniej więcej równe pod względem długości czasowi wykonywania pokłonu w pasie.

698 Istnieją także inne słowa wspominania Allaha, wypowiadane w tej pozycji. Więcej szczegółów zob. odpowiedni rozdział w książce „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

699 W Szariacie nie jest przepisane kładzenie jednej ręki na drugiej podczas tego stania ze względu na brak odpowiednich hadisów. Po bardziej szczegółowe wyjaśnienie tej kwestii chętni mogą sięgnąć do oryginału („Al-Asl") książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

VII. Pokłon do ziemi (sudżud)

85. Następnie należy wypowiedzieć takbir. Jest to obowiązkowe (wadżib).

86. Czasami należy podnosić ręce [przed wykonaniem pokłonu do ziemi].

O pochylaniu się w pokłonie do ziemi na ręce:

87. Następnie należy pochylić się w pokłonie do ziemi na ręce, stawiając [na ziemi] najpierw ręce, a potem kolana. Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) nakazał tak postępować. Wiarygodnie przekazuje się, że sam [niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!] tak postępował, zabraniając pochylać się w pokłonie podobnie jak wielbłąd, który najpierw stawia na ziemi swoje przednie kolana.

88. Gdy modlący się wykonuje pokłon do ziemi — a jest to filar (rukn) modlitwy — powinien opierać się na swoich dłoniach i trzymać je rozłożone.

89. Palce należy przycisnąć do siebie i

90. Należy je skierować w stronę Kibli.

91. Dłonie należy stawiać na wysokości swoich ramion.

92. A czasami dłonie należy stawiać na wysokości swoich uszu.

93. Przedramiona konieczne jest unosić znad ziemi, co jest obowiązkowe (wadżib), i nie należy ich rozciągać [po ziemi] podobnie jak pies.

94. Nos i czoło konieczne jest mocno przycisnąć do ziemi. Jest to filar (rukn) modlitwy.

95. Należy również oprzeć się kolanami [o ziemię].

96. To samo dotyczy palców stóp.

97. Stopy należy stawiać pionowo. Wszystko to jest obowiązkowe (wadżib).

98. Czubki palców stóp należy skierować w stronę Kibli.

100. Pięty konieczne jest przycisnąć do siebie.

O zachowaniu równomierności podczas wykonywania pokłonu do ziemi:

101. Podczas pokłonu do ziemi konieczne jest zachowanie równomierności, jednakowo opierając się na wszystkich częściach ciała, które dotykają ziemi przy wykonywaniu pokłonu do ziemi: na czole i nosie, na dłoniach, na kolanach i na palcach stóp.

102. Częścią równomierności pokłonu do ziemi jest zachowanie w nim pełnego spokoju. Podobny spokój podczas wykonywania pokłonu do ziemi jest również filarem (rukn) modlitwy.

103. Pochyliwszy się w pokłonie do ziemi, należy powiedzieć:

«Wolny od niedoskonałości jest mój Najwyższy Pan!» trzy lub więcej razy700.

104. Pożądane jest jak najczęstsze zwracanie się z błaganiami do Allaha, znajdując się w tej pozycji, ponieważ istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostanie na nie udzielona odpowiedź.

105. Pokłon do ziemi należy czynić mniej więcej równym pod względem długości czasowi [wykonywania] pokłonu w pasie, o czym była mowa wcześniej.

106. Wolno wykonywać pokłon do ziemi zarówno na gołej ziemi, jak i na tym, co ją pokrywa: na ubraniu, dywanie, podściółce itp.

107. Nie wolno czytać [niczego z] Koranu podczas wykonywania pokłonu do ziemi.

O pozycji „iftirasz" i „ik'a'" między dwoma pokłonami do ziemi:

108. Następnie należy podnieść głowę, wypowiadając takbir. Jest to obowiązkowe (wadżib).

109. Przy tym czasami należy podnosić ręce.

110. Następnie należy spokojnie usiąść, dopóki każda kość nie wróci na swoje miejsce. Jest to filar (rukn) modlitwy.

111. Należy rozłożyć lewą nogę po ziemi [, podwijając ją pod siebie,] i usiąść na niej. Jest to obowiązkowe (wadżib).

112. [Stopę] prawej nogi należy postawić pionowo.

113. A jej palce należy skierować w stronę Kibli.

700 Istnieją także inne słowa wspominania Allaha, wypowiadane podczas wykonywania pokłonu do ziemi. Zob. je w książce „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

114. Czasami wolno przyjmować pozycję „ik'a'", wyprostowanym na obu piętach i przedniej części obu stóp.

115. Podczas tego siedzenia należy powiedzieć:

«O Allahu, przebacz mi i zmiłuj się nade mną, i wzmocnij mnie, i wywyższ mnie, i obdarz mnie zdrowiem, i obdarz mnie środkami do życia!».

116. Bądź też, według uznania, modlący się może powiedzieć:

«Panie mój, przebacz mi! Panie mój, przebacz mi!»

117. To siedzenie należy czynić mniej więcej równym pod względem długości czasowi [wykonywania] pokłonu do ziemi.

Drugi pokłon do ziemi:

118. Następnie należy wypowiedzieć takbir, co jest obowiązkowe (wadżib).

119. Czasami należy podnosić ręce, wypowiadając ten takbir.

120. Następnie konieczne jest wykonanie drugiego pokłonu do ziemi, co również jest filarem (rukn) modlitwy.

121. Ten pokłon do ziemi należy wykonać dokładnie tak samo, jak pierwszy.

Siedzenie dla odpoczynku (dżalsat al-istiraha):

122. Gdy modlący się podniesie swoją głowę z drugiego pokłonu do ziemi, chcąc wstać, aby wykonać drugi rakat, powinien wypowiedzieć takbir. Jest to obowiązkowe (wadżib).

123. Przy tym czasami powinien podnosić ręce.

124. Zanim wstanie, konieczne jest wyprostowanie się, siedząc na lewej nodze, prosto, dopóki każda kość nie wróci na swoje miejsce.

Drugi rakat:

125. Następnie należy wstać, aby wykonać drugi rakat, opierając się rękami o ziemię i zaciskając palce w pięść, podobnie jak człowiek, który zagniata ciasto. Ten rakat jest filarem (rukn) modlitwy.

126. Ten rakat wykonuje się dokładnie tak samo, jak pierwszy, z tym wyjątkiem, że

127. W drugim rakacie nie czyta się błagania otwierającego modlitwę (du'a al-istiftah).

128. Drugi rakat należy czynić krótszym niż pierwszy.

Siedzenie dla przeczytania taszahhudu:

129. Gdy modlący się zakończy drugi rakat, powinien usiąść, aby wypowiedzieć taszahhud. Jest to obowiązkowe (wadżib).

130. Konieczne jest siedzenie „muftariszan". O tej pozycji, zwanej „iftirasz", była mowa w rozdziale «O pozycji „iftirasz" i „ik'a'" między dwoma pokłonami do ziemi».

131. Jednak w tym siedzeniu nie wolno przyjmować pozycji „ik'a'".

132. Prawą dłoń należy położyć na prawym udzie i kolanie, a koniec łokcia prawej ręki należy położyć na udzie, nie odsuwając przy tym łokcia od uda.

133. Rozłożoną lewą dłoń należy położyć na lewym udzie i kolanie.

134. Nie wolno siedzieć, opierając się na rękach, zwłaszcza na lewej ręce.

O ruchu (prawym wskazującym) palcem i o kierowaniu na niego swojego wzroku:

135. Wszystkie palce prawej dłoni należy zacisnąć w pięść. Czasami kciuk prawej ręki należy położyć na środkowym palcu.

136. Czasami z tych dwóch palców należy utworzyć koło.

137. Palec wskazujący konieczne jest skierować w stronę Kibli.

138. Swój wzrok należy skierować na niego.

139. Należy poruszać prawym palcem wskazującym, zwracając się nim ku Allahowi, od samego początku taszahhudu aż do samego jego końca.

140. Nie wolno wskazywać palcem lewej ręki.

141. Wszystko powyższe modlący się powinien czynić w każdym taszahhudzie.

O formie taszahhudu i błaganiu wypowiadanym po nim:

142. Taszahhud w modlitwie jest obowiązkowy (wadżib). Jeśli modlący się zapomni go wypowiedzieć, to [przed taslimem] powinien wykonać «dwa dodatkowe pokłony dla zapominalskich» (sadżda as-sahw).

143. Taszahhud należy czytać w duchu.

144. Forma taszahhudu jest następująca:

«Pozdrowienia i modlitwy, i [wszystkie] dobre słowa — należą do Allaha! Pokój Prorokowi701, miłosierdzie Allaha i Jego błogosławieństwa! Pokój nam i wszystkim prawym sługom Allaha! Zaświadczam, że nie ma bóstwa oprócz Allaha, i zaświadczam, że Muhammad jest Jego sługą i Jego Posłańcem»702.

145. Następnie należy zwrócić się do Allaha z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), mówiąc:

«O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś Ibrahimowi i rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny! O Allahu, ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak zesłałeś błogosławieństwa Ibrahimowi i rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»

146. Chcący może wznieść tę modlitwę w skróconej formie, mówiąc:

«O Allahu, błogosław Muhammadowi i rodzinie Muhammada, i ześlij błogosławieństwa Muhammadowi i rodzinie Muhammada, jak błogosławiłeś i zesłałeś błogosławieństwa Ibrahimowi i rodzinie Ibrahima, zaprawdę Ty jesteś Godzien Chwały, Chwalebny!»

147. Następnie, [siedząc] w tym taszahhudzie, modlący się może wybrać dowolne wiarygodnie przekazane błaganie, z którym pragnie zwrócić się do Allaha.

701 Forma [tego słowa w 3. osobie] stała się prawomocna po śmierci Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Wiarygodnie przekazuje się o niej w taszahhudzie od Ibn Mas'uda, od Aiszy, od Ibn az-Zubajra i od Ibn Abbasa (niech Allah będzie zadowolony z nich wszystkich!). Więcej szczegółów zob. moją książkę „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)".

702 W wyżej wspomnianej książce, którą napisałem, zawarte są także inne wiarygodne formy taszahhudu, a ta jego forma, która jest tu przytoczona, jest najbardziej wiarygodna.

Trzeci i czwarty rakat:

148. Następnie należy wypowiedzieć takbir, gdyż jest to obowiązkowe (wadżib). Zgodnie z Sunną takbir należy wypowiedzieć, gdy modlący się wciąż znajduje się w pozycji siedzącej.

149. Czasami należy podnosić ręce [przy wypowiadaniu tego takbiru].

150. Następnie należy wstać, aby wykonać trzeci rakat. Jest on filarem (rukn) modlitwy, podobnie jak następny rakat.

151. To samo należy czynić, jeśli modlący się chce wstać, aby wykonać czwarty rakat.

152. Jednak zanim wstanie, konieczne jest wyprostowanie się, siedząc na lewej nodze, prosto, dopóki każda kość nie wróci na swoje miejsce.

153. Następnie należy wstać, opierając się na rękach, dokładnie tak samo, jak modlący się wstawał, aby wykonać drugi rakat.

154. Następnie w trzecim i czwartym rakacie konieczne jest przeczytanie sury „Al-Fatiha", co jest obowiązkowe (wadżib).

155. Czasami po niej można przeczytać jeden lub kilka ajatów.

Du'a-kunut z powodu jakiegoś nieszczęścia i miejsce jego wypowiadania:

156. Zgodnie z Sunną konieczne jest wypowiadanie du'a-kunut i zwracanie się do Allaha z błaganiami za muzułmanów, jeśli spotkało ich jakieś nieszczęście (nazila703).

157. Du'a-kunut w przypadku jakiegoś nieszczęścia należy czytać po wykonaniu pokłonu w pasie i wypowiedzeniu słów: «Panie nasz, i chwała Tobie!»

158. Nie istnieje jedna określona i ustalona forma tego błagania.

703 Przyp. tłum.: słowo „nazila" oznacza „nieszczęście", „klęska", „niedola".

159. Przy wypowiadaniu tego błagania należy podnosić ręce.

160. Jeśli modlący się jest imamem, powinien wypowiadać to błaganie na głos.

161. Ci, którzy stoją za imamem, powinni podczas tego błagania mówić „Amin".

162. Gdy modlący się zakończy czytanie tego błagania, powinien wypowiedzieć takbir i wykonać pokłon do ziemi.

Du'a-kunut podczas wykonywania modlitwy „al-witr" — jej miejsce i forma:

163. Co się zaś tyczy du'a-kunut w modlitwie „al-witr", to czytać ją przepisano jedynie czasami.

164. To błaganie należy wypowiadać przed pokłonem w pasie, w odróżnieniu od du'a-kunut, które czyta się z powodu jakiegoś nieszczęścia (nazila).

165. Do Allaha należy zwrócić się z następującym błaganiem:

«O Allahu, poprowadź mnie na prawidłową drogę wśród tych, którym ją wskazałeś, i wybaw mnie [od wszelkiego zła] wśród tych, których wybawiłeś, i otaczaj mnie opieką wśród tych, których otaczałeś opieką, i pobłogosław mi w tym, co obdarowałeś, i uchroń mnie od tego, co przesądziłeś, gdyż Ty decydujesz, a o Tobie decyzji nie podejmuje się, i zaprawdę nie zostanie poniżony ten, kogo wsparłeś, jak nie zazna chwały ten, z kim zacząłeś wrogować się, Panie nasz, Ty jesteś Błogosławiony i Najwyższy! I nie ma ocalenia przed Tobą, jak tylko w zwróceniu się do Ciebie!»

166. Tego błagania nauczył [swoich towarzyszy] Posłaniec Allaha (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), i nie wolno do niego niczego dodawać, z wyjątkiem zesłania mu błogosławieństw. Tak postępować jest dozwolone, ponieważ o tym wiarygodnie przekazuje się od towarzyszy (niech Allah będzie z nich zadowolony!).

167. Następnie należy wykonać pokłon w pasie i dwa pokłony do ziemi, o których była mowa wcześniej.

O ostatnim taszahhudzie i pozycji „tawarruk”:

168. Następnie należy usiąść, aby przeczytać ostatni taszahhud. Obie te czynności są obowiązkowe (wadżib).

169. W tym taszahhudzie należy czynić wszystko to samo, co w pierwszym taszahhudzie, z tym wyjątkiem, że

170. W tym taszahhudzie konieczne jest usiąść „mutawarrikan”: lewe udo powinno znajdować się na ziemi, a obie stopy należy wysunąć z jednej [tj. prawej] strony, przy czym lewa stopa powinna znajdować się pod goleniem prawej nogi.

171. Stopę prawej nogi należy postawić pionowo.

172. Czasami wolno rozłożyć prawą stopę [po ziemi].

173. Lewą dłonią konieczne jest zakryć kolano, a następnie oprzeć się o nie.

O obowiązku wznoszenia modlitw za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!) i zwracania się do Allaha o ochronę przed czterema rzeczami:

174. W tym taszahhudzie modlący się powinien zwrócić się do Allaha z modlitwami za Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!). Przy wyjaśnianiu pierwszego taszahhudu wspomnieliśmy już jedną z form tego błagania.

175. Konieczne jest także zwrócenie się do Allaha o ochronę przed czterema rzeczami, mówiąc:

«O Allahu, zaprawdę, uciekam się pod Twoją opiekę przed karą piekła, i przed karą grobu, i przed pokusą życia i śmierci, i przed złem pokusy Antychrysta (Dadżdżala)»704.

704 Pod pokusą życia rozumie się te pokusy i pragnienia tego świata (dunja), z którymi człowiek styka się przez całe swoje życie; pod pokusą śmierci rozumie się próbę w grobie i pytania, które zadają zmarłemu człowiekowi dwaj aniołowie; pod pokusą Antychrysta (Dadżdżala) rozumie się wielkie cuda, które będzie on czynił, i z powodu których większość ludzi popadnie w błądzenie, pójdzie za nim i uwierzy w jego wezwanie, gdy ogłosi się bóstwem.

Błagania zanoszone do Allaha przed wypowiedzeniem słów pozdrowienia:

176. Następnie modlącemu się należy zwrócić się do Allaha z błaganiami (du'a) za samego siebie, wybierając to błaganie, które zawarte jest w Koranie, bądź wiarygodnie przekazywane jest w Sunnie. Na ten temat istnieje wiele du'a, będących dobrymi. Jeśli zaś modlący się nie zna tych błagań, powinien wypowiedzieć te z nich, które nie sprawiają mu trudności [przy czytaniu], prosząc Allaha o to, co przyniesie mu pożytek zarówno w wierze, jak i w sprawach doczesnych.

Pozdrowienie (taslim) i jego formy:

177. Następnie modlącemu się należy wypowiedzieć słowa pozdrowienia, [zwracając głowę] w prawą stronę tak, aby [modlącym się za nim] widoczna była biel jego prawego policzka. Wypowiedzenie pozdrowienia jest filarem (rukn) modlitwy.

178. A następnie należy wypowiedzieć słowa pozdrowienia [, zwracając głowę] w lewą stronę tak, aby [modlącym się za nim]

widoczna była biel jego lewego policzka, nawet podczas wykonywania modlitwy pogrzebowej (salat al-dżanaza).

179. Imamowi należy podnieść głos przy wypowiadaniu słów pozdrowienia, z wyjątkiem modlitwy pogrzebowej (salat al-dżanaza).

180. Słowa pozdrowienia mają różne formy:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

I. As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llahi wa barakatuhu(„Pokój wam i miłosierdzie Allaha, i Jego błogosławieństwa”), zwracając głowę w prawą stronę, i

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llahi(„Pokój wam i miłosierdzie Allaha”), zwracając głowę w lewą stronę.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

II. As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llahi(„Pokój wam i miłosierdzie Allaha”), zwracając głowę w prawą stronę, i

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llahi(„Pokój wam i miłosierdzie Allaha”), zwracając głowę w lewą stronę.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

III. As-salamu 'alajkum wa rahmatu-Llahi(„Pokój wam i miłosierdzie Allaha”), zwracając głowę w prawą stronę, i

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

As-salamu 'alajkum(„Pokój wam”), zwracając głowę w lewą stronę.

IV. Wypowiedzenie słów pozdrowienia tylko jeden raz, nieco pochylając twarz i zwracając ją niewiele w prawą stronę.

Mój bracie muzułmaninie!

Takie jest krótkie streszczenie książki „Opis modlitwy Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!)”, które udało mi się sporządzić, próbując tym samym przybliżyć ci ten trud, uczynić go dla ciebie jaśniejszym, ułatwić jego zrozumienie, tak jakbyś widział tę modlitwę na własne oczy.

I jeśli będziesz modlił się tak samo, jak modlił się Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), którego modlitwa została wyjaśniona [w tej książce], to zaprawdę mam nadzieję, że Allah Najwyższy przyjmie twoją modlitwę, ponieważ postępując w ten sposób, urzeczywistniasz w praktyce słowa Proroka (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!): «Wykonujcie modlitwę tak samo, jak na waszych oczach ja się modliłem».

Jednocześnie nie powinieneś zapominać o poświęceniu należytej uwagi obecności serca i pokorze podczas modlitwy, ponieważ jest to najwyższy cel stania modlącego się sługi przed Allahem. I im silniejsze zdołasz rozwinąć w swojej duszy poczucie pokory i

uległości, wykonując modlitwę tak samo, jak modlił się Prorok (niech Allah go błogosławi i obdarzy pokojem!), tym więcej oczekiwanych owoców zbierzesz. A na nie wskazał nasz Błogosławiony i Najwyższy Pan, mówiąc:

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ

«Zaprawdę, modlitwa oddala od bezeceństwa i tego, co naganne» („Pająk” 29:45).

Na zakończenie proszę Allaha Najwyższego, aby przyjął nasze dobre czyny i zachował dla nas nagrodę za ich wykonanie aż do tego Dnia, w którym się z Nim spotkamy, «w tym Dniu, w którym ani bogactwo, ani synowie nie przyniosą pożytku nikomu, oprócz tych, którzy staną przed Allahem z nieskalanym sercem» („Poeci” 26:88–89). Chwała Allahowi, Panu światów!